

KU LEUVEN

FACULTEIT RECHTSGELEERDHEID

Academiejaar 2018 – 2019

De positie van de niet-begeleide minderjarige vreemdeling binnen de hervorming van het Europees asielstelsel

Promotor: PROF. DR. K. LEMMENS

Begeleider: N. ROOX

Masterscriptie ingediend door

Caranina COLPAERT

bij het eindexamen voor de graad van

MASTER IN DE RECHTEN

KU LEUVEN

FACULTEIT RECHTSGELEERDHEID

Academiejaar 2018 – 2019

De positie van de niet-begeleide minderjarige vreemdeling binnen de hervorming van het Europees asielstelsel

Promotor: PROF. DR. K. LEMMENS

Begeleider: N. ROOX

Masterscriptie ingediend door

Caranina COLPAERT

bij het eindexamen voor de graad van

MASTER IN DE RECHTEN

Samenvatting

De grote toestroom van migranten en asielzoekers in de EU houdt vandaag nog steeds verschillende regelgevers wakker. Niet alleen de nationale overheden, maar ook de EU-regelgevers zoeken naarstig naar oplossingen voor de problematiek. Daartoe werken de EU-regelgevers momenteel het Gemeenschappelijk Europees Asielstelsel (GEAS) bij.

Binnen de groep migranten en asielzoekers bestaat een specifiek kwetsbaar individu: de niet-begeleide minderjarige vreemdeling (NBMV). Hij is zowel vreemdeling als kind en kreeg reeds ruime aandacht binnen de rechtsleer. Nochtans werd deze aandacht niet altijd weerspiegeld in de EU-wetgeving. Het lijkt alsof hij door de regelgevers af en toe uit het oog verloren werd.

Deze masterscriptie gaat eerst na wie de NBMV precies is en wat zijn statuut binnen het GEAS inhoudt. Daarna wordt er onderzocht of het GEAS wel volledig in overeenstemming is met de mensenrechten van de NBMV. Ten slotte toetst het werk ook de rol van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) af. Kan het Hof de eventuele wettelijke lacunes in verband met de bescherming van de rechten van de NBMV opvullen? Het gebruik van de notie “kwetsbaarheid” zou hier misschien soelaas kunnen bieden, gezien de specifieke hoedanigheid van de NBMV. Samenvattend wil het onderzoek, door zowel de EU-wetgeving als de rechtspraak van het EHRM aan een analyse te onderwerpen, meer globaal nagaan hoe de EU omgaat met het fenomeen van de NBMV binnen de context van asiel en migratie.

Uit het onderzoek blijkt dat de EU-regelgevers nog een zekere weg te gaan hebben. In de eerste plaats bestaat er wat betreft het geheel aan regels met betrekking tot de NBMV weinig coherentie. De EU-regelgevers zouden bijvoorbeeld meer duidelijkheid kunnen scheppen door een uniforme methode vast te leggen voor de bepaling van de leeftijd van de NBMV. Hetzelfde geldt voor een verduidelijking van de notie “het belang van het kind” binnen asiel en migratie. Verder blijken voornamelijk de Dublinoverdrachten en de vrijheidsontneming van de NBMV nog steeds gevoelige pijnpunten. Hier en daar moet aan de hervorming van het asielstelsel nog wat gesleuteld worden, zodat de rechten van de NBMV optimaal beschermd kunnen worden. Dit is des te belangrijker aangezien het EHRM geen verplichtingen kan opleggen zoals een wetgever dat doet. Ook in zijn taak als rechter schiet het Hof echter soms wat tekort: de rechtspraak van het Hof ontbeert namelijk de nodige consistentie.

Dankwoord

In de eerste plaats wil ik graag mijn promotor, Professor Dr. Koen LEMMENS en mijn begeleidster, Mevrouw Nina ROOX bedanken. De uitvoerige richtlijnen en ideeën die zij aanreikten boden niet alleen de nodige houvast, maar bleken ook een onmisbare motor achter dit werk.

Daarnaast wil ik mijn familie en vrienden bedanken voor hun bijdrage, zowel bij het schrijven van deze thesis als doorheen mijn gehele rechtenopleiding. Jullie onuitputtelijke steun en warmte zorgden ervoor dat deze opleiding, maar ook deze thesis, tot een einde konden komen. Bijzondere dank gaat uit naar mijn vader, die de energie en het geduld had om verschillende van mijn scripties aan een laatste lezing te onderwerpen. Ook wil ik mijn moeder en broer bedanken, voor hun steun bij de alledaagse kleine en grote dingen.

Ik wil deze thesis tot slot graag opdragen aan mijn zus. Terwijl ik mij de voorbije twee jaar misschien wel het meest bekommerde over het schrijven van een thesis, heeft zij al voor veel hetere vuren gestaan. Zij leerde mij dat moed en veerkracht twee van de mooiste en meest bewonderenswaardige eigenschappen van de mens kunnen zijn.

Caranina COLPAERT
2 mei 2019

INHOUDSOPGAVE

Lijst van afkortingen	vii
Lijst van bijlagen	viii
Inleiding	1
Hoofdstuk I. Probleemstelling	1
Afdeling I. Onderwerp en stand van zaken	1
Afdeling II. Problematiek	4
§1. Aard van de problematiek.....	4
§2. Originaliteit van het onderzoek	6
Hoofdstuk II. Onderzoeksvragen en methodologie	7
Afdeling I. Wie is de NBMV?.....	7
Afdeling II. Het GEAS en de mensenrechten.....	8
§1. Evaluatiecriteria.....	8
§2. Bronnen en grenzen	8
Afdeling III. De rol van het EHRM.....	9
Hoofdstuk III. Structuur.....	10
DEEL I: De NBMV en het GEAS – <i>Unde venis, ubi es et quo vadis?</i>	11
Hoofdstuk I. Het Gemeenschappelijk Europees Asielstelsel (GEAS).....	11
Afdeling I. Achtergrond	11
Afdeling II. Fase in het wetgevend proces	14
Hoofdstuk II. Wie is de niet-begeleide minderjarige vreemdeling?	16
Afdeling I. Begripsomschrijving	16
§1. Definities	17
§2. Constitutieve elementen	18
A. Minderjarig	18
B. Niet begeleid	20
C. Vreemdeling.....	21
D. Kwetsbaar?	21
Afdeling II. Mensenrechtelijke beschermingsnormen.....	22
§1. Internationale beschermingsnormen.....	22
A. Instrumenten	22
B. Inroepbaarheid	27
§2. Europese beschermingsnormen	29
A. Het Handvest en het EVRM	29
B. Secundaire regelgeving.....	31
Afdeling III. Het belang van het kind.....	31
Hoofdstuk III. Deelbesluit.....	35
Deel II: Mensenrechtelijke zorgen voor de NBMV	37
Hoofdstuk I. EU-Overdrachten en het Dublinsysteem	37
Afdeling I. Wat houdt het Dublinsysteem in?	37
Afdeling II. Wat houdt het verbod op foltering in?	40

Afdeling III. Kritiek.....	42
§1. Dublinoverdrachten en verbod op foltering.....	42
§2. Dublinoverdrachten en het belang van het kind	46
A. NBMV met een gezinslid	46
B. NBMV zonder gezinslid	47
C. Garantie op een vertegenwoordiger	49
D. Conclusie	50
Afdeling IV. Suggesties.....	51
Afdeling V. Hoe moet het nu verder?.....	52
Hoofdstuk II. Vrijheidsontneming.....	52
Afdeling I. Wat houdt het recht op vrijheid en veiligheid in?	52
Afdeling II. Kritiek	55
§1. Artikel 9 Voorstel Opvangrichtlijn.....	55
§2. Artikel 11 Voorstel Opvangrichtlijn.....	57
Afdeling III. Suggesties.....	60
Afdeling IV. Hoe moet het nu verder?	61
Hoofdstuk III. Deelbesluit.....	61
Deel III: Kwetsbaarheid van de NBMV binnen de rechtspraak van het EHRM.....	63
Hoofdstuk I. Analyse van de term “kwetsbaarheid”.....	63
Afdeling I. Criteria	63
§1. Relationeel.....	66
§2. Particulier.....	66
§3. Ervaringsgebonden	67
Afdeling II. Valkuilen.....	68
§1. Risico’s... ..	68
§2. ... te vermijden?	69
§3. De rol van het Hof?	69
A. Rechterlijk activisme en kwetsbare groepen	69
B. Bevoegdheid van het Hof.....	71
C. Nuancering.....	72
Hoofdstuk II. Kwetsbaarheid van de NBMV.....	73
Afdeling I. Rechtspraak van het hof.....	73
§1. De NBMV.....	74
§2. Begeleide kinderen en kwetsbaarheid	77
Afdeling II. Potentieel van deze rechtspraak.....	79
§1. De relatie tussen het belang van het kind en kwetsbaarheid	79
§2. Nieuwe verplichtingen?	80
Hoofdstuk III. Deelbesluit.....	83
Besluit	85
Bibliografie.....	90
Bijlagen	115

LIJST VAN AFKORTINGEN

AIRE	<i>Advice on Individual Rights in Europe</i>
Art.	Artikel
CEAS	<i>Common European Asylum System</i>
EHRM	Europees Hof voor de Rechten van de Mens
ECRE	<i>European Council for Refugees and Exiles</i>
EVRM	Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens
FRA	<i>European Union Agency for Fundamental Rights</i>
GEAS	Gemeenschappelijk Europees Asielstelsel
HvJ	Hof van Justitie van de Europese Unie
IAHRM	Inter-Amerikaans Hof voor de Rechten van de Mens
ICJ	<i>International Commission of Jurists</i>
IVBPR	Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke rechten
NBMV	Niet-begeleide minderjarige vreemdeling
UAM	<i>Unaccompanied alien minor</i>
UNHCR	<i>United Nations High Commissioner for Refugees</i> (Hoog Commissariaat voor de Vluchtelingen van de VN)
VN	Verenigde Naties

LIJST VAN BIJLAGEN

BIJLAGE 1: Overzicht van wetgeving en voorstellen (in volgorde van voorkomen in het werk)

BIJLAGE 2: Achtergrond bij het onderzoek rond de vermelding van de term “kwetsbaar” in de rechtspraak van het EHRM (2008-2018)

INLEIDING

HOOFDSTUK I. PROBLEEMSTELLING

1. **ASIEL EN MIGRATIE, MAAR WAT MET DE NBMV?** – Deze masterscriptie onderzoekt de mensenrechtelijke situatie van de NBMV binnen de hervorming van het GEAS. Meer bepaald wordt er nagegaan hoe de EU omgaat met het fenomeen van de NBMV binnen de context van asiel en migratie. Aan deze context werd gedurende de laatste jaren immers heel wat gesleuteld door de EU-regelgevers, hetgeen voer was (en is) voor een uitgebreid onderzoek.

AFDELING I. ONDERWERP EN STAND VAN ZAKEN

2. **HERVORMING** – De Europese Commissie lanceerde in 2016 zes voorstellen voor nieuwe wetgeving.¹ In het algemeen kunnen deze voorstellen tot hervorming ondergebracht worden in drie categorieën, die elk een eigen probleem behandelen.²

Een eerste probleem betreft het gebrek aan harmonisatie binnen de EU. De verschillen in asielprocedures en erkenningspercentages tussen de EU-lidstaten leiden tot fenomenen als “asielshopping”.³ Dit is een term die gebruikt wordt voor het verschijnsel dat verzoekers om internationale bescherming (hierna: asielzoekers)⁴ hun aanvraag bij aankomst in Europa inhouden en verder trekken naar de lidstaat van hun voorkeur, zonder verkrijging van enig statuut.⁵ Een tweede probleem is de gebrekkige implementatie van de Unieregelgeving door de

¹ Europese Commissie persmededeling, “Towards a Sustainable and Fair Common European Asylum System”, *europa.eu*, 4 mei 2016, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1620_en.htm.

² Europese Commissie, *Questions & Answers: Reforming the Common European Asylum System*, 4 mei 2016, MEMO/16/1621.

³ A. CASARICO, G. FACCHINI en C. TESTA, “Asylum policy and illegal immigration: perspectives and challenges”, *DICE report* 14(4), 2016, 15; Europese Commissie, Communicatie naar het Europees Parlement en de Raad, *Towards a Reform of The Common European Asylum System and Enhancing Legal Avenues to Europe*, 6 april 2016, COM(2016) 197 final, 4.

⁴ De EU gebruikt veelal de noemer “verzoeker om internationale bescherming” eerder dan “asielzoeker”. Hierna wordt gekozen voor “asielzoeker”, ter bevordering van een vlotte leesbaarheid. Asielzoekers zijn zij die een vluchtelingenstatus aanvragen opdat ze officieel in een land kunnen verblijven. Een vluchteling is kort gesteld iemand die een internationale grens oversteekt om veiligheid te zoeken in een ander land. Een migrant, daarentegen, kiest ervoor om te verhuizen. Niet zozeer vanwege een directe dreiging, maar voornamelijk om zijn of haar leven te verbeteren, bijvoorbeeld door werk te vinden. Zie: UN HIGH COMMISSIONER FOR REFUGEES (UNHCR), *Vluchteling of migrant: terminologie*, <https://www.unhcr.org/be/wp-content/uploads/sites/46/2018/01/UNHCR-Terminologie-NL.pdf>.

⁵ Sommige auteurs verkiezen de term “secundaire migratie” of “secondary movement”. Zie: J.-P. BREKKE, “Stuck in transit: secondary migration of asylum seekers in Europe, national differences and the Dublin Regulation”, *Journal of Refugee Studies* 28(2), 2014, 146; R. BRUIN, S.G. KOK en A. TERLOUW, “Dublin: blind interstatelijk vertrouwen is een fictie: over inwilligingspercentages en overdrachten”, *Justitiële Verkenningen* 41(3), 2015, 74, vn. 9.

lidstaten.⁶ Ten slotte bestaat er een fundamenteel probleem voor wat betreft de verdeling van de asielzoekers over de lidstaten.⁷

3. **EXTERNE FOCUS** – De huidige migratiepolitiek van de EU spitst zich voornamelijk toe op het externe beleid.⁸ Dit houdt in dat de EU verschillende internationale akkoorden tracht te sluiten in verband met de bescherming van onder andere de Europese buitengrenzen.⁹ Door deze wat eenzijdige focus wordt echter uit het oog verloren dat de individuele vreemdeling, wanneer die zich reeds in de EU bevindt, blootgesteld is aan verschillende risico's en nood heeft aan bescherming.¹⁰ Een specifieke categorie in deze risicozone, is die van de NBMV. Net omdat de NBMV zeer kwetsbaar is, menen sommige auteurs dat aan de bescherming van de rechten van de NBMV nog wat gesleuteld moet worden.¹¹ De hervorming van het GEAS vormt dan ook een uitgelezen kans om de NBMV de aandacht te geven die hij verdient.

4. **INTERN GEBREK AAN FOCUS** – Toch lijken de EU-regelgevers deze kans niet te grijpen. KOFFEMAN en HILLARY wijzen erop dat verschillende voorstellen voor de nieuwe GEAS-wetgeving vanuit algemeen mensenrechtelijk oogpunt op zijn minst zorgwekkend zijn.¹² Opvallend is dat de Europese Commissie veelal voor een “punitieve” benadering kiest. De meest in het oog springende pijnpunten zijn de overdrachten binnen het Dublinsysteem, de vrijheidsbeperking en de vrijheidsontneming.¹³ Een bijzondere reden tot zorg betreft de positie van het kind en meer bepaald de positie van de NBMV. Critici wijzen daarbij voornamelijk op het verbod op foltering (artikel 3 EVRM), het recht op vrijheid en veiligheid (artikel 5 EVRM) en het belang van het kind.¹⁴

⁶ Europese Commissie, Communicatie naar het Europees Parlement en de Raad, *Towards a Reform of The Common European Asylum System and Enhancing Legal Avenues to Europe*, 6 april 2016, COM(2016) 197 final, 2.

⁷ Ibidem, 8.

⁸ N.E. NGUEMA, “La protection des mineurs migrants non-accompagnés en Europe”, *Revue du Centre de recherches et d'études sur les droits fondamentaux* 7, 2015, 2; T. STRIK, “De externe dimensie van het EU migratiebeleid: uit het oog of uit het recht?”, *NTM* 43(1), 2018, 64.

⁹ D. GJIPALI, “The External Dimension of EU Migration Policy”, *Academicus: International Scientific Journal* MMXVII(15), 2017, 158.

¹⁰ OXFAM, “‘You aren't human any more’, Migrants expose the harrowing situation in Libya and the impact of European policies”, *OXFAM media briefing*, 9 augustus 2017, <https://www.oxfam.org/en/research/you-arent-human-any-more-migrants-expose-harrowing-situation-libya-and-impact-eu>.

¹¹ B. PARUSEL, “Unaccompanied Minors in the European Union – Definitions, Trends and Policy Overview”, *Social Work and Society International Online Journal* 15, 2017, 1-15; G.G. VALTOLINA en M. D'ODORICO, “Crossing Alone the Mediterranean Sea, Some Critical Issues About Unaccompanied Minors in Europe”, *Revista Interdisciplinar da Mobilidade Humana* 25, 2017, 79.

¹² N. KOFFEMAN en L. HILLARY, “Mensenrechtelijke zorgen bij de plannen voor herziening van het Gemeenschappelijk Europees Asielsysteem”, *NTM* 43(1), 2018, 113.

¹³ S. KOK, “Hoe functioneert het Dublinsysteem? Over de weerbarstige praktijk”, *A&MR* 6(7), 2016, 291-297.

¹⁴ ECRE, *Comments on the Commission Proposal for a Dublin IV Regulation (Com(2016) 270)*, oktober 2016, 2; N. KOFFEMAN en L. HILLARY, “Mensenrechtelijke zorgen bij de plannen voor herziening van het Gemeenschappelijk Europees Asielsysteem”, *NTM* 43(1), 2018, 131.

Het lijkt dus aangewezen deze kwesties verder te onderzoeken en op te volgen. Binnen de rechtsleer werd er echter, ook omwille van het recente karakter van de hervorming, nog niet bijzonder diep ingegaan op de mensenrechten van de NBMV binnen deze hervorming.

5. **ONDERTUSSEN BIJ HET EHRM**– Naast ontwikkelingen op het EU-regelgevend terrein, doen er zich ook evoluties voor op het speelveld van het EHRM. Na enkele uitspraken met betrekking tot de Roma in Europa, is er in de rechtspraak van het EHRM een interessante ontwikkeling terug te vinden.¹⁵ Het Hof hanteert sindsdien namelijk regelmatig het concept “kwetsbaarheid”.¹⁶ Deze term zou het Hof toelaten om verschillende rechten een meer substantiële dimensie te geven.¹⁷
6. **EEN AANVULLING VOOR DE RECHTEN VAN DE MENS?** – Verschillende auteurs menen immers dat de notie “kwetsbaarheid” binnen het mensenrechtelijke contentieux een aanvullende rol kan spelen.¹⁸ In de context van het vreemdelingenrecht legt het Hof de lidstaten – volgens sommigen – een meer verregaande, positieve verplichting op onder andere voor wat betreft de artikelen 3 en 5 EVRM.¹⁹ De vraag is echter of dit echt om een *nieuwe* verplichting gaat, want auteurs zoals oud-voorzitter van het Belgisch Grondwettelijk Hof, BOSSUYT zijn het er niet mee eens dat het Hof zomaar de rol van wetgever kan spelen.²⁰
7. **SPECIFIEKE KWETSBAARHEID VAN DE NBMV** – Recent wakkerde BEDUSCHI de discussie rond de rol van het Hof terug aan door een onderzoek uit te voeren naar het gebruik van de term kwetsbaarheid bij minderjarige vreemdelingen en NBMVs.²¹ Ze concludeerde dat het EHRM

¹⁵ EHRM 7 februari 2006, nr. 57325/00, D.H. en anderen/Tsjechië, §181; L. PERONI en A. TIMMER, “Vulnerable groups: the promise of an emerging concept in human rights convention law”, *Int’l J. Const.* 11, 2013, 1057.

¹⁶ Zo bijvoorbeeld in: EHRM 18 januari 2001, nr. 27238/95, Chapman/Verenigd Koninkrijk, §96; EHRM 7 februari 2006, nr. 57325/00, D.H. en anderen/Tsjechië, §182; EHRM 24 juli 2018, nr. 53183/07, Negrea e.a./Roemenië, §50.

¹⁷ S. DA LOMBA, “Vulnerability, irregular migrants’ health-related rights and the European Court of Human Rights”, *Eur. J. Health L.* 21 (399), 2014, 351; F. MACIOCE, “Undocumented migrants, vulnerability and strategies of inclusion: a philosophical perspective”, *Wiley Constellations* 25, 2018, 96; B.S. TURNER, *Vulnerability and human rights*, University Park: The Pennsylvania State University Press, 2006, 36.

¹⁸ U. BRANDL, en P. CZECH, “General and Specific Vulnerability of Protection-Seekers in the EU: Is there an Adequate Response to their Needs?”, in F. IPPOLITO en S. IGLESIAS (eds.), *Protecting Vulnerable Groups: The European Human Rights Framework*, Oxford, Hart Publishing, 2015, 256; F. MACIOCE, “Undocumented migrants, vulnerability and strategies of inclusion: a philosophical perspective”, *Wiley Constellations* 25, 2018, 88.

¹⁹ A. BEDUSCHI, “Vulnerability on Trial: Protection of Migrant Children’s Rights in the Jurisprudence of International Human Rights Courts”, *Boston University International Law Journal* 36(1), 2018, 79; F. MACIOCE, “Undocumented migrants, vulnerability and strategies of inclusion: a philosophical perspective”, *Wiley Constellations* 25, 2018, 96; L. PERONI en A. TIMMER, “Vulnerable groups: the promise of an emerging concept in human rights convention law”, *Int’l J. Const.* 11, 2013, 1079.

²⁰ M. BOSSUYT, “Is the European Court of Human Rights on a slippery slope?”, in S. FLOGAITIS, T. ZWART en J. FRASER (eds.) *The European Court of Human Rights and its discontents: turning criticism into strength*, Cheltenham, Edward Elgar, 2013, 29-31.

²¹ A. BEDUSCHI, “Vulnerability on Trial: Protection of Migrant Children’s Rights in the Jurisprudence of International Human Rights Courts”, *Boston University International Law Journal* 36(1), 2018, 55.

zijn eigen concept van kwetsbaarheid ontwikkeld heeft voor wat betreft de minderjarige vreemdeling.²² Door de argumenten van voor- en tegenstanders, rijst dan ook de vraag of het Hof de lacunes die in het GEAS (zouden) bestaan, werkelijk kan opvullen met zijn rechtspraak.

AFDELING II. PROBLEMATIEK

8. **EEN GRONDIGE ANALYSE ONTBREEKT** – Uit bovengeschetste situatie blijkt dat rond de mensenrechtelijke positie van de NBMV nog heel wat onderzoek gevoerd kan worden. Hoewel er verschillende studies rond de hervorming van het GEAS bestaan, ontbreekt er een grondige analyse van de problematiek met betrekking tot de NBMV binnen dit systeem.²³

§1. Aard van de problematiek

9. **WERELDWIJDE PROBLEMATIEK** – Wereldwijd richt de aandacht voor deze problematiek zich vooral op twee geografische centra: het Europees en het Amerikaans continent.²⁴ In de eerste plaats hebben de VSA te maken met grote aantallen NBMVs.²⁵ Deze zoeken voornamelijk vanuit Zuid-Amerikaanse landen zoals Honduras, El Salvador, Venezuela en Mexico een toegang tot de VSA.²⁶ Daarnaast heeft ook de EU te kampen met een toestroom van NBMVs, die vooral vanuit Afghanistan en Syrië in Europa terecht komen.²⁷ In 2015 betrof 20% van de toestroom aan asielzoekers in Europa niet-begeleide minderjarigen en in 2016 steeg dit

²² Ibidem, 63.

²³ R. O' DONNELL en J. KANICS, "Separated and Unaccompanied Children in the EU", *Forced Migration Review* 51, 2016, 75.

²⁴ Nochtans is de problematiek van de niet-begeleide minderjarige vreemdeling niet nieuw, ook tijdens de twee wereldoorlogen en tijdens Europese burgeroorlogen, zoals de Spaanse burgeroorlog, kwam ze voor. Zie: J. BALLIAUW, "Migratie doet de EU op haar grondvesten daveren", *VRT NWS*, 9 december 2018, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2018/12/07/migratie-doet-de-eu-op-zijn-grondvesten-daveren/>; C. MENJIVAR en K.M. PERREIRA, "Undocumented and Unaccompanied: Children of Migration in the European Union and the United States", *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 2017, 7.

²⁵ A. CHOMSKY, "A central American drama in four facts", in M. LOPEZ-STAFFORD LEVY (ed.), *Children from the other America*, Rotterdam, Sense Publishers, 2016, 23-24; UN HIGH COMMISSIONER FOR REFUGEES (UNHCR), *Children on the Run, Unaccompanied Children leaving Central America and Mexico and the Need for International Protection*, 2001-, <http://www.unhcr.org/about-us/background/56fc266f4/children-on-the-run-full-report.html>, 114 p.

²⁶ UN HIGH COMMISSIONER FOR REFUGEES (UNHCR), *Children on the Run, Unaccompanied Children leaving Central America and Mexico and the Need for International Protection*, 2001-, <http://www.unhcr.org/about-us/background/56fc266f4/children-on-the-run-full-report.html>.

²⁷ J. BALLIAUW, "Migratie doet de EU op haar grondvesten daveren", *VRT NWS*, 9 december 2018, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2018/12/07/migratie-doet-de-eu-op-zijn-grondvesten-daveren/>; L. COLLINS, "Europe's Child Refugee Crisis", *The New Yorker*, 27 februari 2017, <https://www.newyorker.com/magazine/2017/02/27/europes-child-refugee-crisis>; EUROSTAT news release, "63.300 Unaccompanied Minors Among Asylum Seekers Registered in the EU in 2016: over Half are Afghans or Syrians", *europeanmigrationlaw.eu*, 11 mei 2017, <http://www.europeanmigrationlaw.eu/documents/Asylum%20applicants%20considered%20to%20be%20unaccompanied%20minors.pdf>.

percentage naar 35%.²⁸ Voor wat betreft het totaal aantal NBMVs waren 2015 en 2016 absolute piekjaren. In 2017 daalde de toestroom van NBMVs terug tot 15%.²⁹

Diverse partijen vrezen echter dat de afname het gevolg is van een versterkt optreden van de Libische kustwacht, of van de samenwerking van de EU-lidstaten met milities in Libië, waar asielzoekers in mensonwaardige omstandigheden samengehouden zouden worden.³⁰ Volgens het Hoog Commissariaat voor de Vluchtelingen van de VN (hierna: UNHCR) dalen de aankomstcijfers wel, maar in verhouding zou het aantal mensen dat verdrinkt in de Middellandse Zee stijgen.³¹ Daarnaast zorgt het EU-Turkije-Akkoord ervoor dat minder mensen de oversteek van de Turkse kust maken.³² Doordat er echter weinigen teruggestuurd worden naar Turkije, komen de opvangkampen in Griekenland overvol te zitten, wat op zijn beurt tot nieuwe schendingen van de mensenrechten leidt.³³ Onderstaande tabel geeft een evolutie weer.

FIGUUR 1: Evolutie van aantal NBMVs in Europa (selectie)

Locatie // Data	2013	2014	2015	2016	2017	2018
EU (28 landen)	12.725	23.150	985.205	63.245	31.395	19.740
België	415	470	2.545	1.020	735	810
Duitsland	2.485	4.400	22.255	35.935	9.085	4.085

²⁸ K. BYRNE, “Migrant, Refugee or Minor? It Matters for Children in Europe”, *FMReview*, 2017, 94; L. COLLINS, “Europe’s Child Refugee Crisis”, *The New Yorker*, 27 februari 2017, <https://www.newyorker.com/magazine/2017/02/27/europes-child-refugee-crisis>; S. DEVI, “Unaccompanied Migrant Children at Risk across Europe”, *World Report* 387, 2016, 2590.

²⁹ EUROSTAT news release, “Over 31.000 Unaccompanied Minors Among Asylum Seekers Registered in the EU in 2017”, *ec.europa.eu*, 16 mei 2018, <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/8895109/3-16052018-BP-EN.pdf/ec4cc3d7-c177-4944-964f-d85401e55ad9>.

³⁰ OXFAM, “‘You aren’t human any more’, Migrants expose the harrowing situation in Libya and the impact of European policies”, *OXFAM media briefing*, 9 augustus 2017, <https://www.oxfam.org/en/research/you-arent-human-any-more-migrants-expose-harrowing-situation-libya-and-impact-eu>.

³¹ Zeker nu operatie Sophia niet langer schepen mag inzetten, wint dit gegeven aan aandacht. Zie: B. BEIRLANT, “EU komt geen stap vooruit in migratiedossier”, *De Standaard*, 19 oktober 2018, http://www.standaard.be/cnt/dmf20181018_03855732; B. BEIRLANT, “EU-missie op zee moet het zonder schepen doen”, *De Standaard*, 27 maart 2019, http://www.standaard.be/cnt/dmf20190326_04283315.

³² HvJ 28 februari 2017, T-192/16, ECLI:EU:T:2017:128, N.F./Europese Raad; Europese Raad persmededeling, “Verklaring EU-Turkije”, *consilium.europa.eu*, 18 maart 2016, <https://www.consilium.europa.eu/nl/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/>; J. WOUTERS, C. RYNGAERT, T. RUYSS, en G. DE BAERE, *International Law – A European Perspective*, Oxford, Hart, 2019, 697.

³³ B. DE VROEY, “Twee jaar EU-Turkije-akkoord: een bedenkelijk succes”, *VRT NWS*, 16 maart 2018, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2018/03/16/bedenkelijk-succes/>.

Frankrijk	365	270	320	475	590	740
Griekenland	325	440	420	2.350	2.455	2.640
Italië	805	2.505	4.070	6.020	10.005	3.885
Nederland	310	960	3.855	1.705	1.180	1.225

Bron: Eurostat³⁴

Een belangrijke opmerking hierbij is dat deze aantallen volgens UNICEF slechts “de top van de ijsberg” zouden zijn, aangezien alleen geregistreerde NBMVs in rekening genomen worden.³⁵

10. **ONDERZOEK ALS HULPMIDDEL VOOR HET BEGRIJPEN VAN ASIEL EN MIGRATIE** – De Europese Commissie riep reeds op tot het stimuleren van studies rond ontwikkelingssamenwerking en mensenrechten om het probleem van asiel en migratie voldoende te begrijpen.³⁶ Het beter in kaart brengen van de mensenrechten van NBMVs kan bijdragen tot een doeltreffende strategie die duurzame oplossingen voor NBMVs biedt, waardoor hen voldoende ontwikkelingsmogelijkheden worden geboden.³⁷ Voorliggend onderzoek past dan ook binnen dit kader.

§2. Originaliteit van het onderzoek

11. **TWEE INVALSHOEKEN** – Er werd vanuit twee invalshoeken gewerkt. Ten eerste wilde het onderzoek dieper ingaan op de pijnpunten binnen de hervorming van het GEAS. Daarrond zijn in de rechtsleer reeds enkele studies beschikbaar, maar gezien de verdere ontwikkelingen van het GEAS is het aangewezen om de thematiek verder en grondig op te volgen. Op die manier kon het onderzoek dan ook vernieuwend (en actueel) zijn.

³⁴ <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00194&plugin=1>.

³⁵ R. GLADSTONE, “300,000 Child Refugees and Migrants Traveled Alone in ’15 and ’16, U.N. Says”, *The New York Times*, 17 mei 2017, <https://www.nytimes.com/2017/05/17/world/americas/united-nations-children-refugees-migrants-trafficking.html>.

³⁶ Europese Commissie, *Actieplan EU niet-begeleide minderjarigen (2010-2014)*, 6, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/richtlijnen/2011/07/07/actieplan-eu-niet-begeleide-minderjarigen-2010-2014>.

³⁷ Lees ook: “Het feit dat de Staten proberen de pogingen te verijdelen om de beperkingen op de immigratie te omzeilen mag vreemdelingen niet beroven van de bescherming die deze verdragen hen toekennen en mag ook niet de minderjarige vreemdeling, vooral als hij niet begeleid is, beroven van de bescherming verbonden aan zijn toestand. *Het is dus noodzakelijk de bescherming van de fundamentele rechten te verzoenen met de vereisten van het immigratiebeleid van de Staten.*” Zie: EHRM 12 oktober 2006, nr. 13178/03, Mubilanzila Mayeka en Kaniki Mitunga/België, §81.

Het tweede doel van het onderzoek richtte zich op de notie kwetsbaarheid en de toepassing daarvan op de NBMV. Verschillende auteurs halen aan dat kwetsbaarheid als een verlengstuk van de regelgeving en de rechten van de mens zou kunnen dienen. De bedoeling was dan ook om na te gaan of het EHRM de eventuele gaten die door de hervorming worden opengelaten, zou kunnen opvullen. Dit omwille van de specifieke hoedanigheid van de NBMV, die een meer uitgebreide rol van het EHRM zou rechtvaardigen.

HOOFDSTUK II. ONDERZOEKSVRAGEN EN METHODOLOGIE

12. **CENTRALE ONDERZOEKSVRAAG EN SUB-ONDERZOEKSVRAGEN** – Deze scriptie beoogt een antwoord te vinden op de volgende normatieve onderzoeksvraag: *“Hoe kunnen de voorstellen van het GEAS meer in overeenstemming gebracht worden met de mensenrechten van de NBMV?”*. Ter ondersteuning van deze centrale onderzoeksvraag worden ook enkele sub-onderzoeksvragen geformuleerd. Deze vragen moeten het mogelijk maken om stapsgewijs dichter tot het antwoord op de centrale onderzoeksvraag te komen. Bij elke sub-onderzoeksvraag wordt de aangewende onderzoeksmethode kort geschetst.

AFDELING I. WIE IS DE NBMV?

13. **EERSTE SUB-ONDERZOEKSVRAAG** – Logischerwijze luidt de eerste sub-onderzoeksvraag: *“Wie is de niet-begeleide minderjarige vreemdeling en wat is zijn juridisch statuut binnen de hervorming van het GEAS?”*. Dit is een beschrijvende vraag waarmee het onderzoek een duidelijk startpunt wil vormen en een breder kader wil bieden aan de lezer zodat deze ten volle kan begrijpen waarover het onderzoek zal gaan.³⁸
14. **INTERPRETATIEVE METHODE** – De methode die voor het beantwoorden van deze vraag werd gehanteerd, was voornamelijk de interpretatieve methode.³⁹ De rechtsfiguur “NBMV” werd geanalyseerd aan de hand van verschillende documenten. Op basis daarvan kon een toetsingskader gecreëerd worden voor de volgende sub-vragen. Belangrijk waren de verdragsteksten en (mensenrechtelijke) rechtsinstrumenten. Daarnaast werd de relevante rechtsleer onderzocht, die af en toe een nieuw licht op de teksten wierp.

³⁸ L. KESTEMONT en P. SCHOUKENS, *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Leuven, Acco, 2012, 25.

³⁹ L. KESTEMONT, “Methods for traditional legal research”, *Reader ‘Methods of Legal Research’*, Research Master in Law, KU Leuven – University of Tilburg, 2014-2015, 4; H. TIJSSEN, *De juridische dissertatie onder de loep*, Den Haag, Boom juridische uitgevers, 2009, 173.

AFDELING II. HET GEAS EN DE MENSENRECHTEN

15. **TWEEDE SUB-ONDERZOEKSVRAAG** – Vervolgens gaat het werk in op de gebreken met betrekking tot de mensenrechten binnen de hervorming van het GEAS. De onderzoeksvraag daartoe is de volgende: “*Voldoen de voorstellen omtrent de regelgeving van het GEAS aan de mensenrechten van de niet-begeleide minderjarige vreemdeling?*”. Dit is een evaluatieve vraag waarop een beoordeling volgt aan de hand van internationale en Europese criteria in verband met de mensenrechten.⁴⁰

§1. Evaluatiecriteria

16. **TOETSINGSMETHODE** – De beantwoording van een evaluatieve vraag kan gebeuren aan de hand van de aftoetsing van een bestaande situatie aan welbepaalde criteria.⁴¹ In dit onderdeel speelden de begrippen die in deel 1 onderzocht werden, een centrale rol. Zo heeft het onderzoek bijvoorbeeld “het belang van het kind” gebruikt als toetssteen.

§2. Bronnen en grenzen

17. **WETSVOORSTELLEN** – Concreet is het werk in deze sub-vraag ingegaan op meer primaire bronnen, zoals de verslagen van het Parlement, de voorstellen van de Commissie en nota’s van de Raad. Ook voorbereidende werken, rapporten en huidige wetgeving werden daarbij nagegaan. Hierbij bracht het onderzoek een eerste grens aan; namelijk op de te onderzoeken documenten binnen het GEAS-contentieux. Het richtte zich voornamelijk op de voorstellen ten aanzien van de Opvangrichtlijn, het Dublinsysteem en ook deels op de Procedureverordening. De voorstellen rond Eurodac, het Asielagentschap en de Kwalificatieverordening⁴² werden eerder op de achtergrond gehouden. Omwille van het feit dat zij ten aanzien van de NBMV weinig problematisch of veelal eerder organisatorisch en technisch van aard lijken te zijn, werden zij slechts subsidiair behandeld.⁴³
18. **ONDERZOCHE RECHTEN** – Aangezien de term “rechten van de NBMV” ruim ingevuld kan worden, vereiste het onderzoek ook hier een grens. Het werk onderzoekt immers voornamelijk de artikelen 3 en 5 EVRM. De keuze daarvoor steunde op twee redenen. In eerste instantie bleek uit de reeds uitgevoerde studies rond het GEAS dat de meeste pijnpunten in verband met

⁴⁰ Ibidem, 26.

⁴¹ Deze criteria kunnen juridisch, maar ook niet-juridisch van aard zijn. Zie: L. KESTEMONT en P. SCHOUKENS, *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Leuven, Acco, 2012, 50.

⁴² In het voorstel voor de Kwalificatieverordening richten enkel de artikelen 22 en 36 zich op de NBMV (in verband met vertegenwoordiging), deze artikelen lijken over het algemeen echter vrij van kritiek.

⁴³ N. KOFFEMAN en L. HILLARY, “Mensenrechtelijke zorgen bij de plannen voor herziening van het Gemeenschappelijk Europees Asielsysteem”, *NTM* 43(1), 2018, 114.

de mensenrechten zich rond deze artikelen bevinden.⁴⁴ Het zijn vooral ook deze artikelen die terug te vinden zijn in de rechtspraak van het EHRM met betrekking tot de NBMV.⁴⁵ In de tweede plaats bleek uit de studies rond kwetsbaarheid in de rechtspraak van het EHRM, dat het Hof de term kwetsbaarheid veelal in de context van deze artikelen aanhaalde.

Het werk onderzocht hierbij eveneens verschillende *fact sheets* en het ging na aan welke punten internationale en Europese organisaties veel belang hechten.

19. **GEEN NATIONAAL RECHT** – Een belangrijke opmerking, ten slotte, is dat het werk zich niet heeft toegespitst op het specifiek nationaal recht. Hier ligt dan ook een derde grens. Er werd alleen een stand van zaken gegeven met betrekking tot het internationale en Europese speelveld. Indien nodig werden referenties en voorbeelden met betrekking tot nationale rechtspraak en wetgeving gegeven, al diende dit louter ter verduidelijking en illustratie.

AFDELING III. DE ROL VAN HET EHRM

20. **DERDE SUB-ONDERZOEKSVRAAG** – Op de bevindingen uit de tweede vraag werd verder gebouwd door te onderzoeken of het EHRM de (eventuele) pijnpunten kan aanvullen via zijn rechtspraak. De verklarende vraag die zich dan stelt is: “*Kan het EHRM met zijn rechtspraak in verband met de kwetsbaarheid een bijkomende verplichting opleggen voor de mensenrechtelijke bescherming van de NBMV?*”.
21. **INTERN-LOGISCHE VERKLARING** – Dit deel analyseert het rechtsverschijnsel “kwetsbaarheid in de rechtspraak van het EHRM”. Deze vraag werd intern-logisch verklaard, wat betekent dat er werd gekeken naar de plaats van deze rechtspraak van het EHRM binnen het organieke kader van het Hof en binnen de standpunten en strekkingen uit de rechtsleer. Voor het beantwoorden van deze sub-vraag werd dan ook uitvoerig op deze rechtsleer ingegaan. Daarnaast heeft het werk ook de rechtspraak van het EHRM met betrekking tot “kwetsbaarheid”⁴⁶ en de “NBMV” bekeken. Het behandelde voornamelijk zaken van na 2000, aangezien het gros van de rechtsleer de “Roma-uitspraken” als startpunt voor het fenomeen “kwetsbaarheid” neemt.

⁴⁴ Hailbronner en Thym beweren zo dat art. 3 en 8, en verderop ook art. 5, “particularly relevant” zijn voor het asiel-en migratiebeleid. Zie: L. DENYS, *Overzicht van het vreemdelingenrecht*, Heule, Inni Publishers, 2019, 553; K. HAILBRONNER en D. THYM, *EU Immigration and asylum law- a commentary*, München, C.H. Beck, 2016, 1047; N. KOFFEMAN en L. HILLARY, “Mensenrechtelijke zorgen bij de plannen voor herziening van het Gemeenschappelijk Europees Asielsysteem”, *NTM* 43(1), 2018, 122-128; S. SAROLEA, *Droits de l’homme et migrations: de la protection au migrant aux droits de la personne migrante*, Brussel, Bruylant, 2006, 157.

⁴⁵ Zo bijvoorbeeld in: EHRM 12 oktober 2006, nr. 13178/03, Mubilanzila Mayeka en Kaniki Mitunga/België; EHRM 28 oktober 2010, nr. 41533/08, Bubullima/Griekenland; EHRM 5 april 2011, nr. 8687/08, Rahimi/Griekenland.

⁴⁶ Zie ook Figuur 4, voetnoot 362.

HOOFDSTUK III. STRUCTUUR

22. **STRUCTUUR** – Het eerste deel nodigt de lezer uit om het begrip “NBMV” zo grondig mogelijk te vatten. Zo worden er definities en relevante wetgeving aangeboden waarmee de lezer het tweede deel kan aanvatten. In dit tweede deel gaat het onderzoek in op de hervorming van het GEAS met een specifiek oog voor de NBMV. Daarna werpt het werk een licht op de ontwikkelingen rond de kwetsbaarheid van de NBMV binnen de rechtspraak van het EHRM en gaat het na of het EHRM via deze rechtspraak een andere rol dan gewoonlijk speelt. In het besluit worden ten slotte de krachtlijnen uit elk onderdeel naar boven gehaald. Zo kan de lezer zich samen met de auteur een oordeel vormen en nagaan hoe de voorstellen van het GEAS meer in overeenstemming gebracht kunnen worden met de mensenrechten van de NBMV.

DEEL I: DE NBMV EN HET GEAS – *UNDE VENIS, UBI ES ET QUO VADIS?*

23. **OVERZICHT** – Dit deel tracht eerst een omschrijving en een achtergrond van het GEAS mee te geven. Vervolgens gaat het dieper in op de definitie van de “niet-begeleide minderjarige vreemdeling”, waarna de mensenrechtelijke beschermingsmechanismen die van toepassing zijn op de NBMV uiteengezet worden. Het deelbesluit evalueert de bevindingen en geeft een aanzet tot het volgende deel.

HOOFDSTUK I. HET GEMEENSCHAPPELIJK EUROPEES ASIELSTELSEL (GEAS)

*“If the current refugee crisis has shown one thing, it is that the status quo of our Common European Asylum System is not an option. The time has come for a reformed and more equitable system, based on common rules and a fairer sharing of responsibility.”*⁴⁷

– Dimitris Avramopoulos

24. **EEN NIEUWE UPDATE VOOR HET GEAS** – Deze woorden van Dimitris Avramopoulos, EU-Commissaris voor Migratie, geven duidelijk aan dat het asielstelsel van de EU aan een update toe is. Dit is nochtans niet de eerste update; het gemeenschappelijk asielstelsel kent namelijk een hobbelige geschiedenis die teruggaat tot 1999.

AFDELING I. ACHTERGROND

25. **HISTORISCHE ONTWIKKELING** – In dat jaar ontstond namelijk de idee tot het inrichten van het Gemeenschappelijk Europees Asielstelsel (GEAS, *Common European Asylum System, CEAS*).⁴⁸ De Europese Raad kwam in Tampere overeen om een asielsysteem in te richten door een wetgevend kader te creëren dat alle aspecten van het asielbeleid bestrijkt.⁴⁹ Zo waren er

⁴⁷ Europese Commissie persmededeling, “Towards a Sustainable and Fair Common European Asylum System”, *europa.eu*, 4 mei 2016, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1620_en.htm.

⁴⁸ R. BRUIN, S.G. KOK en A. TERLOUW, “Dublin: blind interstatelijk vertrouwen is een fictie: over inwilligingspercentages en overdrachten”, *Justitiële Verkenningen* 41(3), 2015, 71; S. VELLUTI, *Reforming the Common European Asylum System- legislative developments and judicial activism of the European courts*, Londen, Springer Heidelberg, 2014, vii.

⁴⁹ J. ALLSOPP en E. CHASE, “Best Interests, Durable Solutions and Belonging: Policy Discourses Shaping the Futures of Unaccompanied Migrant and Refugee Minors Coming of Age in Europe”, *Journal of Ethnic and Migration Studies* 45(2), 2019, 296; C. BAULOZ, M. INELI-CIGER, S. SINGER, en V. STOYANOVA, “Introducing the Second Phase of the Common European Asylum System”, in C. BAULOZ, M. INELI-CIGER, S. SINGER, en V. STOYANOVA (eds.), *Seeking Asylum in the European Union*, Leiden, Brill Nijhoff, 2015, 3; P. BOELES, M. DEN HEIJER, G. LODDER, en K. WOUTERS, *European Migration Law*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 245; G. CARDOL, *Ontheemd, vreemd en minderjarig – Het recht op ontwikkeling van de alleenstaande minderjarige vreemdeling in (inter)nationale*

bijvoorbeeld richtlijnen rond asielprocedures, de opvang van asielzoekers en tijdelijke bescherming, die op een meer gedetailleerde wijze de contouren van het asielbeleid van de individuele lidstaten moesten vastleggen.⁵⁰ Doorheen de jaren, maar vooral in 2015 en 2016, kreeg de EU echter te kampen met onvoorziene grote aantallen asielzoekers (cf. *supra*, Figuur 1).⁵¹

Critici duiden deze vluchtelingen ‘crisis’ vaak als een crisis van de EU zelf.⁵² Ze zou te wijten zijn aan structurele zwakten van het EU-asielbeleid, zoals een te grote nadruk op dwang, irreële verwachtingen rond grensbewaking en een chaotische interne organisatie.⁵³ Het asielstelsel werd daarom gedurende de afgelopen twintig jaar vaak aan aanpassingen onderworpen.⁵⁴ Uiteindelijk kwam de Europese Commissie in 2016 tot enkele voorstellen voor een nieuwe hervorming van het GEAS. De hervorming sleept reeds lange tijd aan en legde af en toe enkele grondslagen van de EU, zoals de Schengenzone, het vuur aan de schenen.⁵⁵

wet- en regelgeving, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2005, 205-207; S. PEERS, “The Second Phase of the Common European Asylum System: A Brave New World- or Lipstick on a Pig?”, *Statewatch Analysis*, 2013, 1; K. POLLET, “Grondrechtenbescherming in de Dublin III-verordening: de doodsteek voor het Dublinsysteem?”, in D. VANHEULE (ed.), *Migratie en migrantenrecht – ontwikkelingen inzake arbeidsdiscriminatie, detachering van werknemers, kinderontvoering en de Dublinverordening*, Brugge, Die Keure, 2017, 125.

⁵⁰ J. ALLSOPP en E. CHASE, “Best Interests, Durable Solutions and Belonging: Policy Discourses Shaping the Futures of Unaccompanied Migrant and Refugee Minors Coming of Age in Europe”, *Journal of Ethnic and Migration Studies* 45(2), 2019, 296; G. CARDOL, *Ontheemd, vreemd en minderjarig – Het recht op ontwikkeling van de alleenstaande minderjarige vreemdeling in (inter)nationale wet- en regelgeving*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2005, 207; K. POLLET, “Grondrechtenbescherming in de Dublin III-verordening: de doodsteek voor het Dublinsysteem?”, in D. VANHEULE (ed.), *Migratie en migrantenrecht – ontwikkelingen inzake arbeidsdiscriminatie, detachering van werknemers, kinderontvoering en de Dublinverordening*, Brugge, Die Keure, 2017, 125.

⁵¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00194&plugin=1>. Zie: L. COLLINS, “Europe’s Child Refugee Crisis”, *The New Yorker*, 27 februari 2017, <https://www.newyorker.com/magazine/2017/02/27/europes-child-refugee-crisis>; EUROSTAT news release, “63.300 Unaccompanied Minors Among Asylum Seekers Registered in the EU in 2016: over Half are Afghans or Syrians”, [europeanmigrationlaw.eu](http://www.europeanmigrationlaw.eu), 11 mei 2017, <http://www.europeanmigrationlaw.eu/documents/Asylum%20applicants%20considered%20to%20be%20unaccompanied%20minors.pdf>.

⁵² C. BAULOZ, M. INELI-CIGER, S. SINGER, en V. STOYANOVA, “Introducing the Second Phase of the Common European Asylum System”, in C. BAULOZ, M. INELI-CIGER, S. SINGER, en V. STOYANOVA (eds.), *Seeking Asylum in the European Union*, Leiden, Brill Nijhoff, 2015, 5; M. DEN HEIJER, J. RIJPMAN en T. SPIJKERBOER, “Coercion, Prohibition and Great Expectations: The Continuing Failure of the Common European Asylum System”, *Common Market Law Review* 52, 2016, 609.

⁵³ N. KOFFEMAN en L. HILLARY, “Mensenrechtelijke zorgen bij de plannen voor herziening van het Gemeenschappelijk Europees Asielsysteem”, *NTM* 43(1), 2018, 115.

⁵⁴ J. ALLSOPP en E. CHASE, “Best Interests, Durable Solutions and Belonging: Policy Discourses Shaping the Futures of Unaccompanied Migrant and Refugee Minors Coming of Age in Europe”, *Journal of Ethnic and Migration Studies* 45(2), 2019, 296; C. BAULOZ, M. INELI-CIGER, S. SINGER, en V. STOYANOVA, “Introducing the Second Phase of the Common European Asylum System”, in C. BAULOZ, M. INELI-CIGER, S. SINGER, en V. STOYANOVA (eds.), *Seeking Asylum in the European Union*, Leiden, Brill Nijhoff, 2015, 2; P. BOELES, M. DEN HEIJER, G. LODDER, en K. WOUTERS, *European Migration Law*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 248-249.

⁵⁵ MYRIA, *Europa in (asiel)crisis*, Myriadocs, juni 2016, <https://www.myria.be/files/Myriadocs-1-NL-Europaincrisis.pdf>, 17.

26. **HERVORMINGSPAKKETTEN** – In het algemeen kunnen de voorstellen tot hervorming ondergebracht worden in drie categorieën.⁵⁶ Deze werden in de inleiding reeds kort uiteengezet (cf. *supra*, nmr. 2). Met name het tekort aan harmonisatie binnen de EU, de gebrekkige implementatie van de Unieregelgeving en de verdeling van de asielzoekers over de lidstaten, werden als problematisch bestempeld.⁵⁷

Concreet heeft de Europese Commissie twee pakketten aan voorstellen gelanceerd om deze problemen te verhelpen.⁵⁸ Het eerste pakket werd voorgesteld op 4 mei 2016 en bevat drie initiatieven:

- Het voorstel voor een verordening ter hervorming van het Dublin verdeelsysteem.⁵⁹ Het Dublin verdeelsysteem duidt de lidstaat aan die verantwoordelijk is voor het behandelen van een asielaanvraag (hierover meer in Deel II).⁶⁰
- Het voorstel voor een verordening ter amendering van Eurodac.⁶¹ Eurodac is een informatiesysteem dat digitale vingerafdrukken van asielzoekers verzamelt om de toepassing van het Dublin verdeelsysteem te vergemakkelijken.⁶²
- Het voorstel voor een verordening ter creatie van een Asielagentschap dat het *European Asylum Support Office* (EASO) moet vervangen.⁶³ Het EASO stimuleert de samenwerking tussen de lidstaten op vlak van nationaal beleid in verband met asiel.⁶⁴

⁵⁶ Europese Commissie, *Questions & Answers: Reforming the Common European Asylum System*, 4 mei 2016, MEMO/16/1621.

⁵⁷ Europese Commissie, Communicatie naar het Europees Parlement en de Raad, *Towards a Reform of The Common European Asylum System and Enhancing Legal Avenues to Europe*, 6 april 2016, COM(2016) 197 final, 2, 8.

⁵⁸ Europese Commissie, *Questions & Answers: Reforming the Common European Asylum System*, 4 mei 2016, MEMO/16/1621.

⁵⁹ Europese Commissie, Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad, *tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een verzoek om internationale bescherming dat door een onderdaan van een derde land of een staatloze bij een van de lidstaten wordt ingediend (herschikking)*, 4 mei 2016, COM(2016) 270 final (hierna: Dublin IV-voorstel).

⁶⁰ K. POLLET, “Grondrechtenbescherming in de Dublin III-verordening: de doodsteek voor het Dublinsysteem?”, in D. VANHEULE (ed.), *Migratie en migrantenrecht – ontwikkelingen inzake arbeidsdiscriminatie, detachering van werknemers, kindervervoering en de Dublinverordening*, Brugge, Die Keure, 2017, 125.

⁶¹ Europese Commissie, Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad, *betreffende de instelling van „Eurodac” voor de vergelijking van vingerafdrukken ten behoeve van een doeltreffende toepassing van [Verordening (EU) nr. 604/2013 tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een verzoek om internationale bescherming dat door een onderdaan van een derde land of een staatloze bij een van de lidstaten wordt ingediend] , voor de identificatie van een illegaal verblijvende onderdaan van een derde land of staatloze en betreffende verzoeken van rechtshandavingsinstanties van de lidstaten en Europol om vergelijkingen van Eurodac-gegevens ten behoeve van rechtshandhaving (herschikking)*, 4 mei 2016, COM(2016) 272 final.

⁶² L. ROOTS, “The New EURODAC Regulation: Fingerprints as a Source of Informal Discrimination”, *Baltic Journal of European Studies* 5(2), 2015, 108.

Het tweede pakket werd in datzelfde jaar op 13 juli aangenomen en bevat:

- Het voorstel voor een nieuwe verordening die de Procedurerichtlijn moet vervangen.⁶⁵ Deze richtlijn legt enkele procedurele waarborgen vast die gelden tijdens de asielprocedure.⁶⁶
- Het voorstel voor een nieuwe verordening die de Kwalificatierichtlijn moet vervangen.⁶⁷ De Kwalificatierichtlijn bepaalt wie voor asiel in aanmerking komt.⁶⁸
- Het voorstel voor aanpassingen aan de Opvangrichtlijn.⁶⁹ Deze bevat de minimumnormen voor opvangvoorzieningen voor asielzoekers en statushouders.⁷⁰

AFDELING II. FASE IN HET WETGEVEND PROCES

27. **WACHTEN OP EEN STANDPUNT VAN DE RAAD: WACHTEN OP GODOT?** – De hervorming van het GEAS valt onder de gewone wetgevingsprocedure.⁷¹ Deze procedure nam een aanvang in 2016,

⁶³ Europese Commissie, Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad, *inzake het Asielagentschap van de Europese Unie en tot intrekking van Verordening (EU) nr. 439/2010*, 4 mei 2016, COM(2016) 271 final.

⁶⁴ F. COMTE, “A New Agency is Born in the European Union: the European Asylum Support Office”, *European Journal of Migration and Law* 1(4), 2010, 373.

⁶⁵ Europese Commissie, Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad *tot vaststelling van een gemeenschappelijke procedure voor internationale bescherming in de Unie en tot intrekking van Richtlijn 2013/32/EU*, 13 juli 2016, COM(2016) 467 final (Voorstel Procedureverordening).

⁶⁶ M. RENEMAN, “Implementatie van de herziene Asielprocedurerichtlijn: een nieuwe beslissystematiek en meer waarborgen voor asielzoekers”, *Nederlands Tijdschrift voor Europees Recht* 2015(8), 2015, 251.

⁶⁷ Europese Commissie, Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad, *inzake normen voor de erkenning van onderdanen van derde landen of staatlozen als personen die internationale bescherming genieten, voor een uniforme status voor vluchtelingen of voor personen die in aanmerking komen voor subsidiaire bescherming, en voor de inhoud van de verleende bescherming, alsook tot wijziging van Richtlijn 2003/109/EG van de Raad van 25 november 2003 betreffende de status van langdurig ingezetenen onderdanen van derde landen*, 13 juli 2016, COM(2016) 466 final.

⁶⁸ A. MAES, “Asielrecht in de kering: de nieuwe Dublinverordening en de nieuwe kwalificatierichtlijn”, in D. VANHEULE (ed.), *Migratie en migrantenrecht – ontwikkelingen inzake arbeidsdiscriminatie, detachering van werknemers, kindervervoering en de Dublinverordening*, Brugge, Die Keure, 2017, 120.

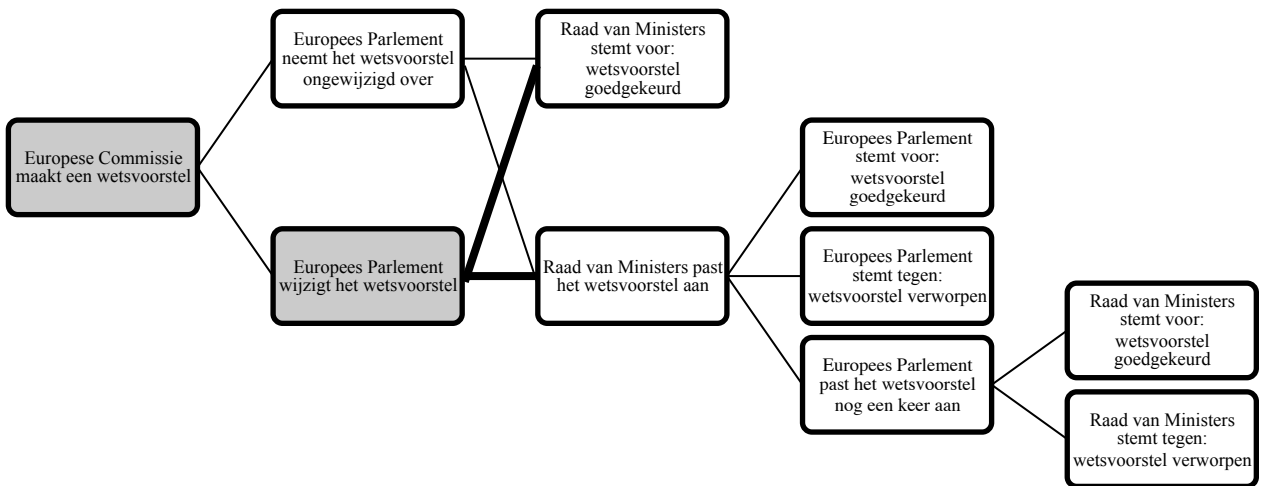
⁶⁹ Europese Commissie, Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad, *tot vaststelling van normen voor de opvang van verzoekers om internationale bescherming (herschikking)*, 13 juli 2016, COM(2016) 465 final (Voorstel Opvangrichtlijn).

⁷⁰ N. KOFFEMAN en L. HILLARY, “Mensenrechtelijke zorgen bij de plannen voor herziening van het Gemeenschappelijk Europees Asielsysteem”, *NTM* 43(1), 2018, 117.

⁷¹ Deze procedure houdt in dat eerst een wetsvoorstel door de Europese Commissie gelanceerd wordt. Na publicatie van het wetsvoorstel stuurt de Commissie dit naar het Europees Parlement; het Parlement is de eerste die een standpunt mag innemen. In een eerste lezing nemen zij amendementen aan en sturen deze door naar de Raad van de Europese Unie (ook wel “de Raad” of “de Raad van Ministers” genoemd). De Raad neemt dan op zijn beurt ook een standpunt in en zegt met welke amendementen van het Parlement ze al dan niet akkoord gaat. Daarna is de eerste lezing voltooid. Als uit deze eerste lezing blijkt dat de Raad en het Parlement overeen komen, dan wordt de wet aangenomen. Als blijkt dat dat niet zo is, dan beginnen het Parlement en de Raad aan een tweede lezing volgens hetzelfde mechanisme als dat van de eerste lezing. Als er na een tweede lezing geen akkoord is gevonden, wordt een bemiddelingscomité aangesteld dat onderhandelt tot een oplossing gevonden is. Indien dat niet gebeurt, wordt er geen wet aangenomen. Als dat wel gebeurt, wordt er mogelijks wel een wet aangenomen en treedt ze, als het om een verordening gaat, onmiddellijk in

toen de Commissie haar voorstellen bekend maakte. Vervolgens heeft het Parlement hierop in 2017 gereageerd aan de hand van een reeks amendementen.⁷² Sindsdien is het aan de Raad om een standpunt in te nemen, maar dat proces is tot op heden niet volledig afgerond.⁷³ Onderstaande figuur geeft bijvoorbeeld weer waar het wetgevingsproces voor de Dublinverordening vastzit.⁷⁴

FIGUUR 2: GEAS wetgevingsproces (vereenvoudigde weergave)

Bron: europa-nu.nl en Europees Parlement⁷⁵

Bovendien vinden er in mei 2019 Europese verkiezingen plaats waardoor er niet veel tijd meer rest om de voorstellen daadwerkelijk om te zetten in regelgeving. Het resultaat is dat er grote onzekerheid heerst over de toekomst van de voorstellen. De werkzaamheden van het Parlement

werking, in geval van richtlijnen wordt met een vooraf afgesproken implementatieperiode gewerkt. Zie: Artikel 294 Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU) van 26 oktober 2012.

⁷² Zo bijvoorbeeld: Europees Parlement, *Verslag over het voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van normen voor de opvang van verzoekers om internationale bescherming (herschikking)*, 10 mei 2017, A8-0186/2017; Europees Parlement, *Verslag over het voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een verzoek om internationale bescherming dat door een onderdaan van een derde land of een staatloze bij een van de lidstaten wordt ingediend (herschikking)*, 6 november 2017, A8-0345/2017.

⁷³ Raad van de Europese Unie, *Nota*, 26 februari 2019, 6600/19, 3.

⁷⁴ Europees Parlement, *Briefing: Reform of the Dublin System*, 1 maart 2019, http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/586639/EPRS_BRI%282016%29586639_EN.pdf.

⁷⁵ https://www.europa-nu.nl/id/vga3bya9max9/gewone_wetgevingsprocedure_cod; Europees Parlement, *Briefing: Reform of the Dublin System*, 1 maart 2019, http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/586639/EPRS_BRI%282016%29586639_EN.pdf.

zijn op 18 april 2019 beëindigd⁷⁶, het lijkt bijgevolg erg onwaarschijnlijk dat het GEAS nog voor de verkiezingen volledig hervormd wordt.⁷⁷ Na 26 mei kunnen verschillende voorstellen dan ook nog alle richtingen uitgaan. De vraag rest vervolgens waar deze voorstellen in de toekomst bijgeschaafd kunnen worden.

HOOFDSTUK II. WIE IS DE NIET-BEGELEIDE MINDERJARIGE VREEMDELING?

28. **NBMV: EEN INTRODUCTIE** – Binnen deze hervormingsvoorstellen onderwierpen de EU-regelgevers ook enkele bepalingen in verband met de NBMV aan een grondige herziening. Vooraleer dieper in te gaan op deze bepalingen, wordt eerst de NBMV zelf geïntroduceerd. Wie is hij precies?

AFDELING I. BEGRIPSOMSCHRIJVING

29. **VERSCHILLENDE DEFINITIES** – Het is niet eenvoudig om één algemene omschrijving te geven van de NBMV. Er bestaan doorheen de internationale verdragen en wetteksten immers verschillende definities van dit begrip.⁷⁸ Daarnaast stelt nationale wetgeving vaak haar eigen criteria voorop, al dan niet ter implementatie van supra- of internationale normen.⁷⁹ Bovendien is de groep NBMVs zelf ook nog eens zeer heterogeen; ze omvat jongeren van een verschillende afkomst, leeftijd, gezondheid, enzovoort.⁸⁰

⁷⁶ Europees Parlement persmededeling, “De weg naar de Europese Verkiezingen: belangrijkste momenten”, *europa.eu*, 4 september 2018, <http://www.europarl.europa.eu/news/nl/press-room/elections-press-kit/0/de-weg-naar-de-europese-verkiezingen-belangrijkste-momenten>.

⁷⁷ A. BRZOZOWSKI, “No agreement on asylum possible before EU elections, EU member states admit”, *Euractiv*, 8 maart 2019, <https://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/news/no-agreement-on-asylum-possible-before-eu-elections-eu-member-states-admit/>.

⁷⁸ G. CARDOL, *Ontheemd, vreemd en minderjarig – Het recht op ontwikkeling van de alleenstaande minderjarige vreemdeling in (inter)nationale wet- en regelgeving*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2005, 15.

⁷⁹ Zo wordt de Belgische definitie voor het eerst gegeven in de Voogdijwet. Art. 5-5/1 Programmawet (I) 24 december 2002 Titel XIII Hoofdstuk VI: Voogdij over niet-begeleide minderjarige vreemdelingen, *B.S.* 31 december 2002.

⁸⁰ G. CARDOL, *Ontheemd, vreemd en minderjarig – Het recht op ontwikkeling van de alleenstaande minderjarige vreemdeling in (inter)nationale wet- en regelgeving*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2005, 70; K. DE GRAEVE, “Classed Landscapes of Care and Belonging: Guardianships of Unaccompanied Minors”, *Journal of Refugee Studies* 30(1), 2015, 73; K. FOURNIER, “De voogdijwet voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen: terug- en vooruitblik”, in D. VANHEULE (ed.), *Migratie en migrantenrecht – ontwikkelingen inzake arbeidsdiscriminatie, detachering van werknemers, kinderonvoering en de Dublinverordening*, Brugge, Die Keure, 2017, 186; C. GIMENO-MONTERDE en J.D. GUTTIEREZ-SANCHEZ, “Fostering Unaccompanied Migrating Minors: A Cross-border Comparison”, *Children and Youth Services Review* 99, 2019, 41.

§1. Definities

30. **UNHCR** – In 1996 poneert de UNHCR een van de oudste definities voor de NBMV.⁸¹ In de *Guideline Working with Unaccompanied Children, A Community Based Approach* wordt over de NBMV het volgende genoteerd: “*Unaccompanied Children are those separated from both parents and are not being cared for by an adult who, by law or custom, is responsible to do so.*”⁸²
31. **RESOLUTIE VAN 1997** – Vervolgens stelt de Raad van de Europese Unie in haar Resolutie⁸³ van 26 juni 1997 een gelijkaardige definitie voor.⁸⁴ Het gaat met name om:
- “[...] *onderdanen van derde landen jonger dan 18 jaar die zonder begeleiding van een volwassene die krachtens de wet of het gewoonterecht voor hen verantwoordelijk is, op het grondgebied van een lidstaat aankomen voor de duur dat zij niet daadwerkelijk onder de hoede staan van zo 'n volwassene*”.⁸⁵
32. **LATERE EU REGULERING** – Ten slotte zijn er, sinds de oprichting van het GEAS, ook in de verordeningen en richtlijnen binnen het EU-contentieux nog verschillende definities terug te vinden.⁸⁶ Zo staat in artikel 2 van het voorstel voor de Dublin IV-verordening het volgende:
- “[*De niet-begeleide minderjarige is*] *een minderjarige die zonder begeleiding van een krachtens de wet of volgens de praktijk van de betrokken lidstaat voor hem verantwoordelijke volwassene op het grondgebied van een lidstaat aankomt, zolang hij niet*

⁸¹ J. ALLSOPP en E. CHASE, “Best Interests, Durable Solutions and Belonging: Policy Discourses Shaping the Futures of Unaccompanied Migrant and Refugee Minors Coming of Age in Europe”, *Journal of Ethnic and Migration Studies* 45(2), 2019, 296; G. CARDOL, *Ontheemd, vreemd en minderjarig – Het recht op ontwikkeling van de alleenstaande minderjarige vreemdeling in (inter)nationale wet- en regelgeving*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2005, 15.

⁸² UN HIGH COMMISSIONER FOR REFUGEES (UNHCR), *Working with Unaccompanied Children, A Community Based Approach*, mei 1996, 97 p, <http://www.refworld.org/docid/4a54bc24d.html>; B. VERHAEGEN, “De Wettelijke Vertegenwoordiging van Niet-begeleide Minderjarige Vreemdelingen”, *Jura Falconis* 40(4), 2004, 877.

⁸³ De Resolutie is niet bindend, maar wordt als een belangrijke invloed op de ontwikkeling van het GEAS gezien. Zie: R. FARRUGIA en K. TOUZENIS, “The international protection of unaccompanied and separated migrant and asylum-seeking children in Europe”, in J. KANICS, D.S. HERNANDEZ en K. TOUZENIS (eds.), *Migrating alone- Unaccompanied and separated children's migration to Europe*, Unesco Publishing, 2010, 43.

⁸⁴ Resolutie van de Raad nr. 97/C 221/03 van 26 juni 1997 inzake niet-begeleide minderjarige onderdanen van derde landen; G. CARDOL, *Ontheemd, vreemd en minderjarig – Het recht op ontwikkeling van de alleenstaande minderjarige vreemdeling in (inter)nationale wet- en regelgeving*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2005, 203; N.E. NGUEMA, “La protection des mineurs migrants non-accompagnés en Europe”, *Revue du Centre de recherches et d'études sur les droits fondamentaux* 7, 2015, 7.

⁸⁵ Artikel 1 Resolutie van de Raad nr. 97/C 221/03 van 26 juni 1997 inzake niet-begeleide minderjarige onderdanen van derde landen.

⁸⁶ Zie bijvoorbeeld ook het voorstel voor de Procedureverordening en het voorstel voor de nieuwe Opvangrichtlijn. Zie: B. PARUSEL, “Unaccompanied Minors in the European Union – Definitions, Trends and Policy Overview”, *Social Work and Society International Online Journal* 15, 2017, 1-15.

daadwerkelijk onder de hoede van een dergelijke volwassene staat; onder dit begrip valt ook een minderjarige die zonder begeleiding wordt achtergelaten nadat hij op het grondgebied van een lidstaat is aangekomen”.⁸⁷

§2. Constitutieve elementen

33. **CONSTITUTIEVE ELEMENTEN** – Hoewel ze niet volledig gelijk zijn, kunnen uit al deze definities enkele gemeenschappelijke elementen gedestilleerd worden.⁸⁸ Met name verdienen de begrippen “minderjarig”, “niet begeleid” en “vreemdeling” een uitgebreider onderzoek.

A. Minderjarig

34. **LEEFTIJD** – In de eerste plaats is de NBMV minderjarig.⁸⁹ Dit houdt volgens de nationale wetgeving van de verschillende (Europese) landen in dat hij de leeftijd van achttien jaar nog niet bereikt heeft.⁹⁰ Het Kinderrechtenverdrag⁹¹ (1989) stelt verder dat het bij minderjarigheid gaat om iedere persoon die jonger is dan achttien jaar, *voor zover* hij volgens het recht dat op hem van toepassing is, niet eerder de meerderjarigheid zou bereiken.⁹² Een adolescent kan bijvoorbeeld volgens zijn nationale wetgeving meerderjarig zijn, terwijl hij volgens het land van verblijf nog minderjarig is. Zo ligt de leeftijd voor meerderjarigheid in Libië en Malawi op zestien jaar.⁹³ Een zestienjarige Libische persoon zou dus meerderjarig kunnen zijn volgens zijn nationale wetgeving, terwijl hij volgens de Belgische wetgeving nog minderjarig is.⁹⁴

⁸⁷ Artikel 2 Dublin IV-voorstel.

⁸⁸ J.Y. CARLIER en S. SAROLEA, *Droit des étrangers*, Brussel, Larcier, 2016, 530-532.

⁸⁹ D. ANDROFF, “The Human Rights of Unaccompanied Minors in the USA from Central America”, *Journal of Human Rights and Social Work* 1(2), 2016, 71; A. BEDUSCHI, “Vulnerability on Trial: Protection of Migrant Children's Rights in the Jurisprudence of International Human Rights Courts”, *Boston University International Law Journal* 36(1), 2018, 57; J.Y. CARLIER en S. SAROLEA, *Droit des étrangers*, Brussel, Larcier, 2016, 531; P. FERRARA, G. CORSELLO, A. SBORDONE, L. NIGRI, O. CAPORALE, J. EHRICH, en M. PETTOELLO-MANTOVANI, “The “Invisible Children”: Uncertain Future of Unaccompanied Minor Migrants in Europe”, *EPA* 169, 2016, 332; D.S. HERNANDEZ, “Analyse d’une catégorie juridique récente: le mineur étranger non accompagné, séparé ou isolé”, *Revue européenne des migrations* 30, 2014, 18.

⁹⁰ N.E. NGUEMA, “La protection des mineurs migrants non-accompagnés en Europe”, *Revue du Centre de recherches et d’études sur les droits fondamentaux* 7, 2015, 1.

⁹¹ Er werd gekozen om niet de afkorting IVRK te gebruiken, IVRK sluit immers niet aan bij de titel van het verdrag (“Verdrag” en niet “Internationaal Verdrag”). Zie: J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2015, 59.

⁹² Artikel 1 Kinderrechtenverdrag.

⁹³ THE AFRICAN CHILD POLICY FORUM, *Definition of the Child: The International/regional Legal Framework*, 2013, http://www.youthpolicy.org/wp-content/uploads/library/2013_Africa_Child_Law_Comparison_Eng.pdf.

⁹⁴ B. VERHAEGEN, “De Wettelijke Vertegenwoordiging van Niet-begeleide Minderjarige Vreemdelingen”, *Jura Falconis* 40(4), 2004, 876.

Om dit onderscheid op te vangen, sluiten bijna alle nationale vreemdelingenwetten in Europa de toepassing van de nationale wet van de vreemdeling uit.⁹⁵ Ook stelt de Resolutie van 1997 uitdrukkelijk dat het gaat om personen jonger dan achttien jaar.⁹⁶ Dit is tevens opgenomen in de voorstellen rond de hervorming van het GEAS.⁹⁷ De adolescent zal in de EU dus toch als een minderjarige worden beschouwd, ook al is hij volgens zijn nationale wetgeving meerderjarig.

35. **MOEILIKHEDEN** – Vaak is het echter problematisch om de leeftijd van de vreemdelingen juist in te schatten.⁹⁸ Ze beschikken immers zelden over correcte, al dan niet authentieke, identiteitsdocumenten.⁹⁹ Verschillende nationale wetten bepalen meer concreet hoe de leeftijdsschatting moet gebeuren.¹⁰⁰ Bijgevolg kunnen de methoden doorheen de lidstaten al eens verschillen.¹⁰¹ Zo bepaalt de Belgische Programmawet van 24 december 2002 dat in geval van twijfel naar de laagst geschatte leeftijd gekeken moet worden.¹⁰²

Nochtans is de leeftijdsbepaling een heikel punt; met de schatting moet voorzichtig worden omgesprongen.¹⁰³ Zo niet loopt de NBMV immers het risico als volwassene beschouwd te worden en zijn rechten als kind te verliezen.¹⁰⁴ De medisch-wetenschappelijke wereld lijkt zich hiervan bewust en tracht verschillende technieken te ontwikkelen om de leeftijd van een kind zo

⁹⁵ Ibidem, 875.

⁹⁶ Resolutie van de Raad nr. 97/C 221/03 van 26 juni 1997 inzake niet-begeleide minderjarige onderdanen van derde landen.

⁹⁷ Bijvoorbeeld in artikel 2 Voorstel voor Kwalificatie Verordening.

⁹⁸ N.E. NGUEMA, “La protection des mineurs migrants non-accompagnés en Europe”, *Revue du Centre de recherches et d’études sur les droits fondamentaux* 7, 2015, 7.

⁹⁹ M.A. KENNY en A. LOUGHRY, “Addressing the limitations of age determination for unaccompanied minors: A way forward”, *Children and Youth Services Review* 92, 2018, 15; G.G. VALTOLINA en M. D’ODORICO, “Crossing Alone the Mediterranean Sea, Some Critical Issues About Unaccompanied Minors in Europe”, *Revista Interdisciplinar da Mobilidade Humana* 25, 2017, 88.

¹⁰⁰ N. MOLE en C. MEREDITH, *Asylum and the European Convention on Human Rights*, Straatsburg, Council of Europe Publishing, 2010, 189.

¹⁰¹ J. BHABHA, “Arendt’s children: do today’s migrant children have a right to have rights?”, *Human Rights Quarterly* 31, 2009, 427; C. GIMENO-MONTERDE en J.D. GUTTIEREZ-SANCHEZ, “Fostering Unaccompanied Migrating Minors: A Cross-border Comparison”, *Children and Youth Services Review* 99, 2019, 38; N.E. NGUEMA, “La protection des mineurs migrants non-accompagnés en Europe”, *Revue du Centre de recherches et d’études sur les droits fondamentaux* 7, 2015, 4; G.G. VALTOLINA en M. D’ODORICO, “Crossing Alone the Mediterranean Sea, Some Critical Issues About Unaccompanied Minors in Europe”, *Revista Interdisciplinar da Mobilidade Humana* 25, 2017, 88.

¹⁰² Programmawet (I) 24 december 2002 Titel XIII Hoofdstuk VI: Voogdij over niet-begeleide minderjarige vreemdelingen, B.S. 31 december 2002.

¹⁰³ N. MOLE en C. MEREDITH, *Asylum and the European Convention on Human Rights*, Straatsburg, Council of Europe Publishing, 2010, 189; N.E. NGUEMA, “La protection des mineurs migrants non-accompagnés en Europe”, *Revue du Centre de recherches et d’études sur les droits fondamentaux* 7, 2015, 4.

¹⁰⁴ Zie ook EHRM 11 december 2014, nr. 70586/11, Mohamad/Griekenland; EHRM 22 november 2016, nrs. 25794/13 en 28151/13, Abdullahi Elmi en Aweys Abubakar/ Malta; N. MOLE en C. MEREDITH, *Asylum and the European Convention on Human Rights*, Straatsburg, Council of Europe Publishing, 2010, 189.

precies mogelijk in te schatten.¹⁰⁵ Medische tests worden echter bekritiseerd omwille van de *privacy* van de NBMV¹⁰⁶, maar ook omwille van de gevolgen op de gezondheid van het kind¹⁰⁷ en de mogelijke onnauwkeurigheden.¹⁰⁸ Bovendien levert deze wetenschappelijke benadering geen oplossing voor het gegeven dat de methoden doorheen de lidstaten verschillen. Om dat probleem op te lossen, zou er eerder een ingreep van de EU-regelgevers nodig zijn.¹⁰⁹

B. Niet begeleid

36. **PRAGMATISCHE TEGENOVER JURIDISCHE STREKKING** – Het tweede element houdt in dat de betrokkene niet begeleid is bij zijn aankomst in de EU of nadien.¹¹⁰ Ook rond dit element bestaat er discussie.¹¹¹ Langs de ene kant stelt een pragmatische strekking dat de minderjarige pas niet begeleid is wanneer hij door geen enkele volwassene vergezeld wordt.¹¹² Zo is het mogelijk dat de minderjarige zonder ouders, maar met een oudere broer of zus aankomt en bijgevolg als begeleid beschouwd wordt. De tweede, meer juridische, strekking gaat ervan uit dat de minderjarige niet begeleid is wanneer hij niet vergezeld is van zijn wettelijke vertegenwoordiger.¹¹³ Dit is tevens de strekking die de EU-regelgevers volgen, wat veiliger

¹⁰⁵ M.A. KENNY en A. LOUGHRY, “Addressing the limitations of age determination for unaccompanied minors: A way forward”, *Children and Youth Services Review* 92, 2018, 15.

¹⁰⁶ Zie artikel 16 van het Kinderrechtenverdrag.

¹⁰⁷ Zo zouden röntgenstralen de gezondheid van het kind kunnen schaden. Zie: Artikel 24 van het Kinderrechtenverdrag; N.E. NGUEMA, “La protection des mineurs migrants non-accompagnés en Europe”, *Revue du Centre de recherches et d’études sur les droits fondamentaux* 7, 2015, 4.

¹⁰⁸ J. BHABHA, “Arendt’s children: do today’s migrant children have a right to have rights?”, *Human Rights Quarterly* 31, 2009, 427; N.E. NGUEMA, “La protection des mineurs migrants non-accompagnés en Europe”, *Revue du Centre de recherches et d’études sur les droits fondamentaux* 7, 2015, 4.

¹⁰⁹ B. PARUSEL, “Unaccompanied Minors in the European Union – Definitions, Trends and Policy Overview”, *Social Work and Society International Online Journal* 15, 2017, 1-15.

¹¹⁰ D. ANDROFF, “The Human Rights of Unaccompanied Minors in the USA from Central America”, *Journal of Human Rights and Social Work* 1(2), 2016, 71; J.Y. CARLIER en S. SAROLEA, *Droit des étrangers*, Brussel, Larcier, 2016, 531; R. FARRUGIA en K. TOUZENIS, “The international protection of unaccompanied and separated migrant and asylum-seeking children in Europe”, in J. KANICS, D.S. HERNANDEZ en K. TOUZENIS (eds.), *Migrating alone- Unaccompanied and separated children’s migration to Europe*, Unesco Publishing, 2010, 22; P. FERRARA, G. CORSELLO, A. SBORDONE, L. NIGRI, O. CAPORALE, J. EHRICH, en M. PETTOELLO-MANTOVANI, “The “Invisible Children”: Uncertain Future of Unaccompanied Minor Migrants in Europe”, *EPA* 169, 2016, 332; C. MENJIVAR en K.M. PERREIRA, “Undocumented and Unaccompanied: Children of Migration in the European Union and the United States”, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 2017, 5; S. SWART, “Unaccompanied minor refugees and the protection of their socio-economic rights under human rights law”, *Afr. Hum. Rts. L.J.* 103, 2009, 104.

¹¹¹ B. VERHAEGEN, “De Wettelijke Vertegenwoordiging van Niet-begeleide Minderjarige Vreemdelingen”, *Jura Falconis* 40(4), 2004, 877.

¹¹² D. ANDROFF, “The Human Rights of Unaccompanied Minors in the USA from Central America”, *Journal of Human Rights and Social Work* 1(2), 2016, 71.

¹¹³ G. CARDOL, *Ontheemd, vreemd en minderjarig – Het recht op ontwikkeling van de alleenstaande minderjarige vreemdeling in (inter)nationale wet- en regelgeving*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2005, 15; P. CERIANI CERNADAS, “The human rights of children in the context of international migration”, in W. VANDENHOLE, E. DESMET, D. REYNAERT en S. LEMBRECHTS (eds.), *Routledge International Handbook of Children’s Rights Studies*, Londen, Routledge, 2015, 333; P. FERRARA, G. CORSELLO, A. SBORDONE, L. NIGRI, O. CAPORALE, J. EHRICH, en M. PETTOELLO-MANTOVANI, “The “Invisible Children”: Uncertain Future of Unaccompanied Minor Migrants in Europe”, *EPA* 169, 2016, 332; C. MENJIVAR en K.M. PERREIRA, “Undocumented and

is.¹¹⁴ De pragmatische strekking houdt namelijk het risico in dat minderjarigen die vergezeld zijn van een volwassene die zich voordoeft als begeleider, maar een ander opzet, zoals mensensmokkel, heeft toch als begeleid worden beschouwd.¹¹⁵

C. Vreemdeling

37. **EUROPEES BURGERSCHAP?** – Ten slotte gaat het om een vreemdeling, wat in dit kader veelal inhoudt dat de betrokkene geen onderdaan is van een land dat tot de Europese Economische Ruimte behoort.¹¹⁶ Indien het individu toch een Europees burger zou zijn, dan kan hij door verschillende lidstaten als Europese NBMV erkend worden, mits hij aan enkele vereisten voldoet. Deze worden bepaald in de nationale wetgeving van de lidstaten. Zo stelt de Belgische Programmawet bijvoorbeeld dat de minderjarige geen ouderlijke toestemming heeft om te reizen (1) en dat hij niet in een bevolkingsregister ingeschreven mag zijn (2).¹¹⁷

D. Kwetsbaar?

38. **MET KWETSBAARHEID ALS GEVOLG** – Hoewel “kwetsbaar” niet letterlijk voorkomt in de definities van de NBMV, onderlijnen verschillende auteurs dat de NBMV door de combinatie van deze elementen zeer kwetsbaar is. Dit zien critici dan ook als een vierde eigenschap van de NBMV.¹¹⁸ De minderjarigen lopen door de kwetsbaarheid een verhoogd risico op een inbreuk op hun rechten.¹¹⁹ Het ontbreekt hen vaak aan aangepaste gezondheidszorg en veelal zijn ze

Unaccompanied: Children of Migration in the European Union and the United States”, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 2017, 5.

¹¹⁴ Artikel 1 Resolutie van de Raad nr. 97/C 221/03 van 26 juni 1997 inzake niet-begeleide minderjarige onderdanen van derde landen.

¹¹⁵ B. VERHAEGEN, “De Wettelijke Vertegenwoordiging van Niet-begeleide Minderjarige Vreemdelingen”, *Jura Falconis* 40(4), 2004, 877.

¹¹⁶ J.Y. CARLIER en S. SAROLEA, *Droit des étrangers*, Brussel, Larcier, 2016, 530; N. DESMET en R. DEFRANQ, “De minderjarige vreemdeling”, in Kinderrechtswinkels (ed.), *De juridische positie van de minderjarige in de praktijk*, Kortrijk-Heule, UGA, 2010, 331; J. FRECCERO, D. BISWAS, A. WHITING, K. ALRABE en K. THUY SEELINGER, “Sexual Exploitation of Unaccompanied Migrant and Refugee Boys in Greece: Approaches to Prevention”, *Plos Medecine* 14, 2017, 2; N.E. NGUEMA, “La protection des mineurs migrants non-accompagnés en Europe”, *Revue du Centre de recherches et d’études sur les droits fondamentaux* 7, 2015, 1.

¹¹⁷ Art. 5/1 Programmawet (I) 24 december 2002 Titel XIII Hoofdstuk VI: Voogdij over niet-begeleide minderjarige vreemdelingen, *B.S.* 31 december 2002.

¹¹⁸ D.S. HERNANDEZ, “Analyse d’une catégorie juridique récente: le mineur étranger non accompagné, séparé ou isolé”, *Revue européenne des migrations* 30, 2014, 20; MYRIA, *Migratie in cijfers en in rechten 2015*, Myriadocs, 3 september 2015, <https://www.myria.be/nl/publicaties/migratie-in-cijfers-en-in-rechten-2015>, 90; N.E. NGUEMA, “La protection des mineurs migrants non-accompagnés en Europe”, *Revue du Centre de recherches et d’études sur les droits fondamentaux* 7, 2015, 1-2.

¹¹⁹ J. FRECCERO, D. BISWAS, A. WHITING, K. ALRABE en K. THUY SEELINGER, “Sexual Exploitation of Unaccompanied Migrant and Refugee Boys in Greece: Approaches to Prevention”, *Plos Medecine* 14, 2017, 4; N.E. NGUEMA, “La protection des mineurs migrants non-accompagnés en Europe”, *Revue du Centre de recherches et d’études sur les droits fondamentaux* 7, 2015, 2; S. SWART, “Unaccompanied minor refugees and the protection of their socio-economic rights under human rights law”, *Afr. Hum. Rts. L.J.* 103, 2009, 114; M.F. VALETTE, “La

“onzichtbaar” voor de overheden.¹²⁰ Zo berichtte de Dienst Voogdij van de Federale Overheidsdienst Justitie dat er in België in 2018 opnieuw een heel aantal NBMVs onder de radar doken.¹²¹ Op de kwetsbaarheid wordt uitvoerig ingegaan in Deel III.

AFDELING II. MENSENRECHTELIJKE BESCHERMINGSNORMEN

39. **RELEVANT MENSENRECHTELIJK KADER** – Nu de definitie van de NBMV ontleed is, is het tijd om dieper in te gaan op zijn mensenrechtelijk statuut. Qua mensenrechtelijke beschermingsnormen focust dit werk eerst op de internationale regels met betrekking tot de NBMV, waarna het Europese beschermingskader onderzocht wordt. Hierop volgt ten slotte een beknopte studie van “het belang van het kind”.

§1. Internationale beschermingsnormen

A. Instrumenten

40. **VERSCHILLENDE DOCUMENTEN** – Internationaal bestaan er verschillende instrumenten waar de NBMV in mindere en meerdere mate rechten uit kan putten. Hieronder volgt een overzicht van enkele van de meest relevante documenten. Dit zijn het UVRM, het Vluchtelingenverdrag, het Kinderrechtenverdrag en tot slot ook het recente VN-Migratiepact.
41. **UVRM** – Voor wat betreft de bescherming van de NBMV bestaat er in de eerste plaats het overkoepelende artikel 14 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM) dat stipuleert dat “eenieder het recht heeft om in andere landen asiel te zoeken en rechten te genieten tegen vervolging”.¹²² Ook minderjarigen kunnen zich op de Verklaring beroepen.¹²³ Ze

vulnerabilité de l'enfant au gré des migrations”, *RTDH* 89, 2012, 104-105; G.G. VALTOLINA en M. D'ODORICO, “Crossing Alone the Mediterranean Sea, Some Critical Issues About Unaccompanied Minors in Europe”, *Revista Interdisciplinar da Mobilidade Humana* 25, 2017, 79.

¹²⁰ J. ALLSOPP en E. CHASE, “Best Interests, Durable Solutions and Belonging: Policy Discourses Shaping the Futures of Unaccompanied Migrant and Refugee Minors Coming of Age in Europe”, *Journal of Ethnic and Migration Studies* 45(2), 2019, 294; J. ATAIANTS, C. COHEN, A. HENDERSON RILEY, J. TELLEZ LIEBERMAN, M.C. REIDY en M. CHILTON, “Unaccompanied Children at the United States Border, a Human Rights Crisis that can be Addressed with Policy Change”, *Journal Immigrant Minority Health* 20(4), 2018; J. BHABHA, “Arendt’s children: do today’s migrant children have a right to have rights?”, *Human Rights Quarterly* 31, 2009, 442-443; K. BYRNE, “Migrant, Refugee or Minor? It Matters for Children in Europe”, *FMReview*, 2017, 94- 95; P. FERRARA, G. CORSELLO, A. SBORDONE, L. NIGRI, O. CAPORALE, J. EHRICH, EN M. PETTOELLO-MANTOVANI, “The “Invisible Children”: Uncertain Future of Unaccompanied Minor Migrants in Europe”, *EPA* 169, 2016, 332.

¹²¹ A. VANRENTERGHEM, “Aantal niet-begeleide minderjarige vreemdelingen dat verdween lag nog nooit zo hoog”, *VRT NWS*, 30 april 2019, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2019/04/30/nooit-verdwenen-meer-niet-begeleide-minderjarige-vreemdelingen-i/>.

¹²² Deze Verklaring is echter niet juridisch bindend. Zie: Artikel 14.1 UVRM; A. CASARICO, G. FACCHINI en C. TESTA, “Asylum policy and illegal immigration: perspectives and challenges”, *DICE report* 14(4), 2016, 14; T. GAMMELTHOFT-HANSEN en H. GAMMELTHOFT-HANSEN, “The right to seek- revisited. On the Human Rights Declaration article 14 and access to asylum procedures in the EU”, *European Journal of Migration and Law* 10,

stelt immers dat “eenieder aanspraak kan maken op de rechten en vrijheden uit de Verklaring, zonder onderscheid van welke aard ook”, bijgevolg speelt de leeftijd van het individu in principe geen rol.¹²⁴

42. **VLUCHTELINGENVERDRAG EN PROTOCOL** – Het oudste internationaal verdrag dat zijn toepassing vindt op de NBMV als vluchteling is het Internationaal Verdrag betreffende de Status van Vluchtelingen van 28 juli 1951 (Vluchtelingenverdrag, Verdrag van Genève).¹²⁵ Dit Verdrag werd aangevuld met het Protocol van New York betreffende de Status van Vluchtelingen van 31 januari 1967.¹²⁶ Het Verdrag heeft een algemeen toepassingsgebied en voert criteria in voor wie als vluchteling kan worden erkend.¹²⁷ In het Verdrag zelf wordt niet specifiek dieper ingegaan op de NBMV. Ook worden aan de minderjarige vluchtelingen in dit verdrag geen eigen, specifieke rechten toegekend.¹²⁸

Als niet-statelijke actor is de EU zelf geen partij bij dit verdrag. Elke EU-lidstaat is dat echter wel.¹²⁹ Ook wordt er in artikel 18 van het Handvest van de Grondrechten van de EU naar dit

2008, 441; M.T. GIL-BAZO, “The Charter of Fundamental Rights of the European Union and the right to be granted asylum in the Union’s law”, *Refugee Survey Quarterly* 27(3), 2008, 34; S. KAPFERER, “Article 14(2) of the Universal Declaration of Human Rights and exclusion from international refugee protection”, *Refugee Survey Quarterly* 27(3), 2008, 54; J. LENART, “‘Fortress Europe’: compliance of the Dublin II regulation with the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms”, *Utrecht Journal of International and European Law* 28(75), 2012, 8.

¹²³ J. BHABHA, “Arendt’s children: do today’s migrant children have a right to have rights?”, *Human Rights Quarterly* 31, 2009, 420.

¹²⁴ Alle dertig artikelen uit de Verklaring zijn neutraal wat betreft de leeftijd. Enkel artikel 16 UVRM, in verband met het recht om te huwen, is leeftijdsgebonden. Zie: Artikel 2, lid 1 UVRM; J. BHABHA, “Arendt’s children: do today’s migrant children have a right to have rights?”, *Human Rights Quarterly* 31, 2009, 420.

¹²⁵ Internationaal Verdrag betreffende de Status van Vluchtelingen van 28 juli 1951 (Vluchtelingenverdrag); J. ALLSOPP en E. CHASE, “Best Interests, Durable Solutions and Belonging: Policy Discourses Shaping the Futures of Unaccompanied Migrant and Refugee Minors Coming of Age in Europe”, *Journal of Ethnic and Migration Studies* 45(2), 2019, 296; P. BOELES, M. DEN HEIJER, G. LODDER, en K. WOUTERS, *European Migration Law*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 244; G. CARDOL, *Ontheemd, vreemd en minderjarig – Het recht op ontwikkeling van de alleenstaande minderjarige vreemdeling in (inter)nationale wet- en regelgeving*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2005, 123; J. LENART, “‘Fortress Europe’: compliance of the Dublin II regulation with the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms”, *Utrecht Journal of International and European Law* 28(75), 2012, 7; J. WOUTERS, C. RYNGAERT, T. RUYS, en G. DE BAERE, *International Law – A European Perspective*, Oxford, Hart, 2019, 692.

¹²⁶ Protocol van New York betreffende de Status van Vluchtelingen van 31 januari 1967.

¹²⁷ Aanvankelijk waren de verplichtingen voor de partijen bij het Verdrag beperkt tot vluchtelingensituaties die reeds bestonden voor 1951. Doorheen de tijd rees het aantal vluchtelingen en werd de nood ervaren om het Vluchtelingenverdrag ook van toepassing te laten zijn op “nieuwe” vluchtelingen. Het Protocol van New York heft deze tijdsbeperking dan ook op. Zie: Artikel 1 Vluchtelingenverdrag, UN HIGH COMMISSIONER FOR REFUGEES (UNHCR), *Handbook and Guidelines on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status (reissued)*, december 2011, <https://www.unhcr.org/3d58e13b4.html>, 5-6.

¹²⁸ G. CARDOL, *Ontheemd, vreemd en minderjarig – Het recht op ontwikkeling van de alleenstaande minderjarige vreemdeling in (inter)nationale wet- en regelgeving*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2005, 148.

¹²⁹ Artikel 39.2 Internationaal Verdrag betreffende de Status van Vluchtelingen; UN HIGH COMMISSIONER FOR REFUGEES (UNHCR), *States Parties to the Convention relating to the Status of Refugees and the 1967 Protocol*, 5 p., <http://www.unhcr.org/protection/basic/3b73b0d63/states-parties-1951-convention-its-1967-protocol.html>.

Verdrag en zijn Protocol verwezen.¹³⁰ Daarenboven is het zo dat, onder art. 78.1 van het Verdrag Betreffende de Werking van de EU (VWEU), de EU zich ertoe verbindt om de beginselen uit dit Verdrag te respecteren bij de ontwikkeling van het GEAS.¹³¹ Bovendien gaf de Europese Raad in 1999 in Tampere aan een GEAS te willen creëren dat “stoelt op de volledige en niet-restrictieve toepassing van het Verdrag van Genève”.¹³² Ten slotte heeft ook het Hof van Justitie van de EU (HvJ) bevestigd dat de EU-instrumenten zo geïnterpreteerd moeten worden dat ze het Vluchtelingenverdrag respecteren.¹³³

43. **KINDERRECHTENVERDRAG** – Vervolgens kwam er het Verdrag inzake de Rechten van het Kind van 20 november 1989.¹³⁴ Dit verdrag vindt in zijn geheel toepassing¹³⁵ op de NBMV en bevat een specifiek artikel dat gericht is op de minderjarige vreemdeling.¹³⁶ Artikel 22 bepaalt namelijk dat staten die partij zijn bij het verdrag “de passende maatregelen moeten nemen om te

¹³⁰ M.T. GIL-BAZO, “The Charter of Fundamental Rights of the European Union and the right to be granted asylum in the Union’s law”, *Refugee Survey Quarterly* 27(3), 2008, 37-38; J. LENART, “‘Fortress Europe’: compliance of the Dublin II regulation with the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms”, *Utrecht Journal of International and European Law* 28(75), 2012, 10; S.F. NICOLOSI, “Going unnoticed? Diagnosing the right to asylum in the Charter of Fundamental Rights of the European Union”, *European Law Journal* 23 (1-2), 2017, 94.

¹³¹ P. BOELES, M. DEN HEIJER, G. LODDER, en K. WOUTERS, *European Migration Law*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 250; M.T. GIL-BAZO, “The Charter of Fundamental Rights of the European Union and the right to be granted asylum in the Union’s law”, *Refugee Survey Quarterly* 27(3), 2008, 48; K. HAILBRONNER en D. THYM, *EU Immigration and asylum law- a commentary*, München, C.H. Beck, 2016, 1047; M. KALVERBOER, D. BELTMAN, C. VAN OS en E. ZIJLSTRA, “The Best Interests of the Child in Cases of Migration: Assessing and Determining the Best Interests of the Child in Migration”, *International Journal of Children’s Rights* 25, 2017, 117; S.F. NICOLOSI, “Going unnoticed? Diagnosing the right to asylum in the Charter of Fundamental Rights of the European Union”, *European Law Journal* 23 (1-2), 2017, 98; J. WOUTERS, C. RYNGAERT, T. RUYS, en G. DE BAERE, *International Law – A European Perspective*, Oxford, Hart, 2019, 692.

¹³² Europese Raad, *Conclusies van het voorzitterschap van de Europese Raad van Tampere*, 15 en 16 oktober 1999, paragraaf 13.

¹³³ HvJ 2 maart 2010, C-175/08, C-176/08, C-178/08 en C-179/08, ECLI:EU:C:2010:105, Abdulla, Hasan, Adem, Rashi en Jama/ Duitsland, §52; C. MATERA, “The Influence of International Organisations on the EU’s Area of Freedom, Security and Justice: A First Inquiry”, in R.A. WESSEL en S. BLOCKMANS (eds.), *Between Autonomy and Dependence*, Den Haag, Springer, 2014, 276.

¹³⁴ Dit verdrag is in werking getreden op 2 september 1990. Zie: J. ALLSOPP en E. CHASE, “Best Interests, Durable Solutions and Belonging: Policy Discourses Shaping the Futures of Unaccompanied Migrant and Refugee Minors Coming of Age in Europe”, *Journal of Ethnic and Migration Studies* 45(2), 2019, 296; J. WOUTERS, C. RYNGAERT, T. RUYS, en G. DE BAERE, *International Law – A European Perspective*, Oxford, Hart, 2019, 690.

¹³⁵ Lees ook: “De Commissie neemt de normen van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van het kind als uitgangspunt voor maatregelen van welke aard dan ook op het gebied van niet-begeleide minderjarigen”. Zie: Europese Commissie, *Actieplan EU niet-begeleide minderjarigen (2010-2014)*, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/richtlijnen/2011/07/07/actieplan-eu-niet-begeleide-minderjarigen-2010-2014>, 3; N.E. NGUEMA, “La protection des mineurs migrants non-accompagnés en Europe”, *Revue du Centre de recherches et d’études sur les droits fondamentaux* 7, 2015, 7; W. VANDENHOLE, “Editoriaal – Kinderrechten op het scherpst van de snede”, *TJF* (1), 2016, 3.

¹³⁶ Artikel 22.1 Kinderrechtenverdrag: “Staten die partij zijn tot het verdrag de passende maatregelen moeten nemen om te waarborgen dat een vluchtelingenkind passende bescherming en humanitaire bijstand krijgt bij het genot van zijn [rechten erkend in internationale akten].” Het artikel stipuleert bovendien “... ongeacht of het al dan niet door zijn ouders of door iemand anders wordt begeleid”; C. SMYTH, “Is the right of the child to liberty safeguarded in the common European Asylum System?”, *European Journal of Migration and Law* 15, 2013, 121.

waarborgen dat dit kind passende bescherming en humanitaire bijstand krijgt”.¹³⁷ Belangrijk is hier ook artikel 2¹³⁸; het gevolg van dit artikel is dat de NBMV de bepalingen van het Kinderrechtenverdrag kan invoeren, ongeacht of hij reeds een verblijfsvergunning heeft gekregen.¹³⁹ Essentieel in dit verdrag is de bepaling rond het belang van het kind; daar gaat afdeling III verder op in. Opnieuw is de EU als dusdanig geen partij bij dit verdrag, maar alle EU lidstaten zijn dat wel.¹⁴⁰ Sinds de ratificatie van Somalië in 2015 is het Kinderrechtenverdrag met zijn 196 ratificaties zelfs het meest geratificeerde mensenrechtelijke verdrag ter wereld.¹⁴¹

44. **HET MIGRATIEPACT** – Op 13 juli 2018 nam de VN het finaal ontwerp van het “Mondiaal Pact voor Veilige, Ordelijke en Reguliere Migratie” oftewel het Migratiepact aan.¹⁴² Dit Pact is niet juridisch bindend en de principes moeten niet worden omgezet in wetgeving.¹⁴³ Desondanks kan het Pact wel juridische gevolgen hebben, bijvoorbeeld wanneer rechters het via hun rechtspraak laten binnensluipen.¹⁴⁴ In december 2018 heeft de Algemene Vergadering van de VN het Pact onderschreven met 152 stemmen voor.¹⁴⁵ Vijf landen, waaronder onder meer Polen, Tsjechië en

¹³⁷ J. BHABHA, “Arendt’s children: do today’s migrant children have a right to have rights?”, *Human Rights Quarterly* 31, 2009, 426; G. CARDOL, *Ontheemd, vreemd en minderjarig – Het recht op ontwikkeling van de alleenstaande minderjarige vreemdeling in (inter)nationale wet- en regelgeving*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2005, 89.

¹³⁸ G. CARDOL, *Ontheemd, vreemd en minderjarig – Het recht op ontwikkeling van de alleenstaande minderjarige vreemdeling in (inter)nationale wet- en regelgeving*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2005, 73; C. VAN OS, “De relevantie van het Kinderrechtenverdrag voor minderjarige vreemdelingen”, *Justitiële Verkenningen* 38(6), 2012, 71.

¹³⁹ R. FARRUGIA en K. TOUZENIS, “The international protection of unaccompanied and separated migrant and asylum-seeking children in Europe”, in J. KANICS, D.S. HERNANDEZ en K. TOUZENIS (eds.), *Migrating alone- Unaccompanied and separated children’s migration to Europe*, Unesco Publishing, 2010, 23; M. KALVERBOER, D. BELTMAN, C. VAN OS, en E. ZIJLSTRA, “The Best Interests of the Child in Cases of Migration: Assessing and Determining the Best Interests of the Child in Migration”, *International Journal of Children’s Rights* 25, 2017, 117.

¹⁴⁰ Status of the Convention on the Rights of the Child, https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11&chapter=4&lang=en; R. FARRUGIA en K. TOUZENIS, “The international protection of unaccompanied and separated migrant and asylum-seeking children in Europe”, in J. KANICS, D.S. HERNANDEZ en K. TOUZENIS (eds.), *Migrating alone- Unaccompanied and separated children’s migration to Europe*, Unesco Publishing, 2010, 22; H. STALFORD, “The CRC in Litigation under EU Law” in T. LIEFAARD en J.E. DOEK (eds.), *Litigating the Right of the Child: the UN Convention on the Rights of the Child in Domestic and International Jurisprudence*, Dordrecht, Springer, 2014, 214; J. WOUTERS, C. RYNGAERT, T. RUYS, en G. DE BAERE, *International Law – A European Perspective*, Oxford, Hart, 2019, 690.

¹⁴¹ Status of the Convention on the Rights of the Child, https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11&chapter=4&lang=en; C. VAN OS, “De relevantie van het Kinderrechtenverdrag voor minderjarige vreemdelingen”, *Justitiële Verkenningen* 38(6), 2012, 69; J. WOUTERS, C. RYNGAERT, T. RUYS, en G. DE BAERE, *International Law – A European Perspective*, Oxford, Hart, 2019, 690.

¹⁴² Mondiaal Pact voor Veilige, Ordelijke en Reguliere Migratie van 11 juli 2018 (Migratiepact); S. VERCRUYSSSE, “Wat staat er in het migratiepact en waarom keurt de regering het nog niet goed?”, *VRT NWS*, 17 november 2018, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2018/11/17/n-va-blijft-belgische-steun-aan-vn-migratiepact-tegenhouden/>.

¹⁴³ Rechtsoverweging 7 en 15 Migratiepact; D. VANHEULE, “Het Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration”, *RW* 82(25), 2019, 962.

¹⁴⁴ S. VERCRUYSSSE, “Wat staat er in het migratiepact en waarom keurt de regering het nog niet goed?”, *VRT NWS*, 17 november 2018, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2018/11/17/n-va-blijft-belgische-steun-aan-vn-migratiepact-tegenhouden/>.

¹⁴⁵ U. LAESSING en A. RINKE, “More than 160 countries sign UN migration pact; U.S. and others opt out”, *The Globe and Mail*, 10 december 2018, <https://www.theglobeandmail.com/world/article-more-than-160-countries-sign-un->

Hongarije, onderschreven het niet.¹⁴⁶ Langs de andere kant onthielden twaalf landen zich, waaronder bijvoorbeeld Italië en Oostenrijk.¹⁴⁷ Samen met de niet-bindende aard van het Pact zorgt dit ervoor dat de draagkracht van het Pact in de EU enigszins beperkt is.

In het Pact richten doelstellingen 7, 8 en 12 zich op de NBMV. Zo bepaalt doelstelling 7 dat kwetsbaarheden in migratie moeten aangepakt en verminderd worden door een aangepast beleid en door het stimuleren van samenwerking tussen landen. Er moet de NBMV bijvoorbeeld aangepaste ondersteuning geboden worden gedurende de gehele migratieprocedure.¹⁴⁸

45. **EVALUATIE: GEEN SPECIFIEKE FOCUS OP DE NBMV** – Uit de bovenstaande uiteenzetting van internationale bronnen blijkt dat er niet bijzonder veel *specifieke* bepalingen en geen verdragen rond de NBMV bestaan. Andere groepen die door regelgevers als kwetsbaar beschouwd worden, beschikken wel over een eigen verdrag. Zo zijn er bijvoorbeeld het Verdrag inzake de Uitbanning van Rassendiscriminatie en het Verdrag inzake de Rechten van de Personen met een Handicap.

De NBMV moet zich voornamelijk beroepen op het Kinderrechtenverdrag en het Vluchtelingenverdrag, maar deze instrumenten verwijzen nauwelijks naar minderjarige vreemdelingen, of naar de NBMV, als specifieke groep kwetsbare personen. Critici stellen dat bijvoorbeeld het Kinderrechtenverdrag daarom niet altijd kan voldoen aan de noden van deze kinderen; zo formuleren FARRUGIA en TOUZENIS:

*“It would have been preferable if a specific article had addressed this group of [migrant] children, obviously underlining the need to apply the entire Convention [on the rights of the child] to migrant children, as an especially vulnerable group”.*¹⁴⁹

migration-pact-us-and-others-reject/; D. VANHEULE, “Het Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration”, *RW* 82(25), 2019, 962.

¹⁴⁶ G. GOTEV, “Nine EU members stay away from UN Migration Pact”, *Euractiv*, 20 december 2018, <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/nine-eu-members-stay-away-from-un-migration-pact/>.

¹⁴⁷ *Ibidem*.

¹⁴⁸ Doelstelling 7 (f) van het Migratiepact: “*Protect unaccompanied and separated children at all stages of migration through the establishment of specialized procedures for their identification, referral, care and family reunification, and provide access to health care services, including mental health, education, legal assistance and the right to be heard in administrative and judicial proceedings, including by swiftly appointing a competent and impartial legal guardian, as essential means to address their particular vulnerabilities and discrimination, protect them from all forms of violence, and provide access to sustainable solutions that are in their best interests.*”

¹⁴⁹ R. FARRUGIA en K. TOUZENIS, “The international protection of unaccompanied and separated migrant and asylum-seeking children in Europe”, in J. KANICS, D.S. HERNANDEZ en K. TOUZENIS (eds.), *Migrating alone- Unaccompanied and separated children’s migration to Europe*, Unesco Publishing, 2010, 34.

Wel trachtte het VN-Kinderrechtencomité reeds meer duidelijkheid te scheppen aan de hand van *General Comment* nr. 6, dat de omgang met NBMVs uiteenzet.¹⁵⁰ Hoewel *General Comments* zeker een gezaghebbende interpretatie bieden, hebben ze strikt gezien geen bindende kracht.¹⁵¹ Gezien de hoedanigheid en kwetsbaarheid van de NBMV, kan men zich dan ook de vraag stellen of de bovenstaande verdragen voldoende bescherming bieden. De NBMV zal dikwijls terug moeten vallen op de meer algemene mensenrechtelijke bepalingen.

B. Inroepbaarheid

46. **RECHTSTREEKSE WERKING** – Bovendien is het voor de NBMV niet altijd eenvoudig om zich effectief te beroepen op deze internationale normen. De manier waarop een verdrag wordt opgenomen in de nationale rechtsorde en als verdrag inroepbaar is, hangt af van de inrichting van die rechtsorde.¹⁵² Er bestaat namelijk van oudsher een verschil tussen dualistische en monistische systemen. In het dualistisch systeem moet een verdrag afzonderlijk in nationale wetgeving worden opgenomen opdat een individu zich erop kan beroepen.¹⁵³ Het monistisch systeem vereist géén afzonderlijke opname van het verdrag in de nationale rechtsorde. Het verdrag volstaat, mits de vervulling van de nodige volkenrechtelijke en grondwettelijke voorwaarden zoals een bekrachtiging of toetreding.¹⁵⁴

Dit heeft als gevolg dat wanneer een individu in een monistisch systeem een recht uit een verdrag wil inroepen, hij zich rechtstreeks op het verdrag kan beroepen, en niet noodzakelijk op

¹⁵⁰ J. ALLSOPP en E. CHASE, “Best Interests, Durable Solutions and Belonging: Policy Discourses Shaping the Futures of Unaccompanied Migrant and Refugee Minors Coming of Age in Europe”, *Journal of Ethnic and Migration Studies* 45(2), 2019, 296; N. MOLE en C. MEREDITH, *Asylum and the European Convention on Human Rights*, Straatsburg, Council of Europe Publishing, 2010, 187; UN Committee on the Rights of the Child, *General Comment No. 6 (2005): Treatment of Unaccompanied and Separated Children Outside Their Country of Origin*, CRC/GC/2005/6.

¹⁵¹ N. ANDO, “General Comments/Recommendations”, in encyclopedie, *Oxford Public International Law*, Oxford, Oxford University Press, 2008.

¹⁵² M. BOSSUYT, “De inroepbaarheid van verdragsbepalingen of wat is er rechtstreeks aan de rechtstreekse werking?”, in J. WOUTERS en D. VAN EECKHOUTTE (eds.), *Doorwerking van internationaal recht in de Belgische rechtsorde*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 113; G. CARDOL, *Ontheemd, vreemd en minderjarig – Het recht op ontwikkeling van de alleenstaande minderjarige vreemdeling in (inter)nationale wet- en regelgeving*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2005, 109.

¹⁵³ J. WOUTERS, C. RYNGAERT, T. RUYS, en G. DE BAERE, *International Law – A European Perspective*, Oxford, Hart, 2019, 177.

¹⁵⁴ M. BOSSUYT, “De inroepbaarheid van verdragsbepalingen of wat is er rechtstreeks aan de rechtstreekse werking?”, in J. WOUTERS en D. VAN EECKHOUTTE (eds.), *Doorwerking van internationaal recht in de Belgische rechtsorde*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 113; J. FLEUREN, “De historische ontwikkeling van de verhouding tussen internationaal recht en nationaal recht”, *Ars Aequi* 61, 2012, 510; J. WOUTERS, C. RYNGAERT, T. RUYS, en G. DE BAERE, *International Law – A European Perspective*, Oxford, Hart, 2019, 177-178.

een nationale wet zoals in het dualistisch systeem het geval is. In een monistisch systeem is het wel zo dat de verdragsbepaling slechts inroepbaar is wanneer ze directe werking heeft.¹⁵⁵

47. **IN PRAKTIJK** – Het is concreet aan de *nationale* rechter om te bepalen of een verdragsbepaling uit het internationaal recht al dan geen rechtstreekse werking heeft.¹⁵⁶ Voor wat betreft bijvoorbeeld het Kinderrechtenverdrag is de praktijk bij de Europese rechters zeer uiteenlopend.¹⁵⁷ In België bestaat er bij de Raad van State en het Hof van Cassatie een zekere tendens om aan verschillende bepalingen uit het Kinderrechtenverdrag géén rechtstreekse werking toe te schrijven.¹⁵⁸ In Nederland heerst er enigszins onduidelijkheid over de rechtstreekse werking; sommige rechters kennen de rechtstreekse werking toe, andere niet.¹⁵⁹ In Frankrijk, ten slotte, lijkt de rechtspraak dan weer te bevestigen dat de bepalingen uit het Kinderrechtenverdrag wel rechtstreekse werking hebben.¹⁶⁰

¹⁵⁵ Dit houdt klassiek (als dusdanig vorm gegeven door het HvJ) in dat het verdrag 1) geïncorporeerd is in de nationale rechtsorde en 2) de verdragsbepaling voldoende duidelijk en volledig is geformuleerd, zodanig dat de rechter de toepassing ervan kan verzekeren zonder dat verdere vervollediging of precisering door de nationale wetgever nodig is. Zie: HvJ 5 februari 1963, C-26/62, ECLI:EU:C:1963:1, Van Gend & Loos; M. BOSSUYT, “De inroepbaarheid van verdragsbepalingen of wat is er rechtstreeks aan de rechtstreekse werking?”, in J. WOUTERS en D. VAN EECKHOUTTE (eds.), *Doorwerking van internationaal recht in de Belgische rechtsorde*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 113; N. CAMBIEN en M. VAN NIEUWENBORGH, “De EU-rechtsorde: de beginselen van voorrang en rechtstreekse werking”, in J. NOWAK en N. CARIAT (eds.), *Le droit de l’Union européenne et le juge belge / Het recht van de Europese Unie en de Belgische rechter*, Brussel, Larcier, 2015, 73; G. CARDOL, *Ontheemd, vreemd en minderjarig – Het recht op ontwikkeling van de alleenstaande minderjarige vreemdeling in (inter)nationale wet- en regelgeving*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2005, 108; M. BOSSUYT, “De inroepbaarheid van verdragsbepalingen of wat is er rechtstreeks aan de rechtstreekse werking?”, in J. WOUTERS en D. VAN EECKHOUTTE (eds.), *Doorwerking van internationaal recht in de Belgische rechtsorde*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 113.

¹⁵⁶ G. CARDOL, *Ontheemd, vreemd en minderjarig – Het recht op ontwikkeling van de alleenstaande minderjarige vreemdeling in (inter)nationale wet- en regelgeving*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2005, 109.

¹⁵⁷ M. RENEMAN, “Het Kinderrechtenverdrag krijgt tanden”, *A&MR* 8, 2011, 361; J. WOUTERS, C. RYNGAERT, T. RUYS, en G. DE BAERE, *International Law – A European Perspective*, Oxford, Hart, 2019, 184.

¹⁵⁸ Het Hof van Cassatie aanvaardde bijvoorbeeld de rechtstreekse werking van de artikelen 9, lid 2 en 16, maar niet van onder andere de artikelen 3, 4 en 7. Nochtans leek het Hof er oorspronkelijk van uit te gaan dat alle bepalingen rechtstreekse werking hadden. Zie ook: Belgisch Hof van Cassatie 4 november 1999, C.99.0111.N, Van Hauwermeiren/Van Damme e.a.; Belgisch Hof van Cassatie 26 mei 2008, S.06.0105.F, D.D., A.S/H.D.P. Caisse de Compensation pour allocations familiales; Belgisch Hof van Cassatie 11 juni 2010, C.09.0236.F, W.N./D. M.-J.; Belgische Raad van State 30 maart 2005, 142.729; Belgische Raad van State 29 mei 2013, 223.630; J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2015, 69; W. VANDENHOLE, “Belgium – The Convention of the Rights of the Child in Belgian Case Law”, in T. LIEFAARD en J.E. DOEK (eds.), *Litigating the Rights of the Child*, Dordrecht, Springer, 2014, 106-111.

¹⁵⁹ Nederlandse Centrale Raad van Beroep 24 januari 2006, 05/3621; Nederlandse Raad van State 22 februari 2006, 200507814/1; M. LIMBEEK en M. BRUNING, “The Netherlands – Two Decades of the CRC in Dutch Case Law”, in T. LIEFAARD en J.E. DOEK (eds.), *Litigating the Rights of the Child*, Dordrecht, Springer, 2014, 265; C. VAN OS, “De relevantie van het Kinderrechtenverdrag voor minderjarige vreemdelingen”, *Justitiële Verkenningen* 38(6), 2012, 69.

¹⁶⁰ Franse Cour de Cassation 1 oktober 2005, 1810, X/Y; J. WOUTERS, C. RYNGAERT, T. RUYS, en G. DE BAERE, *International Law – A European Perspective*, Oxford, Hart, 2019, 184.

Het VN-Migratiepact is op zijn beurt niet bindend en het zal dus van een mogelijke implementatie van de lidstaten afhangen in welke mate de NBMV er beroep op kan doen. Ook zou het Pact als dusdanig geen rechtstreeks werkend karakter hebben.¹⁶¹

§2. Europese beschermingsnormen

48. **WEINIG COHERENTIE** – Op Europees niveau wordt aan de NBMV een weinig coherente bescherming geboden. Er bestaat namelijk geen specifieke wettekst die zich richt op deze groep jongeren, de toepasselijke beschermingsnormen zijn versnipperd terug te vinden in diverse verdrags- en wetteksten. CARLIER en CAROLE wijten dit aan het specifieke karakter van de NBMV en formuleren het als volgt: “*Leur spécificité, liée à leur vulnérabilité, a pour conséquence que diverses dispositions leur sont consacrées dans de nombreux textes de droit dérivé*”.¹⁶²

A. Het Handvest en het EVRM

49. **HET HANDVEST** – Naast een bundel aan *soft law*¹⁶³, is er in de eerste plaats het Handvest van de Grondrechten van de EU (2000).¹⁶⁴ Het Handvest is slechts van toepassing wanneer de lidstaten EU-regelgeving ten uitvoer brengen en is dus van toepassing op de implementatie van het GEAS.¹⁶⁵ Daarnaast kunnen de bepalingen uit het Handvest worden ingeroepen door zowel EU-burgers als niet-EU-burgers. Dit staat niet als dusdanig in het Handvest neergeschreven, maar kan worden afgeleid uit de tekst en de context van het Handvest.¹⁶⁶

In dit Handvest richt artikel 18 zich op het asielrecht.¹⁶⁷ Hierin wordt verwezen naar het Vluchtelingenverdrag en het bijhorende Protocol (cf. *supra*, rnr. 42).¹⁶⁸ Ook bevat het Handvest

¹⁶¹ D. VANHEULE, “Het Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration”, *RW* 82(25), 2019, 962.

¹⁶² J.Y. CARLIER en S. SAROLEA, *Droit des étrangers*, Brussel, Larcier, 2016, 528.

¹⁶³ Qua *soft law* zijn bijvoorbeeld het Actieplan van de Europese Commissie (2012-2014) en de Communicatie van de Europese Commissie naar het Europees Parlement en de Raad (2016) noemenswaardig. Zie: Europese Commissie, *Actieplan EU niet-begeleide minderjarigen (2010-2014)*, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/richtlijnen/2011/07/07/actieplan-eu-niet-begeleide-minderjarigen-2010-2014>; Europese Commissie, *Communicatie naar het Europees Parlement en de Raad, Towards a Reform of The Common European Asylum System and Enhancing Legal Avenues to Europe*, 6 april 2016, COM(2016) 197 final; J.Y. CARLIER en S. SAROLEA, *Droit des étrangers*, Brussel, Larcier, 2016, 528.

¹⁶⁴ Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie, 18 december 2000, 2000/C 364/01.

¹⁶⁵ Artikel 51, lid 1 Handvest van de Grondrechten van de EU; HvJ 26 februari 2013, C-617/10, ECLI:EU:C:2013:105, Aklagaren/Hans Akerberg Fransson, §28; HvJ 10 juli 2014, C-198/13, ECLI:EU:C:2014:2055, Julian Hernandez en anderen, §34-37; HvJ 9 maart 2017, C-406/15, ECLI:EU:C:2017:198, Milkova, §50-54.

¹⁶⁶ S. PEERS, V. MORENO-LAX, M. GARLICK en E. GUILD, *EU Immigration and Asylum Law (Text and Commentary): Second Revised Edition*, Leiden, Brill Nijhoff, 2015, 37.

¹⁶⁷ Artikel 18 van het Handvest stelt: “*Het recht op asiel is gegarandeerd met inachtneming van de voorschriften van het Verdrag van Genève van 28 juli 1951 en het Protocol van 31 januari 1967 betreffende de status van vluchtelingen, en overeenkomstig het Verdrag betreffende de Europese Unie en het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (hierna „de Verdragen” genoemd).*”

enkele bepalingen in verband met de rechten van het kind (zo bijvoorbeeld rond onderwijs, arbeid, enz.).

50. **HET EVRM** – Daarnaast is er natuurlijk ook het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM). Dit verdrag kent een ruimer toepassingsgebied en is van toepassing op de leden van de Raad van Europa, het is dus naast op alle EU-lidstaten ook van toepassing op bijvoorbeeld Moldavië en Rusland.¹⁶⁹ Het is echter niet van toepassing op de EU en de EU-instellingen zelf.¹⁷⁰ Een belangrijke nuance hierbij is dat het EHRM doorheen de jaren bepaalde technieken ontwikkelde om via de EU-lidstaten toch aan EU-regelgeving te toetsen.¹⁷¹

In het EVRM zijn er geen specifieke bepalingen terug te vinden rond de vreemdeling, laat staan de niet-begeleide vreemdeling.¹⁷² Het EVRM is een meer algemeen mensenrechtenverdrag en het biedt bijgevolg onvoldoende criteria om rekening te houden met de specifieke hoedanigheid van de NBMV.¹⁷³ Daarenboven is ook voor het EVRM de rechtstreekse werking niet vanzelfsprekend.¹⁷⁴ Zo kent het Italiaanse *Corte Costituzionale* aan de bepalingen uit het EVRM geen rechtstreekse werking toe, terwijl het Servische Hof van Cassatie dat wel deed.¹⁷⁵

¹⁶⁸ M.T. GIL-BAZO, “The Charter of Fundamental Rights of the European Union and the right to be granted asylum in the Union’s law”, *Refugee Survey Quarterly* 27(3), 2008, 37-38; S.F. NICOLOSI, “Going unnoticed? Diagnosing the right to asylum in the Charter of Fundamental Rights of the European Union”, *European Law Journal* 23 (1-2), 2017, 94; S. PEERS, V. MORENO-LAX, M. GARLICK en E. GUILD, *EU Immigration and Asylum Law (Text and Commentary): Second Revised Edition*, Leiden, Brill Nijhoff, 2015, 37; S. VELLUTI, *Reforming the Common European Asylum System- legislative developments and judicial activism of the European courts*, Londen, Springer Heidelberg, 2014, 109.

¹⁶⁹ Chart of Signatures and Ratifications of Treaty 005 (Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms), https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/005/signatures?p_auth=h42ZKciw; R. FARRUGIA en K. TOUZENIS, “The international protection of unaccompanied and separated migrant and asylum-seeking children in Europe”, in J. KANICS, D.S. HERNANDEZ en K. TOUZENIS (eds.), *Migrating alone- Unaccompanied and separated children’s migration to Europe*, Unesco Publishing, 2010, 35; J. WOUTERS, C. RYNGAERT, T. RUYS, en G. DE BAERE, *International Law – A European Perspective*, Oxford, Hart, 2019, 729.

¹⁷⁰ HvJ 18 december 2014, Advies 2/13, ECLI:EU:C:2014:2454, Advies krachtens artikel 218, lid 11 VWEU (Toetreding EU tot het EVRM), §258.

¹⁷¹ EHRM 11 november 1996, nr. 17862/91, Cantoni/Frankrijk, §30; EHRM 18 februari 1999, nr. 24833/94, Matthews/Verenigd Koninkrijk, §33; EHRM 30 juni 2005, nr. 45036/98, Bosphorus Hava Yollari Turizm Ve Ticaret Anonim Sirketi (Bosphorus Airways)/Ierland, §165.

¹⁷² J. LENART, “‘Fortress Europe’: compliance of the Dublin II regulation with the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms”, *Utrecht Journal of International and European Law* 28(75), 2012, 8; S. SAROLEA, *Droits de l’homme et migrations: de la protection au migrant aux droits de la personne migrante*, Brussel, Bruylant, 2006, 155.

¹⁷³ G. CARDOL, *Ontheemd, vreemd en minderjarig – Het recht op ontwikkeling van de alleenstaande minderjarige vreemdeling in (inter)nationale wet- en regelgeving*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2005, 197.

¹⁷⁴ R. ETINSKI en S. DAJIC, “Direct Effect of the European Convention on Human Rights”, *Belgrade Law review* LXIII(3), 2015, 92.

¹⁷⁵ Italiaanse Grondwettelijk Hof 24 oktober 2007, 348, 6; R. ETINSKI en S. DAJIC, “Direct Effect of the European Convention on Human Rights”, *Belgrade Law review* LXIII(3), 2015, 104-105.

B. Secundaire regelgeving

51. **DE GEAS-PUZZEL** – Vervolgens bestaat er een bundel secundaire regelgeving die betrekking heeft op de positie van de NBMV binnen het GEAS.¹⁷⁶ De voorstellen voor het nieuwe GEAS, alsook de huidige Procedurerichtlijn, de Kwalificatierichtlijn en de Opvangrichtlijn bevatten bijvoorbeeld bepalingen die het statuut van de NBMV regelen. De NBMV moet eerst en vooral de verschillende richtlijnen en verordeningen uit het GEAS kennen en daarna uit deze GEAS-instrumenten de juiste artikelen naar boven halen. Hierbij valt nog op te merken dat zowel de regels van het GEAS als van het EU-verdragsrecht van toepassing zijn op alle EU-lidstaten, en dat ook hier de principes in verband met rechtstreekse werking van toepassing zijn.¹⁷⁷

Belangrijk is dat er qua EU-regelgeving nog een onderscheid gemaakt moet worden tussen verordeningen en richtlijnen. Gelet op de rechtstreekse toepasselijkheid van verordeningen¹⁷⁸, heeft het HvJ geoordeeld dat verordeningen rechtstreekse werking hebben als aan de klassieke voorwaarden¹⁷⁹ voldaan is.¹⁸⁰ Een richtlijn¹⁸¹ heeft in principe pas rechtstreekse werking wanneer aan deze voorwaarden voldaan is en wanneer de periode voor de omzetting van de richtlijn verstreken is en de betrokken lidstaat ze niet correct heeft omgezet.¹⁸² Voor de NBMV bestaat er dus een verschil naargelang hij zijn rechten uit bijvoorbeeld de Dublinverordening, dan wel de Opvangrichtlijn rechtstreeks wil invoeren.

AFDELING III. HET BELANG VAN HET KIND

52. **PRINCIPE** – Hoger werd reeds aangehaald dat een van de essentiële bepalingen uit het Kinderrechtenverdrag het principe van het belang van het kind is.¹⁸³ Artikel 3 van het Verdrag

¹⁷⁶ J.Y. CARLIER en S. SAROLEA, *Droit des étrangers*, Brussel, Larcier, 2016, 530.

¹⁷⁷ HvJ 5 februari 1963, C-26/62, ECLI:EU:C:1963:1, Van Gend & Loos; K. POLLET, “Grondrechtenbescherming in de Dublin III-verordening: de doodsteek voor het Dublinsysteem?”, in D. VANHEULE (ed.), *Migratie en migrantenrecht – ontwikkelingen inzake arbeidsdiscriminatie, detachering van werknemers, kindervervoering en de Dublinverordening*, Brugge, Die Keure, 2017, 125; J. WOUTERS, C. RYNGAERT, T. RUYS, en G. DE BAERE, *International Law – A European Perspective*, Oxford, Hart, 2019, 191.

¹⁷⁸ Een verordening moet niet worden omgezet in nationaal recht opdat ze effecten sorteert in de nationale rechtsorde.

¹⁷⁹ Met name houdt rechtstreekse werking in de EU in dat het verdrag 1) geïncorporeerd is in de nationale rechtsorde en 2) de verdragsbepaling voldoende duidelijk en volledig is geformuleerd, zodanig dat de rechter de toepassing ervan kan verzekeren zonder dat verdere vervollediging of precisering door de nationale wetgever nodig is. Zie ook voetnoot 155.

¹⁸⁰ HvJ 17 mei 1972, C-93/71, ECLI:EU:C:1972:39, Leonasio, §22

¹⁸¹ Richtlijnen zijn slechts verbindend ten aanzien van het te bereiken resultaat en moeten dan ook worden omgezet in nationaal recht. Zie: Art. 288, lid 3 VWEU; N. CAMBIEN en M. VAN NIEUWENBORGH, “De EU-rechtsorde: de beginselen van voorrang en rechtstreekse werking”, in J. NOWAK en N. CARIAT (eds.), *Le droit de l'Union européenne et le juge belge / Het recht van de Europese Unie en de Belgische rechter*, Brussel, Larcier, 2015, 75.

¹⁸² HvJ 5 april 1979, C-148/78, ECLI:EU:C:1979:110, Ratti, §43-44.

¹⁸³ R. FARRUGIA en K. TOUZENIS, “The international protection of unaccompanied and separated migrant and asylum-seeking children in Europe”, in J. KANICS, D.S. HERNANDEZ en K. TOUZENIS (eds.), *Migrating alone- Unaccompanied and separated children's migration to Europe*, Unesco Publishing, 2010, 23.

poneert namelijk één van de belangrijkste principes van het jeugdbeschermingsrecht.¹⁸⁴ In essentie houdt deze paraplu-bepaling in dat bij alle maatregelen betreffende kinderen, het belang van het kind een prioritaire overweging is.¹⁸⁵ Dit betekent dat wanneer een kind betrokken is bij een asielprocedure, bij zowel de beslissingen in verband met toegang tot het land als bij de beslissingen in verband met een weigering, voorrang gegeven moet worden aan het belang van het kind.¹⁸⁶

53. **KRITIEK EN DISCUSSIE** – Het belang van het kind wordt in het Kinderrechtenverdrag nauwelijks gedefinieerd. Het Verdrag geeft enkel aan wanneer en hoe het beginsel moet worden toegepast.¹⁸⁷ Dit maakt het beginsel tot een complex begrip, dat in de praktijk niet altijd eenvoudig kan worden toegepast.¹⁸⁸ Zo kunnen landen bijvoorbeeld culturele overwegingen laten meespelen bij hun normatieve invulling van het begrip.¹⁸⁹

Dit gegeven gaf mee de aanzet tot *General Comment* nummer 14 van het VN-Kinderrechtencomité (2013).¹⁹⁰ Zo beschrijft de *Comment* dat de vage definiëring het begrip

¹⁸⁴ Artikel 3 Kinderrechtenverdrag: (1) *Bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging.* (2) *De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te verzekeren van de bescherming en de zorg die nodig zijn voor zijn of haar welzijn, rekening houdend met de rechten en plichten van zijn of haar ouders, wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk voor het kind zijn, en nemen hiertoe alle passende wettelijke en bestuur maatregelen.* (3) *De Staten die partij zijn, waarborgen dat de instellingen, diensten en voorzieningen die verantwoordelijk zijn voor de zorg voor of de bescherming van kinderen voldoen aan de door de bevoegde autoriteiten vastgestelde normen, met name ten aanzien van de veiligheid, de gezondheid, het aantal personeelsleden en hun geschiktheid, alsmede bevoegd toezicht.* Zie: M. KALVERBOER, D. BELTMAN, C. VAN OS, en E. ZIJLSTRA, “The Best Interests of the Child in Cases of Migration: Assessing and Determining the Best Interests of the Child in Migration”, *International Journal of Children’s Rights* 25, 2017, 117; J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2015, 62; C. VAN OS, “De relevantie van het Kinderrechtenverdrag voor minderjarige vreemdelingen”, *Justitiële Verkenningen* 38(6), 2012, 69.

¹⁸⁵ EHRM 23 juni 2008, nr. 1638/03, Maslov/Oostenrijk, §82-83; N.E. NGUEMA, “La protection des mineurs migrants non-accompagnés en Europe”, *Revue du Centre de recherches et d’études sur les droits fondamentaux* 7, 2015, 9.

¹⁸⁶ Artikel 24 Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie; M. KALVERBOER, D. BELTMAN, C. VAN OS, en E. ZIJLSTRA, “The Best Interests of the Child in Cases of Migration: Assessing and Determining the Best Interests of the Child in Migration”, *International Journal of Children’s Rights* 25, 2017, 115.

¹⁸⁷ M. BLAAK, M. BRUNING, M. EIJGENRAAM, M. KAANDORP en S. MEUWESE, “De Rechten van het Kind”, in M. BLAAK, M. BRUNING, M. EIJGENRAAM, M. KAANDORP en S. MEUWESE (eds.), *Handboek Internationaal Jeugdrecht*, Leiden, Defence for Children, 2012, 166.

¹⁸⁸ J. ALLSOPP en E. CHASE, “Best Interests, Durable Solutions and Belonging: Policy Discourses Shaping the Futures of Unaccompanied Migrant and Refugee Minors Coming of Age in Europe”, *Journal of Ethnic and Migration Studies* 45(2), 2019, 297; G. CARDOL, *Ontheemd, vreemd en minderjarig – Het recht op ontwikkeling van de alleenstaande minderjarige vreemdeling in (inter)nationale wet- en regelgeving*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2005, 77; T. BUCK, *International Child Law*, Londen, Routledge, 2014, 137; W. VANDENHOLE, “Children’s rights from a legal perspective: Children’s rights law”, in W. VANDENHOLE, E. DESMET, D. REYNAERT en S. LEMBRECHTS (eds.), *Routledge International Handbook of Children’s Rights Studies*, Londen, Routledge, 2015, 32.

¹⁸⁹ T. BUCK, *International Child Law*, Londen, Routledge, 2014, 138; S.L. DETRICK, *A commentary on the United Nations Convention on the rights of the child*, Den Haag, Kluwer Law International, 1999, 89.

¹⁹⁰ UN Committee on the Rights of the Child, *General Comment No. 14 (2013): The Right of the Child to have his or her Best Interest Taken as a Primary Consideration*, CRC/C/GC/14; N.E. NGUEMA, “La protection des mineurs migrants non-accompagnés en Europe”, *Revue du Centre de recherches et d’études sur les droits fondamentaux* 7, 2015, 10; W. VANDENHOLE, “Children’s rights from a legal perspective: Children’s rights law”, in W.

net ook tot een dynamisch concept maakt, waarvan de inhoud bepaald moet worden aan de hand van concrete omstandigheden.¹⁹¹ Het begrip is hierdoor zeer flexibel en buigzaam, zodat het op de specifieke situatie van het kind kan toegepast worden.¹⁹² Bovendien kunnen kinderen zelf hun visie laten bijdragen bij het bepalen van hun belang.¹⁹³ Zeker in het kader van de NBMV is dit een troef, gezien de heterogeniteit van de groep NBMVs (cf. *supra*, nr. 29).¹⁹⁴

54. **TOEPASSING OP DE NBMV** – Aangezien het beginsel een open norm is, werden in het verleden reeds enkele voorstellen gedaan voor toetsingscriteria, die de toepassing van het beginsel zouden moeten vergemakkelijken.¹⁹⁵ Zo stelden HEINER en BARTELS daartoe in 1989 “twaalf ijkpunten” voor. Deze werden door KALVERBOER en ZIJLSTRA verder geactualiseerd en geconcretiseerd tot “veertien ontwikkelingsvoorwaarden” aan de hand van het *Best Interest of Child model* (BIC-model).¹⁹⁶ Het BIC-model zou het gemakkelijker maken om het belang van het kind toe te passen op asiel- en migratieprocedures. Bovendien zou het rekening houden met de specifieke kwetsbaarheid van de minderjarige vreemdeling.¹⁹⁷
55. **RECHTSTREEKSE WERKING: RELEVANT?** – Boven werd reeds aangegeven dat de rechtstreekse werking van de bepalingen van het Kinderrechtenverdrag niet vanzelfsprekend is. Dit geldt tevens voor artikel 3 van het Verdrag. Terwijl bijvoorbeeld de Afdeling Rechtspraak van de

VANDENHOLE, E. DESMET, D. REYNAERT en S. LEMBRECHTS (eds.), *Routledge International Handbook of Children's Rights Studies*, Londen, Routledge, 2015, 32.

¹⁹¹ UN Committee on the Rights of the Child, *General Comment No. 14 (2013): The Right of the Child to have his or her Best Interest Taken as a Primary Consideration*, CRC/C/GC/14, 9.

¹⁹² G. CARDOL, *Ontheemd, vreemd en minderjarig – Het recht op ontwikkeling van de alleenstaande minderjarige vreemdeling in (inter)nationale wet- en regelgeving*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2005, 77.

¹⁹³ J. ALLSOPP en E. CHASE, “Best Interests, Durable Solutions and Belonging: Policy Discourses Shaping the Futures of Unaccompanied Migrant and Refugee Minors Coming of Age in Europe”, *Journal of Ethnic and Migration Studies* 45(2), 2019, 297; J. BHABHA, “Arendt’s children: do today’s migrant children have a right to have rights?”, *Human Rights Quarterly* 31, 2009, 429; N.E. NGUEMA, “La protection des mineurs migrants non-accompagnés en Europe”, *Revue du Centre de recherches et d’études sur les droits fondamentaux* 7, 2015, 9; W. VANDENHOLE, “Children’s rights from a legal perspective: Children’s rights law”, in W. VANDENHOLE, E. DESMET, D. REYNAERT en S. LEMBRECHTS (eds.), *Routledge International Handbook of Children's Rights Studies*, Londen, Routledge, 2015, 32.

¹⁹⁴ G. CARDOL, *Ontheemd, vreemd en minderjarig – Het recht op ontwikkeling van de alleenstaande minderjarige vreemdeling in (inter)nationale wet- en regelgeving*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2005, 70; K. DE GRAEVE, “Classed Landscapes of Care and Belonging: Guardianships of Unaccompanied Minors”, *Journal of Refugee Studies* 30(1), 2015, 73; C. GIMENO-MONTERDE en J.D. GUTTIEREZ-SANCHEZ, “Fostering Unaccompanied Migrating Minors: A Cross-border Comparison”, *Children and Youth Services Review* 99, 2019, 41.

¹⁹⁵ M. BLAAK, M. BRUNING, M. EIJGENRAAM, M. KAANDORP en S. MEUWESE, “De Rechten van het Kind”, in M. BLAAK, M. BRUNING, M. EIJGENRAAM, M. KAANDORP en S. MEUWESE (eds.), *Handboek Internationaal Jeugdrecht*, Leiden, Defence for Children, 2012, 167.

¹⁹⁶ M. KALVERBOER, D. BELTMAN, C. VAN OS, en E. ZIJLSTRA, “The Best Interests of the Child in Cases of Migration: Assessing and Determining the Best Interests of the Child in Migration”, *International Journal of Children's Rights* 25, 2017, 116.

¹⁹⁷ *Ibidem*.

Raad van State van Nederland eerder aangaf dat artikel 3 geen rechtstreekse werking heeft¹⁹⁸, is de praktijk in België zeer gevarieerd.¹⁹⁹ Interessant is dat de discussie rond de rechtstreekse werking van artikel 3 in principe niet al te doorslaggevend zou mogen zijn. Het is immers zo dat het belang van het kind een ruimere draagwijdte kent en volgens critici erkend is als een algemeen rechtsbeginsel.²⁰⁰ Het beginsel wordt vaak zonder verwijzing naar een formele grond, zoals artikel 3, ingeroepen.²⁰¹

56. **EU-VERTALING** – Tot slot is het beginsel van het belang van het kind ook terug te vinden in artikel 24 van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie.²⁰² Dit artikel is, volgens de Toelichtingen bij het Handvest, rechtstreeks gebaseerd op artikel 3 van het Kinderrechtenverdrag.²⁰³ Daarnaast bevatten ook enkele EU-richtlijnen en EU-verordeningen verwijzingen naar het begrip. Zo bijvoorbeeld in artikel 22 van het voorstel voor de Opvangrichtlijn en in artikel 21-22 van het voorstel voor de Procedureverordening.²⁰⁴ In de huidige regelgeving zijn verwijzingen onder andere terug te vinden in artikel 23 van de Opvangrichtlijn.²⁰⁵

Een nuance is dat deze instrumenten slechts zelden een concrete invulling van “het belang van het kind” geven. Er worden geen verdere regels rond de implementatie van het principe aangereikt en het blijft een vage term.²⁰⁶ Dit heeft als gevolg dat de lidstaten zelf bepalen hoe

¹⁹⁸ M. RENEMAN, “Het Kinderrechtenverdrag krijgt tanden”, *A&MR* 8, 2011, 350; C. VAN OS, “De relevantie van het Kinderrechtenverdrag voor minderjarige vreemdelingen”, *Justitiële Verkenningen* 38(6), 2012, 72.

¹⁹⁹ J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2015, 69; W. VANDENHOLE, “Belgium – The Convention of the Rights of the Child in Belgian Case Law”, in T. LIEFAARD en J.E. DOEK (eds.), *Litigating the Rights of the Child*, Dordrecht, Springer, 2014, 111-112.

²⁰⁰ W. VANDENHOLE, “Belgium – The Convention of the Rights of the Child in Belgian Case Law”, in T. LIEFAARD en J.E. DOEK (eds.), *Litigating the Rights of the Child*, Dordrecht, Springer, 2014, 112.

²⁰¹ Ibidem.

²⁰² Artikel 24, lid 2 van het Handvest: “*Bij alle handelingen in verband met kinderen, ongeacht of deze worden verricht door overheidsinstanties of particuliere instellingen, vormen de belangen van het kind een essentiële overweging.*” Zie: J. ALLSOPP en E. CHASE, “Best Interests, Durable Solutions and Belonging: Policy Discourses Shaping the Futures of Unaccompanied Migrant and Refugee Minors Coming of Age in Europe”, *Journal of Ethnic and Migration Studies* 45(2), 2019, 296.

²⁰³ Toelichtingen bij het Handvest van de Grondrechten, 14 december 2007, 2007/C 303/02; M. KALVERBOER, D. BELTMAN, C. VAN OS, en E. ZIJLSTRA, “The Best Interests of the Child in Cases of Migration: Assessing and Determining the Best Interests of the Child in Migration”, *International Journal of Children’s Rights* 25, 2017, 118.

²⁰⁴ Europese Commissie, Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad, *tot vaststelling van normen voor de opvang van verzoekers om internationale bescherming (herschikking)*, 13 juli 2016, COM(2016) 465 final (Voorstel Richtlijn Opvangvoorzieningen); Europese Commissie, Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad *tot vaststelling van een gemeenschappelijke procedure voor internationale bescherming in de Unie en tot intrekking van Richtlijn 2013/32/EU*, 13 juli 2016, COM(2016) 467 final (Voorstel Procedureverordening).

²⁰⁵ Richtlijn 2013/33/EU van de Raad van 26 juni 2013, tot vaststelling van normen voor de opvang van verzoekers om internationale bescherming (herschikking).

²⁰⁶ R. FARRUGIA en K. TOUZENIS, “The international protection of unaccompanied and separated migrant and asylum-seeking children in Europe”, in J. KANICS, D.S. HERNANDEZ en K. TOUZENIS (eds.), *Migrating alone- Unaccompanied and separated children’s migration to Europe*, Unesco Publishing, 2010, 39.

het principe moet worden toegepast en dat er hieromtrent soms onduidelijkheden en verschillen bestaan. Ook hier zou een meer concrete invulling aan de hand van richtsnoeren door de EU-regelgevers nuttig kunnen zijn. Deze kunnen bijvoorbeeld gebaseerd zijn op het BIC-model.

HOOFDSTUK III. DEELBESLUIT

57. **SCHIJNBAAR EENVOUDIGE KENMERKEN** – Problemen in verband met implementatie, harmonisatie en een correcte verdeelsleutel zetten de EU-regelgevers ertoe aan hun GEAS aan een herevaluatie te onderwerpen. Terwijl de debatten rond de hervorming worden voortgezet, komen nog elke dag een groot aantal asielzoekers aan in Europa. Onder hen bevindt zich de groep NBMVs, jongeren die om verschillende redenen zonder ouders Europa binnenkomen.

Deze groep is heterogeen en dekt jongeren van verschillende leeftijden en afkomst. Gemeenschappelijk hebben al deze minderjarigen wel dat ze schijnbaar eenvoudigweg minderjarig, vreemdeling en niet-begeleid zijn. “Schijnbaar”, want deze eigenschappen zijn niet gemakkelijk te bepalen en worden veelal verschillend ingevuld, wat tot een gebrek aan aangepaste bescherming kan leiden. Zeker het bepalen van de leeftijd van de vreemdeling blijft een moeilijke kwestie. Een tussenkomst van de EU-regelgevers lijkt hier wenselijk; zo kunnen de wetenschappelijke technieken en methoden doorheen de lidstaten meer op elkaar afgestemd worden.

58. **EEN MENSENRECHTELIJKE PUZZEL** – Wat zijn mensenrechtelijke bescherming betreft, moet de NBMV zich echter beroepen op een grote puzzel aan verdragen. In het internationaal recht vinden we instrumenten die zich richten op de bescherming van het kind in het algemeen, andere teksten hebben op hun beurt voornamelijk betrekking op het statuut van de vreemdeling-vluchteling. Er zijn echter weinig wetteksten, laat staan een afzonderlijk verdrag, die een specifiek artikel aan de NBMV wijden. Daarnaast is het eigen aan de internationaal rechtsregels dat ze niet altijd eenvoudig in te roepen zijn, gezien het feit dat rechtstreekse werking soms ontbreekt.

59. **HET BELANG VAN HET KIND ALS GIDS DOORHEEN HET GEAS** – Op Europees niveau is de puzzel niet minder ingewikkeld. De specifieke hoedanigheid van de NBMV zorgt ervoor dat zijn statuut verspreid ligt van de Dublinverordening tot het Handvest. Ook hier moet de NBMV zijn weg doorheen de wetgeving goed weten te vinden. Aangezien het internationaal recht weinig specifiek is en soms rechtstreekse werking ontbeert, zou het aangewezen zijn om

minstens deze Europese puzzel te vereenvoudigen en een meer coherent systeem op poten te zetten.

Gelukkig is de notie van het belang van het kind stevig verankerd in zowel internationale als Europese regelgeving en kan de NBMV hierop in principe altijd terugvallen. Wel zouden de EU-regelgevers ook hier wat meer duidelijkheid kunnen scheppen door richtsnoeren aan te reiken die aangeven hoe het principe toegepast moet worden binnen de context van asiel en migratie. Desalniettemin is het zo dat wanneer de NBMV zijn weg doorheen de *GEAS-jungle* even niet meer vindt, dit principe hem altijd als gids kan dienen. Of de Europese regelgevers wel voldoende aandacht schenken aan dit beginsel en aan andere rechten van de NBMV, wordt in het volgende deel nader toegelicht.

DEEL II: MENSENRECHTELIJKE ZORGEN VOOR DE NBMV

60. **OVERZICHT** – Dit deel gaat nader in op de hervormingen binnen het Europees asielstelsel die aanleiding geven tot mensenrechtelijke zorgen voor de NBMV. De EU-regelgevers lijken op sommige punten immers onvoldoende aandacht te besteden aan de NBMV en zijn rechten. Eerst gaat het onderzoek in op de EU-overdrachten en het Dublinsysteem. Vervolgens worden de regels in verband met de vrijheidsontneming aan een analyse onderworpen. Het deelbesluit dient ten slotte als een opfrissing en schotelt enkele vragen voor het derde deel voor.

HOOFDSTUK I. EU-OVERDRACHTEN EN HET DUBLINSYSTEEM

61. **EEN CONTROVERSERIEEL SYSTEEM** – Een veel bediscussieerd onderdeel van het GEAS is het Dublinsysteem. In dit hoofdstuk wordt eerst onderzocht wat het Dublinsysteem precies is, waarna het principe van het verbod op foltering van nader bij wordt bekeken. Vervolgens gaat het werk dieper in op de pijnpunten van het Dublinsysteem in verband met de NBMV.

AFDELING I. WAT HOUDT HET DUBLINSYSTEEM IN?

62. **DE HOEKSTEEN VAN HET GEAS** – Eén van de grondslagen van de EU is de Schengenzone. Binnen deze zone kunnen inwoners, en bijgevolg ook asielzoekers, vrij reizen tussen verschillende landen. Het gevolg is dat het risico bestaat dat geen enkel land de verantwoordelijkheid op zich neemt om een asielaanvraag te onderzoeken en dat de asielzoekers van het ene naar het andere land worden gestuurd.²⁰⁷

Om dit probleem op te lossen, kwamen enkele Europese landen in 1990 tot een akkoord via het Dublinverdrag (Dublin I).²⁰⁸ De bedoeling van het Verdrag was om gemeenschappelijke en bindende regels vast te leggen ter bepaling van een “verantwoordelijke lidstaat”, die de asielaanvraag moet verwerken.²⁰⁹ In 2003 werd het Verdrag vervangen door een Dublin-

²⁰⁷ VLUCHTELINGENWERK VLAANDEREN, *Wat is Dublin?*, 19 oktober 2013, https://www.vluchtelingenwerk.be/sites/default/files/wat-is-dublin_v04-201602-distribution.pdf, 5.

²⁰⁸ Europees Parlement, *Briefing: Reform of the Dublin System*, 1 maart 2019, http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/586639/EPRS_BRI%282016%29586639_EN.pdf; VLUCHTELINGENWERK VLAANDEREN, *Wat is Dublin?*, 19 oktober 2013, https://www.vluchtelingenwerk.be/sites/default/files/wat-is-dublin_v04-201602-distribution.pdf, 7.

²⁰⁹ ECRE, *Comments on the Commission Proposal for a Dublin IV Regulation (Com(2016) 270)*, oktober 2016, 4; C. COSTELLO, *The Human Rights of Migrants and Refugees in European Law*, Oxford, Oxford University Press, 2016, 255; F. CHERUBINI, *Asylum Law in the European Union*, London, Routledge, 2015, 243; K. POLLET, “Grondrechtenbescherming in de Dublin III-verordening: de doodsteek voor het Dublinsysteem?”, in D. VANHEULE (ed.), *Migratie en migrantenrecht – ontwikkelingen inzake arbeidsdiscriminatie, detachering van werknemers*,

verordening (Dublin II).²¹⁰ Vervolgens werd in 2013 een nieuwe versie van de verordening goedgekeurd, welke vandaag nog steeds geldt (Dublin III).²¹¹ De Commissie lanceerde in 2016 met haar GEAS-pakketten een voorstel voor een nieuwe wijziging, dit voorstel wordt het Dublin IV-voorstel genoemd en is het onderwerp van dit hoofdstuk.

Naast de EU-lidstaten²¹², nemen ook Noorwegen, IJsland, Zwitserland en Liechtenstein deel aan het huidige Dublinsysteem.²¹³ Het systeem werd in het Stockholmprogramma, aangenomen in 2009, nog omschreven als de hoeksteen van het GEAS.²¹⁴ Gedurende de laatste jaren hebben verschillende arresten van het HvJ en het EHRM de fundamentele van het systeem echter sterk aangetast.²¹⁵

kinderontvoering en de Dublinverordening, Brugge, Die Keure, 2017, 125; J. WOUTERS, C. RYNGAERT, T. RUYS, en G. DE BAERE, *International Law – A European Perspective*, Oxford, Hart, 2019, 695.

²¹⁰ Europees Parlement, *Briefing: Reform of the Dublin System*, 1 maart 2019, http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/586639/EPRS_BRI%282016%29586639_EN.pdf; VLUCHTELINGENWERK VLAANDEREN, *Wat is Dublin?*, 19 oktober 2013, https://www.vluchtelingenwerk.be/sites/default/files/wat-is-dublin_v04-201602-distribution.pdf, 7.

²¹¹ Ibidem.

²¹² Denemarken kon aanvankelijk niet deelnemen aan het Dublinsysteem door een algemene opt-out voor aangelegenheden met betrekking tot Justitie en Binnenlandse Zaken. Sinds het Besluit van de Raad van 21 februari 2006 neemt Denemarken deel aan het systeem. Zie: Besluit 2006/18/EG van de Raad van 21 februari 2006 betreffende de sluiting van de Overeenkomst tussen de Europese Gemeenschap en het Koninkrijk Denemarken houdende uitbreiding tot Denemarken van de bepalingen van Verordening (EG) nr. 343/2003 van de Raad tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een asielerzoek dat door een onderdaan van een derde land bij een van de lidstaten wordt ingediend en van Verordening (EG) nr. 2725/2000 van de Raad betreffende de instelling van „Eurodac” voor de vergelijking van vingerafdrukken ten behoeve van een doeltreffende toepassing van de Overeenkomst van Dublin; S. PEERS, V. MORENO-LAX, M. GARLICK en E. GUILD, *EU Immigration and Asylum Law (Text and Commentary): Second Revised Edition*, Leiden, Brill Nijhoff, 2015, 346.

²¹³ Zie respectievelijk: Besluit 2001/258/EG van de Raad van 15 maart 2001 inzake de sluiting van een overeenkomst tussen de Europese Gemeenschap, de Republiek IJsland en het Koninkrijk Noorwegen betreffende de criteria en mechanismen voor de vaststelling van de staat die verantwoordelijk is voor de behandeling van een asielerzoek dat in een lidstaat, in IJsland of in Noorwegen wordt ingediend; Besluit 2008/147/EG van de Raad van 28 januari 2008 betreffende de sluiting namens de Europese Gemeenschap van de Overeenkomst tussen de Europese Gemeenschap en de Zwitserse Bondsstaat inzake de criteria en mechanismen voor de vaststelling van de staat die verantwoordelijk is voor de behandeling van een asielerzoek dat in een lidstaat of in Zwitserland wordt ingediend; Besluit 2011/351/EU van de Raad van 7 maart 2011 betreffende de sluiting van een Protocol tussen de Europese Gemeenschap, de Zwitserse Bondsstaat en het Vorstendom Liechtenstein betreffende de toetreding van het Vorstendom Liechtenstein tot de Overeenkomst tussen de Europese Gemeenschap en de Zwitserse Bondsstaat inzake de criteria en mechanismen voor de vaststelling van de staat die verantwoordelijk is voor de behandeling van een asielerzoek dat in een lidstaat of in Zwitserland wordt ingediend; P. BOELES, M. DEN HEIJER, G. LODDER, en K. WOUTERS, *European Migration Law*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 257; S. PEERS, V. MORENO-LAX, M. GARLICK en E. GUILD, *EU Immigration and Asylum Law (Text and Commentary): Second Revised Edition*, Leiden, Brill Nijhoff, 2015, 345-346.

²¹⁴ Het Stockholmprogramma is een opvolger van het programma van Tampere. Tampere stippelde een beleid voor Justitie en Binnenlandse Zaken van de EU uit voor 2005-2009, het Stockholmprogramma deed dit voor 2009-2014. Zie: Europese Raad, *Het Programma van Stockholm – Een open en veilig Europa ten dienste en ter bescherming van de burger*, 4 mei 2010, 2010/C 115/01, titel 6.2.1.; LIGA VOOR DE MENSENRECHTEN, “The Stockholm Program”, *Liga voor de Mensenrechten*, 29 oktober 2009, https://mensenrechten.be/nieuwsberichten/the_stockholm_program.

²¹⁵ S. PEERS, V. MORENO-LAX, M. GARLICK en E. GUILD, *EU Immigration and Asylum Law (Text and Commentary): Second Revised Edition*, Leiden, Brill Nijhoff, 2015, 345; K. POLLET, “Grondrechtenbescherming in de Dublin III-verordening: de doodsteek voor het Dublinsysteem?”, in D. VANHEULE (ed.), *Migratie en migrantenrecht – ontwikkelingen inzake arbeidsdiscriminatie, detachering van werknemers, kindertoonvoering en de Dublinverordening*, Brugge, Die Keure, 2017, 125.

63. **WELKE LIDSTAAT IS VERANTWOORDELIJK?** – De huidige Dublinverordening (Dublin III) stelt dat de verantwoordelijke lidstaat onder andere die lidstaat is “waar de asielzoeker op illegale wijze de grens heeft overschreden”.²¹⁶ Bijgevolg ligt er een grote druk op landen aan de EU-grenzen, zoals Italië en Griekenland; zij behandelen vaak meer asielverzoeken dan andere lidstaten.²¹⁷ De Commissie zag zich dan ook genoodzaakt om een meer billijke verdeling na te streven en ze stelt voor om de verantwoordelijke lidstaat op een andere manier te bepalen. De bedoeling achter het Dublin IV-voorstel is dus om asielverzoeken eerlijker te verdelen over de lidstaten.

Het voorstel doet dit door voor elke lidstaat een “referentieaantal” vast te stellen. Dit aantal bepaalt concreet hoeveel aanvragen de lidstaat moet behandelen. Het referentieaantal wordt berekend aan de hand van een “referentiesleutel”, die gebaseerd is op de omvang van de bevolking en het totale BBP van de lidstaat.²¹⁸ Wanneer de lidstaat 150% van zijn referentieaantal heeft bereikt, treedt een correctiemechanisme in werking en worden de nieuwe asielzoekers herplaatst naar een andere lidstaat.²¹⁹ De lidstaten kunnen afzien van dit mechanisme, maar dan moeten ze wel een solidariteitsbijdrage betalen, die toekomt aan het land dat de aanvraag behandelt.²²⁰

64. **DUBLINSYSTEEM OP WANKELE BENEN** – Vijf lidstaten, waaronder opnieuw Italië en Griekenland, bleken sterke tegenstanders van het Dublin IV-voorstel en pleitten in een *position paper* in mei 2018 voor meer solidariteit.²²¹ Na de samenkomst van de Europese Raad in juni van datzelfde jaar werd het regime nog eens aan een grondig onderzoek onderworpen. Uiteindelijk werd er beslist dat er controlecentra ingericht zullen worden waar asielzoekers

²¹⁶ Artikel 13, lid 1 Dublin III-verordening; P. BIONDI, “Compliance with Fundamental Rights Demands Shared Responsibility”, in V. STOYANOVA en E. KARAGEORGIU (eds.), *The New Asylum and Transit Countries in Europe during and in the Aftermath of the 2015/2016 Crisis*, Leiden, Brill Nijhoff, 2019, 264; J. WOUTERS, C. RYNGAERT, T. RUYS, en G. DE BAERE, *International Law – A European Perspective*, Oxford, Hart, 2019, 695.

²¹⁷ P. BIONDI, “Compliance with Fundamental Rights Demands Shared Responsibility”, in V. STOYANOVA en E. KARAGEORGIU (eds.), *The New Asylum and Transit Countries in Europe during and in the Aftermath of the 2015/2016 Crisis*, Leiden, Brill Nijhoff, 2019, 263-264; J. WOUTERS, C. RYNGAERT, T. RUYS, en G. DE BAERE, *International Law – A European Perspective*, Oxford, Hart, 2019, 695.

²¹⁸ Artikel 35 Dublin IV-voorstel; Europees Parlement, *Briefing: Reform of the Dublin System*, 1 maart 2019, http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/586639/EPRS_BRI%282016%29586639_EN.pdf.

²¹⁹ Artikel 34(2) Dublin IV-voorstel; Europees Parlement, *Briefing: Reform of the Dublin System*, 1 maart 2019, http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/586639/EPRS_BRI%282016%29586639_EN.pdf; Onderzoeksdienst van het Europees Parlement (EPRS), *Reform of the Dublin System*, 1 maart 2019, PE 586.639.

²²⁰ Artikel 37(2-3) Dublin IV-voorstel; Onderzoeksdienst van het Europees Parlement (EPRS), *Reform of the Dublin System*, 1 maart 2019, PE 586.639.

²²¹ *Position Paper of Cyprus, Greece, Italy, Malta and Spain on the Proposal recasting the Dublin Regulation*, 4 mei 2018, <https://g8fip1kplyr33r3krz5b97d1-wpengine.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/2018/04/Position-paper-Dublin.pdf>.

terechtkomen en nadien naar andere landen kunnen worden overgebracht.²²² Belangrijk is dat dit regime volledig op het vrijwillig engagement van de lidstaten steunt en dat het daarom parallel met het Dublinsysteem zou bestaan.²²³ Het Dublin IV-voorstel ligt vandaag dus nog steeds op tafel.²²⁴ Wat er na de Europese verkiezingen mee gebeurt, is vooralsnog onzeker.

AFDELING II. WAT HOUDT HET VERBOD OP FOLTERING IN?

65. **HET VERBOD OP FOLTERING** – De hele idee rond een verdeelsysteem is ook in het verleden namelijk niet gespaard gebleven van kritiek. Veelal richten critici zich op de verenigbaarheid van het Dublinsysteem met het verbod op foltering.²²⁵ Dit verbod kreeg voor het eerst vorm in 1966, wanneer het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en politieke rechten (IVBPR) ondertekend werd in New York. In dit verdrag richt artikel 7 zich op het verbod op foltering: niemand mag worden onderworpen aan folteringen, noch aan wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing.²²⁶ Het verdrag bevat echter geen definitie van het begrip “foltering”. Deze wordt pas later gegeven, in het Folterverdrag.²²⁷ Ook komt het verbod terug in artikel 37, a van het Kinderrechtenverdrag (cf. *infra*, nr. 83).

²²² Europese Raad, *Conclusie*, 28 juni 2018, EUCO 9/18, 2; KNACK, “Dublin-verordening wordt losgelaten in nieuw Europees migratieakkoord”, *Knack*, 29 juni 2018, <https://www.knack.be/nieuws/wereld/dublin-verordening-wordt-losgelaten-in-nieuw-europees-migratieakkoord/article-normal-1167549.html>; E. VIDAL, “Details of EU Agreement on Migration”, *Reuters*, 29 juni 2018, <https://www.reuters.com/article/us-eu-summit-conclusions-migration/details-of-eu-agreement-on-migration-idUSKBN1JP0DS>.

²²³ Europese Raad, *Conclusie*, 28 juni 2018, EUCO 9/18, 2; Europese Raad persmededeling, “European Council Conclusions, 28 June 2018”, *consilium.europa.eu*, 29 juni 2018, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/06/29/20180628-euco-conclusions-final/pdf>; KNACK, “Dublin-verordening wordt losgelaten in nieuw Europees migratieakkoord”, *Knack*, 29 juni 2018, <https://www.knack.be/nieuws/wereld/dublin-verordening-wordt-losgelaten-in-nieuw-europees-migratieakkoord/article-normal-1167549.html>; E. VIDAL, “Details of EU Agreement on Migration”, *Reuters*, 29 juni 2018, <https://www.reuters.com/article/us-eu-summit-conclusions-migration/details-of-eu-agreement-on-migration-idUSKBN1JP0DS>.

²²⁴ L. ACHILLI, “Why are we not reforming the Dublin Regulation yet?”, *Euractiv*, 25 oktober 2018, <https://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/opinion/why-are-we-not-reforming-the-dublin-regulation-yet/>; Onderzoeksdienst van het Europees Parlement (EPRS), *Reform of the Dublin System*, 1 maart 2019, PE 586.639.

²²⁵ V. MORENO-LAX, “Dismantling the Dublin System: M.S.S. v. Belgium and Greece”, *European Journal of Migration and Law* 14, 2012, 5; K. POLLET, “Grondrechtenbescherming in de Dublin III-verordening: de doodsteek voor het Dublinsysteem?”, in D. VANHEULE (ed.), *Migratie en migrantenrecht – ontwikkelingen inzake arbeidsdiscriminatie, detachering van werknemers, kinderontvoering en de Dublinverordening*, Brugge, Die Keure, 2017, 165.

²²⁶ Artikel 7 IVBPR.

²²⁷ Artikel 1, lid 1 Folterverdrag: “Voor de toepassing van dit Verdrag wordt onder „foltering” verstaan iedere handeling waardoor opzettelijk hevige pijn of hevig leed, lichamelijk dan wel geestelijk, wordt toegebracht aan een persoon met zulke oogmerken als om van hem of van een derde inlichtingen of een bekentenis te verkrijgen, hem te bestraffen voor een handeling die hij of een derde heeft begaan of waarvan hij of een derde wordt verdacht deze te hebben begaan, of hem of een derde te intimideren of ergens toe te dwingen dan wel om enigerlei reden gebaseerd op discriminatie van welke aard ook, wanneer zulke pijn of zulk leed wordt toegebracht door of op aanstichten van dan wel met de instemming of gedogen van een overheidsfunctionaris of andere persoon die in een officiële hoedanigheid handelt. Foltering omvat niet pijn of leed slechts voortvloeiend uit, inherent aan of samenhangend met wettige straffen.”

Daarnaast is het verbod ook terug te vinden in artikel 3 EVRM. Dit artikel stipuleert dat: “Niemand mag worden onderworpen aan foltering en aan onmenselijke of vernederende behandelingen of bestraffingen”. De voorziening is absoluut, ze laat geen beperkingen toe en kan niet afgewogen worden tegenover andere factoren.²²⁸ Bovendien zijn aan dit artikel ook enkele positieve verplichtingen verbonden, waarover meer in Deel III. Ten slotte werd het principe verder uitgewerkt in een verdrag. Dit verdrag, dat in 1987 gesloten werd tussen de 20 landen die op dat moment lid waren van de Raad van Europa, is bekend als “het Europees Verdrag ter voorkoming van Foltering en Onmenselijke of Vernederende Behandeling of Bestrafing”.²²⁹

66. **NON-REFOULEMENT IN HET INTERNATIONAAL RECHT** – Het refoulementverbod bouwt voort op dit verbod. Meer algemeen houdt dit beginsel in dat een vreemdeling niet kan uitgezet of teruggeleid worden naar een land wanneer zijn leven of vrijheid bedreigd zouden worden.²³⁰ Een eerste vindplaats voor het refoulementverbod is binnen het internationaal recht. In 1951 werd het namelijk opgenomen in artikel 33 van het Vluchtelingenverdrag.²³¹ Dit artikel bevat het verbod tot uitzetting of terugleiding en is verder aldus bekend als het refoulementverbod.²³²

De enige uitzondering hierop geldt wanneer de asielzoeker een gevaar oplevert voor de veiligheid of de gemeenschap van het land waar hij zich bevindt.²³³ De UNHCR stelde in een van zijn richtsnoeren dat de uitzonderingen op dit beginsel restrictief geïnterpreteerd moeten

²²⁸ EHRM 25 april 1978, nr. 5856/72, Tyrer/Verenigd Koninkrijk, §31; EHRM 15 november 1996, nr. 22414/93, Chahal/Verenigd Koninkrijk, §79-80; EHRM 17 december 1996, nr. 25964, Ahmed/Oostenrijk, §41; EHRM 12 oktober 2006, nr. 13178/03, Mubilanzila Mayeka en Kaniki Mitunga/België, §48; EHRM 28 februari 2008, nr. 37201/06, Saadi/Italië, §124-127; EHRM 1 juni 2010, nr. 22978/05, Gäfgen/Duitsland, §107; M. BOSSUYT, “Rechterlijk activisme in Straatsburg”, *Rechtskundig Weekblad* 19, 2014, 726; L. SLINGENBERG, *The Reception of Asylum Seekers under International Law: Between Sovereignty and Equality*, Oxford, Hart, 2014, 287; B. VERMEULEN en H. BATTJES, “Prohibition of Torture and Other Inhuman or Degrading Treatment or Punishment”, in P. VAN DIJK, F. VAN HOOFF, A. VAN RIJN en L. ZWAAK (eds.), *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights*, Antwerpen, Intersentia, 2018, 383.

²²⁹ Europees Verdrag ter voorkoming van Foltering en Onmenselijke of Vernederende Behandeling of Bestrafing van 26 november 1987.

²³⁰ EHRM 2 mei 1997, nr. 146/1996/767/964, D./Verenigd Koninkrijk, §49; K. GREENMAN, “A Castle Built on Sand? Article 3 ECHR and the Source of Risk in *Non-Refoulement* Obligations in International Law”, *International Journal of Refugee Law* 27(2), 2015, 276.

²³¹ Artikel 33 Vluchtelingenverdrag: (1) *Geen der Verdragsluitende Staten zal, op welke wijze ook, een vluchteling uitzetten of terugleiden naar de grenzen van een grondgebied waar zijn leven of vrijheid bedreigd zou worden op grond van zijn ras, godsdienst, nationaliteit, het behoren tot een bepaalde sociale groep of zijn politieke overtuiging.* (2) *Op de voordelen van deze bepaling kan evenwel geen aanspraak worden gemaakt door een vluchteling ten aanzien van wie er ernstige redenen bestaan hem te beschouwen als een gevaar voor de veiligheid van het land waar hij zich bevindt, of die, bij gewijsde veroordeeld wegens een bijzonder ernstig misdrijf, een gevaar oplevert voor de gemeenschap van dat land.* Zie: P. BOELES, M. DEN HEIJER, G. LODDER, en K. WOUTERS, *European Migration Law*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 244.

²³² G. CARDOL, *Ontheemd, vreemd en minderjarig – Het recht op ontwikkeling van de alleenstaande minderjarige vreemdeling in (inter)nationale wet- en regelgeving*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2005, 133.

²³³ Artikel 33. 2 Vluchtelingenverdrag.

worden en verwoordde dit als volgt: “[...] *the exception provided for in Article 33(2) should be applied with the greatest caution. It is necessary to take fully into account all the circumstances of the case [...]*”.²³⁴

67. **NON-REFOULEMENT IN EUROPA: ARTIKEL 3 EVRM** – Binnen de Europese context is het verbod terug te vinden in artikelen 4 en 19 van het Handvest van de Grondrechten van de EU.²³⁵ Daarnaast bevat het verbod ook een link met het EVRM. Wanneer een individu wordt overgedragen aan een land waarvan de opvangomstandigheden in strijd zijn met artikel 3 EVRM, wordt uitgegaan van een schending van het refoulementverbod.²³⁶ Gezien het beginsel zowel in het Handvest als in het EVRM op bijna identieke wijze is opgenomen, laat het een controle door twee hoven toe. In de eerste plaats kan het EHRM logischerwijze toetsen aan het EVRM. Daarnaast kan ook het HvJ een controlefunctie uitoefenen doordat het GEAS, en dus ook het Dublinsysteem, een toepassing van het EU-recht vormt.

AFDELING III. KRITIEK

§1. Dublinoverdrachten en verbod op foltering

68. **DUBLINOVERDRACHT EN ARTIKEL 3 EVRM** – Zoals reeds uiteengezet, is de bedoeling van het Dublinsysteem dat er één verantwoordelijke lidstaat wordt aangeduid die de asielaanvraag verwerkt.²³⁷ Het is namelijk zo dat het aanduiden van één lidstaat het mogelijk maakt snel te bepalen welke lidstaat verantwoordelijk is en op die manier snel toegang tot de procedure te verlenen.²³⁸ Ook zou dit secundaire bewegingen ontmoedigen.²³⁹

²³⁴ UN HIGH COMMISSIONER FOR REFUGEES (UNHCR), Note on Non-Refoulement (Submitted by the High Commissioner), 23 augustus 1997, <http://www.unhcr.org/excom/scip/3ae68ccd10/note-non-refoulement-submitted-high-commissioner.html>, 14.

²³⁵ Artikel 19 Handvest: (1) *Collectieve uitzetting is verboden.* (2) *Niemand mag worden verwijderd of uitgezet naar dan wel uitgeleverd aan een staat waarin een ernstig risico bestaat dat hij aan de doodstraf, aan folteringen of aan andere onmenselijke of vernederende behandelingen of bestraffingen wordt onderworpen;* Artikel 4 Handvest neemt letterlijk artikel 3 EVRM over: *Niemand mag worden onderworpen aan folteringen of aan onmenselijke of vernederende behandelingen of bestraffingen.* Zie: B. VERMEULEN en H. BATTJES, “Prohibition of Torture and Other Inhuman or Degrading Treatment or Punishment”, in P. VAN DIJK, F. VAN HOOFF, A. VAN RIJN en L. ZWAAK (eds.), *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights*, Antwerpen, Intersentia, 2018, 381.

²³⁶ EHRM 7 juli 1989, nr. 14038/88, Soering/Verenigd Koninkrijk, §91; EHRM 20 maart 1991, nr. 15576/89, Cruz Varas e.a./Zweden, §70; EHRM 30 oktober 1991, nrs. 13163/87, 13164/87, 13165/87, 13447/87, 13448/87, Vilvarajah e.a./Verenigd Koninkrijk, §103; EHRM 15 november 1996, nr. 22414/93, Chahal/Verenigd Koninkrijk, §74; EHRM 29 april 1997, nr. 24573/94, H.L.R./Frankrijk, §44; EHRM 11 juli 2000, nr. 40035/98, Jabari/Turkije, §42; K. GREENMAN, “A Castle Built on Sand? Article 3 ECHR and the Source of Risk in *Non-Refoulement* Obligations in International Law”, *International Journal of Refugee Law* 27(2), 2015, 266.

²³⁷ P. BOELES, M. DEN HEIJER, G. LODDER, en K. WOUTERS, *European Migration Law*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 254.

²³⁸ Dublin IV-voorstel, p. 5 en 19.

²³⁹ Rechtsoverweging 20 Dublin IV-voorstel.

Het is dus mogelijk dat een asielzoeker zich in een lidstaat bevindt die niet de verantwoordelijke lidstaat is en dat hij bijgevolg naar dat land moet worden overgebracht.²⁴⁰ Deze “Dublinoverdracht” is nochtans niet altijd zo vanzelfsprekend, want rekening houdend met het non-refoulementbeginsel, mag zo’n overdracht zich niet voordoen wanneer de opvangomstandigheden in de verantwoordelijke lidstaat in strijd zijn met artikel 3 EVRM.

Belangrijk in dat verband is dat het Dublin IV-voorstel, net zoals de huidige Dublin III-verordening, een bepaling bevat welke stelt dat “*de lidstaten, die alle het beginsel van non-refoulement eerbiedigen, worden in dit verband beschouwd als veilige landen voor onderdanen voor derde landen*”.²⁴¹ Het feit dat alle lidstaten partij zijn bij het Vluchtelingenverdrag en het EVRM en dat ze als EU-leden verplicht zijn fundamentele rechten te beschermen, zorgt ervoor dat ze als “veilig” worden beschouwd.²⁴² Nochtans is deze bepaling niet gespaard van kritiek. Ze zegt immers niets over hoe absoluut de regel precies is en of er bepaalde omstandigheden zijn waarin de regel aan de kant geschoven kan worden.²⁴³

69. **HvJ EN EHRM IN ACTIE** – Bovendien oordeelden het EHRM en het HvJ beide dat een Dublinoverdracht wél in strijd kan zijn met het refoulementverbod.²⁴⁴ In het kader van de NBMV stelde het EHRM dat de opvangomstandigheden in bijvoorbeeld Griekenland, Italië, Malta en België van die aard waren dat ze een schending van artikel 3 EVRM inhielden.²⁴⁵

In 2011 bepaalde het EHRM in de baanbrekende zaak *M.S.S. t. Griekenland* dat Dublinoverdrachten niet noodzakelijk altijd kunnen onder het EVRM.²⁴⁶ Niet veel later

²⁴⁰ Artikel 30 e.v. Dublin IV-voorstel.

²⁴¹ Rechtsoverweging 2 Dublin IV-voorstel; L. LEBOEUF, *Le droit européen de l’asile – Au défi de la confiance mutuelle*, Limal, Anthemis, 2016, 233.

²⁴² L. LEBOEUF, *Le droit européen de l’asile – Au défi de la confiance mutuelle*, Limal, Anthemis, 2016, 233; V. MORENO-LAX, “Dismantling the Dublin System: M.S.S. v. Belgium and Greece”, *European Journal of Migration and Law* 14, 2012, 5; UN HIGH COMMISSIONER FOR REFUGEES (UNHCR), *States Parties to the Convention relating to the Status of Refugees and the 1967 Protocol*, 5 p., <http://www.unhcr.org/protection/basic/3b73b0d63/states-parties-1951-convention-its-1967-protocol.html>.

²⁴³ V. MORENO-LAX, “Dismantling the Dublin System: M.S.S. v. Belgium and Greece”, *European Journal of Migration and Law* 14, 2012, 5.

²⁴⁴ EHRM 21 januari 2011, nr. 30696/09, M.S.S./België en Griekenland, §264; HvJ 21 december 2011, C-411/10, ECLI:EU:C:2011:865, N.S./ Secretary of State for the Home Department e.a., §94; P. BIONDI, “Compliance with Fundamental Rights Demands Shared Responsibility”, in V. STOYANOVA en E. KARAGEORGIOU (eds.), *The New Asylum and Transit Countries in Europe during and in the Aftermath of the 2015/2016 Crisis*, Leiden, Brill Nijhoff, 2019, 267.

²⁴⁵ Bijvoorbeeld in: EHRM 12 oktober 2006, nr. 13178/03, Mubilanzila Mayeka en Kaniki Mitunga/België, §71; EHRM 24 oktober 2013, nr. 71825/11, Housein/Griekenland, §63; EHRM 11 december 2014, nr. 70586/11, Mohamad/Griekenland, §76; EHRM 22 november 2016, nrs. 25794/13 en 28151/13, Abdullahi Elmi en Aweys Abubakar/ Malta, §115.

²⁴⁶ EHRM 21 januari 2011, nr. 30696/09, M.S.S./België en Griekenland, §264; M. BOSSUYT, “The European Union Confronted with an Asylum Crisis in the Mediterranean: Reflections on Refugees and Human Rights Issues”, *European Journal of Human Rights* 5, 2015, 593; F. SUDRE, “L’interdiction de la torture et des traitements inhumains et

bevestigde het HvJ dit principe met het *N.S.-arrest* door te bepalen dat lidstaten in feite enkel asielzoekers kunnen overdragen indien:

“[...] ze niet onkundig zijn van het feit dat de fundamentele tekortkomingen van de asielprocedure en de opvangvoorzieningen voor asielzoekers in deze lidstaat ernstige, op feiten berustende gronden vormen om aan te nemen dat de asielzoeker een reëel risico zal lopen op onmenselijke of vernederende behandelingen in de zin van artikel 4 van het Handvest”.²⁴⁷

De uitkomst van beide zaken lijkt gelijkaardig, maar het HvJ stelde zich ietwat soepeler op dan het EHRM. Het stelde bijvoorbeeld dat enkel wanneer ernstig moet worden gevreesd dat het systeem van de asielprocedure zal tekortschieten, er zich een effectieve schending van artikel 4 van het Handvest kan voordoen.²⁴⁸ Het gevolg bleef desalniettemin hetzelfde; de EU-wetgever trok zijn conclusies en voegde in de huidige Dublin III-verordening artikel 3.2 lid 2 in:

“Indien het niet mogelijk is een verzoeker over te dragen aan de lidstaat die in de eerste plaats als verantwoordelijke lidstaat is aangewezen, omdat ernstig moet worden gevreesd dat de asiel procedure en de opvangvoorzieningen voor verzoekers in die lidstaat systeemfouten bevatten die resulteren in onmenselijke of vernederende behandelingen in de zin van artikel 4 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, blijft de lidstaat die met het bepalen van de verantwoordelijke lidstaat is belast de criteria van hoofdstuk III onderzoeken teneinde vast te stellen of een andere lidstaat als verantwoordelijke lidstaat kan worden aangewezen.”²⁴⁹

dégradants”, in F. SUDRE (ed.), *Les grands arrêts de la Cour européenne des Droits de l'Homme*, Parijs, Themis Droit, 2015, 195; A. WOLTJER, “The European Court of Human Rights and the Court of Justice of the European Union: an Imperfect Match? Interaction Between both Courts in the Field of Immigration Law”, in M. VAN ROOSMALEN, B. VERMEULEN, F. VAN HOOFF en M. OOSTING (eds.), *Fundamental Rights and Principles: Liber Amicorum Pieter van Dijk*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 221.

²⁴⁷ HvJ 21 december 2011, C-411/10, ECLI:EU:C:2011:865, N.S./ Secretary of State for the Home Department e.a., §94; M. BOSSUYT, “The European Union Confronted with an Asylum Crisis in the Mediterranean: Reflections on Refugees and Human Rights Issues”, *European Journal of Human Rights* 5, 2015, 595; G. DE BAERE, “The Court of Luxemburg acting as an asylum court”, in A. ALEN, V. JOOSTEN, R. LEYSEN en W. VERRIJDT (eds.), *Liberiae Cogitationes: Liber Amicorum Marc Bossuyt*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 114-115.

²⁴⁸ HvJ 21 december 2011, C-411/10, ECLI:EU:C:2011:865, N.S./ Secretary of State for the Home Department e.a., §86; A. WOLTJER, “The European Court of Human Rights and the Court of Justice of the European Union: an Imperfect Match? Interaction Between both Courts in the Field of Immigration Law”, in M. VAN ROOSMALEN, B. VERMEULEN, F. VAN HOOFF en M. OOSTING (eds.), *Fundamental Rights and Principles: Liber Amicorum Pieter van Dijk*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 222-223; J. WOUTERS, C. RYNGAERT, T. RUYSS, en G. DE BAERE, *International Law – A European Perspective*, Oxford, Hart, 2019, 695-696.

²⁴⁹ Artikel 3 Verordening (EU), nr. 604/2013 van de Raad van 26 juni 2013 tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een asielverzoek dat door een onderdaan van een derde land bij een van de lidstaten wordt ingediend (Dublin III) (nadruk toegevoegd).

70. **INDIVIDUELE SITUATIE** – Dit artikel hield lange tijd stand en kon veel overdrachten aan bijvoorbeeld Griekenland verhinderen.²⁵⁰ In 2014 breidde het EHRM een vervolg aan *M.S.S.* en velde het een oordeel in de zaak *Tarakhel t. Zwitserland*.²⁵¹ Uit deze zaak bleek duidelijk dat lidstaten altijd de *individuele situatie*²⁵² van de betrokkenen moeten onderzoeken en dat de overdracht moet opgeschort worden in geval er een reëel risico in verband met artikel 3 EVRM wordt vastgesteld.²⁵³ Hiermee werd de bescherming van artikel 3 EVRM uitgebreid; wanneer een lidstaat een overdracht overweegt moet deze niet enkel systeemfouten, maar ook “andere fouten van meer individuele aard” onderzoeken.²⁵⁴ Het EHRM formuleert tevens dat wanneer een lidstaat de overdracht van een kind overweegt, deze lidstaat de grootste voorzichtigheid aan de dag moet leggen.²⁵⁵ Alvorens de overdracht plaatsvindt, moet de verantwoordelijke lidstaat bovendien eerst garanderen dat de kinderen een opvang zullen krijgen die onder meer aangepast is aan hun leeftijd.²⁵⁶
71. **GEEN SPOOR IN DUBLIN IV** – Van deze rechtspraak is echter geen spoor terug te vinden in artikel 3 van het Dublin IV-voorstel.²⁵⁷ Het voorstel is identiek aan het huidige artikel (Dublin

²⁵⁰ Reeds sinds 2016 dringt de Commissie er echter op aan om de mogelijkheid van overdrachten naar Griekenland te hervatten. In België oordeelde de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen afgelopen zomer bijvoorbeeld voor het eerst sinds lange tijd dat Dublinoverdrachten naar Griekenland onder bepaalde voorwaarden terug mogelijk zijn. Zie: Europese Commissie, *Aanbeveling gericht tot de Helleense Republiek over de door Griekenland te nemen specifieke dringende maatregelen met het oog op de hervatting van overdrachten uit hoofde van Verordening (EU) nr. 604/2013 van het Europees Parlement en de Raad*, 28 september 2016, L 286/75; AGENTSCHAP INTEGRATIE EN INBURGERING, “RvV bevestigt mogelijkheid tot Dublinoverdracht naar Griekenland onder bepaalde voorwaarden”, *Agentschap Integratie en Inburgering*, 4 juli 2018, <http://www.agii.be/nieuws/rvv-bevestigt-mogelijkheid-tot-dublinoverdracht-naar-griekenland-onder-bepaalde-voorwaarden>; P. BIONDI, “Compliance with Fundamental Rights Demands Shared Responsibility”, in V. STOYANOVA en E. KARAGEORGIOU (eds.), *The New Asylum and Transit Countries in Europe during and in the Aftermath of the 2015/2016 Crisis*, Leiden, Brill Nijhoff, 2019, 268; N. KOFFEMAN en L. HILLARY, “Mensenrechtelijke zorgen bij de plannen voor herziening van het Gemeenschappelijk Europees Asielsysteem”, *NTM* 43(1), 2018, 121.

²⁵¹ EHRM 4 november 2014, nr. 29217/12, *Tarakhel/Zwitserland*.

²⁵² In *Tarakhel* ging het om een gezin met zes kinderen. Zie: EHRM 4 november 2014, nr. 29217/12, *Tarakhel/Zwitserland*, §1.

²⁵³ EHRM 4 november 2014, nr. 29217/12, *Tarakhel/Zwitserland*, §104-105; M. BOSSUYT, “The European Union Confronted with an Asylum Crisis in the Mediterranean: Reflections on Refugees and Human Rights Issues”, *European Journal of Human Rights* 5, 2015, 597; MYRIA, *Migratie in cijfers en in rechten 2015*, Myriadoes, 3 september 2015, <https://www.myria.be/nl/publicaties/migratie-in-cijfers-en-in-rechten-2015>, 93.

²⁵⁴ P. BIONDI, “Compliance with Fundamental Rights Demands Shared Responsibility”, in V. STOYANOVA en E. KARAGEORGIOU (eds.), *The New Asylum and Transit Countries in Europe during and in the Aftermath of the 2015/2016 Crisis*, Leiden, Brill Nijhoff, 2019, 291; N. KOFFEMAN en L. HILLARY, “Mensenrechtelijke zorgen bij de plannen voor herziening van het Gemeenschappelijk Europees Asielsysteem”, *NTM* 43(1), 2018, 121; L. LEBOEUF, *Le droit européen de l’asile – Au défi de la confiance mutuelle*, Limal, Anthemis, 2016, 243; K. POLLET, “Grondrechtenbescherming in de Dublin III-verordening: de doodsteek voor het Dublinsysteem?”, in D. VANHEULE (ed.), *Migratie en migrantenrecht – ontwikkelingen inzake arbeidsdiscriminatie, detachering van werknemers, kindertoonvoering en de Dublinverordening*, Brugge, Die Keure, 2017, 165.

²⁵⁵ EHRM 4 november 2014, nr. 29217/12, *Tarakhel/Zwitserland*, §122.

²⁵⁶ *Ibidem*.

²⁵⁷ Artikel 3.2. lid 2: *Indien het niet mogelijk is een verzoeker over te dragen aan de lidstaat die in de eerste plaats als verantwoordelijke lidstaat is aangewezen, omdat ernstig moet worden gevreesd dat de asielprocedure en de opvangvoorzieningen voor verzoekers in die lidstaat systeemfouten bevatten die resulteren in onmenselijke of*

III) en beperkt zich bijgevolg nog steeds tot systeemfouten. In de zaak *C.K.* heeft het HvJ ondertussen op zijn beurt ook geoordeeld dat niet enkel systeemfouten onder de bescherming van artikel 3 van de Dublinverordening vallen.²⁵⁸

De EU-wetgever koos er eerder voor om de *M.S.S.* en de *N.S.* rechtspraak om te zetten in artikel 3 Dublin III. Het zou dus consistent zijn dat de *Tarakhel* en de *C.K.* rechtspraak hun weerslag vinden in de toekomstige wetgeving.²⁵⁹ Het Europees Parlement volgde deze stelling en heeft de verwijzing naar systeemfouten geschrapt.²⁶⁰ Dit is in het voordeel van de NBMV; op die manier kunnen de rechten van de NBMV beter onderzocht worden als er zich een overdracht mocht voordoen.²⁶¹

§2. Dublinoverdrachten en het belang van het kind

72. **VERANTWOORDELIJKE LIDSTAAT EN DE NBMV** – Het Dublin IV-voorstel bevat vervolgens enkele artikelen met betrekking tot het bepalen van de verantwoordelijke lidstaat in het geval van de NBMV. Hierbij moet een onderscheid gemaakt worden naargelang de NBMV elders in een EU-lidstaat gezinsleden heeft of niet.

A. NBMV met een gezinslid

73. **CONTROLE VERMOGEN EN VERWANTSCHAP** – Wanneer de NBMV elders in de EU een gezinslid heeft, legt artikel 10 van het voorstel de verantwoordelijkheid voor de NBMV bij de lidstaat waar dat gezinslid zich wettig ophoudt, voor zover dat in het belang van de NBMV is.²⁶² Hierbij is volgens het voorstel een beoordeling van het vermogen van het gezinslid nodig; op

vernederende behandelingen in de zin van artikel 4 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, blijft de lidstaat die met het bepalen van de verantwoordelijke lidstaat is belast de criteria van hoofdstuk III onderzoeken teneinde vast te stellen of een andere lidstaat als verantwoordelijke lidstaat kan worden aangewezen.

²⁵⁸ HvJ 16 februari 2017, C-578/16, ECLI:EU:C:2017:127, *C.K. e.a./ Republika Slovenija*, §91.

²⁵⁹ ECRE, *Comments on the Commission Proposal for a Dublin IV Regulation (Com(2016) 270)*, oktober 2016, 6; N. KOFFEMAN en L. HILLARY, “Mensenrechtelijke zorgen bij de plannen voor herziening van het Gemeenschappelijk Europees Asielsysteem”, *NTM* 43(1), 2018, 122.

²⁶⁰ Europees Parlement, *Verslag over het voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een verzoek om internationale bescherming dat door een onderdaan van een derde land of een staatloze bij een van de lidstaten wordt ingediend (herschikking)*, 6 november 2017, A8-0345/2017, amendement 50.

²⁶¹ Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC), *Advies over het voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een verzoek om internationale bescherming dat door een onderdaan van een derde land of een staatloze bij een van de lidstaten wordt ingediend (herschikking)*, 2 februari 2017, C 34/144, 4.1.

²⁶² Onder het voorstel wordt begrepen “gezinslid of broer of zus”, het huidige – overbodige – “broer of zus” werd geschrapt.

basis van een individueel onderzoek moet vaststaan dat het gezinslid voor hem kan zorgen.²⁶³ Daarnaast moet ook de verwantschap bewezen worden.²⁶⁴

De beoordeling van het vermogen en de verwantschap is vandaag verder geregeld in de Uitvoeringsverordening bij de Dublinverordening.²⁶⁵ Deze Uitvoeringsverordening bepaalt echter geen criteria die kunnen helpen bij het uitvoeren van deze verplichtingen.²⁶⁶ Gezien de complexiteit en de gevoeligheid van de materie zou het nochtans beter zijn moest hieromtrent meer duidelijkheid bestaan.²⁶⁷ Binnen de GEAS-hervormingen is echter nog geen voorstel opgenomen tot aanpassing van de Uitvoeringsverordening of tot het verduidelijken van deze verplichtingen.

B. NBMV zonder gezinslid

74. **DE “EERSTE LIDSTAAT”** – Onder de huidige wetgeving is het zo dat wanneer de NBMV geen familie heeft in een andere lidstaat, de lidstaat waarbij de NBMV zijn verzoek om internationale bescherming heeft ingediend de verantwoordelijke lidstaat is (artikel 8, lid 4 Dublin III).²⁶⁸ Het Dublin IV-voorstel wijzigt deze bepaling en stelt dat de verantwoordelijke lidstaat die lidstaat is waarbij de NBMV zijn verzoek om internationale bescherming *het eerst* heeft ingediend (artikel 10, lid 5 Dublin IV).²⁶⁹ De enige uitzondering hierop geldt wanneer wordt aangetoond dat “dit niet in het belang van het kind is”. Wanneer een NBMV verschillende asielaanvragen heeft ingediend en zich niet meer in de lidstaat van *het eerste* verzoek bevindt, zal hij dus in principe worden overgedragen.
75. **RATIO EN WEERLEGGING** – Het doel van deze bepaling zou zijn dat wanneer de NBMV wordt teruggestuurd naar de lidstaat waar hij het eerste verzoek heeft ingediend, dit hem ontmoedigt om irregulier door te reizen naar een andere lidstaat.²⁷⁰ Nochtans zou dat doel ook bereikt

²⁶³ Artikel 10.3 Dublin IV-voorstel.

²⁶⁴ K. POLLET, “Grondrechtenbescherming in de Dublin III-verordening: de doodsteek voor het Dublinsysteem?”, in D. VANHEULE (ed.), *Migratie en migrantenrecht – ontwikkelingen inzake arbeidsdiscriminatie, detachering van werknemers, kinderontvoering en de Dublinverordening*, Brugge, Die Keure, 2017, 146.

²⁶⁵ Artikel 1 Uitvoeringsverordening, nr. 118/2014 van de Commissie van 30 januari 2014 tot wijziging van Verordening (EG) nr. 1560/2003 houdende uitvoeringsbepalingen van Verordening (EG) nr. 343/2003 van de Raad tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een asielverzoek dat door een onderdaan van een derde land bij een van de lidstaten wordt ingediend.

²⁶⁶ K. POLLET, “Grondrechtenbescherming in de Dublin III-verordening: de doodsteek voor het Dublinsysteem?”, in D. VANHEULE (ed.), *Migratie en migrantenrecht – ontwikkelingen inzake arbeidsdiscriminatie, detachering van werknemers, kinderontvoering en de Dublinverordening*, Brugge, Die Keure, 2017, 146.

²⁶⁷ Ibidem.

²⁶⁸ Artikel 8 lid 4 Dublin III-verordening.

²⁶⁹ Artikel 10 lid 5 Dublin IV-voorstel.

²⁷⁰ FRA, *Opinion of the European Union Agency for Fundamental Rights on the impact of the proposal for a revised Dublin Regulation (COM(2016)270 final; 2016/0133 COD)*, 23 november 2016, 49.

kunnen worden wanneer de NBMV effectief wordt opgevangen in de lidstaat waar hij zich bevindt en deze lidstaat hem een vertegenwoordiger garandeert.²⁷¹ De vertegenwoordiger zou hem dan begeleiden doorheen de asielprocedure en hij zou erop kunnen toezien dat de NBMV niet verder doorreist. Verschillende partijen zijn het dan ook niet eens met het Commissievoorstel en stellen dat ook de lidstaat waar de NBMV zich bevindt, verantwoordelijk moet kunnen zijn, om de overdracht te vermijden.²⁷²

Artikel 10, lid 5 staat bovendien wat haaks op de eerdere rechtspraak van het HvJ in de *M.A.-zaak*.²⁷³ Hierin werd namelijk vooropgesteld dat de verantwoordelijke lidstaat de lidstaat is waar de NBMV zich bevindt nadat hij er een verzoek om internationale bescherming heeft ingediend. Hij moet dus niet teruggestuurd worden naar de lidstaat waar hij zijn *eerste* verzoek had ingediend. Omwille van de kwetsbaarheid van de NBMV is het belangrijk om de Dublinprocedure niet nodeloos te rekken en dit impliceert dat de NBMV in principe niet aan een andere lidstaat mag worden overgedragen, gezien de lange termijnen waarmee een overdracht gepaard gaat.²⁷⁴ Het Hof verwees naar artikel 24.2 van het EU-Handvest en oordeelde hier meer bepaald dat het belang van het kind wel degelijk de eerste overweging is bij de vaststelling van de verantwoordelijke lidstaat onder de Dublinverordening.²⁷⁵ Het zou in beginsel niet in het belang van de NBMV zijn mocht hij worden overgedragen.²⁷⁶

76. **VOORSTEL EUROPEES PARLEMENT** – Het Europees Parlement kan zich niet vinden in het voorstel van de Europese Commissie en stelt voor om de bepalingen in verband met het

²⁷¹ Ibidem.

²⁷² ECRE, *Comments on the Commission Proposal for a Dublin IV Regulation (Com(2016) 270)*, oktober 2016, 2; Europees Comité van de Regio's (CvdR), *Advies rond de hervorming van het gemeenschappelijk Europees asielstelsel*, 7-8 december 2016, CIVEX-VI/013, wijzigingsvoorstel 5; Meijers Committee, *Note on the proposed reforms of the Dublin Regulation (COM(2016) 197), the Eurodac recast proposal (COM(2016) 272 final) and the proposal for an EU Asylum Agency (COM(2016) 271 final)*, 2016, 5.

²⁷³ HvJ 6 juni 2013, C-648/11, ECLI:EU:C:2013:367, M.A. e.a./ Secretary of State for the Home Department; ECRE, *Comments on the Commission Proposal for a Dublin IV Regulation (Com(2016) 270)*, oktober 2016, 6 (10); FRA, *Opinion of the European Union Agency for Fundamental Rights on the impact of the proposal for a revised Dublin Regulation (COM(2016)270 final; 2016/0133 COD)*, 23 november 2016, 48; Meijers Committee, *Note on the proposed reforms of the Dublin Regulation (COM(2016) 197), the Eurodac recast proposal (COM(2016) 272 final) and the proposal for an EU Asylum Agency (COM(2016) 271 final)*, 2016, 5; S. PEERS, "The Second Phase of the Common European Asylum System: A Brave New World- or Lipstick on a Pig?", *Stawatch Analysis*, 2013, 7.

²⁷⁴ "Aangezien niet-begeleide minderjarigen bijzonder kwetsbare personen zijn, komt het erop aan de procedure strekkende tot vaststelling van de verantwoordelijke lidstaat niet langer te laten duren dan strikt noodzakelijk, hetgeen impliceert dat zij in beginsel niet aan een andere lidstaat worden overgedragen." Zie: HvJ 6 juni 2013, C-648/11, ECLI:EU:C:2013:367, M.A. e.a./ Secretary of State for the Home Department, §55.

²⁷⁵ HvJ 6 juni 2013, C-648/11, ECLI:EU:C:2013:367, M.A. e.a./ Secretary of State for the Home Department, §57; Meijers Committee, *Note on the proposed reforms of the Dublin Regulation (COM(2016) 197), the Eurodac recast proposal (COM(2016) 272 final) and the proposal for an EU Asylum Agency (COM(2016) 271 final)*, 2016, 5.

²⁷⁶ HvJ 6 juni 2013, C-648/11, ECLI:EU:C:2013:367, M.A. e.a./ Secretary of State for the Home Department, §60-61; FRA, *Opinion of the European Union Agency for Fundamental Rights on the impact of the proposal for a revised Dublin Regulation (COM(2016)270 final; 2016/0133 COD)*, 23 november 2016, 49.

aanduiden van een verantwoordelijke lidstaat aan te passen.²⁷⁷ Het Parlement kiest in feite voor een radicaal andere benadering.

Er wordt niet langer gekeken naar waar de NBMV precies een verzoek heeft ingediend, zoals in de huidige Verordening en in het Commissievoorstel het geval is. Terwijl de NBMV onder het Commissievoorstel nog als een aparte categorie werd behandeld, valt de NBMV voor het Parlement onder het *algemeen* toewijzingsmechanisme (cf. *supra*, rnr. 63). Voor het Parlement maakt het met andere woorden niet uit waar de NBMV een verzoek heeft ingediend. Als waarborg garandeert het Parlement dat “*elke beslissing over de verantwoordelijke lidstaat moet worden voorafgegaan door een multidisciplinaire beoordeling van het belang van het kind, ook in het geval van toewijzing*”.²⁷⁸

Concreet stelt het Parlement voor om op basis van de reeds beschreven referentiesleutel (cf. *supra*, rnr. 63) een lijst op te maken van vier lidstaten met het laagste aantal verzoekers in verhouding tot hun referentieaantal.²⁷⁹ Er wordt dus gekeken naar welke vier lidstaten het kleinste aantal aanvragen behandelen in functie van hun BBP en aantal inwoners. Uit deze lijst moet de NBMV vervolgens één lidstaat kiezen. Het gevolg hiervan is hoogstwaarschijnlijk dat er zich nog meer overdrachten met NBMVs zullen voordoen. Waar de Europese Commissie *M.A.* reeds leek te negeren, lijkt het wel alsof deze zaak aan het Europees Parlement volledig voorbijgegaan is. De zaak *M.A.* stelde immers dat een overdracht in beginsel niet in het belang van het kind is. Een “multidisciplinaire beoordeling van het belang van het kind” zou volgens de principes uit de rechtspraak dus altijd moeten leiden tot een weigering van overdracht. Dit onder andere doordat men zou kunnen stellen dat de Dublinprocedure op die manier nodeloos wordt gerokken.

C. Garantie op een vertegenwoordiger

77. **LIDSTAAT WAAR DE NBMV AANWEZIG MOET ZIJN** – Ook is het zo dat, in tegenstelling tot wat geldt onder de huidige Verordening²⁸⁰, enkel de lidstaat waar de NBMV *aanwezig moet zijn*, de plicht heeft om te garanderen dat de NBMV in alle procedures vergezeld is van zijn

²⁷⁷ Europees Parlement, *Verslag over het voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een verzoek om internationale bescherming dat door een onderdaan van een derde land of een staatloze bij een van de lidstaten wordt ingediend (herschikking)*, 6 november 2017, A8-0345/2017, amendement 10 en 110.

²⁷⁸ *Ibidem*, amendement 110.

²⁷⁹ *Ibidem*, amendement 173.

²⁸⁰ Artikel 6, lid 2 Dublin III-verordening: “*De lidstaten zorgen ervoor dat de niet-begeleide minderjarige bij alle procedures waarin deze verordening voorziet, wordt vertegenwoordigd en/of bijgestaan door een vertegenwoordiger.*”

vertegenwoordiger.²⁸¹ Een vertegenwoordiger begeleidt de NBMV, hij beschikt over de nodige kwalificaties en expertise om ervoor te zorgen dat rekening gehouden wordt met het belang van de NBMV tijdens de Dublinprocedure.²⁸²

De vertegenwoordiger speelt dus een zeer belangrijke rol bij de bescherming van de rechten van de NBMV. Wanneer een NBMV zich echter volgens het voorstel in een “verkeerde” lidstaat bevindt, dan loopt hij het risico dat zijn recht op vertegenwoordiging niet gegarandeerd wordt.²⁸³ Het is aangewezen dat het voorstel hier gewijzigd wordt zodat elke lidstaat deze rechten moet garanderen.²⁸⁴ Het Europees Parlement ging hierop in en gaf aan dat elke lidstaat waar de minderjarige aanwezig *is* (in plaats van “moet zijn”) voor een vertegenwoordiger moet zorgen.²⁸⁵

D. Conclusie

78. **BEPALINGEN IN HET ALGEMEEN STRIJDIG MET BELANG VAN HET KIND** – Een Dublinoverdracht van een NBMV zonder familieleden in de EU naar een land waar de opvangomstandigheden slecht kunnen zijn, zou zowel een schending van artikel 3 EVRM als van het belang van het kind uitmaken.²⁸⁶ Zo zouden het refoulementverbod en het verbod op foltering immers geschonden kunnen worden en zou de NBMV worden overgedragen, wat strijdig lijkt met het belang van het kind. Een overdracht van deze NBMV naar een lidstaat waar de opvangomstandigheden aanvaardbaar zijn, zou in beginsel enkel een schending van het belang van het kind kunnen uitmaken.²⁸⁷ Dit zowel onder het voorstel van de Commissie als van het Parlement. De NBMV wordt in beide gevallen namelijk nog steeds onnodig overgedragen.

²⁸¹ Het Europees Parlement kiest voor de term “voogd” in plaats van “vertegenwoordiger”. Zie: Artikel 8 lid 2 Dublin IV-voorstel; Europees Parlement, *Verslag over het voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een verzoek om internationale bescherming dat door een onderdaan van een derde land of een staatloze bij een van de lidstaten wordt ingediend (herschikking)*, 6 november 2017, A8-0345/2017, amendement 90.

²⁸² Artikel 8 lid 2 Dublin IV-voorstel; MYRIA, *Migratie in cijfers en in rechten 2015*, Myriadoocs, 3 september 2015, <https://www.myria.be/nl/publicaties/migratie-in-cijfers-en-in-rechten-2015>, 92.

²⁸³ N. KOFFEMAN en L. HILLARY, “Mensenrechtelijke zorgen bij de plannen voor herziening van het Gemeenschappelijk Europees Asielsysteem”, *NTM* 43(1), 2018, 131.

²⁸⁴ ECRE, *Comments on the Commission Proposal for a Dublin IV Regulation (Com(2016) 270)*, oktober 2016, 2; Europees Comité van de Regio’s (CvdR), *Advies rond de hervorming van het gemeenschappelijk Europees asielstelsel*, 7-8 december 2016, CIVEX-VI/013, wijzigingsvoorstel 4.

²⁸⁵ Europees Parlement, *Verslag over het voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een verzoek om internationale bescherming dat door een onderdaan van een derde land of een staatloze bij een van de lidstaten wordt ingediend (herschikking)*, 6 november 2017, A8-0345/2017, amendement 90.

²⁸⁶ FRA, *Opinion of the European Union Agency for Fundamental Rights on the impact of the proposal for a revised Dublin Regulation (COM(2016)270 final; 2016/0133 COD)*, 23 november 2016, 49.

²⁸⁷ *Ibidem*, 49.

Concreet stelde het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) dan ook dat de bepalingen van het Dublinvoorstel in het algemeen in strijd zijn met het belang van de NBMV. Hij zou namelijk geen effectieve toegang hebben tot de procedure voor verzoeken om internationale bescherming.²⁸⁸ Daarnaast wees het EESC erop dat de bepalingen van het voorstel onvoldoende de beoordeling van de individuele rechten van de NBMV garanderen, zoals vereist werd door de *Tarakhel*-rechtspraak en de regels in verband met het verbod op foltering.²⁸⁹

AFDELING IV. SUGGESTIES

79. **ALTERNATIEVE OPLOSSING** – Willen de EU-regelgevers komaf maken met deze kritiek, dan zouden ze enkele veranderingen kunnen aanbrengen die meer aan de rechten van de NBMV tegemoet komen. In de eerste plaats zouden de EU-regelgevers, zoals het Parlement voorstelt, de verwijzing naar systeemfouten kunnen schrappen. Zo zouden ze meer kunnen garanderen dat de grondrechten van de NBMV worden onderzocht alvorens deze wordt overgedragen.²⁹⁰

Ten tweede zou ook de lidstaat waar de NBMV zich bevindt als verantwoordelijke lidstaat aangeduid kunnen worden.²⁹¹ Op die manier vermijdt de NBMV een overdracht en wordt de procedure niet nodeloos gerokken.

In derde instantie zou de lidstaat waar de NBMV aanwezig is een vertegenwoordiger moeten aanduiden.²⁹² Enkel op die manier heeft de NBMV de garantie dat hij altijd over een vertegenwoordiger beschikt.

²⁸⁸ Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC), *Advies over het voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een verzoek om internationale bescherming dat door een onderdaan van een derde land of een staatloze bij een van de lidstaten wordt ingediend (herschikking)*, 2 februari 2017, C 34/144, 4.1.

²⁸⁹ EHRM 4 november 2014, nr. 29217/12, *Tarakhel/Zwitserland*, §104; Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC), *Advies over het voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een verzoek om internationale bescherming dat door een onderdaan van een derde land of een staatloze bij een van de lidstaten wordt ingediend (herschikking)*, 2 februari 2017, C 34/144, 4.1.

²⁹⁰ Europees Parlement, *Verslag over het voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een verzoek om internationale bescherming dat door een onderdaan van een derde land of een staatloze bij een van de lidstaten wordt ingediend (herschikking)*, 6 november 2017, A8-0345/2017, amendement 50.

²⁹¹ Europees Comité van de Regio's (CvdR), *Advies rond de hervorming van het gemeenschappelijk Europees asielstelsel*, 7-8 december 2016, CIVEX-VI/013, wijzigingsvoorstel 5; Meijers Committee, *Note on the proposed reforms of the Dublin Regulation (COM(2016) 197), the Eurodac recast proposal (COM(2016) 272 final) and the proposal for an EU Asylum Agency (COM(2016) 271 final)*, 2016, 5.

²⁹² Europees Parlement, *Verslag over het voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een verzoek om internationale bescherming dat door een onderdaan van een derde land of een staatloze bij een van de lidstaten wordt ingediend (herschikking)*, 6 november 2017, A8-0345/2017, amendement 90.

AFDELING V. HOE MOET HET NU VERDER?

80. **EVENWICHT TUSSEN SOLIDARITEIT EN VERANTWOORDELIJKHEID** – De bal ligt nu in het kamp van de Raad, waar de onderhandelingen stroef verlopen (cf. *supra*, nr. 27). Rond deze onderhandelingen publiceert de Raad stelselmatig enkele nota's.²⁹³ Uit haar laatste nota's blijkt dat de Raad, onder druk van de Europese Raad die samenkwam in juni 2018, naarstig op zoek is naar een evenwicht tussen solidariteit en verantwoordelijkheid.²⁹⁴ Momenteel gaat de aandacht uit naar het onderzoeken van bredere "solidariteitsconcepten" en naar het zoeken naar alternatieve oplossingen.²⁹⁵ Het lijkt dus alsof Dublin IV nog voor een tijdje muurvast zit. De Raad geeft dan ook aan dat ze: "[...] *zich dus voornamelijk heeft ingezet om de andere dossiers van de hervorming van het asielstelsel in de beschikbare tijd vóór de komende verkiezingen voor het Europees Parlement zoveel mogelijk vooruit te helpen.*"²⁹⁶

HOOFDSTUK II. VRIJHEIDSONTNEMING

81. **VRIJHEID, VEILIGHEID EN ... DE NBMV?** – Ook de vrijheidsontneming vormt een opvallend onderdeel van de hervorming.²⁹⁷ Niet iedereen is het echter eens over de draagwijdte van de mogelijkheid tot detentie en er bestaat discussie over de detentie en de detentieomstandigheden van de NBMV. Eerst werpt dit hoofdstuk een licht op het recht op vrijheid en veiligheid, waarna vervolgens opnieuw de kritieke punten in verband met de NBMV onder de loep worden genomen.

AFDELING I. WAT HOUDT HET RECHT OP VRIJHEID EN VEILIGHEID IN?

82. **EUROPESE EN INTERNATIONALE VERANKERING** – Omgevingen van opsluiting, zoals gevangnissen en detentiecentra, vormen vaak een katalysator voor schendingen van de mensenrechten, waaronder ook de rechten van kinderen.²⁹⁸ Vanuit dit besef werden in de jaren

²⁹³ Uit één van deze nota's blijkt bijvoorbeeld dat het Bulgaarse voorzitterschap in mei 2018 een voorstel deed voor een nieuwe invulling van het Dublinsysteem, maar dit voorstel botste op heel wat kritiek. Tot op heden kon de Raad niet tot een akkoord komen. Zie: Europees Parlement, *Briefing: Reform of the Dublin System*, 1 maart 2019, http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/586639/EPRS_BRI%282016%29586639_EN.pdf; Raad van de Europese Unie, *Nota*, 30 mei 2018, 9520/18, 12-13.

²⁹⁴ Onderzoeksdienst van het Europees Parlement (EPRS), *Reform of the Dublin System*, 1 maart 2019, PE 586.639; Raad van de Europese Unie, *Nota*, 27 november 2018, 14597/18, 3; Raad van de Europese Unie, *Nota*, 26 februari 2019, 6600/19, 3.

²⁹⁵ Raad van de Europese Unie, *Nota*, 27 november 2018, 14597/18, 3.

²⁹⁶ Raad van de Europese Unie, *Nota*, 26 februari 2019, 6600/19, 3.

²⁹⁷ N. KOFFEMAN en L. HILLARY, "Mensenrechtelijke zorgen bij de plannen voor herziening van het Gemeenschappelijk Europees Asielstelsel", *NTM* 43(1), 2018, 122.

²⁹⁸ Zo bijvoorbeeld de recente moord op de negenjarige Daniel C. in een asielcentrum. Zie: D. BAERT, "9-Jarig Palestijns jongetje dood gevonden in asielcentrum van Broechem, vijf verdachten opgepakt", *VRT NWS*, 24 april 2019,

‘30 door de VN de *Standard Minimum Rules for Prisoners* uitgevaardigd. Deze zijn echter niet bindend, waardoor de implementatie van de regels lang gebrekkig bleef.²⁹⁹ In 1950 nam Europa als eerste verder initiatief en poneerde via artikel 5 EVRM het fundamentele recht op vrijheid en veiligheid. Bovendien moeten beperkingen op dit fundamentele recht aan bepaalde voorwaarden voldoen.³⁰⁰

Om arbitraire detenties te vermijden geeft het artikel niet alleen een lijstje van gevallen waaronder detentie toegelaten is (art. 5, lid 1, a-f), maar voorziet het ook in enkele procedurele waarborgen.³⁰¹ Zo bepaalt artikel 5, lid 1, d EVRM dat minderjarigen in principe slechts kunnen worden aangehouden “met het oog op hun opvoeding”, of, in geval van rechtmatige detentie, “met als oogpunt om hem voor een bevoegde instantie te geleiden”.³⁰² Zo’n halve eeuw later werd het recht op vrijheid en veiligheid tevens vastgelegd in artikel 6 van het Handvest van de Grondrechten van de EU.³⁰³

Internationaal werd het recht in 1966 verankerd in de artikelen 9 en 10 IVBPR.³⁰⁴ Dit bindende instrument bepaalt niet enkel dat er een recht op vrijheid en veiligheid moet zijn, maar het stipuleert ook dat elke persoon die reeds van zijn vrijheid beroofd is, met eerbied en respect

<https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2019/04/24/jongetje-dood-gevonden-in-asielcentrum-in-broechem-vijf-asielz/>; T. LIEFAARD, *Deprivation of Liberty of Children in Light of International Human Rights Law and Standards*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 39.

²⁹⁹ T. LIEFAARD, *Deprivation of Liberty of Children in Light of International Human Rights Law and Standards*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 40.

³⁰⁰ Artikel 5, lid 1 EVRM; G. CARDOL, *Ontheemd, vreemd en minderjarig – Het recht op ontwikkeling van de alleenstaande minderjarige vreemdeling in (inter)nationale wet- en regelgeving*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2005, 184; R. CLAYTON, en H. TOMLINSON, *The Law of Human Rights*, Oxford, Oxford University Press, 2009, 626; T. LIEFAARD, *Deprivation of Liberty of Children in Light of International Human Rights Law and Standards*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 149; W.A. SCHABAS, *The European Convention on Human Rights*, Oxford, Oxford University Press, 2015, 229.

³⁰¹ EHRM 18 december 1986, nr. 9990/82, Bozano/Frankrijk, §54; EHRM 25 mei 1998, nr. 15/1997/799/1002, Kurt/Turkije, §122-123; EHRM 18 juni 2002, nr. 25656/94, Orhan/Turkije, §367; R. CLAYTON, en H. TOMLINSON, *The Law of Human Rights*, Oxford, Oxford University Press, 2009, 574; D. HARRIS, M. O’BOYLE, E. BATES en C. BUCKLEY, *Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford, Oxford University Press, 2014, 306; B. RAINEY, E. WICKS en C. OVEY, *The European Convention on Human Rights*, Oxford, Oxford University Press, 2017, 236; W.A. SCHABAS, *The European Convention on Human Rights*, Oxford, Oxford University Press, 2015, 232-233.

³⁰² EHRM 16 mei 2002, nr. 39474/98, D.G./Ierland, §84; EHRM 5 juli 2017, nr. 9912/15, O.M./Hongarije, §42-43; R. CLAYTON, en H. TOMLINSON, *The Law of Human Rights*, Oxford, Oxford University Press, 2009, 643.

³⁰³ E. BLEICHRODT, “Right to Liberty and Security”, in P. VAN DIJK, F. VAN HOOF, A. VAN RIJN en L. ZWAAK (eds.), *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights*, Antwerpen, Intersentia, 2018, 439.

³⁰⁴ Artikel 8 en 9 Internationaal Verdrag inzake de Burgerrechten en Politieke rechten van 16 december 1966; C. SMYTH, “Is the right of the child to liberty safeguarded in the common European Asylum System?”, *European Journal of Migration and Law* 15, 2013, 113.

voor de menselijke waardigheid behandeld moet worden. Dit is vrij uniek, het EVRM maakt van deze laatste bepaling geen gewag.³⁰⁵

83. **VEILIGHEID EN VRIJHEID VAN HET KIND: 3 BASISVOORWAARDEN** – Daarnaast bevat ook het Kinderrechtenverdrag een eigen bepaling rond de veiligheid en vrijheid van het kind. Artikel 37 poneert, naast het verbod op foltering (art. 37, lid a), ook drie bijzondere basisvoorwaarden waaraan de detentie van een kind moet voldoen.³⁰⁶ In de eerste plaats is er artikel 37, lid b dat bepaalt dat geen enkel kind op onwettige of willekeurige wijze van zijn of haar vrijheid kan worden beroofd.³⁰⁷ Dit houdt in dat de aanhouding of gevangenneming van een kind overeenkomstig een duidelijke, niet-arbitraire, wet moet gebeuren en dat het slechts een uitzonderlijke maatregel kan zijn, voor een zo kort mogelijke periode.³⁰⁸ Ook verankerde het EHRM dit principe in een aantal zaken tegen Frankrijk: een kind kan enkel in detentie gehouden worden volgens artikel 5, lid 1, a-f EVRM wanneer het gaat om een *ultimum remedium* en er geen minder verstrekkende maatregel ter beschikking is.³⁰⁹

Vervolgens legt artikel 37, lid c de regels rond de omstandigheden van de detentie vast. Een kind moet met eerbied en menselijkheid behandeld worden, wat inhoudt dat er rekening gehouden wordt met de leeftijd van het kind, dat het kind in principe gescheiden wordt van andere volwassenen en dat het kind in beginsel contact kan onderhouden met familieleden.³¹⁰

³⁰⁵ Het EHRM verduidelijkt echter sinds Golder dat dit principe ook geldt voor het EVRM. Zie ook: EHRM 21 februari 1975, nr. 4451/70, Golder/Verenigd Koninkrijk, §41; T. LIEFAARD, *Deprivation of Liberty of Children in Light of International Human Rights Law and Standards*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 41.

³⁰⁶ C. VAN OS, “De relevantie van het Kinderrechtenverdrag voor minderjarige vreemdelingen”, *Justitiële Verkenningen* 38(6), 2012, 80.

³⁰⁷ Artikel 37, lid b Kinderrechtenverdrag.

³⁰⁸ G. CARDOL, *Ontheemd, vreemd en minderjarig – Het recht op ontwikkeling van de alleenstaande minderjarige vreemdeling in (inter)nationale wet- en regelgeving*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2005, 98; T. LIEFAARD, *Deprivation of Liberty of Children in Light of International Human Rights Law and Standards*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 70; C. SMYTH, “Is the right of the child to liberty safeguarded in the common European Asylum System?”, *European Journal of Migration and Law* 15, 2013, 114; C. VAN OS, “De relevantie van het Kinderrechtenverdrag voor minderjarige vreemdelingen”, *Justitiële Verkenningen* 38(6), 2012, 71.

³⁰⁹ EHRM 12 juli 2016, nr. 11593/12, A.B. e.a./Frankrijk, §124; EHRM 12 juli 2016, nr. 33201/11, R.M. e.a./Frankrijk, §91; EHRM 12 juli 2016, nr. 68264/14, R.K. e.a./Frankrijk, §86; EHRM 12 juli 2016, nr. 76491/14, R.C. en V.C./Frankrijk, §63; B. RAINEY, E. WICKS en C. OVEY, *The European Convention on Human Rights*, Oxford, Oxford University Press, 2017, 267; M. RENEMAN, “Het Kinderrechtenverdrag krijgt tanden”, *A&MR* 8, 2011, 361.

³¹⁰ Artikel 37, lid c Kinderrechtenverdrag; U. BRANDL, en P. CZECH, “General and Specific Vulnerability of Protection-Seekers in the EU: Is there an Adequate Response to their Needs?”, in F. IPPOLITO en S. IGLESIAS (eds.), *Protecting Vulnerable Groups: The European Human Rights Framework*, Oxford, Hart Publishing, 2015, 255; G. CARDOL, *Ontheemd, vreemd en minderjarig – Het recht op ontwikkeling van de alleenstaande minderjarige vreemdeling in (inter)nationale wet- en regelgeving*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2005, 185; C. SMYTH, “Is the right of the child to liberty safeguarded in the common European Asylum System?”, *European Journal of Migration and Law* 15, 2013, 124.

Tot slot schrijft artikel 37, lid d voor dat het kind over juridische en andere passende bijstand moet kunnen beschikken.³¹¹

Na het Kinderrechtenverdrag rees de vraag of de *Standard Minimum Rules for Prisoners* wel voldoende bescherming boden voor kinderen. In 1990 kwam de VN daarom uiteindelijk tot een resolutie die zich specifiek richt op jongeren in gevangenschap.³¹²

84. **NBMV EN DETENTIE** – Het EHRM sprak zich reeds meerdere malen uit over artikel 5 en de NBMV. Opvallend is dat het in bijna alle gevallen ging om een schending van het artikel door de Griekse overheid.³¹³ Vaak betrof de zaak een onrechtmatige arrestatie of detentie, zoals neergeschreven in artikel 5, lid 1, f EVRM.³¹⁴ Zo oordeelt het Hof in de zaak *Mohamad* bijvoorbeeld:

*“Compte tenu du fait que le requérant n’a pas été placé dans une structure d’accueil adaptée aux mineurs, conformément à la législation applicable, [...] la Cour conclut que la détention du requérant n’était pas « régulière » au sens de l’article 5 § 1 f) de la Convention et qu’il y a eu violation de cette disposition.”*³¹⁵

AFDELING II. KRITIEK

§1. Artikel 9 Voorstel Opvangrichtlijn

85. **JURIDISCHE EN PASSENDE BIJSTAND** – Eén van de basisvoorwaarden uit het Kinderrechtenverdrag is dat het kind in detentie het recht heeft om onverwijld te beschikken over juridische en andere passende bijstand (cf. *supra*, rnr. 83).³¹⁶ In artikel 9 van het Commissievoorstel voor de Opvangrichtlijn worden de waarborgen voor asielzoekers in bewaring opgelijst en wordt gestipuleerd dat de rechtmatigheid van de bewaring door de rechter

³¹¹ Artikel 37, lid d Kinderrechtenverdrag; G. CARDOL, *Ontheemd, vreemd en minderjarig – Het recht op ontwikkeling van de alleenstaande minderjarige vreemdeling in (inter)nationale wet- en regelgeving*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2005, 185; C. SMYTH, “Is the right of the child to liberty safeguarded in the common European Asylum System?”, *European Journal of Migration and Law* 15, 2013, 125.

³¹² Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, *United Nations Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty*, Resolutie 45/113, 14 december 1990, https://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/res45_113.pdf; T. LIEFAARD, *Deprivation of Liberty of Children in Light of International Human Rights Law and Standards*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 92.

³¹³ Bijvoorbeeld: EHRM 28 oktober 2010, nr. 41533/08, Bubullima/Griekenland; EHRM 5 april 2011, nr. 8687/08, Rahimi/Griekenland; EHRM 24 oktober 2013, nr. 71825/11, Housein/Griekenland; EHRM 11 december 2014, nr. 70586/11, Mohamad/Griekenland; EHRM 2 april 2015, nr. 39766/09, Aarabi/Griekenland; EHRM 24 maart 2016, nr. 14165/16, Sh.D. en anderen/Griekenland.

³¹⁴ EHRM 5 april 2011, nr. 8687/08, Rahimi/Griekenland, §110; EHRM 11 december 2014, nr. 70586/11, Mohamad/Griekenland, §86.

³¹⁵ EHRM 11 december 2014, nr. 70586/11, Mohamad/Griekenland, §86.

³¹⁶ Artikel 37, lid d Kinderrechtenverdrag.

met spoed moet worden getoetst.³¹⁷ Er zijn in dit artikel echter geen aangepaste bepalingen voor het kind of de NBMV terug te vinden. Wel is het zo dat in artikel 2, lid 12 van het voorstel verwezen wordt naar het voorstel voor een Procedureverordening. In deze verordening wordt gewaarborgd dat de NBMV een vertegenwoordiger moet worden toegewezen (cf. *supra*, rnr. 77). Deze vertegenwoordiger moet de NBMV ook in de juridische procedures vertegenwoordigen.³¹⁸

86. **INFORMATIE IN EEN BEGRIJPelijke TAAL** – Daarnaast ontbreekt verdere duidelijkheid rond het recht van het kind in het kader van informatie rond de detentie.³¹⁹ Artikel 5, lid 2 EVRM stipuleert dat “wie gearresteerd³²⁰ is onverwijld, in een taal die hij verstaat, op de hoogte gebracht moet worden van de redenen van zijn arrestatie en van alle beschuldigingen die tegen hem gebracht zijn”. Het EHRM oordeelde dat dit recht inhoudt dat de informatie simpel, niet-technisch en eenvoudig te begrijpen moet zijn.³²¹ Bovendien gaf het Hof in *Z.H.* aan dat op een adequate manier rekening gehouden moet worden met de persoonlijke karakteristieken van de verzoeker, zoals een geestesstoornis.³²²

Deze elementen zijn niet in het voorstel terug te vinden, het voorstel geeft enkel aan dat de informatie schriftelijk en in een begrijpelijke taal moet worden gegeven.³²³ Het stipuleert bijvoorbeeld niet dat de informatie aangepast moet zijn aan de leeftijd van het kind of aan het opleidingsniveau van het kind, zodat op een adequate manier rekening gehouden kan worden met zijn karakteristieken.³²⁴ Een bijkomende opmerking is dat artikel 9 weergeeft dat de

³¹⁷ Artikel 9 lid 3 en 4 Voorstel Opvangrichtlijn.

³¹⁸ Artikel 4 lid 2, f Voorstel Procedureverordening.

³¹⁹ Artikel 9 lid 4 Voorstel Opvangrichtlijn; C. SMYTH, “Is the right of the child to liberty safeguarded in the common European Asylum System?”, *European Journal of Migration and Law* 15, 2013, 135.

³²⁰ Het EHRM interpreteert “gearresteerd” als “gearresteerd of gedetineerd”. Zie: EHRM 21 februari 1990, nr. 11509/85, Van Der Leer/Nederland, §27-28.

³²¹ EHRM 30 augustus 1990, nrs. 12244/86, 12245/86, 12383/86, Fox, Campbell en Hartley/Verenigd Koninkrijk, §40; EHRM 11 oktober 2007, nr. 656/06, Nasrulloev/Rusland, §77; EHRM 22 september 2009, nr. 30471/08, Abdolkhani en Karimnia/Turkije, §136; EHRM 23 juli 2013, nr. 41872/10, M.A./Cyprus, §229; EHRM 24 maart 2016, nr. 28026/05, Sharma/Letland, §87; EHRM 15 december 2016, nr. 16483/12, Khlaifia e.a./Italië, §115; E. BLEICHRODT, “Right to Liberty and Security”, in P. VAN DIJK, F. VAN HOOFF, A. VAN RIJN en L. ZWAAK (eds.), *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights*, Antwerpen, Intersentia, 2018, 470; D. HARRIS, M. O’BOYLE, E. BATES en C. BUCKLEY, *Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford, Oxford University Press, 2014, 334; B. RAINEY, E. WICKS en C. OVEY, *The European Convention on Human Rights*, Oxford, Oxford University Press, 2017, 266; W.A. SCHABAS, *The European Convention on Human Rights*, Oxford, Oxford University Press, 2015, 244-245; C. SMYTH, “Is the right of the child to liberty safeguarded in the common European Asylum System?”, *European Journal of Migration and Law* 15, 2013, 125.

³²² EHRM 8 november 2012, nr. 28973/11, *Z.H./Hongarije*, §41; D. HARRIS, M. O’BOYLE, E. BATES en C. BUCKLEY, *Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford, Oxford University Press, 2014, 335.

³²³ Artikel 9, lid 4 Voorstel Opvangrichtlijn.

³²⁴ C. SMYTH, “Is the right of the child to liberty safeguarded in the common European Asylum System?”, *European Journal of Migration and Law* 15, 2013, 125.

informatie *schriftelijk* moet worden gegeven, terwijl een kind niet altijd kan lezen.³²⁵ Het EHRM geeft aan dat wanneer een verzoeker niet in staat is om de informatie te ontvangen, dat deze moet worden megedeeld aan iemand die hem wettig vertegenwoordigd.³²⁶ In ieder geval onderlijnt dit gegeven nogmaals het belang van de aanwezigheid van een vertegenwoordiger voor de NBMV, gezien hij zelf niet altijd kan lezen en hij de informatie dus niet noodzakelijk altijd kan ontvangen of begrijpen.

Het Europees Parlement schrapt enkele onderdelen van artikel 9 uit het Commissievoorstel, maar stelde geen wijzigingen voorop die de rechten van de NBMV in deze situatie meer zouden verduidelijken.³²⁷ Dit mede doordat het Europees Parlement voorstelt om detentie van minderjarigen eenvoudigweg af te schaffen en deze rechten onder zijn visie dan ook niet meer gegarandeerd hoeven te worden (cf. *infra*, rnr. 89). Als de NBMV niet meer in detentie kan gehouden worden, moet hij rond detentie natuurlijk geen informatie meer ontvangen.

§2. Artikel 11 Voorstel Opvangrichtlijn

87. **BEWARING ALS UITZONDERLIJKE MAATREGEL: DUIDELIJKHEID** – Daarnaast voorziet het voorstel van de Opvangrichtlijn ook specifiek in een bepaling rond de bewaring van NBMVs. Het huidige artikel 11, lid 3 bepaalt het volgende: “*Niet-begeleide minderjarigen worden alleen in uitzonderlijke omstandigheden in bewaring gehouden. Alles wordt in het werk gesteld om de bewaring van niet-begeleide minderjarigen zo spoedig mogelijk op te heffen.*”³²⁸ Deze bepaling, die dateert van 2013, werd letterlijk overgenomen in het Commissievoorstel van 2016. Dit is enigszins opmerkelijk, want in het Commissievoorstel van 2008 voor de richtlijn van 2013 werd eerst nog opgenomen dat minderjarigen in “geen geval in bewaring worden gehouden”.³²⁹

Bovendien verzet het *European Council for Refugees and Exiles* (ECRE) zich sterk tegen deze bepaling. Meer bepaald spoort ECRE aan tot het amenderen van artikel 11 zodat een

³²⁵ Zo was bijvoorbeeld de NBMV in *Rahimi* ongeletterd. Zie: EHRM 5 april 2011, nr. 8687/08, *Rahimi/Griekenland*, §8.

³²⁶ EHRM 8 november 2012, nr. 28973/11, *Z.H./Hongarije*, §42-43.

³²⁷ Europees Parlement, *Verslag over het voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van normen voor de opvang van verzoekers om internationale bescherming (herschikking)*, 10 mei 2017, A8-0186/2017, amendementen 53-61.

³²⁸ Artikel 11, lid 3 Voorstel Opvangrichtlijn.

³²⁹ Europese Commissie, Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad, *tot vaststelling van minimumnormen voor de opvang van asielzoekers in de lidstaten (herschikking)*, 3 december 2008, COM(2008) 815 final, 24; C. SMYTH, “Is the right of the child to liberty safeguarded in the common European Asylum System?”, *European Journal of Migration and Law* 15, 2013, 132.

uitzondering wordt voorzien voor personen met bijzondere opvangnaden, zoals de NBMV.³³⁰ Dit zou in lijn zijn met de rechtspraak van het EHRM. Het Hof oordeelde eerder namelijk dat de karakteristieken van detentie de kwetsbaarheid van kinderen enkel zouden versterken en dat kinderen in principe niet in detentie gehouden mogen worden, omdat de omgeving waarin ze terecht komen niet overeenstemt met het belang van het kind.³³¹ Ook geeft de UNHCR hier duidelijk aan dat “*As a general rule, unaccompanied or separated children should not be detained*”.³³²

Desalniettemin lijkt artikel 11, lid 3 van het voorstel wél aan de basisvoorwaarde in verband met duidelijkheid uit artikel 37 van het Kinderrechtenverdrag te voldoen.³³³ Deze voorwaarde houdt immers in dat de detentie volgens een duidelijke, niet-arbitraire, wet moet gebeuren en dat het slechts een uitzonderlijke maatregel kan zijn, voor een zo kort mogelijke periode.³³⁴ De maatregel uit artikel 11 is duidelijk opgesteld en geeft letterlijk aan dat een detentie slechts in uitzonderlijke omstandigheden kan gebeuren en dat alles in het werk wordt gesteld om de bewaring zo snel mogelijk op te heffen.

88. **OMSTANDIGHEDEN VAN DE DETENTIE** – Verderop wordt in artikel 11 van het Commissievoorstel (2016) gestipuleerd dat NBMVs nooit in een gevangenis in bewaring mogen worden gehouden; ze moeten worden ondergebracht in opvangcentra met aangepaste faciliteiten, met personeel dat rekening houdt met hun rechten en afgescheiden van volwassenen.³³⁵ Hoewel dit gegeven reeds in grote mate voldoet aan de basisvoorwaarde in verband met de omstandigheden van detentie (cf. *supra*, nr. 83), moeten er toch enkele opmerkingen gemaakt worden.³³⁶ Dit artikel geeft alvast duidelijk aan dat er rekening gehouden moet worden met de behoeften en de leeftijd van het kind, maar er wordt niet bepaald waar de NBMV ondergebracht moet worden als er geen dergelijke opvangcentra zijn, of wanneer er in

³³⁰ ECRE, *Comments on the Commission Proposal to recast the Reception Conditions Directive (Com (2016) 465)*, oktober 2016, 14.

³³¹ EHRM 5 april 2011, nr. 8687/08, Rahimi/Griekenland, §110; EHRM 19 april 2012, nr. 39472/07, Popov/Frankrijk, §147; EHRM 11 december 2014, nr. 70586/11, Mohamad/Griekenland, §86; EHRM 12 juli 2016, nr. 11593/12, A.B. e.a./Frankrijk, §110 (122); J. BHABHA, “Arendt’s children: do today’s migrant children have a right to have rights?”, *Human Rights Quarterly* 31, 2009, 430.

³³² UN HIGH COMMISSIONER FOR REFUGEES (UNHCR), *Guidelines on the Applicable Criteria and Standards relating to the Detention of Asylum Seekers and Alternatives to Detention*, 2012, <https://www.unhcr.org/publications/legal/505b10ee9/unhcr-detention-guidelines.html>, 36.

³³³ C. SMYTH, “Is the right of the child to liberty safeguarded in the common European Asylum System?”, *European Journal of Migration and Law* 15, 2013, 133.

³³⁴ Artikel 37, lid b Kinderrechtenverdrag.

³³⁵ Artikel 11, lid 3 Voorstel Opvangrichtlijn.

³³⁶ Artikel 37, lid c Kinderrechtenverdrag.

die centra onvoldoende plaats is.³³⁷ Dat er onvoldoende plaats beschikbaar is, is vandaag namelijk in verschillende lidstaten nog steeds een probleem.³³⁸

Bovendien wordt er, zoals vereist is door artikel 37, lid c Kinderrechtenverdrag, voorzien dat een NBMV in bewaring onderwijs moet kunnen genieten.³³⁹ Artikel 11, lid 6 van het Commissievoorstel laat hierop echter uitzonderingen toe in transitzones. Het EHRM heeft daaromtrent in het verleden al bevestigd dat ook het verblijf van een vreemdeling in transitzones of grenshospita onder het bereik van artikel 5 valt.³⁴⁰ Moest de NBMV toch nog in detentie gehouden worden, lijkt volgens critici een aanpassing van artikel 11, lid 6 bijgevolg aangewezen.³⁴¹

89. **VISIE VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN PRAKTIJK** – Het Parlement stelde in zijn amendementen dat er een verbod zou moeten komen op de detentie van kinderen, ook van kinderen die niet begeleid zijn.³⁴² Volgens amendement 64 zouden de lidstaten in plaats van detentie “passende zorgvoorzieningen” moeten garanderen. Bijgevolg wil het Parlement ook artikel 11, lid 6 aanpassen, aangezien het recht op onderwijs in detentie eenvoudigweg niet gegarandeerd moet worden als er geen detentie is.³⁴³

In de lidstaten is de detentiepraktijk in ieder geval verdeeld.³⁴⁴ De onderstaande tabel geeft een overzicht van de detentie van NBMVs in enkele lidstaten weer.

³³⁷ C. SMYTH, “Is the right of the child to liberty safeguarded in the common European Asylum System?”, *European Journal of Migration and Law* 15, 2013, 133-134.

³³⁸ DE TELEGRAAF, “Vluchtelingenwerk: Opvangcentra raken vol”, *De Telegraaf*, 2 november 2018, <https://www.telegraaf.nl/nieuws/2752905/vluchtelingen-werk-opvangcentra-raken-vol>; B. STRUYS, “Opvangcentra zitten overvol door grotere instroom: tenten voor azielzoekers weer in beeld”, *De Morgen*, 16 november 2018, <https://www.demorgen.be/nieuws/opvangcentra-zitten-overvol-door-grotere-instroom-tenten-voor-asielzoekers-weer-in-beeld-b14afd39/>.

³³⁹ Artikel 11, lid 2 Voorstel Opvangrichtlijn.

³⁴⁰ EHRM 25 juni 1996, nr. 19776/92, Amuur/Frankrijk, §49; EHRM 24 januari 2008, nrs. 29787/03 en 29810/03, Riad en Idiab/België, §77; G. CARDOL, *Ontheemd, vreemd en minderjarig – Het recht op ontwikkeling van de alleenstaande minderjarige vreemdeling in (inter)nationale wet- en regelgeving*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2005, 185; G. CORNELISSE, “Mensenrechten begrensd: detentie in het vreemdelingenrecht”, *Justitiële Verkenningen* 38(6), 2012, 61.

³⁴¹ ECRE, *Comments on the Commission Proposal to recast the Reception Conditions Directive (Com (2016) 465)*, oktober 2016, 13; Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC), *Advies over het voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van normen voor de opvang van verzoekers om internationale bescherming (herschikking)*, 10 maart 2017, C 75/97, 1.1.6. en 1.4.7.

³⁴² Europees Parlement, *Verslag over het voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van normen voor de opvang van verzoekers om internationale bescherming (herschikking)*, 10 mei 2017, A8-0186/2017, amendementen 64 en 67

³⁴³ Ibidem, amendement 70.

³⁴⁴ Zie bijvoorbeeld nieuwsberichten als: KNACK, “Plannen opsluiten migrantengezinnen: Francken verdedigt zich tegen Raad van Europa”, *Knack*, 14 juni 2018, <https://www.knack.be/nieuws/belgie/plannen-opsluiten-migrantengezinnen-francken-verdedigt-zich-tegen-raad-van-europa/article-normal-1160871.html>.

FIGUUR 3: Detentiepraktijk van enkele EU-lidstaten in verband met NBMVs (selectie)

Locatie	Worden NBMVs in praktijk vastgehouden?		
	Regelmatig	Zelden	Nooit
België		X	
Frankrijk		X	
Griekenland	X		
Ierland			X
Italië		X	
Nederland		X	
Polen			X
Portugal	X		

Bron: Asylum Information Database (AIDA)³⁴⁵

AFDELING III. SUGGESTIES

90. **MEER OPTIMALE OPLOSSING** – Ook hier kunnen de EU-regelgevers een tandje bij steken. In eerste instantie zou er, zoals ook het Europees Parlement voorstelt, een verbod kunnen komen op de detentie van de NBMV en zouden de lidstaten voor de NBMV in alternatieve zorgvoorzieningen kunnen voorzien.³⁴⁶ Mocht dit verbod er niet komen, zouden de omstandigheden van detentie voor de NBMV verduidelijkt kunnen worden en zou hem altijd

³⁴⁵ AIDA Country Report Belgium: 2018 update, maart 2019, 97; AIDA Country Report France: 2018 update, maart 2019, 99; AIDA Country Report Greece: 2018 update, maart 2019, 158; AIDA Country Report Ireland: 2018 update, februari 2019, 76; AIDA Country Report Italy: 2017 update, maart 2018, 106; AIDA Country Report Netherlands: 2018 update, maart 2019, 73; AIDA Country Report Poland: 2018 update, maart 2019, 65; AIDA Country Report Portugal: 2017 update, maart 2018, 90.

³⁴⁶ Zie ook: Europese Commissie, Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad, *tot vaststelling van minimumnormen voor de opvang van asielzoekers in de lidstaten* (herschikking), 3 december 2008, COM(2008) 815 final, 24.

onderwijs gegarandeerd moeten worden, ook in transitzones.³⁴⁷ Ook zouden de regelgevers de juridische bijstand en het recht op informatie rond zijn detentie voor de NBMV dan kunnen verduidelijken.³⁴⁸

AFDELING IV. HOE MOET HET NU VERDER?

91. **GEEN HEROPENING VAN ONDERHANDELINGEN** – Op dit moment is het aan de Raad om een standpunt in te nemen (cf. *supra*, rnr. 27). In juni 2018 werd met het Parlement een voorlopig akkoord gesloten.³⁴⁹ Na opmerkingen van het Comité van Permanente Vertegenwoordigers (Coreper) werd op 8 november 2018 binnen de Raad een meerderheid gevonden voor enkele wijzigingen aan dit voorlopig akkoord.³⁵⁰ Het Coreper keurde de wijzigingen goed in januari.³⁵¹ Het Parlement laat echter van zijn kant weten dat het de onderhandelingen voorlopig niet wenst te heropenen.³⁵²

HOOFDSTUK III. DEELBESLUIT

92. **DUBLINPERIKELEN** – Eén van de belangrijkste onderdelen van het GEAS is het Dublinsysteem. Na enkele uitspraken van de Europese hoven die dit systeem in vraag stelden, leek het voor de EU-regelgevers tijd om het te herzien. Deze opgave bleek allesbehalve gemakkelijk. Hoewel er reeds voorstellen van de Commissie en het Parlement op tafel liggen, weet de Raad er geen weg mee.
93. **OVERDRACHTEN VAN DE NBMV** – Dat is niet verwonderlijk, de voorstellen bevatten namelijk enkele controversiële bepalingen. In de eerste plaats rijzen er vragen met betrekking tot het verbod op foltering en het refoulementverbod. Zowel het HvJ als het EHRM zijn het erover

³⁴⁷ ECRE, *Comments on the Commission Proposal to recast the Reception Conditions Directive (Com (2016) 465)*, oktober 2016, 13; Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC), *Advies over het voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van normen voor de opvang van verzoekers om internationale bescherming (herschikking)*, 10 maart 2017, C 75/97, 1.1.6. en 1.4.7.

³⁴⁸ Dit is zowel onder de huidige wetgeving, als onder de voorstellen een probleem. Zie: C. SMYTH, “Is the right of the child to liberty safeguarded in the common European Asylum System?”, *European Journal of Migration and Law* 15, 2013, 135.

³⁴⁹ Een persbericht van het Europees Parlement vermeldde het volgende over dit – weliswaar voorlopige – akkoord: “Detention of minors will only be possible to maintain family unity or to protect them, in case there is a risk, for example, that they might go missing. However, children can never be confined in prisons, but only in specially designed facilities.” Het voorlopig akkoord is (nog) niet publiek toegankelijk; bijgevolg ontbreken verdere context en een concreet artikel omtrent deze stelling. Zie: Europees Parlement persmededeling, “Reception conditions for asylum-seekers agreed between MEPs and Council”, *europa.eu*, 14 juni 2018, <http://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20180614IPR05803/reception-conditions-for-asylum-seekers-agreed-between-meps-and-council>; Raad van de Europese Unie, *Nota*, 26 februari 2019, 6600/19, 4.

³⁵⁰ Raad van de Europese Unie, *Nota*, 27 november 2018, 14597/18, 4.

³⁵¹ Raad van de Europese Unie, *Nota*, 27 november 2018, 14597/18, 4; Raad van de Europese Unie, *Nota*, 26 februari 2019, 6600/19, 4.

³⁵² Raad van de Europese Unie, *Nota*, 26 februari 2019, 6600/19, 4.

eens dat ook Europese overdrachten hiervan een schending kunnen uitmaken. Nochtans oordeelde de Europese Commissie hier anders over en hield ze vast aan de beperking tot het onderzoeken van “systeemfouten”. Het Europees Parlement bleek alerter en opperde om deze beperking af te schaffen. Zo moeten de lidstaten alvorens ze een NBMV overdragen niet enkel systeemfouten onderzoeken, maar ook de individuele bescherming van zijn rechten nagaan.

Vervolgens zijn ook de regels in verband met het bepalen van de verantwoordelijke lidstaat niet gespaard van kritiek. Wanneer een NBMV elders in de EU een gezinslid heeft, wordt hij naar deze lidstaat overgebracht na een controle van vermogen en verwantschap. Rond deze complexe controle wordt echter weinig begeleiding gegeven vanuit de Commissie. Wanneer de NBMV langs de andere kant geen gezinslid heeft in de EU, behandelt volgens de Commissie het land van eerste aanvraag zijn verzoek, wat strijdig lijkt met de principes uit de rechtspraak. Het Parlement oordeelt daarentegen dat de NBMV onder het algemene toewijzingsregime moet kunnen vallen, wat de mogelijkheid tot nodeloze overdrachten doet toenemen. Tot slot stelt de Commissie voor dat enkel de lidstaat waar de NBMV aanwezig moet zijn, een vertegenwoordiger moet aanstellen. De vertegenwoordiger speelt voor de NBMV echter een cruciale rol, het Parlement leek dit te beseffen en het paste zijn voorstel hieraan aan.

94. **DETENTIE EN DE NBMV** – In tweede instantie moet er nog wat gesleuteld worden aan de bepalingen met betrekking tot het recht op vrijheid en veiligheid. Artikel 11, lid 3 van dit Voorstel (de bewaring van de NBMV) voldoet wel aan de vereisten van het Kinderrechtenverdrag, maar is, gezien de rechtspraak van de Europese hoven, kritiek. Het Parlement streeft naar een verbod op de detentie van minderjarigen, wat voor de NBMV een hogere graad van bescherming zou kunnen inhouden. Mochten er zich daarentegen toch nog detenties van NBMVs voordoen, zouden de EU-regelgevers een verduidelijking kunnen aanbrengen voor wat betreft de aan de NBMV aangepaste juridische bijstand. Ook zou artikel 11, lid 6 duidelijker kunnen zijn voor wat betreft de omstandigheden van detentie voor de NBMV en zou het recht op onderwijs in alle omstandigheden gegarandeerd moeten worden.
95. **NIET OP ALLE VLAKKEN VOLDAAN AAN DE MENSENRECHTEN** – De voorstellen omtrent de regelgeving van het GEAS lijken dus niet op alle vlakken aan de mensenrechten van de NBMV tegemoet te komen. Voor wat betreft detentie en Dublinoverdrachten lijkt er nog een zekere weg te gaan. Het volgende deel zal nader onderzoeken of het EHRM via zijn rechtspraak misschien wel meer bescherming kan bieden aan de NBMV.

DEEL III: KWETSBAARHEID VAN DE NBMV BINNEN DE RECHTSPRAAK VAN HET EHRM

96. **EEN MEER SUBSTANTIËLE DIMENSIE VOOR DE MENSENRECHTEN?** – Na enkele belangrijke uitspraken over de Roma-minderheden in Europa, is er in de rechtspraak van het EHRM een interessante evolutie op te merken.³⁵³ Het EHRM ontwikkelde namelijk het concept “kwetsbaarheid”. Dit is een bijzondere notie die het Hof zou toelaten om verschillende aspecten van discriminatie, maar ook socio-economische rechten en enigszins ook civiele en politieke rechten, een meer substantiële dimensie te geven.³⁵⁴
97. **OVERZICHT** – Dit deel gaat in op het gebruik van de notie “kwetsbaarheid” door het EHRM en onderzoekt of die notie en de betrokken rechtspraak soelaas kunnen bieden aan de NBMV wanneer zijn mensenrechten geschonden zijn. Het eerste hoofdstuk geeft een nadere beschrijving van dit fenomeen, waarna het tweede hoofdstuk dieper op de rechtspraak ingaat. In het derde hoofdstuk wordt het potentieel van deze rechtspraak onder de loep genomen, waarna er ten slotte een deelbesluit volgt.

HOOFDSTUK I. ANALYSE VAN DE TERM “KWETSBAARHEID”

AFDELING I. CRITERIA

98. **EEN LIJSTJE**– Een rechter van het EHRM stelde ooit: “*All applicants are vulnerable, but some are more vulnerable than others*”.³⁵⁵ Deze zin vormt de kern van de rechtspraak van het EHRM die zich toespitst op de kwetsbaarheid van het individu. Sinds de uitspraken rond de Roma-minderheden aan het begin van de 21ste eeuw heeft het Hof steeds meer oog voor de specifieke

³⁵³ EHRM 7 februari 2006, nr. 57325/00, D.H. en anderen/Tsjechië, §181; EHRM 6 november 2018, nr. 3289/10, Burlya e.a./Oekraïne, §134; L. PERONI en A. TIMMER, “Vulnerable groups: the promise of an emerging concept in human rights convention law”, *Int’l J. Const.* 11, 2013, 1057.

³⁵⁴ S. DA LOMBA, “Vulnerability, irregular migrants’ health-related rights and the European Court of Human Rights”, *Eur. J. Health L.* 21 (399), 2014, 351; F. MACIOCE, “Undocumented migrants, vulnerability and strategies of inclusion: a philosophical perspective”, *Wiley Constellations* 25, 2018, 96; B.S. TURNER, *Vulnerability and human rights*, University Park: The Pennsylvania State University Press, 2006, 36.

³⁵⁵ TOBIN verwoordt het als volgt: “*However, the recognition that all humans are vulnerable should not obscure the reality that some humans are more vulnerable than others as a consequence of their personal attributes and the environment in which they live.*”. Zie: F. MACIOCE, “Undocumented migrants, vulnerability and strategies of inclusion: a philosophical perspective”, *Wiley Constellations* 25, 2018, 89; L. PERONI en A. TIMMER, “Vulnerable groups: the promise of an emerging concept in human rights convention law”, *Int’l J. Const.* 11, 2013, 1060-1061; J. TOBIN, “Understanding Children’s Rights: A Vision beyond Vulnerability”, *Nordic Journal of International Law* 84, 2015, 164.

karacteristieken van zijn verzoekers.³⁵⁶ De particuliere kwetsbaarheid is daar één van. Zo nam het Hof de mentale gezondheid³⁵⁷, maar ook de fysieke toestand³⁵⁸ (bijvoorbeeld die van een HIV-patiënt) van het individu in overweging. Ook vrouwen uit Afghanistan³⁵⁹ en kinderen³⁶⁰ werden op die manier reeds in bescherming genomen. Acht jaar geleden breidde het Hof het lijstje verder uit door er ook de kwetsbaarheid van asielzoekers in op te nemen.³⁶¹

99. **GRAFIEK** – Onderstaande grafiek geeft een overzicht van het gebruik van de termen “kwetsbaarheid” en “kwetsbaar” over de afgelopen tien jaar door het EHRM. Per jaar werd het aantal zaken waarbij het Hof zich uitsprak over kwetsbaarheid opgeteld (zie ook Bijlage 2).³⁶² De afgelopen tien jaar sprak het Hof zich in 852 zaken uit rond kwetsbaarheid. Vooral na 2010 steeg het aantal zaken enorm. Op te merken is echter dat er zich sinds 2017 opnieuw een lichte daling voordoet.

³⁵⁶ EHRM 18 januari 2001, nr. 27238/95, Chapman/Verenigd Koninkrijk, §96; EHRM 7 februari 2006, nr. 57325/00, D.H. en anderen/Tsjechië, §182; EHRM 24 juli 2018, nr. 53183/07, Negrea e.a./Roemenië, §50.

³⁵⁷ EHRM 16 december 2008, nr. 58478/00, Rupa/Roemenië (nr. 1), §174; EHRM 20 mei 2010, nr. 38832/06, Alajos Kiss/Hongarije, §42; EHRM 21 december 2010, nr. 36435/07, Raffray Taddei/Frankrijk, §63; EHRM 3 november 2011, nr. 32010/07, Cöcaign/Frankrijk, §57; EHRM 10 januari 2013, nr. 43418/09, Claes/België, §93; EHRM 1 oktober 2013, nr. 24575/10, Ticu/Roemenië, §59; EHRM 16 december 2014, nr. 57123/08, Dimcho Dimov/Bulgarije (nr. 1), §68; EHRM 17 november 2015, nr. 47687/13, Bamouhammad/België, §121; EHRM 26 april 2016, nr. 10511/10, Murray/Nederland, §106; EHRM 6 september 2016, nr. 73548/13, W.D./België, §106; EHRM 29 juni 2017, nr. 77248/12, Dimcho Dimov/Bulgarije (nr. 2), §61; L. PERONI en A. TIMMER, “Vulnerable groups: the promise of an emerging concept in human rights convention law”, *Int’l J. Const.* 11, 2013, 1057.

³⁵⁸ EHRM 10 maart 2011, nr. 2700/10, Kiyutin/Rusland, §63; EHRM 12 maart 2013, nr. 15351/03, Zarzycki/Polen, §125; EHRM 25 juni 2013, nr. 6087/03, Grimailovs/Letland, §161; EHRM 6 februari 2014, nr. 2689/12, Semikhvostov/Rusland, §84; EHRM 19 februari 2015, nr. 10401/12, Helhal/Frankrijk, §53; EHRM 23 februari 2016, nr. 51500/18, Cam/Turkije, §67; EHRM 21 maart 2017, nr. 686/12, Bujak/Polen, §70; EHRM 28 november 2017, nr. 55089/13, Dorneanu/Roemenië, §61; EHRM 30 januari 2018, nr. 23065/12, Enver Sahin/Turkije, §61; EHRM 11 december 2018, nr. 65550/13, Belli en Arquier-Martinez/Zwitserland, §100.

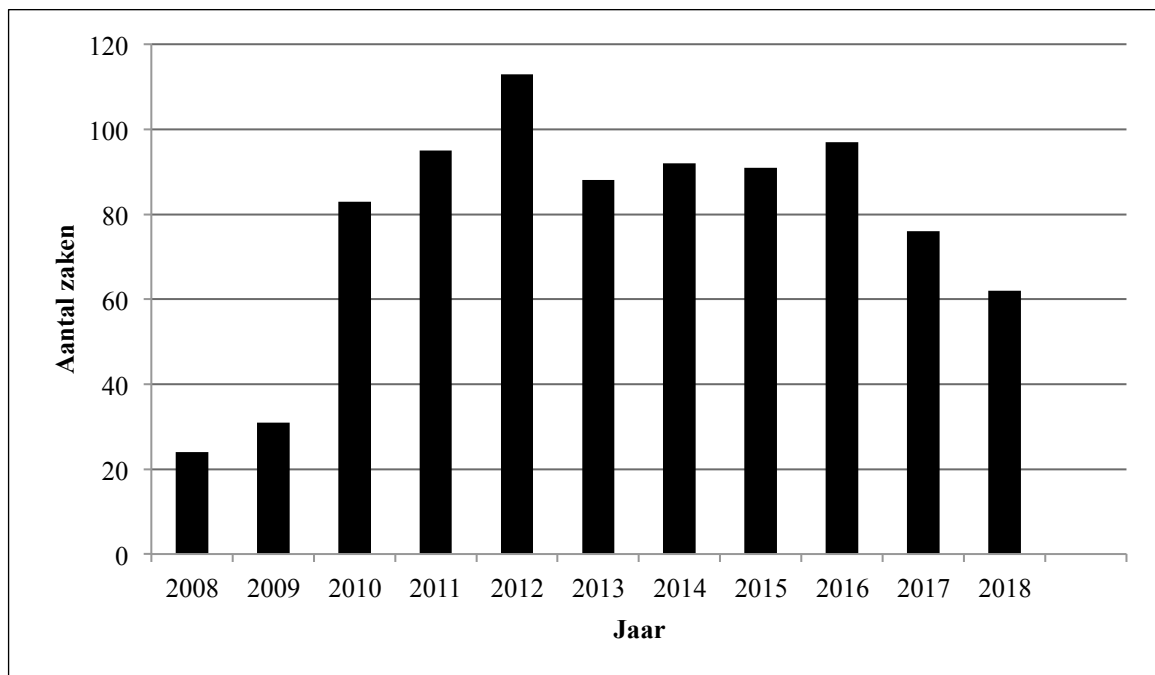
³⁵⁹ EHRM 20 juli 2010, nr. 23505/09, N./Zweden, §62.

³⁶⁰ EHRM 28 juni 2011, nr. 55597/09, Nunez/Noorwegen, §81; EHRM 13 december 2011, nr. 15297/09, Kanagaratnam en anderen/België, §61; EHRM 28 januari 2014, nr. 35810/09, O’Keeffe/Ierland, §145; EHRM 26 juni 2018, nr. 27496/15, Mohamed Hasan/Noorwegen, §155.

³⁶¹ EHRM 21 januari 2011, nr. 30696/09, M.S.S./België en Griekenland, §251; EHRM 9 december 2013, nr. 55352/12, Aden Ahmed/Malta, §97; EHRM 26 november 2015, nr. 10290/13, Mahamed Jama/Malta, §100.

³⁶² Hierbij werd de methode gehanteerd die Y.A.Tamimi in 2014 volgde. Basis voor het onderzoek was de EHRM-database (hudoc.echr.coe.int), hier werden als zoektermen “vulnerable”, “vulnerability” en “vulnerabilité” gebruikt. Eerst werd een uitkomst van 933 zaken bekomen. Hierna werden de zaken doorgenomen en tot 852 “relevante” zaken gereduceerd. Dat houdt in dat enkel de volgende zaken in aanmerking genomen werden: de term werd gebruikt voor het Hof om de feiten van de zaak te omschrijven, de term werd gebruikt bij de beoordeling van de zaak door het Hof zelf of er werd expliciet naar de term verwezen bij het opsommen van de relevante (internationale) rechtsinstrumenten. Y.A. Tamimi deed dit onderzoek voor de zaken tot en met 2013. De achtergrond bij dit onderzoek is terug te vinden in de bijlage. Zie: Y.A. TAMIMI, “The protection of vulnerable groups and individuals by the European Court of Human Rights”, *Journal européen des droits de l’homme* 5, 2016, 563.

FIGUUR 4: Gebruik van de term kwetsbaarheid door het EHRM

Bron: *hudoc.echr.coe.int*

100. **KARAKTERISTIEKEN** – Uiteindelijk kreeg het lijstje van kwetsbare individuen en groepen een enigszins heterogeen uitzicht.³⁶³ Het is immers niet volledig duidelijk wat de precieze criteria zijn om op het lijstje terecht te komen, mede omdat het Hof zelf daar nog geen coherente indicatoren voor heeft opgegeven.³⁶⁴ Meestal bouwt het Hof namelijk voort op rapporten en resoluties om te bepalen of een persoon al dan niet kwetsbaar is.³⁶⁵ Doorheen de rechtspraak van het Hof onderscheidt men in de rechtsleer doorgaans wel drie karakteristieken van kwetsbaarheid. Het concept is relationeel, particulier, en ervaringsgebonden (*harm-based*).³⁶⁶

³⁶³ C. RUET, “La vulnérabilité dans la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l’homme”, *Revue trimestrielle des droits de l’homme* 102, 2015, 326.

³⁶⁴ L. PERONI en A. TIMMER, “Vulnerable groups: the promise of an emerging concept in human rights convention law”, *Int’l J. Const.* 11, 2013, 1064.

³⁶⁵ *Ibidem*.

³⁶⁶ A. BEDUSCHI, “Vulnerability on Trial: Protection of Migrant Children’s Rights in the Jurisprudence of International Human Rights Courts”, *Boston University International Law Journal* 36(1), 2018, 67-68 ; L. PERONI en A. TIMMER, “Vulnerable groups: the promise of an emerging concept in human rights convention law”, *Int’l J. Const.* 11, 2013, 1063.

§1. Relatieve

101. **SOCIOLOGISCHE EN INSTITUTIONELE ACHTERGROND** – Het concept is relationeel, in zoverre dat het gevormd is door sociale, historische en institutionele krachten.³⁶⁷ Dit houdt in dat kwetsbaarheid niet louter in het individu schuilt, maar ook tegen de sociale omstandigheden waarbinnen het individu leeft, geplaatst moet worden.³⁶⁸ Het Hof linkt kwetsbaarheid dus enerzijds aan individuele karakteristieken, maar anderzijds ook aan de leefomstandigheden.³⁶⁹ Deze kunnen de kwetsbaarheid niet alleen genereren, maar ook in stand houden.

§2. Particulier

102. **SPECIFIEK EN GROEPSGEBONDEN KARAKTER** – Inherent is elke mens op een bepaalde manier kwetsbaar.³⁷⁰ Daarom is het belangrijk te onderlijnen dat het begrip ook een particuliere dimensie heeft, het gaat immers over een *specifieke* vorm van kwetsbaarheid.³⁷¹ Meer bepaald is de kwetsbaarheid van het individu gebaseerd op de specifieke kwetsbaarheid van de groep waar hij toe behoort.³⁷² Deze groep heeft door verschillende ervaringen namelijk een kwetsbaarheid kunnen opbouwen, waar het individu als dusdanig mee van kan “genieten”.³⁷³ Van zodra iemand tot die bepaalde groep behoort, is hij dus in principe kwetsbaarder dan zijn modale medemens.

³⁶⁷ A. BEDUSCHI, “Vulnerability on Trial: Protection of Migrant Children's Rights in the Jurisprudence of International Human Rights Courts”, *Boston University International Law Journal* 36(1), 2018, 65; F. MACIOCE, “Undocumented migrants, vulnerability and strategies of inclusion: a philosophical perspective”, *Wiley Constellations* 25, 2018, 88; L. PERONI en A. TIMMER, “Vulnerable groups: the promise of an emerging concept in human rights convention law”, *Int'l J. Const.* 11, 2013, 1064; C. RUET, “La vulnérabilité dans la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme”, *Revue trimestrielle des droits de l'homme* 102, 2015, 325; Y.A. TAMIMI, “The protection of vulnerable groups and individuals by the European Court of Human Rights”, *Journal européen des droits de l'homme* 5, 2016, 569.

³⁶⁸ F. MACIOCE, “Undocumented migrants, vulnerability and strategies of inclusion: a philosophical perspective”, *Wiley Constellations* 25, 2018, 88; L. PERONI en A. TIMMER, “Vulnerable groups: the promise of an emerging concept in human rights convention law”, *Int'l J. Const.* 11, 2013, 1064.

³⁶⁹ EHRM 18 januari 2001, nr. 27238/95, Chapman/Verenigd Koninkrijk, §96-97; EHRM 7 februari 2006, nr. 57325/00, D.H. en anderen/Tsjechië, §181.

³⁷⁰ A. GREAR, “Challenging corporate “humanity”: legal disembodiment, embodiment and human rights”, *Hum. Rts. L. Rev.* 7 (3), 2007, 540.

³⁷¹ C. RUET, “La vulnérabilité dans la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme”, *Revue trimestrielle des droits de l'homme* 102, 2015, 320.

³⁷² EHRM 20 mei 2010, nr. 38832/06, Alajos Kiss/Hongarije, §42; EHRM 10 maart 2011, nr. 2700/10, Kiyutin/Rusland, §74; F. MACIOCE, “Undocumented migrants, vulnerability and strategies of inclusion: a philosophical perspective”, *Wiley Constellations* 25, 2018, 89; C. RUET, “La vulnérabilité dans la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme”, *Revue trimestrielle des droits de l'homme* 102, 2015, 320.

³⁷³ L. PERONI en A. TIMMER, “Vulnerable groups: the promise of an emerging concept in human rights convention law”, *Int'l J. Const.* 11, 2013, 1064.

§3. Ervaringsgebonden

103. **MISKENNING EN VERDELING VAN MIDDELEN** – Ten slotte staat bij de beoordeling van de kwetsbaarheid ook de ervaring van de persoon of groep, of de schade die de persoon of groep heeft opgelopen centraal.³⁷⁴ Op vlak van de opgelopen schade maakt men nog een onderscheid tussen “miskenning” (*misrecognition*) en “slechte verdeling van middelen” (*maldistribution*).³⁷⁵ Met miskenning wordt bedoeld dat bepaalde geïnstitutionaliseerde patronen, maar ook culturele waarden er doorheen de tijd toe kunnen leiden dat bepaalde groepen als inferieur en uitgesloten worden beschouwd.³⁷⁶ Zo stelde het EHRM in de *D.H.*-zaak: “*The Court notes that as a result of their turbulent history and constant uprooting the Roma have become a specific type of disadvantaged and vulnerable minority*”³⁷⁷ en oordeelde het in *Kiyutin*: “[...] *people living with HIV are a vulnerable group with a history of prejudice and stigmatization*”.³⁷⁸ Daarnaast houdt een slechte verdeling van middelen enerzijds in dat bepaalde actoren niet over de noodzakelijke middelen en media beschikken om met anderen als gelijke om te gaan, maar anderzijds betekent dit ook dat ze in het algemeen sociaal benadeeld zijn.³⁷⁹
104. **OOK ASIELZOEKERS?** – In de reeds besproken zaak *M.S.S.* (cf. *supra*, rnr. 69) oordeelde het Hof dat ook een asielzoeker een “*member of a particularly underprivileged and vulnerable population group in need of special protection*” is.³⁸⁰ Voormalig rechter van het EHRM SAJO was het hier niet mee eens en stelde in zijn afwijkende opinie dat deze verzoekers “*are not a group historically subject to prejudice with lasting consequences, resulting in their social exclusion*”.³⁸¹ Uit zijn opinie blijkt dat de reikwijdte van het gebruik van “kwetsbaarheid” zeer

³⁷⁴ EHRM 19 januari 2010, nr. 41442/07, Muskhadzhiyeva en anderen /België, §59-63; EHRM 4 november 2014, nr. 29217/12, Tarakhel/Zwitserland, §121; EHRM 7 juli 2015, nr. 60125/11, V.M. en anderen/België, §162-163; Y.A. TAMIMI, “The protection of vulnerable groups and individuals by the European Court of Human Rights”, *Journal européen des droits de l’homme* 5, 2016, 569.

³⁷⁵ L. PERONI en A. TIMMER, “Vulnerable groups: the promise of an emerging concept in human rights convention law”, *Int’l J. Const.* 11, 2013, 1065-1068.

³⁷⁶ EHRM 20 mei 2010, nr. 38832/06, Alajos Kiss/Hongarije, §42; EHRM 29 januari 2013, nr. 11146/11, Horvath en Kiss/Hongarije, §116.

³⁷⁷ EHRM 7 februari 2006, nr. 57325/00, D.H. en anderen/Tsjechië, §182; Y.A. TAMIMI, “The protection of vulnerable groups and individuals by the European Court of Human Rights”, *Journal européen des droits de l’homme* 5, 2016, 569.

³⁷⁸ EHRM 10 maart 2011, nr. 2700/10, Kiyutin/Rusland, §64.

³⁷⁹ EHRM 16 maart 2010, nr. 15766/03, Orsus en anderen/Kroatië, §147; EHRM 21 januari 2011, nr. 30696/09, M.S.S./België en Griekenland, §251; EHRM 24 april 2012, nr. 25446/06, Yordanova/Bulgarije, §93.

³⁸⁰ EHRM 21 januari 2011, nr. 30696/09, M.S.S./België en Griekenland, §251; C. RUET, “La vulnérabilité dans la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l’homme”, *Revue trimestrielle des droits de l’homme* 102, 2015, 324.

³⁸¹ EHRM 21 januari 2011, nr. 30696/09, M.S.S./België en Griekenland, partly concurring and partly dissenting opinion J. Sajo; C. RUET, “La vulnérabilité dans la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l’homme”, *Revue trimestrielle des droits de l’homme* 102, 2015, 326; Y.A. TAMIMI, “The protection of vulnerable groups and individuals by the European Court of Human Rights”, *Journal européen des droits de l’homme* 5, 2016, 567-568.

groot is. SAJO lijkt dan ook te willen aangeven dat het Hof zich meer moet toespitsen op het gebruik van verfijnde criteria, en dat het Hof deze met meer voorzichtigheid moet toepassen.

AFDELING II. VALKUILEN

§1. Risico's...

105. **VERVLOCHTEN RISICO'S** – In de eerste plaats bestaat er dus onenigheid omtrent de vraag in hoeverre een persoon tot een “particularly vulnerable group” behoort. Voormalig rechter SAJO is echter niet de enige die zich zorgen maakt over het brede gebruik van het begrip “kwetsbaarheid”. Er bestaat ook een meer algemene kritiek op het gebruik van de term waarbij er aangevoerd wordt dat er enkele risico's verbonden zijn aan het gebruik ervan. Hierbij is op te merken dat de risico's sterk met elkaar vervlochten zijn en niet altijd eenvoudig uit elkaar te halen zijn.
106. **ESSENTIALISME, STIGMATISATIE EN PATERNALISME** – Een eerste risico betreft “essentialisme”.³⁸² Essentialisme houdt in dat één ervaring als overheersend beschouwd wordt, ten koste van andere ervaringen.³⁸³ Het Hof zou er daarom voor moeten zorgen dat het binnen de kwetsbaarheid van de groep ook rekening houdt met de specifieke kwetsbaarheid van het individu.³⁸⁴ Stigmatisatie houdt dan weer in dat men de groep gaat koppelen aan negatieve vooroordelen en overgaat tot stereotypering.³⁸⁵ Ten slotte bestaat het risico op paternalisme.³⁸⁶ Voormalig rechter van het EHRM BORREGO BORREGO bekritiseert bijvoorbeeld het feit dat het Hof in *D.H.* er zonder al te veel motivering vanuit gaat dat Roma-ouders de effecten van een

³⁸² L. PERONI en A. TIMMER, “Vulnerable groups: the promise of an emerging concept in human rights convention law”, *Int'l J. Const.* 11, 2013, 1071.

³⁸³ S. DA LOMBA, “Vulnerability, irregular migrants' health-related rights and the European Court of Human Rights”, *Eur. J. Health L.* 21 (399), 2014, 343; M.A. FINEMAN, “Equality, autonomy, and the vulnerable subject in law and politics”, in M.A. FINEMAN en A. GREAR (eds.), *Vulnerability, reflections on a new ethical foundation for law and politics*, London, Farnham: Ashgate, 2013, 16; L. PERONI en A. TIMMER, “Vulnerable groups: the promise of an emerging concept in human rights convention law”, *Int'l J. Const.* 11, 2013, 1071.

³⁸⁴ Het individu in de *Chapman*-zaak was bijvoorbeeld een vrouw die tegelijk hoofd van haar gezin was. Zie: EHRM 18 januari 2001, nr. 27238/95, *Chapman/Verenigd Koninkrijk*, §18; EHRM 1 februari 2011, nr. 31845/10, *Horie/Verenigd Koninkrijk*, §28; L. PERONI en A. TIMMER, “Vulnerable groups: the promise of an emerging concept in human rights convention law”, *Int'l J. Const.* 11, 2013, 1071.

³⁸⁵ A. BEDUSCHI, “Vulnerability on Trial: Protection of Migrant Children's Rights in the Jurisprudence of International Human Rights Courts”, *Boston University International Law Journal* 36(1), 2018, 68; S. DA LOMBA, “Vulnerability, irregular migrants' health-related rights and the European Court of Human Rights”, *Eur. J. Health L.* 21 (399), 2014, 344; L. PERONI en A. TIMMER, “Vulnerable groups: the promise of an emerging concept in human rights convention law”, *Int'l J. Const.* 11, 2013, 1057.

³⁸⁶ A. BEDUSCHI, “Vulnerability on Trial: Protection of Migrant Children's Rights in the Jurisprudence of International Human Rights Courts”, *Boston University International Law Journal* 36(1), 2018, 58; W. VANDENHOLE, “Editoriaal – Kinderrechten op het scherpst van de snede”, *TJF* (1), 2016, 4.

opvoeding op hun kinderen niet voldoende kunnen inschatten.³⁸⁷ Paternalisme gaat vaak gepaard met een ontkenning van de veerkracht van het individu.³⁸⁸ Zo vindt VANDENHOLE dat een paternalistisch gebruik van “kwetsbaarheid” afbreuk zou doen aan de veerkracht van het kind.³⁸⁹

§2. ... te vermijden?

107. **VOLDOENDE MOTIVEREN** – Nochtans vinden sommige auteurs dat deze risico's beheerst kunnen worden indien het Hof zich daarvan bewust zou zijn en zou motiveren (1) waarom het de groep als particulier kwetsbaar beschouwd en (2) waarom het individu net beschouwd en behandeld moet worden als een kwetsbaar lid van de desbetreffende groep.³⁹⁰ Daarnaast is op te merken dat het Hof zijn rechtspraak doorheen de tijd wist te verfijnen. Zo wordt in de *V.C.*-zaak al meer aandacht geschonken aan aspecten als integriteit en individualiteit en het Hof bekritiseert zelfs de paternalistische houding ten opzichte van de Roma vrouw in kwestie.³⁹¹

§3. De rol van het Hof?

A. Rechterlijk activisme en kwetsbare groepen

108. **DE SUBSIDIAIRE ROL VAN HET EHRM** – Voormalig rechter BORREGO BORREGO hekelde in *D.H.* overigens niet enkel de paternalistische ondertoon van het arrest, maar stelde ook de volgende prangende vraag: “*Is it the Court's role to be doing this?*”.³⁹² Naast rechters zelf stellen ook verschillende auteurs³⁹³ en politici³⁹⁴ de rol van het Hof in vraag. Hun kritiek richt

³⁸⁷ EHRM 7 februari 2006, nr. 57325/00, D.H. en anderen/Tsjechië, dissenting opinion J. Borrego Borrego.

³⁸⁸ J. TOBIN, “Understanding Children’s Rights: A Vision beyond Vulnerability”, *Nordic Journal of International Law* 84, 2015, 156; W. VANDENHOLE, “Editoriaal – Kinderrechten op het scherpst van de snede”, *TJF* (1), 2016, 4-5; S.M. ZOLKOSKI en L.M. BULLOCK, “Resilience in Children and Youth: A review”, *Children and Youth Services Review* 34, 2012, 2295.

³⁸⁹ A. BEDUSCHI, “Vulnerability on Trial: Protection of Migrant Children's Rights in the Jurisprudence of International Human Rights Courts”, *Boston University International Law Journal* 36(1), 2018, 66; K. EIDE en A. HJERN, “Unaccompanied refugee children – vulnerability and agency”, *Acta Paediatrica* 102, 2013, 668; R. KEEN, “The development of problem solving in young children: a critical cognitive skill”, *Ann. Rev. Psychol.* 62(1), 2011, 7; W. VANDENHOLE, “Editoriaal – Kinderrechten op het scherpst van de snede”, *TJF* (1), 2016, 4-5.

³⁹⁰ A. BEDUSCHI, “Vulnerability on Trial: Protection of Migrant Children's Rights in the Jurisprudence of International Human Rights Courts”, *Boston University International Law Journal* 36(1), 2018, 68; L. PERONI en A. TIMMER, “Vulnerable groups: the promise of an emerging concept in human rights convention law”, *Int'l J. Const.* 11, 2013, 1074.

³⁹¹ *In casu* ging het om een vrouw die tweemaal bevallen was aan de hand van een keizersnede en waarbij na haar tweede bevalling een sterilisatie werd uitgevoerd. De vrouw was van Roma-origine en werd afzonderlijk van de andere vrouwelijke patiënten behandeld. Zo sliep ze in een kamer die enkel geschikt was voor “Roma-patiënten” en er werden haar een aparte badkamer en een apart toilet toegewezen. Zie: EHRM 8 november 2011, nr. 18968/07, *V.C./Slovakije*, §114-115.

³⁹² EHRM 7 februari 2006, nr. 57325/00, D.H. en anderen/Tsjechië, dissenting opinion J. Borrego Borrego.

³⁹³ M. BOSSUYT, “Rechterlijk activisme in Straatsburg”, *Rechtskundig Weekblad* 19, 2014, 723.

zich op het feit dat het Hof zijn subsidiaire rol niet serieus zou nemen en dat het zich op het terrein van de lidstaten zou begeven.³⁹⁵ Deze opmerkingen liggen in de lijn van het al vaak aangehaalde probleem betreffende het rechterlijk activisme waaraan het EHRM zich schuldig zou maken.³⁹⁶

Rechterlijke activisme houdt in dat het Hof een ruime interpretatie zou geven aan zijn rechtsmacht en zich op die manier als wetgever zou opstellen.³⁹⁷ Deze kwestie is al lange tijd onderwerp van uitvoerig debat in de rechtsliteratuur.³⁹⁸ Verder in dit werk wordt de problematiek dan ook alleen nog besproken voor zover deze betrekking heeft op de rechtspraak rond kwetsbare groepen.

109. **TREEDT HET HOF BUITEN ZIJN BEVOEGDHEID?** – Voormalig rechter SAJO gaf het reeds aan in *M.S.S.*: “*There seems to be only a small step between the Court’s present position and that of a general and unconditional positive obligation of the state to provide shelter and other material services to satisfy the basic needs of the ‘vulnerable’*”.³⁹⁹ Door zijn overvloedig gebruik van de notie kwetsbaarheid zou het Hof de lidstaten positieve verplichtingen als een soort wetgever opleggen.⁴⁰⁰ Nochtans zou het Hof daarvoor als instelling niet geschikt zijn en zou het die bevoegdheden beter aan een grondwettelijk hof overlaten. Dergelijk hof beschikt immers wel over de gepaste bevoegdheid om de problematiek in het licht van de grondwet en de nationale welvaartsstaat te plaatsen.⁴⁰¹ Auteurs zoals de oud-voorzitter van het Belgisch Grondwettelijk Hof, Marc BOSSUYT vinden dat het Hof zich bijgevolg op glad ijs begeeft en zelfs door het ijs

³⁹⁴ Zie bijvoorbeeld de Britse oproer in de *Hirst*-zaak, zie: EHRM 6 oktober 2005, nr. 74025/01, *Hirst/Verenigd Koninkrijk*; L. PERONI en A. TIMMER, “Vulnerable groups: the promise of an emerging concept in human rights convention law”, *Int’l J. Const.* 11, 2013, 1083.

³⁹⁵ L. PERONI en A. TIMMER, “Vulnerable groups: the promise of an emerging concept in human rights convention law”, *Int’l J. Const.* 11, 2013, 1083.

³⁹⁶ *Ibidem*.

³⁹⁷ M. BOSSUYT, “Rechterlijk activisme in Straatsburg”, *Rechtskundig Weekblad* 19, 2014, 723; L. URBAITE, “Judicial Activism in the Approach of the European Court of Human Rights to Positive Obligations of the State”, *Baltic Yearbook of International Law Online* 11(1), 2011, 212.

³⁹⁸ B. DELZANGLES, *Activisme et Autolimitation de la Cour européenne des droits de l’homme*, Parijs, Fondation Varenne, 2008, 41; K. LEMMENS, “Criticising the European Court of Human Rights or Misunderstanding the Dynamics of Human Rights Protection”, in P. POPELIER, S. LAMBRECHT en K. LEMMENS (eds.), *Criticism of the European Court of Human Rights – Shifting the Convention System: Counter-Dynamics at the National and EU Level*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 26; M. VERBERGT, “Europees Hof voor Mensenrechten minder activistisch”, *De Standaard*, 3 december 2018, http://www.standaard.be/cnt/dmf20181202_04004721.

³⁹⁹ EHRM 21 januari 2011, nr. 30696/09, *M.S.S./België en Griekenland*, partly concurring and partly dissenting opinion J. Sajo.

⁴⁰⁰ M. BOSSUYT, “Is the European Court of Human Rights on a slippery slope?”, in S. FLOGAITIS, T. ZWART en J. FRASER (eds.) *The European Court of Human Rights and its discontents: turning criticism into strength*, Cheltenham, Edward Elgar, 2013, 29-31; U. BRANDL, en P. CZECH, “General and Specific Vulnerability of Protection-Seekers in the EU: Is there an Adequate Response to their Needs?”, in F. IPPOLITO en S. IGLESIAS (eds.), *Protecting Vulnerable Groups: The European Human Rights Framework*, Oxford, Hart Publishing, 2015, 257.

⁴⁰¹ EHRM 21 januari 2011, nr. 30696/09, *M.S.S./België en Griekenland*, partly concurring and partly dissenting opinion J. Sajo.

zakt.⁴⁰² Zo bekritiseert de oud-voorzitter dat wie tot een specifieke categorie van kwetsbare personen behoort, gerechtigd is tot een actieve tussenkomst van de Staat die verder gaat dan voor andere personen omdat het Hof voor deze personen meer verplichtingen zou opleggen.⁴⁰³ Het Hof zou zijn taken uitbreiden en buiten zijn bevoegdheden treden door arbitrair personen tot een bepaalde categorie, zoals asielzoekers, te laten behoren.

B. Bevoegdheid van het Hof

110. **INTERPRETATOR VAN HET EVRM** – Wat zijn dan die bevoegdheden precies? Langs de ene kant bestaat de taak van het Hof uit het geven van een authentieke interpretatie en een toepassing van het EVRM en de bijhorende protocollen.⁴⁰⁴ Meer bepaald is het Hof belast met het toezicht op de nakoming van de verplichtingen die de verdragsteksten in het EVRM en de aanvullende protocollen op zich hebben genomen.⁴⁰⁵ Daarnaast heeft het Hof ook een adviserende functie met betrekking tot de interpretatie van het EVRM en de bijhorende protocollen.⁴⁰⁶ Protocol 12 bij het EVRM breidde ten slotte deze interpretatieve bevoegdheid uit door te stellen dat het EVRM *alle rechten* garandeert, ook diegene die niet zijn opgenomen in het EVRM.⁴⁰⁷ Het staat dus vast dat het Hof geen wetgever kan zijn, het kan de lidstaten aanzetten tot nakoming van de verplichtingen uit het EVRM, maar kan zelf geen echt nieuwe regels uitvaardigen.⁴⁰⁸ De vraag rest of het Hof effectief *nieuwe* verplichtingen oplegt (cf. *infra*, nr. 127).

⁴⁰² U. BRANDL, en P. CZECH, “General and Specific Vulnerability of Protection-Seekers in the EU: Is there an Adequate Response to their Needs?”, in F. IPPOLITO en S. IGLESIAS (eds.), *Protecting Vulnerable Groups: The European Human Rights Framework*, Oxford, Hart Publishing, 2015, 257; E. MYJER, “The European Court of Human Rights is no European Asylum Court”, in A. ALEN, V. JOOSTEN, R. LEYSEN en W. VERRIJDT (eds.), *Liberæ Cogitationes: Liber Amicorum Marc Bossuyt*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 425.

⁴⁰³ M. BOSSUYT, “Rechterlijk activisme in Straatsburg”, *Rechtskundig Weekblad* 19, 2014, 727.

⁴⁰⁴ Artikel 32 EVRM; B. DELZANGLES, *Activisme et Autolimitation de la Cour européenne des droits de l’homme*, Parijs, Fondation Varenne, 2008, 9; E. MYJER, “The European Court of Human Rights is no European Asylum Court”, in A. ALEN, V. JOOSTEN, R. LEYSEN en W. VERRIJDT (eds.), *Liberæ Cogitationes: Liber Amicorum Marc Bossuyt*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 422.

⁴⁰⁵ Artikel 19 EVRM; Y. HAECK en C. BURBANO HERRERA, *Procederen voor het Europees Hof voor de Rechten van de Mens*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 158.

⁴⁰⁶ Deze adviserende bevoegdheid strekt zich niet uit tot de materiële verdragsbepalingen, maar wel tot procedureaangelegenheden met betrekking tot de werking van het toezichtsmechanisme. Zie: Artikel 47 EVRM; Y. HAECK en C. BURBANO HERRERA, *Procederen voor het Europees Hof voor de Rechten van de Mens*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 159.

⁴⁰⁷ Wel is op te merken dat niet alle partijen bij het EVRM ook dit Protocol hebben ondertekend. Zie: K. LEMMENS, “Criticising the European Court of Human Rights or Misunderstanding the Dynamics of Human Rights Protection”, in P. POPELIER, S. LAMBRECHT en K. LEMMENS (eds.), *Criticism of the European Court of Human Rights – Shifting the Convention System: Counter-Dynamics at the National and EU Level*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 39.

⁴⁰⁸ L. URBAITE, “Judicial Activism in the Approach of the European Court of Human Rights to Positive Obligations of the State”, *Baltic Yearbook of International Law Online* 11(1), 2011, 212.

111. **BESCHERMER VAN DE MENSENRECHTEN** – Tot slot heeft het Hof, als bewaker van de naleving van de mensenrechten, ook een zeer particuliere taak. Die mensenrechten zijn immers van een bijzondere aard. LEMMENS verwijst hier naar Sophocles' Antigone, waar de confrontatie tussen het recht en de rechtvaardigheid een centraal standpunt inneemt.⁴⁰⁹ Bijzonder aan de mensenrechten is, enerzijds, het bestaan van een spanningsveld tussen individu en staat en anderzijds ook de dynamiek tussen rechtvaardigheid en recht (als deze al niet samenvallen).⁴¹⁰ Tevens is het zo dat de bescherming van de mensenrechten natuurlijk adequaat moet zijn.⁴¹¹ Het komt erop neer deze ideeën in het oog te houden bij het omschrijven van de bevoegdheid van het Hof.

C. Nuancering

112. **BALANCEREN TUSSEN BESCHERMING EN RECHTSZEKERHEID** – Nochtans zijn niet alle auteurs het eens met de stelling dat het Hof via de notie kwetsbaarheid zomaar zijn bevoegdheden zou overschrijden. Wanneer het Hof de term kwetsbaarheid zorgvuldig en op een individuele situatie toepast, kan de term een nuttige gids spelen. Het Hof moet zich, net zoals de nationale wetgever, bovendien een prioriteit stellen binnen zijn beleid.⁴¹² In tegenstelling tot wat BOSSUYT lijkt te beweren, gebruikt het Hof kwetsbaarheid niet als een automatische *trigger* voor een inbreuk.⁴¹³ Het Hof zal bij zijn beoordeling de kwetsbaarheid als één van de vele factoren in overweging nemen en op die manier een gepaste invulling geven aan de positieve verplichtingen die het oplegt.⁴¹⁴

⁴⁰⁹ K. LEMMENS, "Criticising the European Court of Human Rights or Misunderstanding the Dynamics of Human Rights Protection", in P. POPELIER, S. LAMBRECHT en K. LEMMENS (eds.), *Criticism of the European Court of Human Rights – Shifting the Convention System: Counter-Dynamics at the National and EU Level*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 30.

⁴¹⁰ B. DELZANGLES, *Activisme et Autolimitation de la Cour européenne des droits de l'homme*, Parijs, Fondation Varenne, 2008, 98; K. LEMMENS, "Criticising the European Court of Human Rights or Misunderstanding the Dynamics of Human Rights Protection", in P. POPELIER, S. LAMBRECHT en K. LEMMENS (eds.), *Criticism of the European Court of Human Rights – Shifting the Convention System: Counter-Dynamics at the National and EU Level*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 40.

⁴¹¹ C. RUET, "La vulnérabilité dans la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme", *Revue trimestrielle des droits de l'homme* 102, 2015, 339.

⁴¹² L. PERONI en A. TIMMER, "Vulnerable groups: the promise of an emerging concept in human rights convention law", *Int'l J. Const.* 11, 2013, 1084.

⁴¹³ C. RUET, "La vulnérabilité dans la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme", *Revue trimestrielle des droits de l'homme* 102, 2015, 322.

⁴¹⁴ Zo bijvoorbeeld in M.S.S./België en Griekenland, waar het EHRM NGO's en de UNHCR informatie vroeg over de concrete omstandigheden van opvang in Griekenland, los van de kwetsbaarheid van het individu. Zie: High Level Conference on the Future of the European Court of Human Rights, *Declaration*, 26-27 april 2011, https://www.echr.coe.int/Documents/2011_Izmir_FinalDeclaration_ENG.pdf, 3; E. MYJER, "The European Court of Human Rights is no European Asylum Court", in A. ALEN, V. JOOSTEN, R. LEYSEN en W. VERRIJDT (eds.), *Liberæ Cogitationes: Liber Amicorum Marc Bossuyt*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 430; L. PERONI en A. TIMMER, "Vulnerable groups: the promise of an emerging concept in human rights convention law", *Int'l J. Const.* 11, 2013,

Door het feit dat de term zeer ruim en flexibel is, lijkt de rechtspraak van het Hof dan wel onvoorspelbaar en arbitrair, maar langs de andere kant kan alleen op die manier de meest aangepaste bescherming van het individu gegeven worden.⁴¹⁵ Het Hof moet er wel voor zorgen dat het de term geen dermate vage invulling geeft, dat de rechtszekerheid in het gedrang komt.⁴¹⁶ Ook moet het Hof zich steeds bewust blijven van een mogelijks arbitrair gebruik, wil het geloofwaardig overkomen (cf. *infra*, rnr. 119).

HOOFDSTUK II. KWETSBAARHEID VAN DE NBMV

113. **DE NBMV EN KWETSBAARHEID** – De vraag is nu welke plaats “kwetsbaarheid” precies inneemt binnen rechtspraak met betrekking tot de NBMV. Wat is de mogelijke impact hiervan op de bescherming van de rechten van de NBMV? In de eerste afdeling wordt een analyse gegeven van de rechtspraak met betrekking op de NBMV. Vervolgens gaat het werk na wat het potentieel van deze rechtspraak inhoudt.

AFDELING I. RECHTSPRAAK VAN HET HOF

114. **TOEGANG TOT HET HOF** – Artikel 34 van het EVRM bepaalt dat het EHRM:

“verzoekschriften kan ontvangen van ieder natuurlijk persoon, van iedere niet-gouvernementele organisatie of iedere groep personen die beweert slachtoffer te zijn van een schending door een van de Hoge Verdragssluitende Partijen van de rechten die in het Verdrag of de Protocollen daarbij zijn vevat”.⁴¹⁷

Gezien het EVRM geen nationaliteits- of leeftijdsvoorwaarde opstelt, kan het Straatsburgs Hof met andere woorden evenzeer verzoekschriften van een individuele NBMV of een groep NBMVs ontvangen, ongeacht hun nationaliteit en leeftijd.⁴¹⁸ Voor vreemdelingen is deze rechtsbescherming zeer waardevol. Ze hebben immers geen stemrecht in het land waar ze verblijven, maar op deze manier kunnen ze toch de geldigheid van nationale wetten aanvechten.⁴¹⁹

1084; C. RUET, “La vulnérabilité dans la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l’homme”, *Revue trimestrielle des droits de l’homme* 102, 2015, 322.

⁴¹⁵ L. PERONI en A. TIMMER, “Vulnerable groups: the promise of an emerging concept in human rights convention law”, *Int’l J. Const.* 11, 2013, 1085.

⁴¹⁶ K. YOSHINO, “The New Equal Protection”, *Harvard Law Review* 124(3), 2011, 762.

⁴¹⁷ Artikel 34, eerste zin EVRM.

⁴¹⁸ N. MOLE en C. MEREDITH, *Asylum and the European Convention on Human Rights*, Straatsburg, Council of Europe Publishing, 2010, 189.

⁴¹⁹ H. BATTJES, M.-B. DEMBOUR, B. DE HART en A. FARAHAT, “Introduction: the European Court of Human Rights and immigration: limits and possibilities”, *European Journal of Migration and Law* 11, 2009, 200.

§1. De NBMV

115. **SILIADIN** – Doorheen de rechtspraak van het Hof met betrekking tot de NBMV zijn enkele verwijzingen naar de kwetsbaarheid van de NBMV terug te vinden. In een eerste zaak, *Siliadin*, stond de invulling van “kwetsbaarheid” zelfs centraal. Dit kwam echter door de specifieke rechtsregel die in de zaak werd aangevochten. Er was namelijk sprake van een NBMV die dwangarbeid verrichte bij een koppel en de vraag was of het koppel volgens het toenmalige artikel 225-14 van de Franse *Code Pénal* misbruik had gemaakt van de kwetsbaarheid van het meisje.

Na een zaak in eerste aanleg, kreeg het meisje in beroep te horen dat: “*vulnerability cannot be established merely on the basis that she is an alien*”.⁴²⁰ Het Franse *Cour de Cassation* casseerde het arrest en in het daaropvolgende beroep werd de kwetsbaarheid van het meisje wel onderschreven.⁴²¹ Ook het EHRM oordeelde dat: “*The Court has previously stated that children and other vulnerable individuals, in particular, are entitled to State protection, in the form of effective deterrence, against such serious breaches of personal integrity.*”⁴²² Finaal besliste het Hof dat het ambigue artikel 225-14 het meisje onvoldoende bescherming bood tegen het verbod op slavernij (art. 4 EVRM) en dat dit recht aldus geschonden was.⁴²³

116. **MAYEKA EN MITUNGA** – Vervolgens sprak het EHRM in *Mayeka en Mitunga* nog meer duidelijke taal wanneer het stelde dat:

*“The second applicant’s position was characterised by her very young age, the fact that she was an illegal immigrant in a foreign land and the fact that she was unaccompanied by her family [...]. She was thus in an extremely vulnerable situation. [...] She therefore indisputably came within the class of highly vulnerable members of society to whom the Belgian State owed a duty to take adequate measures to provide care and protection as part of its positive obligations under Article 3 of the Convention.”*⁴²⁴

⁴²⁰ EHRM 26 juli 2005, nr. 73316/01, *Siliadin/Frankrijk*, §40.

⁴²¹ *Ibidem*, §54.

⁴²² EHRM 26 maart 1985, nr. 8978/80, X en Y/Nederland, §27; EHRM 1 oktober 1998, nr. 25599/94, A./Verenigd Koninkrijk, §22; EHRM 26 juli 2005, nr. 73316/01, *Siliadin/Frankrijk*, §143.

⁴²³ EHRM 26 juli 2005, nr. 73316/01, *Siliadin/Frankrijk*, §149; J. BHABHA, “Arendt’s children: do today’s migrant children have a right to have rights?”, *Human Rights Quarterly* 31, 2009, 419.

⁴²⁴ EHRM 12 oktober 2006, nr. 13178/03, *Mubilanzila Mayeka en Kaniki Mitunga/België*, §55.

De Belgische overheid beging een manifeste inbreuk op artikel 3 EVRM door een vijfjarige NBMV niet alleen in onaangepaste detentie te houden, maar ook door haar te verplichten naar Congo terug te keren.⁴²⁵

117. **GRIEKSE ZAKEN** – Hierna volgden een aantal zaken tegen Griekenland. In *Bubullima* ging het om een zeventienjarige NBMV, maar in die zaak werd niet gesproken over kwetsbaarheid. Toch oordeelde het Hof dat er zich een schending voordeed van artikel 5.4 EVRM, omdat de Griekse overheid onvoldoende snel over zijn aanvraag tot vrijlating had geoordeeld.⁴²⁶ In *Rahimi*⁴²⁷ veranderde het Hof het geweer terug van schouder wanneer het oordeelde dat de NBMV door zijn leeftijd en zijn persoonlijke situatie zelfs *extreem* kwetsbaar is.⁴²⁸ Verderop stelde het Hof: “*Il relevait incontestablement de la catégorie des personnes les plus vulnérables de la société et il appartenait à l’Etat grec de le protéger et de le prendre en charge par l’adoption de mesures adéquates au titre des obligations positives découlant de l’article 3.*”⁴²⁹ Het Hof verwees zelfs naar *M.S.S.* en oordeelde dat er zich een schending van artikel 3 én artikel 5 EVRM had voorgedaan.⁴³⁰

In *Housein* werd opnieuw niet gekeken naar de kwetsbaarheid van het individu. Nochtans hield de detentie van de NBMV een schending van artikel 5.1 en 5.4 EVRM in.⁴³¹ Voor wat betrof artikel 3 EVRM, waren de nationale middelen niet uitgeput.⁴³² Ook in *Mohamad* zette het Hof deze trend verder; er deed zich een schending voor van artikel 3 EVRM, maar het Hof ging niet dieper in op de kwetsbaarheid.⁴³³ Wel haalde het Hof aan dat de beginselen uiteengezet in

⁴²⁵ J. BHABHA, “Arendt’s children: do today’s migrant children have a right to have rights?”, *Human Rights Quarterly* 31, 2009, 433; U. BRANDL, en P. CZECH, “General and Specific Vulnerability of Protection-Seekers in the EU: Is there an Adequate Response to their Needs?”, in F. IPPOLITO en S. IGLESIAS (eds.), *Protecting Vulnerable Groups: The European Human Rights Framework*, Oxford, Hart Publishing, 2015, 255; N. MOLE en C. MEREDITH, *Asylum and the European Convention on Human Rights*, Straatsburg, Council of Europe Publishing, 2010, 187; C. RUET, “La vulnérabilité dans la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l’homme”, *Revue trimestrielle des droits de l’homme* 102, 2015, 320.

⁴²⁶ EHRM 28 oktober 2010, nr. 41533/08, *Bubullima*/Griekenland, §32.

⁴²⁷ EHRM 5 april 2011, nr. 8687/08, *Rahimi*/Griekenland, §86.

⁴²⁸ A. BEDUSCHI, “Vulnerability on Trial: Protection of Migrant Children’s Rights in the Jurisprudence of International Human Rights Courts”, *Boston University International Law Journal* 36(1), 2018, 72; U. BRANDL, en P. CZECH, “General and Specific Vulnerability of Protection-Seekers in the EU: Is there an Adequate Response to their Needs?”, in F. IPPOLITO en S. IGLESIAS (eds.), *Protecting Vulnerable Groups: The European Human Rights Framework*, Oxford, Hart Publishing, 2015, 254; M.F. VALETTE, “La vulnérabilité de l’enfant au gré des migrations”, *RTDH* 89, 2012, 112.

⁴²⁹ EHRM 5 april 2011, nr. 8687/08, *Rahimi*/Griekenland, §87.

⁴³⁰ EHRM 5 april 2011, nr. 8687/08, *Rahimi*/Griekenland, §93; U. BRANDL, en P. CZECH, “General and Specific Vulnerability of Protection-Seekers in the EU: Is there an Adequate Response to their Needs?”, in F. IPPOLITO en S. IGLESIAS (eds.), *Protecting Vulnerable Groups: The European Human Rights Framework*, Oxford, Hart Publishing, 2015, 254.

⁴³¹ EHRM 24 oktober 2013, nr. 71825/11, *Housein*/Griekenland, §78-84.

⁴³² EHRM 24 oktober 2013, nr. 71825/11, *Housein*/Griekenland, §63.

⁴³³ EHRM 11 december 2014, nr. 70586/11, *Mohamad*/Griekenland, §62.

Rahimi en *M.S.S.*, ook in deze zaak van toepassing waren.⁴³⁴ Vervolgens werd in *Aarabi* geoordeeld dat er zich geen schending van artikel 3 EVRM voordeed en dat de nationale middelen niet uitgeput waren voor wat betrof artikel 5 EVRM; over kwetsbaarheid werd niet gesproken.⁴³⁵ *In casu* betrof het opnieuw een zeventienjarige NBMV die telkens slechts voor een zeer korte periode (2-3 dagen) werd vastgehouden.⁴³⁶

Een zaak die nog hangende is, is de *Sh.D.*-zaak.⁴³⁷ Interessant is daarbij de tussenkomst van het AIRE Center, ECRE en de ICJ. Ze voeren aan dat: “*Where children are also seeking asylum their extreme vulnerability is compounded given that asylum seekers themselves form part of a vulnerable group*”.⁴³⁸ Daarnaast onderlijnen ze dat het respect voor de dubbele kwetsbaarheid van de minderjarige vreemdeling voorgaat op zijn onregelmatige status, zoals het Hof zelf reeds aanhaalde in *Mayeka en Mitunga*.⁴³⁹

118. **ELMI EN ABUBAKAR** – In zijn voorlopig laatste zaak rond de NBMV leek het Hof opnieuw van richting te veranderen en ging het opnieuw dieper in op de kwetsbaarheid. Het Hof herhaalde dat vluchtelingen een kwetsbare groep vormen en voegde daaraan toe dat: “*Moreover, in the present case the applicants, who were sixteen and seventeen years of age respectively, were even more vulnerable than any other adult asylum seeker detained at the time because of their age*”.⁴⁴⁰ De artikelen 3, 5.1 en 5.4 EVRM waren geschonden.⁴⁴¹
119. **INCONSISTENTIE** – Uit deze schets van relevante rechtspraak blijkt dat het Hof vrij inconsistent tewerk gaat. In slechts vier van de acht zaken vermeldt het Hof expliciet dat de NBMV tot een kwetsbare groep behoort. In zowel *Bubullima* als *Aarabi* was de NBMV reeds zeventien jaar oud en werd niet naar zijn kwetsbaarheid gekeken. Dit strookt echter niet met *Elmi en*

⁴³⁴ EHRM 7 oktober 2013, nr. 53709/11, A.F./Griekenland, §68-70; EHRM 11 december 2014, nr. 70586/11, Mohamad/Griekenland, §58-59.

⁴³⁵ EHRM 2 april 2015, nr. 39766/09, Aarabi/Griekenland, §51.

⁴³⁶ *Ibidem*, §46-50.

⁴³⁷ EHRM verzoekschrift nr. 14165/16, Sh.D. e.a./Griekenland.

⁴³⁸ EHRM 12 oktober 2006, nr. 13178/03, Mubilanzila Mayeka en Kaniki Mitunga/België, §55; EHRM 19 april 2012, nr. 39472/07, Popov/Frankrijk, §91; Written Submissions on Behalf of the AIRE, the ECRE and the ICJ to the case Sh.D. and others/Greece and others, 12 augustus 2016, 10 p., <http://www.asylumlawdatabase.eu/sites/www.asylumlawdatabase.eu/files/aldfiles/Sh.%20D.%20and%20others%20v.%20Greece%20and%20others%20%28No.%201416516%29%20-%20TPI.pdf>, 5.

⁴³⁹ EHRM 12 oktober 2006, nr. 13178/03, Mubilanzila Mayeka en Kaniki Mitunga/België, §55; EHRM 12 juli 2016, nr. 33201/11, R.M. e.a./Frankrijk, §71; Written Submissions on Behalf of the AIRE, the ECRE and the ICJ to the case Sh.D. and others/Greece and others, 12 augustus 2016, 10 p., <http://www.asylumlawdatabase.eu/sites/www.asylumlawdatabase.eu/files/aldfiles/Sh.%20D.%20and%20others%20v.%20Greece%20and%20others%20%28No.%201416516%29%20-%20TPI.pdf>, 5.

⁴⁴⁰ EHRM 22 november 2016, nrs. 25794/13 en 28151/13, Abdullahi Elmi en Aweys Abubakar/ Malta, §113.

⁴⁴¹ *Ibidem*, §115, §124 en §148.

Abubakar, waar de NBMV, ondanks zijn nakende volwassenheid, toch als “volwaardige” NBMV werd behandeld.

Ook qua geschonden artikelen lijkt het Hof niet bijzonder consistent tewerk te gaan. *Bubullima* en *Housein* oordelen dat er een schending is van artikel 5 EVRM zonder naar de kwetsbaarheid te kijken, terwijl in *Rahimi* en *Elmi en Abubakar* wél naar de kwetsbaarheid wordt gekeken voor een schending van artikel 5. Hetzelfde kan gezegd worden over *Mohamad* tegenover *Mayeka en Mitunga*, *Rahimi* en *Elmi en Abubakar* voor wat betreft artikel 3 EVRM.

Een volledig sluitende verklaring voor deze ogenschijnlijke inconsistentie is momenteel niet te geven, maar een mogelijke verklaring zou kunnen zijn dat het Hof het voldoende acht om naar zaken als *Rahimi* te verwijzen, zonder opnieuw op de kwetsbaarheid in te gaan. Het lijkt met andere woorden alsof de nodige motivering soms ontbreekt. De vraag is natuurlijk of dit wel aan te moedigen is, ook omwille van de reeds heersende discussie rond de notie “kwetsbare groepen” en dan vooral het vermeend arbitraire gebruik van de term.

§2. Begeleide kinderen en kwetsbaarheid

120. **BEGELEID EN KWETSBAAR?** – Het is interessant om de vergelijking te maken met de kwetsbaarheid van kinderen die wél begeleid zijn door één of twee ouders. Een eerste zaak rond de detentie van begeleide minderjarigen was *Muskhadzhiyeva*, waar een moeder met vier kinderen een verblijf in België aanvroeg.⁴⁴² Hier werd niet bijzonder diep ingegaan op de specifieke kwetsbaarheid van de minderjarige, maar werd wel kort aangehaald dat “*Ces dispositions doivent permettre une protection efficace, notamment des enfants et autres personnes vulnérables.*”⁴⁴³ Het Hof oordeelde daarbij dat de hoedanigheid als kind voorgaat op de hoedanigheid als vreemdeling en dat er zich een schending van artikel 3 en 5 EVRM voordeed.⁴⁴⁴

Ook in *Kanagaratnam* ging het Hof dieper in op de kwetsbaarheid van de begeleide minderjarige; het nam aan dat de kinderen in kwestie kwetsbaar waren door hun hoedanigheid

⁴⁴² EHRM 19 januari 2010, nr. 41442/07, *Muskhadzhiyeva* en anderen /België; M. RENEMAN, “Het Kinderrechtenverdrag krijgt tanden”, *A&MR* 8, 2011, 361.

⁴⁴³ EHRM 19 januari 2010, nr. 41442/07, *Muskhadzhiyeva* en anderen /België, §55; U. BRANDL, en P. CZECH, “General and Specific Vulnerability of Protection-Seekers in the EU: Is there an Adequate Response to their Needs?”, in F. IPPOLITO en S. IGLESIAS (eds.), *Protecting Vulnerable Groups: The European Human Rights Framework*, Oxford, Hart Publishing, 2015, 255.

⁴⁴⁴ EHRM 19 januari 2010, nr. 41442/07, *Muskhadzhiyeva* en anderen /België, §75.

als kind, maar ook door hun persoonlijke achtergrond.⁴⁴⁵ Er werd met andere woorden al een meer genuanceerd beeld geschetst van de kwetsbaarheid. Opnieuw waren artikel 3 en 5 EVRM geschonden.⁴⁴⁶ Vervolgens ging het Hof ook in *Popov* dieper in op de kwetsbaarheid en zegt het dat “*The applicant’s position might be particularly vulnerable when he is held in custody with limited contacts with his family or the outside world*”.⁴⁴⁷ Er deed zich dan ook een schending voor van onder andere de artikelen 3 en 6 EVRM.⁴⁴⁸ In *Mahmundi* lijkt het echter opnieuw alsof het Hof vergeten was om naar de kwetsbaarheid te kijken, hoewel onder andere de artikelen 3 en 13 EVRM geschonden zijn.⁴⁴⁹

In de zaak *A.B.* ging het Hof wel terug in op de kwetsbaarheid van de minderjarige vreemdeling door te stellen dat hij deel uitmaakt van een kwetsbare groep en dat hij een bijzondere aandacht van de overheden verdient.⁴⁵⁰ Ook hier waren de artikelen 3 en 5 EVRM geschonden.⁴⁵¹ Tot slot bleef het Hof deze visie aanhouden in *S.F.*, en stelde het voor het eerst zeer duidelijk “*The child’s extreme vulnerability is the decisive factor and takes precedence over considerations relating to the status of irregular immigrant*”.⁴⁵² Onder andere de artikelen 3 en 41 EVRM waren geschonden.⁴⁵³

121. **MEER CONSISTENTIE** – In de categorie begeleide minderjarigen scoort het Hof voor wat betreft het onderzoeken van de kwetsbaarheid in bovenvermelde zaken een 5 op 6, in vergelijking met een 4 op 8 bij de categorie NBMVs. Opnieuw is hier tot op heden geen duidelijke verklaring voor. Misschien vindt het Hof dat het bij de begeleide minderjarigen wel meer nodig is om op hun kwetsbaarheid te wijzen omdat het feit dat ze begeleid zijn hieraan geen afbreuk doet? Bij de NBMVs zou dat dan misschien weer niet nodig zijn, omdat bij hen de kwetsbaarheid “meer vanzelfsprekend” is.

⁴⁴⁵ EHRM 13 december 2011, nr. 15297/09, Kanagaratnam en anderen/België, §67.

⁴⁴⁶ Ibidem, §69.

⁴⁴⁷ EHRM 19 april 2012, nr. 39472/07, Popov/Frankrijk, §247.

⁴⁴⁸ EHRM 19 april 2012, nr. 39472/07, Popov/Frankrijk, §220 (241) (264); U. BRANDL, en P. CZECH, “General and Specific Vulnerability of Protection-Seekers in the EU: Is there an Adequate Response to their Needs?”, in F. IPPOLITO en S. IGLESIAS (eds.), *Protecting Vulnerable Groups: The European Human Rights Framework*, Oxford, Hart Publishing, 2015, 255.

⁴⁴⁹ EHRM 31 juli 2012, nr. 14902/10, Mahmudi/Griekenland, §74-76.

⁴⁵⁰ EHRM 12 juli 2016, nr. 11593/12, A.B. e.a./Frankrijk, §110.

⁴⁵¹ Ibidem, §115 (125).

⁴⁵² EHRM 7 december 2017, nr. 8138/16, S.F./Bulgarije, §79.

⁴⁵³ Ibidem, §93 (97).

AFDELING II. POTENTIEEL VAN DEZE RECHTSPRAAK

122. **ALS COMBINATIE MET HET BELANG VAN HET KIND** – Een volgende vraag die rijst is wat het Hof, mits het de term “kwetsbaarheid” op een consistentere manier zou gebruiken, zou kunnen bereiken. Een opvallend verschijnsel is namelijk dat het Hof “kwetsbaarheid” in de context van minderjarige vreemdelingen lijkt te combineren met “het belang van het kind”.⁴⁵⁴

§1. De relatie tussen het belang van het kind en kwetsbaarheid

123. **COMPLEMENTAIRE BEGRIPPEN** – Wanneer het Hof een beoordeling maakt van de bescherming van rechten van minderjarige vreemdelingen, gaat het vaak zowel de kwetsbaarheid als het belang van het kind na.⁴⁵⁵ Deze tendens is positief, het belang van het kind dient hier als een extra laag bescherming.⁴⁵⁶ Zo onderlijnt het Hof in de zaak *Kanagaratnam* dat kwetsbaarheid en het belang van het kind complementaire begrippen kunnen zijn.⁴⁵⁷ Er kan immers zowel naar kwetsbaarheid als naar het belang van het kind gekeken worden, wanneer een zaak een kind betreft. Het lijkt erop dat het Hof door de twee begrippen goed te combineren, zowel aan begeleide als aan niet-begeleide kinderen een meer substantiële bescherming kan bieden.
124. **GEBREKEN** – Nochtans heeft het Hof deze kans onderbenut gelaten en moeten hieromtrent enkele opmerkingen gemaakt worden. In de eerste plaats oordeelde het Hof reeds dat detentie in principe niet in het belang van het kind is, maar heeft het nog geen expliciet verbod gelegd op de detentie van kinderen.⁴⁵⁸ Ook uit rechtspraak van het HvJ blijkt echter dat detentie negatieve effecten kan hebben op de gezondheid van het kind en in beginsel niet in het belang van het kind is.⁴⁵⁹ Daarnaast haalt het Hof het belang van het kind aan, maar zonder daar duidelijke

⁴⁵⁴ EHRM 5 april 2011, nr. 8687/08, Rahimi/Griekenland, §109; EHRM 13 december 2011, nr. 15297/09, Kanagaratnam en anderen/België, §67; U. BRANDL, en P. CZECH, “General and Specific Vulnerability of Protection-Seekers in the EU: Is there an Adequate Response to their Needs?”, in F. IPPOLITO en S. IGLESIAS (eds.), *Protecting Vulnerable Groups: The European Human Rights Framework*, Oxford, Hart Publishing, 2015, 261.

⁴⁵⁵ U. BRANDL, en P. CZECH, “General and Specific Vulnerability of Protection-Seekers in the EU: Is there an Adequate Response to their Needs?”, in F. IPPOLITO en S. IGLESIAS (eds.), *Protecting Vulnerable Groups: The European Human Rights Framework*, Oxford, Hart Publishing, 2015, 261.

⁴⁵⁶ EHRM 18 oktober 2006, nr. 46410/99, Üner/Nederland, §58; EHRM 5 april 2011, nr. 8687/08, Rahimi/Griekenland, §109; A. BEDUSCHI, “Vulnerability on Trial: Protection of Migrant Children's Rights in the Jurisprudence of International Human Rights Courts”, *Boston University International Law Journal* 36(1), 2018, 71.

⁴⁵⁷ EHRM 13 december 2011, nr. 15297/09, Kanagaratnam en anderen/België, §67.

⁴⁵⁸ EHRM 5 april 2011, nr. 8687/08, Rahimi/Griekenland, §110; EHRM 19 april 2012, nr. 39472/07, Popov/Frankrijk, §147; EHRM 11 december 2014, nr. 70586/11, Mohamad/Griekenland, §86; EHRM 12 juli 2016, nr. 11593/12, A.B. e.a./Frankrijk, §110 (122); J. BHABHA, “Arendt’s children: do today’s migrant children have a right to have rights?”, *Human Rights Quarterly* 31, 2009, 430.

⁴⁵⁹ HvJ 6 juni 2013, C-648/11, ECLI:EU:C:2013:367, M.A. e.a./ Secretary of State for the Home Department, §55; M. DUDLEY, Z. STEEL, S. MARES en L. NEWMAN, “Children and Young People in Immigration Detention”, *Current Opinion in Psychiatry* 25(4), 2012, 286; J.M. LINTON, M. GRIFFIN en A.J. SHAPIRO, “Detention of Immigrant Children”, *Pediatrics* 139(4), 2017, 7.

verplichtingen aan te koppelen.⁴⁶⁰ Ten slotte is het zo dat het Hof zeer weinig naar *General Comment* nr. 6 rond het belang van de NBMV verwijst.⁴⁶¹ Het Hof lijkt de strengere visie op het belang van de NBMV door deze *Comment* te willen vermijden. In *Elmi en Abubakar* verwees het Hof dan wel naar deze *Comment*, maar tot een diepgaande analyse van het belang van de NBMV kwam het niet.⁴⁶²

125. **OPNIEUW INCONSISTENT?** – Een andere opmerking sluit aan bij de bovenstaande bevinding rond de ogenschijnlijke inconsistentie van het Hof (cf. *supra*, rnr. 119). Ook bij de toepassing van het belang van het kind lijkt het Hof weinig consistent te zijn.⁴⁶³ Zo schenkt het Hof in *Rahimi* aandacht aan het belang van het kind om over te gaan tot een inbreuk op artikel 5 EVRM, terwijl het in *Elmi en Abubakar* wel naar dit beginsel verwijst, maar het niet opneemt in zijn beoordeling rond de schending van hetzelfde artikel.⁴⁶⁴ BEDUSCHI beweert dat het Hof door zijn inconsistent gebruik het beginsel lijkt te “instrumentaliseren”; het Hof gebruikt het beginsel wanneer dat goed uitkomt.⁴⁶⁵

§2. Nieuwe verplichtingen?

126. **POSITIEVE EN NEGATIEVE VERPLICHTINGEN** – Voor wat betreft het opleggen van verplichtingen is doorheen de rechtspraak van het Hof reeds lange tijd het onderscheid tussen positieve en negatieve verplichtingen terug te vinden.⁴⁶⁶ Een negatieve verplichting voor de staat houdt in dat de staat zich moet onthouden van gedragingen die de rechten van de mens kunnen schenden.⁴⁶⁷ Langs de andere kant heeft een positieve verplichting als gevolg dat de

⁴⁶⁰ Deze kritiek treft ook de EU-regelgevers (cf. *supra*, rnr. 56). Zie: EHRM 5 april 2011, nr. 8687/08, *Rahimi/Griekenland*, §33; A. BEDUSCHI, “Vulnerability on Trial: Protection of Migrant Children's Rights in the Jurisprudence of International Human Rights Courts”, *Boston University International Law Journal* 36(1), 2018, 73.

⁴⁶¹ UN Committee on the Rights of the Child, *General Comment No. 6 (2005): Treatment of Unaccompanied and Separated Children Outside Their Country of Origin*, CRC/GC/2005/6.

⁴⁶² EHRM 22 november 2016, nrs. 25794/13 en 28151/13, *Abdullahi Elmi en Aweys Abubakar/ Malta*, §140-148; A. BEDUSCHI, “Vulnerability on Trial: Protection of Migrant Children's Rights in the Jurisprudence of International Human Rights Courts”, *Boston University International Law Journal* 36(1), 2018, 74.

⁴⁶³ R. FARRUGIA en K. TOUZENIS, “The international protection of unaccompanied and separated migrant and asylum-seeking children in Europe”, in J. KANICS, D.S. HERNANDEZ en K. TOUZENIS (eds.), *Migrating alone- Unaccompanied and separated children's migration to Europe*, Unesco Publishing, 2010, 36-37.

⁴⁶⁴ EHRM 5 april 2011, nr. 8687/08, *Rahimi/Griekenland*, §109; EHRM 22 november 2016, nrs. 25794/13 en 28151/13, *Abdullahi Elmi en Aweys Abubakar/ Malta*, §146-148.

⁴⁶⁵ A. BEDUSCHI, “Vulnerability on Trial: Protection of Migrant Children's Rights in the Jurisprudence of International Human Rights Courts”, *Boston University International Law Journal* 36(1), 2018, 77.

⁴⁶⁶ EHRM 13 juni 1979, nr. 00006833/74, *Marckx/België*, §31; EHRM 9 oktober 1979, nr. 6289/73, *Airey/Ierland*, §31; L. LAVRYSEN, *Human Rights in a Positive State*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 45; D. SHELTON en A. GOULD, “Positive and Negative Obligations”, in D. SHELTON (ed.), *The Oxford Handbook of International Human Rights Law*, Oxford, Oxford University Press, 2013, 2.

⁴⁶⁷ D. SHELTON en A. GOULD, “Positive and Negative Obligations”, in D. SHELTON (ed.), *The Oxford Handbook of International Human Rights Law*, Oxford, Oxford University Press, 2013, 2; L. SLINGENBERG, *The Reception of Asylum Seekers under International Law: Between Sovereignty and Equality*, Oxford, Hart, 2014, 286.

staat actief maatregelen moet nemen om de effectieve bescherming van de mensenrechten te garanderen.⁴⁶⁸

127. **GEEN NIEUWE VERPLICHTINGEN, WEL EEN VERGROOTGLAS** – Omtrent de rechten van minderjarige vreemdelingen en de NBMV, is het zo dat het Hof geen intrinsiek nieuwe, positieve verplichtingen lijkt te creëren.⁴⁶⁹ Een voorbeeld betreft artikel 5 EVRM (vrijheid en veiligheid), waar het Hof in verschillende situaties voorschrijft dat de noodzaak van een detentie onderzocht moet worden.⁴⁷⁰ In geval van een kind benadrukt het Hof dat: “*The Court reiterates that the necessity of detaining children in an immigration context must be very carefully considered by the national authorities*”.⁴⁷¹ Daarnaast is bijvoorbeeld voor een inbreuk op artikel 3 EVRM (het verbod op foltering) een minimum aan ernst vereist. Om dit minimum te bepalen, onderzoekt het Hof telkens een geheel aan concrete gegevens, zoals de leeftijd van het individu en zijn gezondheidstoestand.⁴⁷² Ook de kwetsbaarheid kan zo onderzocht worden, wat niet noodzakelijk inhoudt dat het Hof plots nieuwe verplichtingen creëert.⁴⁷³

Het zou dus louter gaan om een toepassing van de reeds bekende rechtspraak van het Hof met betrekking tot positieve verplichtingen.⁴⁷⁴ Verschillende critici beweren daarom dan ook dat de erkenning van de kwetsbaarheid (gecombineerd met het belang van het kind) eerder als een vergrootglas dient voor de verplichtingen van de staat.⁴⁷⁵ Er wordt een grotere zorg verwacht,

⁴⁶⁸ EHRM 1 oktober 1998, nr. 25599/94, A./Verenigd Koninkrijk, §24; EHRM 10 mei 2001, nr. 29392/95, Z. en anderen/Verenigd Koninkrijk, §74-75; L. LAVRYSEN, *Human Rights in a Positive State*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 47 (126); D. SHELTON en A. GOULD, “Positive and Negative Obligations”, in D. SHELTON (ed.), *The Oxford Handbook of International Human Rights Law*, Oxford, Oxford University Press, 2013, 1.

⁴⁶⁹ EHRM 1 oktober 1998, nr. 25599/94, A./Verenigd Koninkrijk, §24; EHRM 25 mei 1998, nr. 15/1997/799/1002, Kurt/Turkije, §124; EHRM 25 juni 2003, nr. 48206/99, Maire/Portugal, §72; EHRM 23 september 2003, nr. 36141/97, Hansen/Turkije, §97; EHRM 5 april 2011, nr. 8687/08, Rahimi/Griekenland, §59; A. BEDUSCHI, “Vulnerability on Trial: Protection of Migrant Children’s Rights in the Jurisprudence of International Human Rights Courts”, *Boston University International Law Journal* 36(1), 2018, 81.

⁴⁷⁰ EHRM 5 juli 2016, nr. 9912/15, O.M./Hongarije, §42; EHRM 22 oktober 2018, nrs. 35553/12, 36678/12 en 36711/12, S., V. en A./Denemarken, §161.

⁴⁷¹ EHRM 26 november 2015, nr. 10290/13, Mahamed Jama/Malta, §147 (nadruk toegevoegd).

⁴⁷² EHRM 5 april 2011, nr. 8687/08, Rahimi/Griekenland, §59.

⁴⁷³ U. BRANDL, en P. CZECH, “General and Specific Vulnerability of Protection-Seekers in the EU: Is there an Adequate Response to their Needs?”, in F. IPPOLITO en S. IGLESIAS (eds.), *Protecting Vulnerable Groups: The European Human Rights Framework*, Oxford, Hart Publishing, 2015, 256.

⁴⁷⁴ A. BEDUSCHI, “Vulnerability on Trial: Protection of Migrant Children’s Rights in the Jurisprudence of International Human Rights Courts”, *Boston University International Law Journal* 36(1), 2018, 82.

⁴⁷⁵ A. BEDUSCHI, “Vulnerability on Trial: Protection of Migrant Children’s Rights in the Jurisprudence of International Human Rights Courts”, *Boston University International Law Journal* 36(1), 2018, 82; U. BRANDL, en P. CZECH, “General and Specific Vulnerability of Protection-Seekers in the EU: Is there an Adequate Response to their Needs?”, in F. IPPOLITO en S. IGLESIAS (eds.), *Protecting Vulnerable Groups: The European Human Rights Framework*, Oxford, Hart Publishing, 2015, 256; L. PERONI en A. TIMMER, “Vulnerable groups: the promise of an emerging concept in human rights convention law”, *Int’l J. Const.* 11, 2013, 1079.

maar er wordt de staat geen intrinsiek nieuwe verplichting opgelegd.⁴⁷⁶ RUET formuleert het treffend als volgt:

*“Surtout, la spécificité de la protection [des personnes vulnérables] ne revêt pas un caractère exorbitant. Elle est toujours reliée à l'évolution de la protection commune, impliquée par l'idée d'adéquation de celle-ci et établie sans rupture méthodologique dans le contrôle opéré.”*⁴⁷⁷

128. **VERGELIJKING MET HET INTER-AMERIKAANS HOF VOOR DE RECHTEN VAN DE MENS** – Tot slot is het ook interessant om eens een kijkje te nemen bij het Amerikaanse broertje van het EHRM. Ook het Inter-Amerikaans Hof voor de Rechten van de Mens (IAHRM) heeft namelijk zijn eigen rechtspraak rond kwetsbaarheid ontwikkeld.⁴⁷⁸ Bovendien heeft het IAHRM de staten werkelijk nieuwe verplichtingen opgelegd voor wat betreft de bescherming van minderjarige vreemdelingen. Zo moeten staten een verplichte training⁴⁷⁹ invoeren voor professionals die de leeftijd van de kinderen bepalen en heeft dat Hof specifieke administratieve en procedurele verplichtingen⁴⁸⁰ opgelegd die aangepast zijn aan kinderen. Bij die verplichtingen verwees het Hof bovendien expliciet naar het belang van het kind.⁴⁸¹

Een belangrijk verschil met het EHRM zijn echter de bevoegdheden van het IAHRM, en dan vooral de manier waarop het IAHRM zijn bevoegdheden interpreteert.⁴⁸² Artikelen 1 en 2 van het Amerikaanse Verdrag voor de Rechten van de Mens geeft een meer algemeen mandaat aan het IAHRM en het Hof heeft deze bevoegdheid zo geïnterpreteerd dat er een algemene

⁴⁷⁶ M. RENEMAN, “Het Kinderrechtenverdrag krijgt tanden”, *A&MR* 8, 2011, 361.

⁴⁷⁷ C. RUET, “La vulnérabilité dans la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l’homme”, *Revue trimestrielle des droits de l’homme* 102, 2015, 339.

⁴⁷⁸ IAHRM 17 juni 2005, *Yakye Axa Indigenous Community/Paraguay*, §162; IAHRM 8 september 2005, *Yean en Bosico/Dominicaanse Republiek*, §240; IAHRM 4 juli 2006, *Ximenes-Lopes/Brazilië*, §113; IAHRM 26 september 2006, *Vargas-Areco/Paraguay*, §77; IAHRM 16 november 2009, *Gonzalez en anderen (“Cotton Field”)/Mexico*, §408; IAHRM 27 november 2012, *Castillo Gonzalez en anderen/Venezuela*, §124; IAHRM 25 november 2013, *Familie Pacheco Tineo/Bolivië*, §128; A. BEDUSCHI, “The Contribution of the Inter-American Court of Human Rights to the Protection of Irregular Immigrants’ Rights: Opportunities and Challenges”, *Refugee Survey Quarterly* 34, 2015, 60; B.O. GIUPPONI, “Assessing the Evolution of the Inter-American Court of Human Rights in the Protection of Migrants’ Rights: Past, Present and Future”, *The International Journal of Human Rights* 21(9), 2017, 1495; L. LAVRYSEN, “Positive Obligations in the Jurisprudence of the Inter-American Court of Human Rights”, *Inter-American and European Human Rights Journal* 1(2), 2014, 110.

⁴⁷⁹ Inter-Amerikaans Hof voor de Rechten van de Mens, *Rights and Guarantees of the Children: Advisory Opinion OC-21/14*, http://www.corteidh.or.cr/docs/opiniones/seriea_21_eng.pdf, 85.

⁴⁸⁰ *Ibidem*, 4.

⁴⁸¹ Inter-Amerikaans Hof voor de Rechten van de Mens, *Rights and Guarantees of the Children: Advisory Opinion OC-21/14*, http://www.corteidh.or.cr/docs/opiniones/seriea_21_eng.pdf, 4; I. DE JESUS BUTLER, “The Rights of the Child in the Case Law of the Inter-American Court of Human Rights: Recent Cases”, *Human Rights Law Review* 5(1), 2005, 153.

⁴⁸² A.E. DULITZKY, “An Inter-American Constitutional Court – The Invention of the Conventionality Control by the Inter-American Court of Human Rights”, *Texas International Law Journal* 50(1), 2015, 54 (59).

verplichting rust op de staten om hun regelgeving aan te passen volgens de richtlijnen van het Hof.⁴⁸³

Deze vergelijking met het IAHRM toont aan dat het EHRM de staten geen nieuwe verplichtingen oplegt zoals het IAHRM dat doet.⁴⁸⁴ Gezien de reeds bovenvermelde discussie rond rechterlijk activisme is het voor het EHRM niet vanzelfsprekend dat het zo maar een nieuwe verplichting zou opleggen. Dit zou institutioneel immers moeilijk te verantwoorden zijn, maar ook in praktijk niet aanvaard worden door de lidstaten en literatuur.

HOOFDSTUK III. DEELBESLUIT

129. **CONTROVERSE** – Het Hof maakt reeds lange tijd gebruik van het begrip “kwetsbaarheid”, wat het de gelegenheid gaf dit begrip te ontwikkelen aan de hand van een relationele, particuliere en ervaringsgebonden methode. Nochtans bleef deze techniek niet gespaard van kritiek. Hoewel verschillende auteurs deze evolutie aanmoedigen, bestaat er veel onenigheid rond enkele inherente risico’s die eraan verbonden zijn. Voornamelijk over het rechterlijk activisme is in deze context het laatste woord nog niet gezegd. Het is zo dat het Hof, in tegenstelling tot wat het IAHRM lijkt te doen, niet zomaar als *wetgever* meer bescherming voor de NBMV kan opleggen, dat ligt immers niet binnen zijn bevoegdheden.
130. **VOORZICHTIGHEID** – De vraag rest dan wat het Hof als *rechtsinstantie* kan bereiken met deze rechtspraak. Het Hof zou door het gebruik van kwetsbaarheid, zeker in combinatie met het belang van het kind, de mogelijkheid hebben om een meer substantiële bescherming voor het minderjarige vreemdeling en de NBMV te geven. Nochtans kiest het Hof voor een eerder voorzichtige houding. In de eerste plaats lijkt het Hof, zeker voor wat betreft de kwetsbaarheid van de NBMV, vrij inconsistent tewerk te gaan. Het is onduidelijk waarom het Hof in sommige zaken ingaat op de kwetsbaarheid van de NBMV, terwijl het dat in andere zaken niet doet. Hier zijn stellingen zoals die van BOSSUYT dan ook te begrijpen. De “instrumentalisering” van “kwetsbaarheid” is problematisch en stelt de geloofwaardigheid van het Hof in vraag.

Daarnaast lijkt het Hof weinig consistent voor wat betreft het aanwenden van de notie van het belang van het kind. Hoewel het Hof zelf eerder aangaf dat het belang van het kind en de

⁴⁸³ Artikel 1(1) en artikel 2 van het Amerikaans Verdrag voor de Rechten van de Mens van 18 juli 1978; A.E. DULITZKY, “An Inter-American Constitutional Court – The Invention of the Conventionality Control by the Inter-American Court of Human Rights”, *Texas International Law Journal* 50(1), 2015, 53.

⁴⁸⁴ A. BEDUSCHI, “Vulnerability on Trial: Protection of Migrant Children’s Rights in the Jurisprudence of International Human Rights Courts”, *Boston University International Law Journal* 36(1), 2018, 83.

kwetsbaarheid als complementair gezien kunnen worden, leek het daar zelf niet altijd naar te handelen.

131. **GEEN NIEUWE VERPLICHTING** – Het Hof kan met zijn rechtspraak in verband met de kwetsbaarheid dus geen bijkomende verplichting opleggen in de zin dat dit een volledig *nieuwe* verplichting zou inhouden. Wel kan het Hof als bijkomende verplichting extra zorg opleggen. Indien het Hof immers consistentere te werk zou gaan, zou het meer aandacht kunnen vestigen op de bescherming van de NBMV en zou het zo kunnen aansporen tot meer inspanningen. Het lijkt soms echter alsof het Hof slechts gebruik maakt van de kwetsbaarheid van de NBMV wanneer dit het goed uitkomt. Hier komt nog bij kijken dat het Hof de afgelopen twee jaar steeds minder naar de term “kwetsbaarheid” lijkt te verwijzen (cf. *supra*, Figuur 4).

BESLUIT

132. **OPZET** – Het opzet van deze masterscriptie was om na te gaan hoe de voorstellen van het GEAS meer in overeenstemming gebracht kunnen worden met de mensenrechten van de NBMV.
133. **RICHTSNOEREN EN MEER COHERENTIE** – Om dichter tot het antwoord op deze vraag te komen, werd eerst onderzocht wie de NBMV precies is. De groep NBMVs is namelijk zeer heterogeen. De jongeren komen uit verschillende landen en hebben verschillende leeftijden, wat het niet eenvoudig maakt om één duidelijk statuut aan de NBMV toe te schrijven. Het is bijgevolg ook niet gemakkelijk om hen te omschrijven aan de hand van een definitie, maar de meerderheid is het erover eens dat het gaat om kinderen jonger dan 18 jaar, die zonder hun ouders in de EU toekomen en afkomstig zijn uit een land buiten de EU.

Deze criteria lijken eenvoudig, maar blijken dat in praktijk niet te zijn. De NBMV komt namelijk vaak zonder documenten in Europa toe. Vooral de leeftijd van de kinderen kan daardoor moeilijk geschat worden en de EU-lidstaten vullen de leeftijdsbepaling verschillend in. Ook het land van oorsprong van de NBMV is niet altijd eenvoudig vast te leggen. Tot slot is het soms moeilijk om zijn familieleden op te sporen. Duidelijke richtsnoeren van de EU-regelgevers lijken hier welkom.

Daarenboven is het voor de NBMV zelf niet gemakkelijk om zich op zijn internationale rechten te beroepen, aangezien deze niet altijd rechtstreekse werking hebben. Bovendien liggen de rechtsregels verspreid over verschillende instrumenten. De NBMV moet hiertussen zelf zijn weg zoeken. Gezien de specifieke hoedanigheid van de NBMV is het voor de EU-regelgevers niet eenvoudig om één omvattende wettekst of richtsnoeren op te maken met betrekking tot deze groep kinderen, maar inspanningen daartoe zouden de NBMV alleen tot voordeel kunnen strekken. In ieder geval toont deze puzzel aan rechtsregels aan dat het erg belangrijk is dat de NBMV over een vertegenwoordiger beschikt. Toch lijkt het Commissievoorstel voor de Dublinverordening hem deze vertegenwoordiger niet altijd te garanderen.

134. **DE TOEKOMST VAN DE VOORSTELLEN** – De Commissievoorstellen schieten ook op andere punten tekort en lijken niet overal te voldoen aan de mensenrechten van de NBMV. Op sommige vlakken lijkt het zelfs alsof zowel de Europese Commissie als het Europees Parlement de principes in verband met de rechten van het kind en de NBMV naast zich neerleggen. In beginsel zou de NBMV zo weinig mogelijk overgedragen mogen worden. De Dublinprocedure mag voor kinderen immers niet nodeloos gerokken worden. Daarom zou voor de NBMV meer

soepelheid moeten bestaan betreffende het aanduiden van een verantwoordelijke lidstaat, zodat hij kan verblijven in de staat waar hij zich bevindt als hij elders in Europa geen familie heeft. Los daarvan is het erg belangrijk om een beperking tot het louter onderzoeken van “systeemfouten” te schrappen. Mochten overdrachten met NBMVs toch noodzakelijk zijn, moet hen minstens een individuele beoordeling van hun rechten gegarandeerd worden en dat lijkt onmogelijk indien alleen “systeemfouten” onderzocht moeten worden.

Daarnaast is het belangrijk om, wat de bepalingen in verband met vrijheidsontneming betreft, te voldoen aan de basisvoorwaarden uit het Kinderrechtenverdrag. Zo zouden onduidelijke regels rond de vrijheidsontneming beter verduidelijkt of eenvoudigweg geschrapt worden. Vervolgens zou de juridische bijstand beter afgestemd kunnen zijn op de NBMV. Het is aan te raden dat de Opvangrichtlijn hieromtrent meer concrete bepalingen bevat. Ook de omstandigheden van detentie van de NBMV verdienen een betere omschrijving. Detentie in aangepaste centra is vandaag de dag niet altijd te garanderen, de vraag blijft dan ook waar de NBMV wel terecht kan als daar geen plaats blijkt te zijn. Sommige lidstaten kiezen ervoor om de NBMV *überhaupt* niet op te sluiten. Het Europees Parlement schaarde zich achter deze visie en stelde een algemeen verbod op de detentie van kinderen voor.

Tot slot bleek uit dit onderdeel dat de notie “het belang van het kind” zeer belangrijk is voor de NBMV. Door de vage formulering ervan is het voor de lidstaten echter niet altijd duidelijk hoe ze dit beginsel precies moeten toepassen op deze jongeren, wat leidt tot verschillende resultaten. Ook hier lijken richtsnoeren van de EU-regelgevers nuttig.

135. **OVERZICHT** – Op basis van de analyse van de GEAS-voorstellen met betrekking tot de Dublinprocedure en de Opvangrichtlijn, komt deze masterscriptie dan ook tot de volgende figuur. In de rechter kolom wordt kort aangegeven waarop het eigen voorstel het meest gebaseerd is.

FIGUUR 5: Overzicht

Artikel	Europese Commissie	Eigen voorstel
3, lid 2 (2) Voorstel Dublin IV- Verordening	Indien het niet mogelijk is een verzoeker over te dragen aan de lidstaat die in de eerste plaats als verantwoordelijke lidstaat is	Indien het niet mogelijk is een verzoeker over te dragen aan de lidstaat die in de eerste plaats als verantwoordelijke lidstaat is

	<p>aangewezen, omdat ernstig moet worden gevreesd dat de asielprocedure en de opvangvoorzieningen voor verzoekers in die lidstaat systeemfouten bevatten die resulteren in onmenselijke of vernederende behandelingen in de zin van artikel 4 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, blijft de lidstaat die met het bepalen van de verantwoordelijke lidstaat is belast de criteria van hoofdstuk III onderzoeken teneinde vast te stellen of een andere lidstaat als verantwoordelijke lidstaat kan worden aangewezen.</p>	<p>aangewezen, omdat ernstig moet worden gevreesd dat er een reëel risico bestaat dat de grondrechten van de verzoeker ernstig zullen worden geschonden, blijft de lidstaat die met het bepalen van de verantwoordelijke lidstaat is belast de criteria van hoofdstuk III onderzoeken teneinde vast te stellen of een andere lidstaat als verantwoordelijke lidstaat kan worden aangewezen. (- Gebaseerd op Verslag Europees Parlement 2017)</p>
<p>10, lid 5 Voorstel Dublin IV- Verordening</p>	<p>Bij ontstentenis van gezinsleden of familieleden als vermeld in de leden 2 en 3, is de lidstaat waarbij de niet-begeleide minderjarige zijn verzoek om internationale bescherming het eerst heeft ingediend de verantwoordelijke lidstaat, tenzij wordt aangetoond dat dit niet in het belang van de minderjarige is.</p>	<p>Bij ontstentenis van gezinsleden of familieleden als vermeld in de leden 2 en 3, is de lidstaat waar de niet-begeleide minderjarige zich op dat moment bevindt de verantwoordelijke lidstaat, tenzij wordt aangetoond dat dit niet in het belang van de minderjarige is. (- Gebaseerd op Advies Europees Comité van de Regio's en Meijers Committee)</p>
<p>8, lid 2 Voorstel Dublin IV- Verordening</p>	<p>Elke lidstaat zorgt ervoor dat, wanneer een niet-begeleide minderjarige aanwezig moet zijn, de niet-begeleide minderjarige bij de relevante</p>	<p>Elke lidstaat zorgt ervoor dat, wanneer er een niet-begeleide minderjarige aanwezig is, de niet-begeleide minderjarige bij alle</p>

	<p>procedures waarin deze verordening voorziet, wordt vertegenwoordigd en/of bijgestaan door een vertegenwoordiger.</p>	<p>procedures waarin deze verordening voorziet, wordt vertegenwoordigd en/of bijgestaan door een vertegenwoordiger. (- Gebaseerd op Verslag Europees Parlement 2017)</p>
<p>11, lid 3 Voorstel Opvangrichtlijn</p>	<p>Niet-begeleide minderjarigen worden alleen in uitzonderlijke omstandigheden in bewaring gehouden. Alles wordt in het werk gesteld om de bewaring van niet-begeleide minderjarigen zo spoedig mogelijk op te heffen.</p> <p>Niet-begeleide minderjarigen worden nooit in een gevangenis in bewaring gehouden.</p> <p>Zij worden zoveel als mogelijk ondergebracht in instellingen met personeel dat rekening houdt met de rechten en noden van personen van hun leeftijd en faciliteiten die zijn aangepast aan niet-begeleide minderjarigen.</p> <p>Ingeval niet-begeleide minderjarigen toch in bewaring worden gehouden, zorgen de lidstaten ervoor dat zij afgescheiden van volwassenen worden gehuisvest.</p>	<p>Niet-begeleide minderjarigen worden in geen geval in bewaring gehouden. De lidstaten zorgen in plaats daarvan voor passende zorgvoorzieningen. (- Gebaseerd op Voorstel Europese Commissie Opvangrichtlijn 2008 en Verslag Europees Parlement 2017)</p>

136. **MEER ZORG EN AANDACHT** – Bij de aanpassing van de voorstellen speelt het EHRM een niet te onderschatten rol. Het EHRM kan de lacunes in het GEAS met betrekking tot de

mensenrechtelijke bescherming niet zelf invullen. Gezien het Hof geen wetgever is, kan het, zelfs met de rechtspraak rond “kwetsbaarheid”, intrinsiek geen nieuwe verplichtingen opleggen aan de lidstaten. Wat het wel kan doen, is via deze rechtspraak een vergrootglas gebruiken voor de rechten van de NBMV en het kan de lidstaten en de Europese regelgevers aansporen tot extra zorg en aandacht.

Het Hof lijkt echter niet al te consequent met deze mogelijkheid om te gaan en zijn signaal lijkt van tijd tot tijd zelfs onzichtbaar. Het zou er dus beter aan doen om in de eerste plaats vaker en consistentier naar de “kwetsbaarheid” en “het belang van het kind” te verwijzen. Op die manier kunnen de EU-regelgevers hieruit inspiratie putten en hun aandacht meer richten op de NBMV.

137. **ANTWOORD OP DE ONDERZOEKSVRAAG** – Als de EU-regelgevers bovengeschetste suggesties in overweging nemen en het EHRM meer consistentie aanbrengt in zijn rechtspraak, kunnen ze er tot slot samen voor zorgen dat de voorstellen van het GEAS meer in overeenstemming zijn met de mensenrechten van de NBMV.

BIBLIOGRAFIE

AFDELING I. WETGEVING, VOORBEREIDENDE WERKEN, *FACT SHEETS* EN *SOFT LAW*

§1. Internationaal

Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, *United Nations Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty*, Resolutie 45/113, 14 december 1990, https://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/res45_113.pdf.

Internationaal Verdrag betreffende de Status van Vluchtelingen van 28 juli 1951.

Internationaal Verdrag inzake de Burgerrechten en Politieke rechten van 16 december 1966.

Mondiaal Pact voor Veilige, Ordelijke en Reguliere Migratie van 11 juli 2018 (Migratiepact).

Protocol van New York betreffende de Status van Vluchtelingen van 31 januari 1967.

Status of the Convention on the Rights of the Child, https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11&chapter=4&lang=en.

UN Committee on the Rights of the Child, *General Comment No. 6 (2005): Treatment of Unaccompanied and Separated Children Outside Their Country of Origin*, CRC/GC/2005/6, 27 p.

UN Committee on the Rights of the Child, *General Comment No. 14 (2013): The Right of the Child to have his or her Best Interest Taken as a Primary Consideration*, CRC/C/GC/14, 21 p.

UN HIGH COMMISSIONER FOR REFUGEES (UNHCR), *Children on the Run, Unaccompanied Children leaving Central America and Mexico and the Need for International Protection*, 2001, <http://www.unhcr.org/about-us/background/56fc266f4/children-on-the-run-full-report.html>.

UN HIGH COMMISSIONER FOR REFUGEES (UNHCR), *Guidelines on Policies and Procedures in Dealing with Unaccompanied Children Seeking Asylum*, februari 1997, 21 p, <http://www.unhcr.org/publications/legal/3d4f91cf4/guidelines-policies-procedures-dealing-unaccompanied-children-seeking-asylum.html>.

UN HIGH COMMISSIONER FOR REFUGEES (UNHCR), *Guidelines on the Applicable Criteria and Standards relating to the Detention of Asylum Seekers and Alternatives to Detention*, 2012, <https://www.unhcr.org/publications/legal/505b10ee9/unhcr-detention-guidelines.html>.

UN HIGH COMMISSIONER FOR REFUGEES (UNHCR), *Handbook and Guidelines on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status (reissued)*, december 2011, <https://www.unhcr.org/3d58e13b4.html>.

UN HIGH COMMISSIONER FOR REFUGEES (UNHCR), *Inter-agency Guiding Principles on Unaccompanied and Separated Children*, januari 2004, 71 p., <http://www.unhcr.org/protection/children/4098b3172/inter-agency-guiding-principles-unaccompanied-separated-children.html>.

UN HIGH COMMISSIONER FOR REFUGEES (UNHCR), *Note on Non-Refoulement (Submitted by the High Commissioner)*, 23 augustus 1997, <http://www.unhcr.org/excom/scip/3ae68ccd10/note-non-refoulement-submitted-high-commissioner.html>.

UN HIGH COMMISSIONER FOR REFUGEES (UNHCR), *States Parties to the Convention relating to the Status of Refugees and the 1967 Protocol*, 5 p., <http://www.unhcr.org/protection/basic/3b73b0d63/states-parties-1951-convention-its-1967-protocol.html>.

UN HIGH COMMISSIONER FOR REFUGEES (UNHCR), *Vluchteling of migrant: terminologie*, <https://www.unhcr.org/be/wp-content/uploads/sites/46/2018/01/UNHCR-Terminologie-NL.pdf>.

UN HIGH COMMISSIONER FOR REFUGEES (UNHCR), *Working with Unaccompanied Children, A Community Based Approach*, mei 1996, 97 p., <http://www.refworld.org/docid/4a54bc24d.html>.

UN HUMAN RIGHTS COUNCIL, *Progress Report: Global Issue of Unaccompanied Migrant Children and Adolescents and Human Rights*, 16 augustus 2016, 21 p.

UN HUMAN RIGHTS COUNCIL, *Resolution on Unaccompanied Migrant Children and Adolescents*, 1 juli 2015, 3 p., <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/AdvisoryCommittee/Pages/UnaccompaniedMigrantChildren.aspx>.

Universele Verklaring van de Rechten van de Mens van 10 december 1948.

Verdrag inzake de Rechten van het Kind van 20 november 1989 (Kinderrechtenverdrag).

Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke en ontorende behandeling of bestraffing van 10 december 1984 (Folterverdrag).

§2. Europees

Besluit 2001/258/EG van de Raad van 15 maart 2001 inzake de sluiting van een overeenkomst tussen de Europese Gemeenschap, de Republiek IJsland en het Koninkrijk Noorwegen betreffende de criteria en mechanismen voor de vaststelling van de staat die verantwoordelijk is voor de behandeling van een asielverzoek dat in een lidstaat, in IJsland of in Noorwegen wordt ingediend.

Besluit 2006/18/EG van de Raad van 21 februari 2006 betreffende de sluiting van de Overeenkomst tussen de Europese Gemeenschap en het Koninkrijk Denemarken houdende uitbreiding tot

Denemarken van de bepalingen van Verordening (EG) nr. 343/2003 van de Raad tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een asielverzoek dat door een onderdaan van een derde land bij een van de lidstaten wordt ingediend en van Verordening (EG) nr. 2725/2000 van de Raad betreffende de instelling van „Eurodac” voor de vergelijking van vingerafdrukken ten behoeve van een doeltreffende toepassing van de Overeenkomst van Dublin.

Besluit 2008/147/EG van de Raad van 28 januari 2008 betreffende de sluiting namens de Europese Gemeenschap van de Overeenkomst tussen de Europese Gemeenschap en de Zwitserse Bondsstaat inzake de criteria en mechanismen voor de vaststelling van de staat die verantwoordelijk is voor de behandeling van een asielverzoek dat in een lidstaat of in Zwitserland wordt ingediend.

Besluit 2011/351/EU van de Raad van 7 maart 2011 betreffende de sluiting van een Protocol tussen de Europese Gemeenschap, de Zwitserse Bondsstaat en het Vorstendom Liechtenstein betreffende de toetreding van het Vorstendom Liechtenstein tot de Overeenkomst tussen de Europese Gemeenschap en de Zwitserse Bondsstaat inzake de criteria en mechanismen voor de vaststelling van de staat die verantwoordelijk is voor de behandeling van een asielverzoek dat in een lidstaat of in Zwitserland wordt ingediend.

Chart of Signatures and Ratifications of Treaty 005 (Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms), https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/005/signatures?p_auth=h42ZKciw.

Europees Comité van de Regio's (CvdR), *Advies rond de hervorming van het gemeenschappelijk Europees asielstelsel*, 7-8 december 2016, CIVEX-VI/013.

Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC), *Advies over het voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van normen voor de opvang van verzoekers om internationale bescherming (herschikking)*, 10 maart 2017, C 75/97.

Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC), *Advies over het voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een verzoek om internationale bescherming dat door een onderdaan van een derde land of een staatloze bij een van de lidstaten wordt ingediend (herschikking)*, 2 februari 2017, C 34/144.

Europees Parlement, *Ontwerpverslag over het voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een verzoek om internationale bescherming dat door een onderdaan van een derde land of een staatloze bij een van de lidstaten wordt ingediend (herschikking)*, 24 februari 2017.

Europees Parlement, *Verslag over het voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van normen voor de opvang van verzoekers om internationale bescherming (herschikking)*, 10 mei 2017, A8-0186/2017.

- Europees Parlement, *Verslag over het voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een verzoek om internationale bescherming dat door een onderdaan van een derde land of een staatloze bij een van de lidstaten wordt ingediend (herschikking)*, 6 november 2017, A8-0345/2017.
- Europees Verdrag ter voorkoming van Foltering en Onmenselijke of Vernederende Behandeling of Bestrafing van 26 november 1987.
- Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens van 3 september 1953.
- Europese Commissie, *Aanbeveling gericht tot de Helleense Republiek over de door Griekenland te nemen specifieke dringende maatregelen met het oog op de hervatting van overdrachten uit hoofde van Verordening (EU) nr. 604/2013 van het Europees Parlement en de Raad*, 28 september 2016, L 286/75.
- Europese Commissie, *Actieplan EU niet-begeleide minderjarigen (2010-2014)*, 17 p., <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/richtlijnen/2011/07/07/actieplan-eu-niet-begeleide-minderjarigen-2010-2014>.
- Europese Commissie, *Communicatie naar het Europees Parlement en de Raad, Towards a Reform of The Common European Asylum System and Enhancing Legal Avenues to Europe*, 6 april 2016, COM(2016) 197 final.
- Europese Commissie, *Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad, tot vaststelling van minimumnormen voor de opvang van asielzoekers in de lidstaten (herschikking)*, 3 december 2008, COM(2008) 815 final.
- Europese Commissie, *Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad, tot vaststelling van normen voor de opvang van verzoekers om internationale bescherming (herschikking)*, 13 juli 2016, COM(2016) 465 final (Voorstel Opvangrichtlijn).
- Europese Commissie, *Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad, betreffende de instelling van „Eurodac” voor de vergelijking van vingerafdrukken ten behoeve van een doeltreffende toepassing van [Verordening (EU) nr. 604/2013 tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een verzoek om internationale bescherming dat door een onderdaan van een derde land of een staatloze bij een van de lidstaten wordt ingediend] , voor de identificatie van een illegaal verblijvende onderdaan van een derde land of staatloze en betreffende verzoeken van rechtshandavingsinstanties van de lidstaten en Europol om vergelijkingen van Eurodac-gegevens ten behoeve van rechtshandhaving (herschikking)*, 4 mei 2016, COM(2016) 272 final (Eurodac).
- Europese Commissie, *Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad, inzake het Asielagentschap van de Europese Unie en tot intrekking van Verordening (EU) nr. 439/2010*, 4 mei 2016, COM(2016) 271 final.

Europese Commissie, Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad, *inzake normen voor de erkenning van onderdanen van derde landen of staatlozen als personen die internationale bescherming genieten, voor een uniforme status voor vluchtelingen of voor personen die in aanmerking komen voor subsidiaire bescherming, en voor de inhoud van de verleende bescherming, alsook tot wijziging van Richtlijn 2003/109/EG van de Raad van 25 november 2003 betreffende de status van langdurig ingezetenen van derde landen*, 13 juli 2016, COM(2016) 466 final (Voorstel Kwalificatieverordening).

Europese Commissie, Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad, *tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een verzoek om internationale bescherming dat door een onderdaan van een derde land of een staatloze bij een van de lidstaten wordt ingediend (herschikking)*, 4 mei 2016, COM(2016) 270 final (Dublin IV).

Europese Commissie, Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad *tot vaststelling van een gemeenschappelijke procedure voor internationale bescherming in de Unie en tot intrekking van Richtlijn 2013/32/EU*, 13 juli 2016, COM(2016) 467 final (Voorstel Procedureverordening).

Europese Commissie, *Questions & Answers: Reforming the Common European Asylum System*, 4 mei 2016, MEMO/16/1621.

Europese Raad, *Conclusie*, 28 juni 2018, EUCO 9/18.

Europese Raad, *Conclusies van het voorzitterschap van de Europese Raad van Tampere*, 15 en 16 oktober 1999.

Europese Raad, *Het Programma van Stockholm – Een open en veilig Europa ten dienste en ter bescherming van de burger*, 4 mei 2010, 2010/C 115/01.

Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie, 18 december 2000, 2000/C 364/01.

Meijers Committee, *Note on the proposed reforms of the Dublin Regulation (COM(2016) 197), the Eurodac recast proposal (COM(2016) 272 final) and the proposal for an EU Asylum Agency (COM(2016) 271 final)*, 2016.

Onderzoeksdienst van het Europees Parlement (EPRS), *Reform of the Dublin System*, 1 maart 2019, PE 586.639.

Raad van de Europese Unie, *Nota*, 2 juni 2017, 9781/17.

Raad van de Europese Unie, *Nota*, 6 oktober 2017, 12802/17.

Raad van de Europese Unie, *Nota*, 30 mei 2018, 9520/18.

Raad van de Europese Unie, *Nota*, 27 november 2018, 14597/18.

Raad van de Europese Unie, *Nota*, 26 februari 2019, 6600/19.

Resolutie van de Raad nr. C 274/13 van 20 juni 1995 over minimumwaarborgen voor asielprocedures.

Resolutie van de Raad nr. 97/C 221/03 van 26 juni 1997 inzake niet-begeleide minderjarige onderdanen van derde landen.

Richtlijn 2001/55/EG van de Raad van 20 juli 2001, betreffende minimumnormen voor het verlenen van tijdelijke bescherming in geval van massale toestroom van ontheemden en maatregelen ter bevordering van een evenwicht tussen de inspanning van de lidstaten voor de opvang en het dragen van de consequenties van de opvang van deze personen.

Richtlijn 2003/9/EG van de Raad van 27 januari 2003, tot vaststelling van minimumnormen voor de opvang van asielzoekers in de lidstaten.

Richtlijn 2003/86/EG van de Raad van 22 September 2003 inzake het recht op gezinshereniging.

Richtlijn 2004/81/EG van de Raad van 29 april 2004, betreffende de verblijfstitel die in ruil voor samenwerking met de bevoegde autoriteiten wordt afgegeven aan onderdanen van derde landen die het slachtoffer zijn van mensenhandel of hulp hebben gekregen bij illegale immigratie.

Richtlijn 2011/36/EU van de Raad van 5 april 2011, inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan, en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/629/JBZ van de Raad.

Richtlijn 2011/95/EU van de Raad van 13 december 2011, inzake normen voor de erkenning van onderdanen van derde landen of staatlozen als personen die internationale bescherming genieten, voor een uniforme status voor vluchtelingen of voor personen die in aanmerking komen voor subsidiaire bescherming, en voor de inhoud van de verleende bescherming.

Richtlijn 2013/32/EU van de Raad van 26 juni 2013, betreffende gemeenschappelijke procedures voor de toekenning en intrekking van de internationale bescherming (herschikking).

Richtlijn 2013/33/EU van de Raad van 26 juni 2013, tot vaststelling van normen voor de opvang van verzoekers om internationale bescherming (herschikking).

Toelichtingen bij het Handvest van de Grondrechten, 14 december 2007, 2007/C 303/02.

Uitvoeringsverordening, nr. 118/2014 van de Commissie van 30 januari 2014 tot wijziging van Verordening (EG) nr. 1560/2003 houdende uitvoeringsbepalingen van Verordening (EG) nr. 343/2003 van de Raad tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een asielverzoek dat door een onderdaan van een derde land bij een van de lidstaten wordt ingediend.

Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU) van 26 oktober 2012.

Verdrag van de Raad van Europa inzake de bestrijding van Mensenhandel van 16 mei 2005.

Verordening (EU), nr. 604/2013 van de Raad van 26 juni 2013 tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een asielverzoek dat door een onderdaan van een derde land bij een van de lidstaten wordt ingediend (Dublin III).

§3. Andere

Amerikaans Verdrag voor de Rechten van de Mens van 18 juli 1978.

Programmawet (I) 24 december 2002 Titel XIII Hoofdstuk VI: Voogdij over niet-begeleide minderjarige vreemdelingen, *B.S.* 31 december 2002.

AFDELING II. RECHTSPRAAK

§1. Europees Hof voor de Rechten van de Mens

EHRM 21 februari 1975, nr. 4451/70, Golder/Verenigd Koninkrijk.

EHRM 25 april 1978, nr. 5856/72, Tyrer/Verenigd Koninkrijk.

EHRM 13 juni 1979, nr. 00006833/74, Marckx/België.

EHRM 9 oktober 1979, nr. 6289/73, Airey/Ierland.

EHRM 26 maart 1985, nr. 8978/80, X en Y/Nederland.

EHRM 18 december 1986, nr. 9990/82, Bozano/Frankrijk.

EHRM 7 juli 1989, nr. 14038/88, Soering/Verenigd Koninkrijk.

EHRM 21 februari 1990, nr. 11509/85, Van Der Leer/Nederland.

EHRM 30 augustus 1990, nrs. 12244/86, 12245/86, 12383/86, Fox, Campbell en Hartley/Verenigd Koninkrijk.

EHRM 20 maart 1991, nr. 15576/89, Cruz Varas e.a./Zweden.

EHRM 30 oktober 1991, nrs. 13163/87, 13164/87, 13165/87, 13447/87, 13448/87, Vilvarajah e.a./Verenigd Koninkrijk.

EHRM 25 juni 1996, nr. 19776/92, Amuur/Frankrijk.

EHRM 11 november 1996, nr. 17862/91, Cantoni/Frankrijk.

EHRM 15 november 1996, nr. 22414/93, Chahal/Verenigd Koninkrijk.

EHRM 17 december 1996, nr. 25964, Ahmed/Oostenrijk.

EHRM 29 april 1997, nr. 24573/94, H.L.R./Frankrijk.

EHRM 2 mei 1997, nr. 146/1996/767/964, D./Verenigd Koninkrijk.

EHRM 25 mei 1998, nr. 15/1997/799/1002, Kurt/Turkije.

EHRM 1 oktober 1998, nr. 25599/94, A./Verenigd Koninkrijk.

EHRM 18 februari 1999, nr. 24833/94, Matthews/Verenigd Koninkrijk.
EHRM 11 juli 2000, nr. 40035/98, Jabari/Turkije.
EHRM 18 januari 2001, nr. 27238/95, Chapman/Verenigd Koninkrijk.
EHRM 10 mei 2001, nr. 29392/95, Z. en anderen/Verenigd Koninkrijk.
EHRM 16 mei 2002, nr. 39474/98, D.G./Ierland.
EHRM 18 juni 2002, nr. 25656/94, Orhan/Turkije.
EHRM 25 juni 2003, nr. 48206/99, Maire/Portugal.
EHRM 23 september 2003, nr. 36141/97, Hansen/Turkije.
EHRM 30 juni 2005, nr. 45036/98, Bosphorus Hava Yollari Turizm Ve Ticaret Anonim Sirketi
(Bosphorus Airways)/Ierland.
EHRM 26 juli 2005, nr. 73316/01, Siliadin/Frankrijk.
EHRM 6 oktober 2005, nr. 74025/01, Hirst/Verenigd Koninkrijk.
EHRM 7 februari 2006, nr. 57325/00, D.H. en anderen/Tsjechië.
EHRM 12 oktober 2006, nr. 13178/03, Mubilanzila Mayeka en Kaniki Mitunga/België.
EHRM 18 oktober 2006, nr. 46410/99, Ünür/Nederland.
EHRM 11 oktober 2007, nr. 656/06, Nasrullojev/Rusland.
EHRM 24 januari 2008, nrs. 29787/03 en 29810/03, Riad en Idiab/België.
EHRM 28 februari 2008, nr. 37201/06, Saadi/Italië.
EHRM 23 juni 2008, nr. 1638/03, Maslov/Oostenrijk.
EHRM 16 december 2008, nr. 58478/00, Rupa/Roemenië (nr. 1).
EHRM 22 september 2009, nr. 30471/08, Abdolkhani en Karimnia/Turkije.
EHRM 19 januari 2010, nr. 41442/07, Muskhadzhiyeva en anderen /België.
EHRM 16 maart 2010, nr. 15766/03, Orsus en anderen/Kroatië.
EHRM 20 mei 2010, nr. 38832/06, Alajos Kiss/Hongarije.
EHRM 1 juni 2010, nr. 22978/05, Gäfgen/Duitsland.
EHRM 20 juli 2010, nr. 23505/09, N./Zweden.
EHRM 28 oktober 2010, nr. 41533/08, Bubullima/Griekenland.
EHRM 21 december 2010, nr. 36435/07, Raffray Taddei/Frankrijk.
EHRM 21 januari 2011, nr. 30696/09, M.S.S./België en Griekenland.
EHRM 1 februari 2011, nr. 31845/10, Horie/Verenigd Koninkrijk.
EHRM 10 maart 2011, nr. 2700/10, Kiyutin/Rusland.
EHRM 5 april 2011, nr. 8687/08, Rahimi/Griekenland.
EHRM 28 juni 2011, nr. 55597/09, Nunez/Noorwegen.
EHRM 3 november 2011, nr. 32010/07, Coccagna/Frankrijk.

EHRM 8 november 2011, nr. 18968/07, V.C./Slovakije.
EHRM 13 december 2011, nr. 15297/09, Kanagaratnam en anderen/België.
EHRM 19 april 2012, nr. 39472/07, Popov/Frankrijk.
EHRM 24 april 2012, nr. 25446/06, Yordanova/Bulgarije.
EHRM 31 juli 2012, nr. 14902/10, Mahmundi/Griekenland.
EHRM 8 november 2012, nr. 28973/11, Z.H./Hongarije.
EHRM 10 januari 2013, nr. 43418/09, Claes/België.
EHRM 29 januari 2013, nr. 11146/11, Horvath en Kiss/Hongarije.
EHRM 12 maart 2013, nr. 15351/03, Zarzycki/Polen.
EHRM 25 juni 2013, nr. 6087/03, Grimailovs/Letland.
EHRM 23 juli 2013, nr. 41872/10, M.A./Cyprus.
EHRM 1 oktober 2013, nr. 24575/10, Ticu/Roemenië.
EHRM 7 oktober 2013, nr. 53709/11, A.F./Griekenland.
EHRM 24 oktober 2013, nr. 71825/11, Housein/Griekenland.
EHRM 9 december 2013, nr. 55352/12, Aden Ahmed/Malta.
EHRM 28 januari 2014, nr. 35810/09, O’Keeffe/Ierland.
EHRM 6 februari 2014, nr. 2689/12, Semikhvostov/Rusland.
EHRM 4 november 2014, nr. 29217/12, Tarakhel/Zwitserland.
EHRM 11 december 2014, nr. 70586/11, Mohamad/Griekenland.
EHRM 16 december 2014, nr. 57123/08, Dimcho Dimov/Bulgarije (nr. 1).
EHRM 19 februari 2015, nr. 10401/12, Helhal/Frankrijk.
EHRM 2 april 2015, nr. 39766/09, Aarabi/Griekenland.
EHRM 7 juli 2015, nr. 60125/11, V.M. en anderen/België.
EHRM 17 november 2015, nr. 47687/13, Bamouhammad/België.
EHRM 26 november 2015, nr. 10290/13, Mahamed Jama/Malta.
EHRM 23 februari 2016, nr. 51500/18, Cam/Turkije.
EHRM 24 maart 2016, nr. 14165/16, Sh.D. en anderen/Griekenland.
EHRM 24 maart 2016, nr. 28026/05, Sharma/Letland.
EHRM 26 april 2016, nr. 10511/10, Murray/Nederland.
EHRM 5 juli 2016, nr. 9912/15, O.M./Hongarije.
EHRM 12 juli 2016, nr. 11593/12, A.B. e.a. /Frankrijk.
EHRM 12 juli 2016, nr. 33201/11, R.M. e.a. /Frankrijk.
EHRM 12 juli 2016, nr. 68264/14, R.K. e.a./Frankrijk.
EHRM 12 juli 2016, nr. 76491/14, R.C. en V.C./Frankrijk.

EHRM 6 september 2016, nr. 73548/13, W.D./België.
EHRM 22 november 2016, nrs. 25794/13 en 28151/13, Abdullahi Elmi en Aweys Abubakar/Malta.
EHRM 15 december 2016, nr. 16483/12, Khlaifia e.a./Italië.
EHRM 21 maart 2017, nr. 686/12, Bujak/Polen.
EHRM 29 juni 2017, nr. 77248/12, Dimcho Dimov/Bulgarije (nr. 2).
EHRM 5 juli 2017, nr. 9912/15, O.M./Hongarije.
EHRM 28 november 2017, nr. 55089/13, Dorneanu/Roemenië.
EHRM 7 december 2017, nr. 8138/16, S.F./Bulgarije.
EHRM 30 januari 2018, nr. 23065/12, Enver Sahin/Turkije.
EHRM 26 juni 2018, nr. 27496/15, Mohamed Hasan/Noorwegen.
EHRM 24 juli 2018, nr. 53183/07, Negrea e.a./Roemenië.
EHRM 22 oktober 2018, nrs. 35553/12, 36678/12 en 36711/12, S., V. en A./Denemarken.
EHRM 6 november 2018, nr. 3289/10, Burlya e.a./Oekraïne.
EHRM 11 december 2018, nr. 65550/13, Belli en Arquier-Martinez/Zwitserland.

EHRM verzoekschrift nr. 14165/16, Sh.D. e.a./Griekenland.

§2. Hof van Justitie van de Europese Unie

HvJ 5 februari 1963, C-26/62, ECLI:EU:C:1963:1, Van Gend & Loos.

HvJ 17 mei 1972, C-93/71, ECLI:EU:C:1972:39, Leonasio.

HvJ 5 april 1979, C-148/78, ECLI:EU:C:1979:110, Ratti.

HvJ 2 maart 2010, C-175/08, C-176/08, C-178/08 en C-179/08, ECLI:EU:C:2010:105, Abdulla, Hasan, Adem, Rashi en Jama/ Duitsland.

HvJ 21 december 2011, C-411/10, ECLI:EU:C:2011:865, N.S./ Secretary of State for the Home Department e.a.

HvJ 26 februari 2013, C-617/10, ECLI:EU:C:2013:105, Aklagaren/Hans Akerberg Fransson.

HvJ 6 juni 2013, C-648/11, ECLI:EU:C:2013:367, M.A. e.a./ Secretary of State for the Home Department.

HvJ 10 juli 2014, C-198/13, ECLI:EU:C:2014:2055, Julian Hernandez en anderen.

HvJ 18 december 2014, Advies 2/13, ECLI:EU:C:2014:2454, Advies krachtens artikel 218, lid 11 VWEU (Toetreding EU tot het EVRM).

HvJ 16 februari 2017, C-578/16, ECLI:EU:C:2017:127, C.K. e.a./ Republika Slovenija.

HvJ 28 februari 2017, T-192/16, ECLI:EU:T:2017:128, N.F./Europese Raad.

HvJ 9 maart 2017, C-406/15, ECLI:EU:C:2017:198, Milkova.

§3. Inter-Amerikaans Hof voor de Rechten van de Mens

IAHRM 17 juni 2005, Yakye Axa Indigenous Community/Paraguay.

IAHRM 8 september 2005, Yean en Bosico/Dominicaanse Republiek.

IAHRM 4 juli 2006, Ximenes-Lopes/Brazilië.

IAHRM 26 september 2006, Vargas-Areco/Paraguay.

IAHRM 16 november 2009, Gonzalez en anderen (“Cotton Field”)/Mexico.

IAHRM 27 november 2012, Castillo Gonzalez en anderen/Venezuela.

IAHRM 25 november 2013, Familie Pacheco Tineo/Bolivië.

§4. Andere

Belgisch Hof van Cassatie 4 november 1999, C.99.0111.N, Van Hauwermeiren/Van Damme e.a.

Belgisch Hof van Cassatie 26 mei 2008, S.06.0105.F, D.D., A.S/H.D.P. Caisse de Compensation pour allocations familiales.

Belgisch Hof van Cassatie 11 juni 2010, C.09.0236.F, W.N./D. M.-J.

Belgische Raad van State 30 maart 2005, 142.729.

Belgische Raad van State 29 mei 2013, 223.630.

Franse Cour de Cassation 1 oktober 2005, 1810, X/Y.

Italiaanse Grondwettelijk Hof 24 oktober 2007, 348.

Nederlandse Centrale Raad van Beroep 24 januari 2006, 05/3621.

Nederlandse Raad van State 22 februari 2006, 200507814/1.

AFDELING III. RECHTSLEER

§1. Boeken

ALSTON, P. en GOODMAN, R., *International Human Rights*, Oxford, Oxford University Press, 2013, 1580.

BOELES, P., DEN HEIJER, M., LODDER, G. en WOUTERS, K., *European Migration Law*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 455.

- BUCK, T., *International Child Law*, Londen, Routledge, 2014, 478.
- CARDOL, G., *Ontheemd, vreemd en minderjarig – Het recht op ontwikkeling van de alleenstaande minderjarige vreemdeling in (inter)nationale wet- en regelgeving*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2005, 497.
- CARLIER, J.Y. en SAROLEA, S., *Droit des étrangers*, Brussel, Larcier, 2016, 831.
- CHERUBINI, F., *Asylum Law in the European Union*, London, Routledge, 2015, 290.
- CLAYTON, R. en TOMLINSON, H., *The Law of Human Rights*, Oxford, Oxford University Press, 2009, 2193.
- COSTELLO, C., *The Human Rights of Migrants and Refugees in European Law*, Oxford, Oxford University Press, 2016, 356.
- DELZANGLES, B., *Activisme et Autolimitation de la Cour européenne des droits de l'homme*, Parijs, Fondation Varenne, 2008, 565.
- DEMBOUR, M.-B., *Who Believes in Human Rights? Reflections on the European Convention*, Cambridge, Cambridge University Press, 2006, 310.
- DENYS, L., *Overzicht van het vreemdelingenrecht*, Heule, Inni Publishers, 2019, 1153.
- DETRICK, S.L., *A commentary on the United Nations Convention on the rights of the child*, Den Haag, Kluwer Law International, 1999, 790.
- HAECK, Y. en BURBANO HERRERA, C., *Procederen voor het Europees Hof voor de Rechten van de Mens*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 467.
- HAILBRONNER, K. en THYM, D., *EU Immigration and asylum law- a commentary*, München, C.H. Beck, 2016, 1638.
- HARRIS, D., O'BOYLE, M., BATES, E. en BUCKLEY, C., *Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford, Oxford University Press, 2014, 1006.
- LAVRYSEN, L., *Human Rights in a Positive State*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 428.
- LEBOEUF, L., *Le droit européen de l'asile – Au défi de la confiance mutuelle*, Limal, Anthemis, 2016, 470.
- LIEFAARD, T., *Deprivation of Liberty of Children in Light of International Human Rights Law and Standards*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 696.
- MOLE, N. en MEREDITH, C., *Asylum and the European Convention on Human Rights*, Straatsburg, Council of Europe Publishing, 2010, 283.

- PEERS, S., MORENO-LAX, V., GARLICK, M. en GUILD, E., *EU Immigration and Asylum Law (Text and Commentary): Second Revised Edition*, Leiden, Brill Nijhoff, 2015, 673.
- PUT, J., *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2015, 589.
- RAINEY, B., WICKS, E. en OVEY, C., *The European Convention on Human Rights*, Oxford, Oxford University Press, 2017, 692.
- SAROLEA, S., *Droits de l'homme et migrations: de la protection au migrant aux droits de la personne migrante*, Brussel, Bruylant, 2006, 718.
- SCHABAS, W.A., *The European Convention on Human Rights*, Oxford, Oxford University Press, 2015, 1308.
- SLINGENBERG, L., *The Reception of Asylum Seekers under International Law: Between Sovereignty and Equality*, Oxford, Hart, 2014, 408.
- TURNER, B.S., *Vulnerability and human rights*, University Park, The Pennsylvania State University Press, 2006, 160.
- VELLUTI, S., *Reforming the Common European Asylum System- legislative developments and judicial activism of the European courts*, Londen, Springer Heidelberg, 2014, 109.
- WOUTERS, J., RYNGAERT, C., RUYS, T. en DE BAERE, G., *International Law – A European Perspective*, Oxford, Hart, 2019, 1038.

§2. Verzamelwerken

- ANDO, N., “General Comments/Recommendations”, in encyclopedie, *Oxford Public International Law*, Oxford, Oxford University Press, 2008.
- BAULOZ, C., INELI-CIGER, M., SINGER, S. en STOYANOVA, V., “Introducing the Second Phase of the Common European Asylum System”, in BAULOZ, C., INELI-CIGER, M., SINGER, S. en STOYANOVA, V. (eds.), *Seeking Asylum in the European Union*, Leiden, Brill Nijhoff, 2015, 297.
- BIONDI, P., “Compliance with Fundamental Rights Demands Shared Responsibility”, in V. STOYANOVA en E. KARAGEORGIU (eds.), *The New Asylum and Transit Countries in Europe during and in the Aftermath of the 2015/2016 Crisis*, Leiden, Brill Nijhoff, 2019, 307.
- BLAAK, M., BRUNING, M., EIJGENRAAM, M., KAANDORP, M. en MEUWESE, S., “De Rechten van het Kind”, in M. BLAAK, M. BRUNING, M. EIJGENRAAM, M. KAANDORP en S. MEUWESE (eds.), *Handboek Internationaal Jeugdrecht*, Leiden, Defence for Children, 2012, 166.

- BLEICHRODT, E., “Right to Liberty and Security”, in P. VAN DIJK, F. VAN HOOFF, A. VAN RIJN en L. ZWAAK (eds.), *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights*, Antwerpen, Intersentia, 2018, 1230.
- BOSSUYT, M., “De inroepbaarheid van verdragsbepalingen of wat is er rechtstreeks aan de rechtstreekse werking?”, in J. WOUTERS en D. VAN EECKHOUTTE (eds.), *Doorwerking van internationaal recht in de Belgische rechtsorde*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 652.
- BOSSUYT, M., “Is the European Court of Human Rights on a slippery slope?”, in S. FLOGAITIS, T. ZWART en J. FRASER (eds.), *The European Court of Human Rights and its discontents: turning criticism into strength*, Cheltenham, Edward Elgar, 2013, 240.
- BRANDL, U. en CZECH, P., “General and Specific Vulnerability of Protection-Seekers in the EU: Is there an Adequate Response to their Needs?”, in F. IPPOLITO en S. IGLESIAS (eds.), *Protecting Vulnerable Groups: The European Human Rights Framework*, Oxford, Hart Publishing, 2015, 494.
- CAMBIEN, N. en VAN NIEUWENBORGH, M., “De EU-rechtsorde: de beginselen van voorrang en rechtstreekse werking”, in J. NOWAK en N. CARIAT (eds.), *Le droit de l'Union européenne et le juge belge / Het recht van de Europese Unie en de Belgische rechter*, Brussel, Larcier, 2015, 504.
- CERIANI CERNADAS, P., “The human rights of children in the context of international migration”, in W. VANDENHOLE, E. DESMET, D. REYNAERT en S. LEMBRECHTS (eds.), *Routledge International Handbook of Children's Rights Studies*, Londen, Routledge, 2015, 436.
- CHOMSKY, A., “A central American drama in four facts”, in M. LOPEZ-STAFFORD LEVY (ed.), *Children from the other America*, Rotterdam, Sense Publishers, 2016, 116.
- DE BAERE, G., “The Court of Luxemburg acting as an asylum court”, in A. ALEN, V. JOOSTEN, R. LEYSEN en W. VERRIJDT (eds.), *Liberæ Cogitationes: Liber Amicorum Marc Bossuyt*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 974.
- DESMET, N. en DEFRANQ, R., “De minderjarige vreemdeling”, in Kinderrechtswinkels (ed.), *De juridische positie van de minderjarige in de praktijk*, Kortrijk-Heule, UGA, 2010, 375.
- FARRUGIA, R. en TOUZENIS, K. “The international protection of unaccompanied and separated migrant and asylum-seeking children in Europe”, in J. KANICS, D.S. HERNANDEZ en K. TOUZENIS (eds.), *Migrating alone- Unaccompanied and separated children's migration to Europe*, Unesco Publishing, 2010, 187.
- FINEMAN, M.A., “Equality, autonomy, and the vulnerable subject in law and politics”, in M.A. FINEMAN en A. GREAR (eds.), *Vulnerability, reflections on a new ethical foundation for law and politics*, London, Farnham: Ashgate, 2013, 236.

- FOURNIER, K., “De voorgedijwet voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen: terug- en vooruitblik”, in D. VANHEULE (ed.), *Migratie en migrantenrecht – ontwikkelingen inzake arbeidsdiscriminatie, detachering van werknemers, kinderonvoering en de Dublinverordening*, Brugge, Die Keure, 2017, 207.
- LEMMENS, K., “Criticising the European Court of Human Rights or Misunderstanding the Dynamics of Human Rights Protection”, in P. POPELIER, S. LAMBRECHT en K. LEMMENS (eds.), *Criticism of the European Court of Human Rights – Shifting the Convention System: Counter-Dynamics at the National and EU Level*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 571.
- LIMBEEK, M. en BRUNING, M., “The Netherlands – Two Decades of the CRC in Dutch Case Law”, in T. LIEFAARD en J.E. DOEK (eds.), *Litigating the Rights of the Child*, Dordrecht, Springer, 2014, 265.
- MAES, A., “Asielrecht in de kering: de nieuwe Dublinverordening en de nieuwe kwalificatierichtlijn”, in D. VANHEULE (ed.), *Migratie en migrantenrecht – ontwikkelingen inzake arbeidsdiscriminatie, detachering van werknemers, kinderonvoering en de Dublinverordening*, Brugge, Die Keure, 2017, 207.
- MATERA, C., “The Influence of International Organisations on the EU’s Area of Freedom, Security and Justice: A First Inquiry”, in R.A. WESSEL en S. BLOCKMANS (eds.), *Between Autonomy and Dependence*, Den Haag, Springer, 2014, 340.
- MYJER, E., “The European Court of Human Rights is no European Asylum Court”, in A. ALEN, V. JOOSTEN, R. LEYSEN en W. VERRIJDT (eds.), *Liberæ Cogitationes: Liber Amicorum Marc Bossuyt*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 974.
- POLLET, K., “Grondrechtenbescherming in de Dublin III-verordening: de doodsteek voor het Dublinsysteem?”, in D. VANHEULE (ed.), *Migratie en migrantenrecht – ontwikkelingen inzake arbeidsdiscriminatie, detachering van werknemers, kinderonvoering en de Dublinverordening*, Brugge, Die Keure, 2017, 207.
- SHELTON, D. en GOULD, A., “Positive and Negative Obligations”, in D. SHELTON (ed.), *The Oxford Handbook of International Human Rights Law*, Oxford, Oxford University Press, 2013, 1018.
- STALFORD, H., “The CRC in Litigation under EU Law”, in T. LIEFAARD en J.E. DOEK (eds.), *Litigating the Right of the Child: the UN Convention on the Rights of the Child in Domestic and International Jurisprudence*, Dordrecht, Springer, 2014, 211.
- SUDRE, F., “L’interdiction de la torture et des traitements inhumains et dégradants”, in F. SUDRE (ed.), *Les grands arrêts de la Cour européenne des Droits de l’Homme*, Parijs, Themis Droit, 2015, 944.

VANDENHOLE, W., “Belgium – The Convention of the Rights of the Child in Belgian Case Law”, in T. LIEFAARD en J.E. DOEK (eds.), *Litigating the Rights of the Child*, Dordrecht, Springer, 2014, 265.

VANDENHOLE, W., “Children’s rights from a legal perspective: Children’s rights law”, in W. VANDENHOLE, E. DESMET, D. REYNAERT en S. LEMBRECHTS (eds.), *Routledge International Handbook of Children’s Rights Studies*, Londen, Routledge, 2015, 436.

VERMEULEN, B. en BATTJES, H., “Prohibition of Torture and Other Inhuman or Degrading Treatment or Punishment”, in P. VAN DIJK, F. VAN HOOFF, A. VAN RIJN en L. ZWAAK (eds.), *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights*, Antwerpen, Intersentia, 2018, 1230.

WOLTJER, A., “The European Court of Human Rights and the Court of Justice of the European Union: an Imperfect Match? Interaction Between both Courts in the Field of Immigration Law”, in M. VAN ROOSMALEN, B. VERMEULEN, F. VAN HOOFF en M. OOSTING (eds.), *Fundamental Rights and Principles: Liber Amicorum Pieter van Dijk*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 584.

§3. Tijdschriften

ALLSOPP, J. en CHASE, E., “Best Interests, Durable Solutions and Belonging: Policy Discourses Shaping the Futures of Unaccompanied Migrant and Refugee Minors Coming of Age in Europe”, *Journal of Ethnic and Migration Studies* 45(2), 2019, 293-311.

ANDROFF, D., “The Human Rights of Unaccompanied Minors in the USA from Central America”, *Journal of Human Rights and Social Work* 1(2), 2016, 71-77.

ATAIANTS, J., COHEN, C., HENDERSON RILEY, A., TELLEZ LIEBERMAN, J., REIDY, M.C. en CHILTON, M., “Unaccompanied Children at the United States Border, a Human Rights Crisis that can be Addressed with Policy Change”, *Journal Immigrant Minority Health* 20(4), 2018, 1000-1010.

BATTJES, H., DEMBOUR, M.-B., DE HART, B. en FARAHAT, A., “Introduction: the European Court of Human Rights and immigration: limits and possibilities”, *European Journal of Migration and Law* 11, 2009, 199-204.

BEDUSCHI, A., “The Contribution of the Inter-American Court of Human Rights to the Protection of Irregular Immigrants’ Rights: Opportunities and Challenges”, *Refugee Survey Quarterly* 34, 2015, 45-74.

BEDUSCHI, A., “Vulnerability on Trial: Protection of Migrant Children’s Rights in the Jurisprudence of International Human Rights Courts”, *Boston University International Law Journal* 36(1), 2018, 55-85.

BHABHA, J., “Arendt’s children: do today’s migrant children have a right to have rights?”, *Human Rights Quarterly* 31, 2009, 410-451.

- BIEL, A.M., “Detention of Minors in EU Return Procedures: Assessing the Extent to Which Polish Law is Reflective of the EU Migration Regime and International Human Rights Standards”, *Central and Eastern European Migration Review* 6(2), 2017, 69-102.
- BOSSUYT, M., “Rechterlijk activisme in Straatsburg”, *Rechtskundig Weekblad* 19, 2014, 723-733.
- BOSSUYT, M., “The European Union Confronted with an Asylum Crisis in the Mediterranean: Reflections on Refugees and Human Rights Issues”, *European Journal of Human Rights* 5, 2015, 581-605.
- BREKKE, J.-P., “Stuck in transit: secondary migration of asylum seekers in Europe, national differences and the Dublin Regulation”, *Journal of Refugee Studies* 28(2), 2014, 145-162.
- BRUIN, R., KOK, S.G. en TERLOUW, A., “Dublin: blind interstatelijk vertrouwen is een fictie: over inwilligingspercentages en overdrachten”, *Justitiële Verkenningen* 41(3), 2015, 71-89.
- BYRNE, K., “Migrant, Refugee or Minor? It Matters for Children in Europe”, *FMReview*, 2017, 94-96.
- CASARICO, A., FACCHINI, G. en TESTA, C., “Asylum policy and illegal immigration: perspectives and challenges”, *DICE report* 14(4), 2016, 14-20.
- COMTE, F., “A New Agency is Born in the European Union: the European Asylum Support Office”, *European Journal of Migration and Law* 1(4), 2010, 373-405.
- CORNELISSE, G., “Mensenrechten begrensd: detentie in het vreemdelingenrecht”, *Justitiële Verkenningen* 38(6), 2012, 52-66.
- DA LOMBA, S., “Vulnerability, irregular migrants’ health-related rights and the European Court of Human Rights”, *Eur. J. Health L.* 21(399), 2014, 339-364.
- DE GRAEVE, K., “Classed Landscapes of Care and Belonging: Guardianships of Unaccompanied Minors”, *Journal of Refugee Studies* 30(1), 2015, 71-88.
- DE JESUS BUTLER, I., “The Rights of the Child in the Case Law of the Inter-American Court of Human Rights: Recent Cases”, *Human Rights Law Review* 5(1), 2005, 151-167.
- DEN HEIJER, M., RIJPMAN, J. en SPIJKERBOER, T., “Coercion, Prohibition and Great Expectations: The Continuing Failure of the Common European Asylum System”, *Common Market Law Review* 52, 2016, 607-642.
- DEVI, S. “Unaccompanied Migrant Children at Risk across Europe”, *World Report* 387, 2016, 2590.
- DUDLEY, M., STEEL, Z., MARES, S. en NEWMAN, L., “Children and Young People in Immigration Detention”, *Current Opinion in Psychiatry* 25(4), 2012, 285-292.

- DULITZKY, A. E., “An Inter-American Constitutional Court – The Invention of the Conventionality Control by the Inter-American Court of Human Rights”, *Texas International Law Journal* 50(1), 2015, 45-93.
- EIDE, K. en HJERN, A., “Unaccompanied refugee children – vulnerability and agency”, *Acta Paediatrica* 102, 2013, 666-668.
- ETINSKI, R. en DAJIC, S., “Direct Effect of the European Convention on Human Rights”, *Belgrade Law review* LXIII(3), 2015, 91-111.
- FERRARA, P., CORSELLO, G., SBORDONE, A., NIGRI, L., CAPORALE, O., EHRICH, J. EN PETTOELLO-MANTOVANI, M., “The “Invisible Children”: Uncertain Future of Unaccompanied Minor Migrants in Europe”, *EPA* 169, 2016, 332-333.
- FLEUREN, J., “De historische ontwikkeling van de verhouding tussen internationaal recht en nationaal recht”, *Ars Aequi* 61, 2012, 510-519.
- GAMMELTHOFT-HANSEN, T. en GAMMELTHOFT-HANSEN, H., “The right to seek-revisited. On the Human Rights Declaration article 14 and access to asylum procedures in the EU”, *European Journal of Migration and Law* 10, 2008, 439-459.
- GIL-BAZO, M.T., “The Charter of Fundamental Rights of the European Union and the right to be granted asylum in the Union’s law”, *Refugee Survey Quarterly* 27(3), 2008, 33-52.
- GIMENO-MONTERDE, C. en GUTTIEREZ-SANCHEZ, J.D., “Fostering Unaccompanied Migrating Minors: A Cross-border Comparison”, *Children and Youth Services Review* 99, 2019, 36-42.
- GIUPPONI, B.O., “Assessing the Evolution of the Inter-American Court of Human Rights in the Protection of Migrants’ Rights: Past, Present and Future”, *The International Journal of Human Rights* 21(9), 2017, 1477-1503.
- GJIPALI, D., “The External Dimension of EU Migration Policy”, *Academicus: International Scientific Journal* MMXVII(15), 2017, 158-165.
- GREAR, A., “Challenging corporate “humanity”: legal disembodiment, embodiment and human rights”, *Hum. Rts. L. Rev.* 7 (3), 2007, 511- 543.
- GREENMAN, K., “A Castle Built on Sand? Article 3 ECHR and the Source of Risk in *Non-Refoulement* Obligations in International Law”, *International Journal of Refugee Law* 27(2), 2015, 264-296.
- HERNANDEZ, D.S., “Analyse d’une catégorie juridique récente: le mineur étranger non accompagné, séparé ou isolé”, *Revue européenne des migrations* 30, 2014, 17-34.

- KALVERBOER, M., BELTMAN, D., VAN OS, C. en ZIJLSTRA, E., “The Best Interests of the Child in Cases of Migration: Assessing and Determining the Best Interests of the Child in Migration”, *International Journal of Children’s Rights* 25, 2017, 114-139.
- KAPFERER, S., “Article 14(2) of the Universal Declaration of Human Rights and exclusion from international refugee protection”, *Refugee Survey Quarterly* 27(3), 2008, 53-75.
- KARAMANIDOU, L. en SCHUSTER, L., “Realizing one’s rights under the 1951 Convention 60 years on: a review of practical constraints on accessing protection in Europe”, *Journal of Refugee Studies* 25(2), 2011, 169-192.
- KEEN, R., “The development of problem solving in young children: a critical cognitive skill”, *Ann. Rev. Psychol.* 62(1), 2011, 1-21.
- KENNY, M.A. en LOUGHRY, A., “Addressing the limitations of age determination for unaccompanied minors: A way forward”, *Children and Youth Services Review* 92, 2018, 15-21.
- KOFFEMAN, N.R. en HILLARY, L., “Mensenrechtelijke zorgen bij de planning voor herziening van het gemeenschappelijk Europees asielsysteem”, *NTM* 43(1), 2018, 113-132.
- KOK, S., “Hoe functioneert het Dublinsysteem? Over de weerbarstige praktijk”, *A&MR* 6(7), 2016, 291-297.
- LAVRYSEN, L., “Positive Obligations in the Jurisprudence of the Inter-American Court of Human Rights”, *Inter-American and European Human Rights Journal* 1(2), 2014, 94-115.
- LENART, J., “‘Fortress Europe’: compliance of the Dublin II regulation with the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms”, *Utrecht Journal of International and European Law* 28(75), 2012, 4-19.
- LINTON, J.M., GRIFFIN, M. en SHAPIRO, A.J., “Detention of Immigrant Children”, *Pediatrics* 139(4), 2017, 1-13.
- MACIOCE, F., “Undocumented migrants, vulnerability and strategies of inclusion: a philosophical perspective”, *Wiley Constellations* 25, 2018, 87-100.
- MENJIVAR, C. en PERREIRA, K.M., “Undocumented and Unaccompanied: Children of Migration in the European Union and the United States”, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 2017, 1-21.
- MORENO-LAX, V., “Dismantling the Dublin System: M.S.S. v. Belgium and Greece”, *European Journal of Migration and Law* 14, 2012, 1-31.
- NGUEMA, N.E. “La protection des mineurs migrants non-accompagnés en Europe”, *Revue du Centre de recherches et d’études sur les droits fondamentaux* 7, 2015, 1-21.

- NICOLOSI, S.F., “Going unnoticed? Diagnosing the right to asylum in the Charter of Fundamental Rights of the European Union”, *European Law Journal* 23 (1-2), 2017, 94-117.
- O’ DONNELL, R. en KANICS, J., “Separated and Unaccompanied Children in the EU”, *Forced Migration Review* 51, 2016, 73-75.
- PARUSEL, B., “Unaccompanied Minors in the European Union – Definitions, Trends and Policy Overview”, *Social Work and Society International Online Journal* 15, 2017, 1-15.
- PEERS, S., “The Second Phase of the Common European Asylum System: A Brave New World- or Lipstick on a Pig?”, *Statewatch Analysis*, 2013, 1-17.
- PERONI, L. en TIMMER, A., “Vulnerable groups: the promise of an emerging concept in human rights convention law”, *Int’l J. Const.* 11, 2013, 1056-1085.
- RENEMAN, M., “Het Kinderrechtenverdrag krijgt tanden”, *A&MR* 8, 2011, 349-362.
- RENEMAN, M., “Implementatie van de herziene Asielprocedurerichtlijn: een nieuwe beslissystematiek en meer waarborgen voor asielzoekers”, *Nederlands Tijdschrift voor Europees Recht* 2015(8), 2015, 250-256.
- ROOTS, L., “The New EURODAC Regulation: Fingerprints as a Source of Informal Discrimination”, *Baltic Journal of European Studies* 5(2), 2015, 108-129.
- RUET, C., “La vulnérabilité dans la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l’homme”, *Revue trimestrielle des droits de l’homme* 102, 2015, 317-339.
- SMYTH, C., “Is the right of the child to liberty safeguarded in the Common European Asylum System?”, *European Journal of Migration and Law* 15, 2013, 111-136.
- STRIK, T. “De externe dimensie van het EU migratiebeleid: uit het oog of uit het recht?”, *NTM* 43(1), 2018, 64-86.
- TOBIN, J., “Understanding Children’s Rights: A Vision beyond Vulnerability”, *Nordic Journal of International Law* 84, 2015, 155-182.
- URBAITE, L., “Judicial Activism in the Approach of the European Court of Human Rights to Positive Obligations of the State”, *Baltic Yearbook of International Law Online* 11(1), 2011, 211-238.
- VALTOLINA, G.G. en D’ODORICO, M., “Crossing Alone the Mediterranean Sea, Some Critical Issues About Unaccompanied Minors in Europe”, *Revista Interdisciplinar da Mobilidade Humana* 25, 2017, 77-94.
- VAN OS, C., “De relevantie van het Kinderrechtenverdrag voor minderjarige vreemdelingen”, *Justitiële Verkenningen* 38(6), 2012, 67-82.

- VANDENHOLE, W., “Editoriaal – Kinderrechten op het scherpst van de snede”, *TJK* (1), 2016, 3-5.
- VANHEULE, D., “Het Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration”, *RW* 82(25), 2019, 962.
- VERHAEGEN, B., “De Wettelijke Vertegenwoordiging van Niet-begeleide Minderjarige Vreemdelingen”, *Jura Falconis* 40(4), 2004, 873-906.
- YOSHINO, K., “The New Equal Protection”, *Harvard Law Review* 124(3), 2011, 747-803.
- ZOLKOSKI, S.M. en BULLOCK, L.M., “Resilience in Children and Youth: A review”, *Children and Youth Services Review* 34, 2012, 2295-2303.

AFDELING IV. MEDIA

- ACHILLI, L., “Why are we not reforming the Dublin Regulation yet?”, *Euractiv*, 25 oktober 2018, <https://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/opinion/why-are-we-not-reforming-the-dublin-regulation-yet/>.
- AGENTSCHAP INTEGRATIE EN INBURGERING, “RvV bevestigt mogelijkheid tot Dublinoverdracht naar Griekenland onder bepaalde voorwaarden”, *Agentschap Integratie en Inburgering*, 4 juli 2018, <http://www.agii.be/nieuws/rvv-bevestigt-mogelijkheid-tot-dublinoverdracht-naar-griekenland-onder-bepaalde-voorwaarden>.
- AMNESTY INTERNATIONAL, “Waarom een humaan asielbeleid wel mogelijk is”, *Amnesty International*, 28 juni 2018, <https://www.amnesty-international.be/nieuws/waarom-een-humaan-asielbeleid-wel-mogelijk-is>.
- BAERT, D., “9-Jarig Palestijns jongetje dood gevonden in asielcentrum van Broechem, vijf verdachten opgepakt”, *VRT NWS*, 24 april 2019, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2019/04/24/jongetje-dood-gevonden-in-asielcentrum-in-broechem-vijf-asielz/>.
- BALLIAUW, J., “Migratie doet de EU op haar grondvesten daveren”, *VRT NWS*, 9 december 2018, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2018/12/07/migratie-doet-de-eu-op-zijn-grondvesten-daveren/>.
- BEIRLANT, B., “EU komt geen stap vooruit in migratiedossier”, *De Standaard*, 19 oktober 2018, http://www.standaard.be/cnt/dmf20181018_03855732.
- BEIRLANT, B., “EU-missie op zee moet het zonder schepen doen”, *De Standaard*, 27 maart 2019, http://www.standaard.be/cnt/dmf20190326_04283315.
- BRZOZOWSKI, A., “No agreement on asylum possible before EU elections, EU member states admit”, *Euractiv*, 8 maart 2019, <https://www.euractiv.com/section/justice-home->

affairs/news/no-agreement-on-asylum-possible-before-eu-elections-eu-member-states-admit/.

COLLINS, L., “Europe’s Child Refugee Crisis”, *The New Yorker*, 27 februari 2017, <https://www.newyorker.com/magazine/2017/02/27/europes-child-refugee-crisis>.

DE TELEGRAAF, “Vluchtelingenwerk: Opvangcentra raken vol”, *De Telegraaf*, 2 november 2018, <https://www.telegraaf.nl/nieuws/2752905/vluchtelingen-werk-opvangcentra-raken-vol>.

DE VROEY, B., “Twee jaar EU-Turkije-akkoord: een bedenkelijk succes”, *VRT NWS*, 16 maart 2018, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2018/03/16/bedenkelijk-succes-/>.

Europees Parlement persmededeling, “De weg naar de Europese Verkiezingen: belangrijkste momenten”, *europa.eu*, 4 september 2018, <http://www.europarl.europa.eu/news/nl/press-room/elections-press-kit/0/de-weg-naar-de-europese-verkiezingen-belangrijkste-momenten>.

Europees Parlement persmededeling, “Reception conditions for asylum-seekers agreed between MEPs and Council”, *europa.eu*, 14 juni 2018, <http://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20180614IPR05803/reception-conditions-for-asylum-seekers-agreed-between-meps-and-council>.

Europese Commissie persmededeling, “Towards a Sustainable and Fair Common European Asylum System”, *europa.eu*, 4 mei 2016, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1620_en.htm.

Europese Raad persmededeling, “European Council Conclusions, 28 june 2018”, *consilium.europa.eu*, 29 juni 2018, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/06/29/20180628-euco-conclusions-final/pdf>.

Europese Raad persmededeling, “Verklaring EU-Turkije”, *consilium.europa.eu*, 18 maart 2016, <https://www.consilium.europa.eu/nl/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/>.

EUROSTAT news release, “63.300 Unaccompanied Minors Among Asylum Seekers Registered in the EU in 2016: over Half are Afghans or Syrians”, *europeanmigrationlaw.eu*, 11 mei 2017, <http://www.europeanmigrationlaw.eu/documents/Asylum%20applicants%20considered%20to%20be%20unaccompanied%20minors.pdf>.

EUROSTAT news release, “Over 31.000 Unaccompanied Minors Among Asylum Seekers Registered in the EU in 2017”, *ec.europa.eu*, 16 mei 2018, <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/8895109/3-16052018-BP-EN.pdf/ec4cc3d7-c177-4944-964f-d85401e55ad9>.

GLADSTONE, R., “300,000 Child Refugees and Migrants Traveled Alone in ’15 and ’16, U.N. Says”, *The New York Times*, 17 mei 2017,

<https://www.nytimes.com/2017/05/17/world/americas/united-nations-children-refugees-migrants-trafficking.html>.

GOTEV, G., “Nine EU members stay away from UN Migration Pact”, *Euractiv*, 20 december 2018, <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/nine-eu-members-stay-away-from-un-migration-pact/>.

KNACK, “Dublin-verordening wordt losgelaten in nieuw Europees migratieakkoord”, *Knack*, 29 juni 2018, <https://www.knack.be/nieuws/wereld/dublin-verordening-wordt-losgelaten-in-nieuw-europees-migratieakkoord/article-normal-1167549.html>.

KNACK, “Plannen opsluiten migrantengezinnen: Francken verdedigt zich tegen Raad van Europa”, *Knack*, 14 juni 2018, <https://www.knack.be/nieuws/belgie/plannen-opsluiten-migrantengezinnen-francken-verdedigt-zich-tegen-raad-van-europa/article-normal-1160871.html>.

LAESSING, U. en RINKE, A., “More than 160 countries sign UN migration pact; U.S. and others opt out”, *The Globe and Mail*, 10 december 2018, <https://www.theglobeandmail.com/world/article-more-than-160-countries-sign-un-migration-pact-us-and-others-reject/>.

LIGA VOOR DE MENSENRECHTEN, “The Stockholm Program”, *Liga voor de Mensenrechten*, 29 oktober 2009, https://mensenrechten.be/nieuwsberichten/the_stockholm_program.

OXFAM, “‘You aren’t human any more’, Migrants expose the harrowing situation in Libya and the impact of European policies”, *OXFAM media briefing*, 9 augustus 2017, <https://www.oxfam.org/en/research/you-arent-human-any-more-migrants-expose-harrowing-situation-libya-and-impact-eu>.

STRUYS, B., “Opvangcentra zitten overvol door grotere instroom: tenten voor azielzoekers weer in beeld”, *De Morgen*, 16 november 2018, <https://www.demorgen.be/nieuws/opvangcentra-zitten-overvol-door-grotere-instroom-tenten-voor-asielzoekers-weer-in-beeld-b14afd39/>.

VANRENTERGHEM, A., “Aantal niet-begeleide minderjarige vreemdelingen dat verdween lag nog nooit zo hoog”, *VRT NWS*, 30 april 2019, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2019/04/30/nooit-verdwenen-meer-niet-begeleide-minderjarige-vreemdelingen-i/>.

VAN STICHEL, W., “Vermiste dieren krijgen meer aandacht dan minderjarige vluchtelingen”, *De Standaard*, 23 april 2018, http://www.standaard.be/cnt/dmf20180423_03478488.

VERBERGT, M., “Europees Hof voor Mensenrechten minder activistisch”, *De Standaard*, 3 december 2018, https://www.standaard.be/cnt/dmf20181202_04004721.

VERCRUYSSSE, S., “Wat staat er in het migratiepact en waarom keurt de regering het nog niet goed?”, *VRT NWS*, 17 november 2018, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2018/11/17/n-va-blijft-belgische-steun-aan-vn-migratiepact-tegenhouden/>.

VIDAL, E., “Details of EU Agreement on Migration”, *Reuters*, 29 juni 2018, <https://www.reuters.com/article/us-eu-summit-conclusions-migration/details-of-eu-agreement-on-migration-idUSKBN1JP0DS>.

AFDELING V. MISCELLANIA

AIDA Country Report Belgium: 2018 update, maart 2019.

AIDA Country Report France: 2018 update, maart 2019.

AIDA Country Report Greece: 2018 update, maart 2019.

AIDA Country Report Ireland: 2018 update, februari 2019.

AIDA Country Report Italy: 2017 update, maart 2018.

AIDA Country Report Netherlands: 2018 update, maart 2019.

AIDA Country Report Poland: 2018 update, maart 2019.

AIDA Country Report Portugal: 2017 update, maart 2018.

ECRE, *Comments on the Commission Proposal for a Dublin IV Regulation (Com(2016) 270)*, oktober 2016.

ECRE, *Comments on the Commission Proposal to recast the Reception Conditions Directive (Com (2016) 465)*, oktober 2016.

Europees Parlement, *Briefing: Reform of the Dublin System*, 1 maart 2019, http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/586639/EPRS_BRI%282016%29586639_EN.pdf.

FRA, *Opinion of the European Union Agency for Fundamental Rights on the impact of the proposal for a revised Dublin Regulation (COM(2016)270 final; 2016/0133 COD)*, 23 november 2016.

High Level Conference on the Future of the European Court of Human Rights, *Declaration*, 26-27 april 2011, https://www.echr.coe.int/Documents/2011_Izmir_FinalDeclaration_ENG.pdf.

Inter-Amerikaans Hof voor de Rechten van de Mens, *Rights and Guarantees of the Children: Advisory Opinion OC-21/14*, http://www.corteidh.or.cr/docs/opiniones/seriea_21_eng.pdf.

KESTEMONT, L., “Methods for traditional legal research”, *Reader ‘Methods of Legal Research’*, Research Master in Law, KU Leuven – University of Tilburg, 2014-2015.

- KESTEMONT, L. en SCHOUKENS, P., *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Leuven, Acco, 2012, 135.
- MYRIA, *Europa in (asiel)crisis*, Myriadocs, juni 2016, <https://www.myria.be/files/Myriadocs-1-NL-Europaincrisis.pdf>.
- MYRIA, *Migratie in cijfers en in rechten 2015*, Myriadocs, 3 september 2015, <https://www.myria.be/nl/publicaties/migratie-in-cijfers-en-in-rechten-2015>.
- Position Paper of Cyprus, Greece, Italy, Malta and Spain on the Proposal recasting the Dublin Regulation*, 4 mei 2018, <https://g8fip1kplyr33r3krz5b97d1-wpengine.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/2018/04/Position-paper-Dublin.pdf>.
- THE AFRICAN CHILD POLICY FORUM, *Definition of the Child: The International/regional Legal Framework*, 2013, http://www.youthpolicy.org/wp-content/uploads/library/2013_Africa_Child_Law_Comparison_Eng.pdf.
- TIJSSEN, H., *De juridische dissertatie onder de loep*, Den Haag, Boom juridische uitgevers, 2009, 233.
- VLUCHTELINGENWERK VLAANDEREN, *Wat is Dublin?*, 19 oktober 2013, https://www.vluchtelingenwerk.be/sites/default/files/wat-is-dublin_v04-201602-distribution.pdf.
- Written Submissions on Behalf of the AIRE, the ECRE and the ICJ to the case Sh.D. and others/Greece and others, 12 augustus 2016, 10 p., <http://www.asylumlawdatabase.eu/sites/www.asylumlawdatabase.eu/files/aldfiles/Sh.%20D.%20and%20others%20v.%20Greece%20and%20others%20%28No.%201416516%29%20-%20TPI.pdf>

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: Overzicht van wetgeving en voorstellen (in volgorde van voorkomen in het werk)

Huidige wetgeving	Voorstel Commissie	Voorstel Parlement
<p>Artikel 3, lid 2 (2) Dublin III</p> <p>Indien het niet mogelijk is een verzoeker over te dragen aan de lidstaat die in de eerste plaats als verantwoordelijke lidstaat is aangewezen, omdat ernstig moet worden gevreesd dat de asielprocedure en de opvangvoorzieningen voor verzoekers in die lidstaat systeemfouten bevatten die resulteren in onmenselijke of vernederende behandelingen in de zin van artikel 4 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, blijft de lidstaat die met het bepalen van de verantwoordelijke lidstaat is belast de criteria van hoofdstuk III onderzoeken teneinde vast te stellen of een andere lidstaat als verantwoordelijke lidstaat kan worden aangewezen.</p>	<p>Artikel 3, lid 2 (2) Dublin IV</p> <p>Idem huidige wetgeving.</p>	<p>Artikel 3, lid 2 (2) Dublin IV</p> <p>Indien het niet mogelijk is een verzoeker over te dragen aan de lidstaat die in de eerste plaats als verantwoordelijke lidstaat is aangewezen, omdat ernstig moet worden gevreesd dat er een reëel risico bestaat dat de grondrechten van de verzoeker zwaar zullen worden geschonden, blijft de lidstaat die met het bepalen van de verantwoordelijke lidstaat is belast de criteria van hoofdstuk III onderzoeken teneinde vast te stellen of een andere lidstaat als verantwoordelijke lidstaat kan worden aangewezen.</p>
<p>Artikel 8, lid 4 Dublin III</p> <p>Bij ontstentenis van gezinsleden, broers of zussen of familieleden als vermeld in de leden 1 en 2 is de lidstaat waarbij de niet-begeleide minderjarige zijn verzoek om internationale bescherming heeft ingediend de verantwoordelijke lidstaat, mits dit in het belang is van de minderjarige.</p>	<p>Artikel 10, lid 5 Dublin IV</p> <p>Bij ontstentenis van gezinsleden of familieleden als vermeld in de leden 2 en 3, is de lidstaat waarbij de niet-begeleide minderjarige zijn verzoek om internationale bescherming het eerst heeft ingediend de verantwoordelijke lidstaat, tenzij wordt aangetoond dat dit niet in het belang van de minderjarige is.</p>	<p>Artikel 10, lid 5 Dublin IV</p> <p>Bij ontstentenis van gezinsleden of familieleden als vermeld in de leden 2 en 3, en indien er geen andere criteria als bedoeld in de hoofdstukken III en IV, met name in artikel 19, van toepassing zijn, wordt de verantwoordelijke lidstaat bepaald aan de hand van het in hoofdstuk VII bedoelde toewijzingsmechanisme, op voorwaarde dat de</p>

		minderjarige altijd de keuze krijgt tussen de lidstaten van toewijzing overeenkomstig artikel 36, lid 1 quater. Elke beslissing over de verantwoordelijke lidstaat moet worden voorafgegaan door een multidisciplinaire beoordeling van het belang van de minderjarige, ook in het geval van toewijzing.
<p align="center">Artikel 6, lid 2 (eerste zin) Dublin III</p> <p>De lidstaten zorgen ervoor dat de niet-begeleide minderjarige bij alle procedures waarin deze verordening voorziet, wordt vertegenwoordigd en/of bijgestaan door een vertegenwoordiger.</p>	<p align="center">Artikel 8, lid 2 (eerste zin) Dublin IV</p> <p>Elke lidstaat zorgt ervoor dat, wanneer een niet-begeleide minderjarige aanwezig moet zijn, de niet-begeleide minderjarige bij de relevante procedures waarin deze verordening voorziet, wordt vertegenwoordigd en/of bijgestaan door een vertegenwoordiger.</p>	<p align="center">Artikel 8, lid 2 (eerste zin) Dublin IV</p> <p>Elke lidstaat zorgt ervoor dat, wanneer er een niet-begeleide minderjarige aanwezig is, de niet-begeleide minderjarige bij alle procedures waarin deze verordening voorziet, wordt vertegenwoordigd en/of bijgestaan door een voogd.</p>
<p align="center">Artikel 9, lid 3 en 4 Opvangrichtlijn</p> <p>3. Wanneer de bewaring wordt bevolen door een administratieve instantie, zorgen de lidstaten er ambtshalve of op verzoek van de verzoeker voor dat de rechtmatigheid van de bewaring door de rechter met spoed wordt getoetst. Indien de rechtmatigheid van de bewaring ambtshalve wordt getoetst, wordt het besluit daartoe zo spoedig mogelijk bij aanvang van de bewaring genomen. Indien de verzoeker om toetsing verzoekt, wordt het besluit tot toetsing van de rechtmatigheid zo spoedig</p>	<p align="center">Artikel 9, lid 3 en 4 Opvangrichtlijn</p> <p>3. Idem huidige wetgeving. 4. Idem huidige wetgeving.</p>	<p align="center">Artikel 9, lid 3 en 4 Opvangrichtlijn</p> <p>3. Schrappen. 4. Idem huidige wetgeving.</p>

<p>mogelijk na de aanvang van de betrokken procedures genomen. Te dien einde stellen de lidstaten in hun nationale recht een termijn vast binnen welke de rechterlijke toetsing ambtshalve en/of de rechterlijke toetsing op verzoek van de verzoeker moet worden uitgevoerd.</p> <p>Indien de toetsing ertoe leidt dat de bewaring als niet rechtmatig beoordeeld wordt, wordt de betrokken verzoeker onmiddellijk vrijgelaten.</p> <p>4. Verzoekers die in bewaring worden gehouden, worden onmiddellijk schriftelijk, in een taal die zij verstaan of waarvan redelijkerwijs kan worden aangenomen dat zij deze verstaan, op de hoogte gebracht van de redenen van bewaring en van de in het nationale recht vastgestelde procedures om het bevel tot bewaring aan te vechten, alsook van de mogelijkheid om gratis rechtsbijstand en vertegenwoordiging aan te vragen.</p>		
<p style="text-align: center;">Artikel 11, lid 3 Opvangrichtlijn</p> <p>Niet-begeleide minderjarigen worden alleen in uitzonderlijke omstandigheden in bewaring gehouden. Alles wordt in het werk gesteld om de bewaring van niet-begeleide minderjarigen zo spoedig mogelijk op te heffen.</p> <p>Niet-begeleide minderjarigen worden nooit in een gevangenis in bewaring</p>	<p style="text-align: center;">Artikel 11, lid 3 Opvangrichtlijn</p> <p>Niet-begeleide minderjarigen worden alleen in uitzonderlijke omstandigheden in bewaring gehouden. Alles wordt in het werk gesteld om de bewaring van niet-begeleide minderjarigen zo spoedig mogelijk op te heffen.</p> <p>Niet-begeleide minderjarigen worden nooit in een gevangenis in bewaring</p>	<p style="text-align: center;">Artikel 11, lid 3 Opvangrichtlijn</p> <p>Schrappen.</p>

<p>gehouden.</p> <p>Zij worden zoveel als mogelijk ondergebracht in instellingen met personeel en faciliteiten die zijn afgestemd op de noden van personen van hun leeftijd.</p> <p>Ingeval niet-begeleide minderjarigen toch in bewaring worden gehouden, zorgen de lidstaten ervoor dat zij afgescheiden van volwassenen worden gehuisvest.</p>	<p>gehouden.</p> <p>Zij worden zoveel als mogelijk ondergebracht in instellingen met personeel dat rekening houdt met de rechten en noden van personen van hun leeftijd en faciliteiten die zijn aangepast aan niet-begeleide minderjarigen.</p> <p>Ingeval niet-begeleide minderjarigen toch in bewaring worden gehouden, zorgen de lidstaten ervoor dat zij afgescheiden van volwassenen worden gehuisvest.</p>	
<p style="text-align: center;">Artikel 11, lid 2 (3) Opvangrichtlijn</p> <p>In bewaring gehouden minderjarigen moeten kunnen deel nemen aan vrijetijdsactiviteiten, met inbegrip van spel- en re creatieve activiteiten die passen bij hun leeftijd.</p>	<p style="text-align: center;">Artikel 11, lid 2 (3) Opvangrichtlijn</p> <p>Het recht van in bewaring gehouden minderjarigen op onderwijs moet worden gewaarborgd en zij moeten kunnen deelnemen aan vrijetijdsactiviteiten, met inbegrip van spel- en recreatieactiviteiten die passen bij hun leeftijd.</p>	<p style="text-align: center;">Artikel 11, lid 2 (3) Opvangrichtlijn</p> <p>Schrappen.</p>
<p style="text-align: center;">Artikel 11, lid 6 Opvangrichtlijn</p> <p>In naar behoren gemotiveerde gevallen mogen de lidstaten voor een zo kort mogelijke, redelijke termijn afwijken van de derde alinea van lid 2, lid 4 en de eerste alinea van lid 5, wanneer de verzoeker in bewaring wordt gehouden aan een grenspost of in een transitzone, tenzij het gaat om de in artikel 43 van Richtlijn 2013/32/EU bedoelde gevallen.</p>	<p style="text-align: center;">Artikel 11, lid 6 Opvangrichtlijn</p> <p>In naar behoren gemotiveerde gevallen mogen de lidstaten voor een zo kort mogelijke, redelijke termijn afwijken van de derde alinea van lid 2, lid 4 en de eerste alinea van lid 5, wanneer de verzoeker in bewaring wordt gehouden aan een grenspost of in een transitzone, tenzij het gaat om de in artikel 41 van Verordening (EU) XXX/XXX [verordening asielpcedures]</p>	<p style="text-align: center;">Artikel 11, lid 6 Opvangrichtlijn</p> <p>In naar behoren gemotiveerde gevallen mogen de lidstaten voor een zo kort mogelijke, redelijke termijn afwijken van de eerste alinea van lid 5, wanneer de verzoeker in bewaring wordt gehouden aan een grenspost of in een transitzone.</p>

	bedoelde gevallen.	
--	--------------------	--

BIJLAGE 2: Achtergrond bij het onderzoek rond de vermelding van de term “kwetsbaar” in de rechtspraak van het EHRM (2008-2018)

Het eerste totaal betrof 933 zaken. Na aftrek van zaken die als niet relevant bestempeld werden, werd het total vastgelegd op 852 zaken. De relevante zaken werden onderlijnd. Zie ook voetnoot 362.

Jaar	Zaken	Aantal
2008	<u>Mechenkov/Rusland, Buzychkin/Rusland, Yaremenko/Oekraïne, Ekici e.a./Turkije, Belashev/Rusland, Juhnke/Turkije, Panovits/Cyprus, Bevacqua en S./Bulgarije, Maslova en Nalbandov/Rusland, Sampanis e.a./Griekenland, Renolde/Frankrijk, Salduz/Turkije, K.U./Finland, Juppala/Finland, Zehentner/Oostenrijk, Miroshnik/Oekraïne, Saviny/Oekraïne, Trapeznikova/Rusland, Levinta/Moldavië, Kats e.a./Oekraïne, Dzieciak/Polen, Rupa/Roemenië, Demirbas e.a./Turkije, Umayeva/Rusland, Y./Rusland, Ilyasova e.a./Rusland, Askharova/Rusland</u>	27 <u>24</u>
2009	<u>Kaboulov/Oekraïne, Kolevi/Bulgarije, F.H./Zweden, Novinskiy/Rusland, Alekseyenko/Rusland, Rachwalski en Ferenc/Polen, Ipek e.a./Turkije, Volkan Ozdemir/Turkije, Kulis en Rozycki/Polen, Bykov/Rusland, Opuz/Turkije, Gardel/Frankrijk, Guvec/Turkije, Munoz Diaz/Spanje, Burdov/Rusland (No. 2), Batsanina/Rusland, Denis Vasilyev/Rusland, Sandra Jankovic/Kroatië, Svetlana Orlova/Rusland, Orchowski/Polen, Eerikainen e.a./Rusland, Yuriy Nikolayevich Ivanov/Oekraïne, Pishchalnikov/Rusland, Slamowir Musial/Polen, Nolan en K./Rusland, Mikayil Mammadov/Azerbeidzjan, Tatar/Roemenië, Wenerski/Polen, Egeland en Hanseid/Noorwegen, Menchinskaya/Rusland, E.S. e.a./Slovakije, Beker/Turkije, Sejdic en Finci/Bosnië en Herzegovina, A. e.a./Verenigd Koninkrijk, Bykov/Rusland, Heilige Synode van de <u>Bulgaarse Orthodoxe Kerk e.a./Bulgarije</u></u>	35 <u>31</u>
2010	<u>Bubullima/Griekendland, Abdurashidova/Rusland, Kozhokar/Rusland, Naydyon/Oekraïne, Shtukaturon/Rusland, Duzdemir en Guner/Turkije, Orsus e.a./Kroatië, Medvedyev e.a./Frankrijk, Kononov e.a./Letland, McFarlane/Ierland, Gillan en Quinton/Verenigd Koninkrijk, Rantsev/Cyprus en Rusland, Aune/Noorwegen, Alekseyev/Rusland, Jasinskis/Letland, Alajos Kiss/Hongarije, Ternovszky/Hongarije, Iskandarov/Rusland, Kozak/Polen, Adamkiewicz/Polen, Kovalchuk/Oekraïne, Mitreski/ “Voormalige Joegoslavische Republiek</u>	93 <u>83</u>

	<p><u>Macedonië</u>”, <u>Maryin/Rusland</u>, <u>Korolev/Rusland (No.2)</u>, <u>Lopata/Rusland</u>, <u>Hajduova/Slovakije</u>, <u>Bekirski/Bulgarije</u>, <u>Pavlenko/Rusland</u>, <u>Paduret/Moldavië</u>, <u>Puzan/Oekraïne</u>, <u>Visloguzov/Oekraïne</u>, <u>Kay e.a./Verenigd Koninkrijk</u>, <u>Anatoliy Tarasov/Rusland</u>, <u>Gazeta Ukraina-Tsentr/Oekraïne</u>, <u>Milanovic/Servië</u>, <u>Bazjaks/Letland</u>, <u>Taymuskhanovy/Rusland</u>, <u>Carabulea/Roemenië</u>, <u>Lotarev/Oekraïne</u>, <u>Tehrani e.a./Turkije</u>, <u>Seal/Verenigd Koninkrijk</u>, <u>N./Zweden</u>, <u>Baysakov e.a./Oekraïne</u>, <u>Flinkkila e.a./Rusland</u>, <u>Ivan Atanasov/Bulgarije</u>, <u>Z./Slovenië</u>, <u>Khodzhayev/Rusland</u>, <u>Maksimov/Rusland</u>, <u>Dolhamre/Zweden</u>, <u>Trepashkin/Rusland (No.2)</u>, <u>Davydov e.a./Oekraïne</u>, <u>A./Nederland</u>, <u>Gaforov/Rusland</u>, <u>Artyomov/Rusland</u>, <u>Fawsie/Griekenland</u>, <u>Saidoun/Griekenland</u>, <u>Ayan/Turkije</u>, <u>Baudoin/Frankrijk</u>, <u>Hajol/Polen</u>, <u>Darraj/Frankrijk</u>, <u>Aizpurua Ortiz e.a./Spanje</u>, <u>Jasinska/Polen</u>, <u>Sashov e.a./Bulgarije</u>, <u>Consorts Richet en Le Ber/Frankrijk</u>, <u>Celik/Turkije</u>, <u>Kamyshev/Oekraïne</u>, <u>Kolesnik/Rusland</u>, <u>Louled Massoud/Malta</u>, <u>Sabeva/Bulgarije</u>, <u>Galotskin/Griekenland</u>, <u>Oprea/Moldavië</u>, <u>Eldar Imanov en Azhdar Imanov/Rusland</u>, <u>Georgiy Bykov/Rusland</u>, <u>Popa/Moldavië</u>, <u>Stoyan Mitev/Bulgarije</u>, <u>Borotyuk/Oekraïne</u>, <u>Suuripaa/Finland</u>, <u>Sevastyanov/Rusland</u>, <u>Aliyeva/Rusland</u>, <u>Rudakov/Rusland</u>, <u>Guluyeva e.a./Rusland</u>, <u>Melnikov/Rusland</u>, <u>Mutayeva/Rusland</u>, <u>Alapayevy/Rusland</u>, <u>Yuriy Yakovlev/Rusland</u>, <u>Ilyasova/Rusland</u>, <u>Shakhabova/Rusland</u>, <u>Benuyeva e.a./Rusland</u>, <u>Malika Dzhamayeva e.a./Rusland</u>, <u>Vakayeva e.a./Rusland</u>, <u>Dzhabirailova en Dzhabirailova/Rusland</u>, <u>Kopylov/Rusland</u>, <u>Tumayeva e.a./Rusland</u>, <u>Mutsolgova e.a./Rusland</u>, <u>Kayankin/Rusland</u>, <u>Raffray Tadei/Frankrijk</u></p>	
2011	<p><u>Romanova/Rusland</u>, <u>Matushevskyy en Matushevska/Oekraïne</u>, <u>Breukhoven/Tsjechië</u>, <u>Tretyakov/Oekraïne</u>, <u>Rotaru/Moldavië</u>, <u>Raks/Rusland</u>, <u>Nevskaya/Rusland</u>, <u>Lapin/Rusland</u>, <u>Ivantoc e.a./Moldavië en Rusland</u>, <u>Dubetska e.a./Oekraïne</u>, <u>Hristovi/Bulgarije</u>, <u>Nakayev/Rusland</u>, <u>M.S./België en Griekenland</u>, <u>Stummer/Oostenrijk</u>, <u>S.H. e.a./Oostenrijk</u>, <u>Lautsi e.a./Italië</u>, <u>Al-Khawaja en Tahery/Verenigd Koninkrijk</u>, <u>Kiyutin/Rusland</u>, <u>V.C./Slovakije</u>, <u>Bah/Verenigd Koninkrijk</u>, <u>Haas/Zwitserland</u>, <u>Heinisch/Duitsland</u>, <u>Durdevic/Kroatië</u>, <u>R.R./Polen</u>, <u>Finogenov e.a./Rusland</u>, <u>Nunez/Noorwegen</u>, <u>Sufi en Elmi/Verenigd Koninkrijk</u>, <u>Georgel en Georgeta Stoicescu/Roemenië</u>, <u>Nechiporuk en Yonkalo/Oekraïne</u>, <u>MGN Limited/Verenigd Koninkrijk</u>, <u>Gorobet/Moldavië</u>, <u>Lipencov/Moldavië</u>, <u>Paskal/Oekraïne</u>, <u>Preminyin/Rusland</u>, <u>Pleshkov/Oekraïne</u>, <u>Vladimir Sokolov/Rusland</u>, <u>Makharadze en Sikharulidze/Georgië</u>, <u>Peker/Turkije (No.2)</u>, <u>Shuvalov/Rusland</u>, <u>Boyajyan/Armenië</u>, <u>Iwaszkiewicz/Polen</u>, <u>Csullog/Hongarije</u>, <u>Stanimirovic/Servië</u>, <u>Sigma Radio Television Ltd/Cyprus</u>, <u>Ashendon en Jones/Verenigd Koninkrijk</u>, <u>Maggio e.a./Italië</u>, <u>A.A./Verenigd Koninkrijk</u>, <u>Geppa/Rusland</u>, <u>Dzhaksybergenov (ofte</u></p>	108 <u>95</u>

	<p><u>Jaxybergenov)/Oekraïne, Altug Taner Akcam/Turkije, Al Hanchi/Bosnië en Herzegovina, Predica/Roemenië, Sacilik e.a./Turkije, Beksultanova/Rusland, N.S./Denemarken, P.K./Denemarken, M. en C./Roemenië, T.N./Denemarken, Mandic en Jovic/Slovenië, Gisayev/Rusland, Isayev e.a./Rusland, T.N. en S.N./Denemarken, S.S. e.a./Denemarken, Khatayev/Rusland, Valkov e.a./Bulgarije, Hanif en Khan/Verenigd Koninkrijk, Enukidze en Girgvliani/Georgië, Huseyn e.a./Azerbeidzjan, Stojkovic/Frankrijk en België, Kanagaratnam e.a./België, De Donder en De Clippel/België, Rahimi/Griekenland, Samina/Zweden, Sharipov/Rusland, Dushka/Oekraïne, Shanin/Rusland, Ristic/Servië, Bortnik/Oekraïne, Serdar Guzel/Turkije, Dombrowski/Polen, Filatov/Rusland, Gladovic/Kroatië, Badila/Roemenië, Goh/Roemenië, Panayiotou/Cyprus, Nikolay Federov/Rusland, Lautaru/Roemenië, Murtazovy/Rusland, Buldashev/Rusland, Musialek en Baczynski/Polen, Nasukhanovy/Rusland, Khambulatova/Rusland, Elmuratov/Rusland, Malika Alikhadzhiyeva/Rusland, Kondratishko e.a./Rusland, Gerasiyev e.a./Rusland, Vanfuli/Rusland, Makharbiyeva e.a./Rusland, Yevgeniy Alekseyenko/Rusland, Reinboth e.a./Finland, Maayevy/Rusland, M.P. e.a./Bulgarije, Dudarovy/Rusland, Tsintsabadze/Georgië, E.G./Verenigd Koninkrijk, Shishkin/Rusland, Velkhiyev e.a./Rusland, Mader/Kroatië, Sebalj/Kroatië, Poirot/Frankrijk</u></p>	
2012	<p><u>Varapnickaite-Mazyliene/Litouwen, Marin Kostov/Bulgarije, Ball/Andorra, E.S./Zweden, Iglin/Oekraïne, Schweizerische Radio – und Fernsehgesellschaft SRG/Zwitserland, Babar Ahmad e.a./Verenigd Koninkrijk, Creanga/Roemenië, Stanev/Bulgarije, Hirsi Jamaa e.a./Italië, Konstantin Markin/Rusland, Kuric e.a./Slovenië, El-Masri/ “Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië”, Aksu/Turkije, Axel Springer AG/Duitsland, Dordevic/Kroatië, Hristozov e.a./Bulgarije, Othman (Abu Qatada)/Verenigd Koninkrijk, Reynolds/Verenigd Koninkrijk, Vejdeland e.a./Zweden, Ilbeyi Kemaloglu en Meriye Kemaloglu/Turkije, X./Turkije, C.A.S. en C.S./Roemenië, Sindicatul “Pastorul Cel Bun”/Roemenië, M.D. e.a./Malta, M. e.a./Italië en Bulgarije, L.B./België, Aleksejeva/Letland, C.N. en V./Frankrijk, Z.H./Hongarije, Aigner/Oostenrijk, M.M./Verenigd Koninkrijk, Van Colle/Verenigd Koninkrijk, Kurier Zeitungsverlag und Druckerei GMBH/Oostenrijk, Buishvili/Tsjechië, I.G. e.a./Slovakije, A.A. e.a./Zweden, Kurier Zeitungsverlag und Druckerei GMBH/Oostenrijk (No.2), Munjaz/Verenigd Koninkrijk, Popov/Frankrijk, Krone Verlag GMBH en Krone Multimedia GMBH/Oostenrijk, Redfearn/Verenigd Koninkrijk, N.B./Slovakije, Buzilo/Moldavië, Trymbach/Oekraïne, M.S./Verenigd Koninkrijk, Peta Deutschland/Duitsland, Tautkus/Litouwen, P. en S./Polen, Makhmudzhan Ergashev/Rusland, Yordanova e.a./Rusland, Sampani e.a./Griekenland, Pleso/Hongarije, Trosin/Oekraïne, Belyaev en Digtyar/Oekraïne, Gorgiev/ “Voormalige</u></p>	122 <u>113</u>

	<p><u>Joegoslavische Republiek Macedonië</u>”, <u>Standard Verlags GMBH/Oostenrijk (No. 3)</u>, <u>B.S./Spanje</u>, <u>Stubing/Duitsland</u>, <u>Ghimp e.a./Moldavische Republiek</u>, <u>Todorov/Oekraïne</u>, <u>Kleyn en Aleksandrovich/Rusland</u>, <u>Hode en Abdi/Verenigd Koninkrijk</u>, <u>D.D./Litouwen</u>, <u>Arras e.a./Italië</u>, <u>J.L./Letland</u>, <u>Mitkus/Letland</u>, <u>Khoniakina/Georgië</u>, <u>K.M.C./Hongarije</u>, <u>Venskute/Litouwen</u>, <u>Shchebetov/Rusland</u>, <u>Nacic e.a./Zweden</u>, <u>Shakurov/Rusland</u>, <u>E.S./Zweden</u>, <u>Samsonnikov/Estland</u>, <u>D.J./Kroatië</u>, <u>Shumkova/Rusland</u>, <u>Solovyevy/Rusland</u>, <u>Antwi e.a./Noorwegen</u>, <u>Hajnal/Servië</u>, <u>Fernandez Martinez/Spanje</u>, <u>Bures/Tsjechië</u>, <u>Kaverzin/Oekraïne</u>, <u>Y.C./Verenigd Koninkrijk</u>, <u>Vinter e.a./Verenigd Koninkrijk</u>, <u>Koky e.a./Slovakije</u>, <u>Iacov Stanciu/Roemenië</u>, <u>Julin/Estland</u>, <u>Makhashev/Rusland</u>, <u>Mocanu e.a./Roemenië</u>, <u>Hardy en Maile/Verenigd Koninkrijk</u>, <u>Pontes/Portugal</u>, <u>Parascineti/Roemenië</u>, <u>Wenerski/Polen (No. 2)</u>, <u>Volk/Slovenië</u>, <u>F.N. e.a./Zweden</u>, <u>Eylem Bas/Turkije</u>, <u>Levin/Zweden</u>, <u>Ablyazov/Rusland</u>, <u>Zamferesko/Oekraïne</u>, <u>Sergey Afanasyev/Oekraïne</u>, <u>Alchagin/Rusland</u>, <u>Genderdoc-M/Moldavië</u>, <u>Tyagunova/Rusland</u>, <u>Coselav/Turkije</u>, <u>Stepanov/Rusland</u>, <u>Grzywaczewski/Polen</u>, <u>Buckland/Verenigd Koninkrijk</u>, <u>Dachnevic/Litouwen</u>, <u>Grigoryev/Rusland</u>, <u>Lahtonen/Finland</u>, <u>Vikulov e.a./Letland</u>, <u>Radu Pop/Roemenië</u>, <u>Cucu/Roemenië</u>, <u>Filipovi/Bulgarije</u>, <u>Remetin/Kroatië</u>, <u>Umayevy /Rusland</u>, <u>Edilova/Rusland</u>, <u>Cesnulevicius/Litouwen</u>, <u>Nechto/Rusland</u>, <u>Kadirova e.a./Rusland</u>, <u>Borodin/Rusland</u>, <u>Jurijs Dmitrijevs/Letland</u></p>	
2013	<p><u>Casacchia e.a./Italië</u>, <u>Natale e.a./Italië</u>, <u>Martin/Estland</u>, <u>R.M.S./Spanje</u>, <u>Yuriy Volkov/Oekraïne</u>, <u>Bandaletov/Oekraïne</u>, <u>Aswat/Verenigd Koninkrijk</u>, <u>Söderman/Zweden</u>, <u>Maktouf en Damjanovic/Bosnië en Herzegovina</u>, <u>Vinter e.a./Verenigd Koninkrijk</u>, <u>Janowiec e.a./Rusland</u>, <u>I.B./Griekenland</u>, <u>Savridin Dzhurayev/Rusland</u>, <u>Vona/Hongarije</u>, <u>Gutsanovi/Bulgarije</u>, <u>Eweida e.a./Verenigd Koninkrijk</u>, <u>Oleksandr Volkov/Oekraïne</u>, <u>Housein/Griekenland</u>, <u>Winterstein e.a./Frankrijk</u>, <u>Suso Musa/Malta</u>, <u>Nikolova en Vandova/Bulgarije</u>, <u>Vyerentsov/Oekraïne</u>, <u>Yefimenko/Rusland</u>, <u>D.F./Letland</u>, <u>Aden Ahmed/Malta</u>, <u>S.H.H./Verenigd Koninkrijk</u>, <u>Eremia/Moldavische Republiek</u>, <u>Mudric/Moldavische Republiek</u>, <u>Claes/België</u>, <u>B./Moldavische Republiek</u>, <u>M.Y.H. e.a./Zweden</u>, <u>Horvath en Kiss/Hongarije</u>, <u>Jenita Mocanu/Roemenië</u>, <u>Valiuliene/Litouwen</u>, <u>Kasymakhunov/Rusland</u>, <u>K.A.B./Zweden</u>, <u>B./Roemenië (No.2)</u>, <u>Sharifi/Oostenrijk</u>, <u>Ryabtsev/Rusland</u>, <u>Zarzycki/Polen</u>, <u>Vronchenko/Estland</u>, <u>Vassis e.a./Frankrijk</u>, <u>Nizomkhon Dzhurayev/Rusland</u>, <u>Grimailovs/Letland</u>, <u>Gani/Spanje</u>, <u>Zagidulina/Rusland</u>, <u>Velev/Bulgarije</u>, <u>Cumhuriyet Vakfi e.a./Turkije</u>, <u>Mihailovs/Letland</u>, <u>Vasylichuk/Oekraïne</u>, <u>Mosendz/Oekraïne</u>, <u>Samartsev/Rusland</u>, <u>Banel/Litouwen</u>, <u>Blokhin/Rusland</u>, <u>Dvorski/Kroatië</u>, <u>Lashin/Rusland</u>, <u>Keller/Rusland</u>, <u>Ermakov/Rusland</u>, <u>Shindler/Verenigd</u></p>	96 <u>88</u>

	<p><u>Koninkrijk, Azimov/Rusland, Benzer e.a./Turkije, Karabet e.a./Oekraïne, Ageyevy/Rusland, Tymoshenko/Oekraïne, Süzer/Turkije, Nencheva e.a./Bulgarije, Navone e.a./Monaco, Sergey Savenko/Oekraïne, N.M.Y. e.a./Zweden, Iulian Popescu/Roemenië, A.G.A.M./Zweden, N.A.N.S./Zweden, Geanopol/Roemenië, N.M.B./Zweden, M.K.N./Zweden, Otasevic/Servië, Mircea Dumitrescu/Roemenië, Iurcu/Moldavische Republiek, Mohammed/Oostenrijk, Mesut Deniz/Turkije, Eduard Popa/Moldavische Republiek, Ochelkov/Rusland, Bubnov/Rusland, Sandru/Roemenië, Mitic/Servië, Kummer/Tsjechië, Vasquez/Zwitserland, Aleksandr Novoselov/Rusland, D.N.M./Zweden, Belousov/Oekraïne, Sizarev/Oekraïne, Marina Alekseyeva/Rusland, Dobriyeva e.a./Rusland, Baysultanova e.a./Rusland, Avkhadova e.a./Rusland, Mkhitaryan/Rusland, Bakoyev/Rusland, Lavida e.a./Griekenland</u></p>	
2014	<p><u>Kaplan e.a./Noorwegen, Osakovskiy/Oekraïne, Cataldo e.a./Italië, Biraghi e.a./Italië, Gheorghe Predescu/Roemenië, Pakshayev/Rusland, Gerasimov e.a./Rusland, Lagutin e.a./Rusland, Azienda Agricola Silverfunchi S.A.S. e.a./Italië, Anatoliy Rudenko/Oekraïne, Veniamin Tymoshenko e.a./Oekraïne, Mohamad/Griekenland, Tanda-Muzinga/Frankrijk, Harakchiev en Tolumov/Bulgarije, Hamalainen/Finland, Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Campeanu/Roemenië, O'Keeffe/Ierland, Mocanu e.a./Roemenië, Georgië/Rusland (I), S.A.S./Frankrijk, Tarakhel/Zwitserland, Magyar Kereszteny Mennonita Egyház e.a./Hongarije, Bitto e.a./Slovakije, Dubska en Krejzova/Tsjechië, Ocalan/Turkije (No. 2), Husayn (Abu Zubaydah)/Polen, Al Nashiri/Polen, W.H./Zweden, Placi/Italië, Enache/Roemenië, I.S./Duitsland, Statileo/Kroatië, Semikhvostov/Rusland, S.J./België, Ashlarba/Georgië, Konovalova/Rusland, Mamazhonov/Rusland, Kim/Rusland, T.M. en C.M./Moldavische Republiek, Ivinovic/Kroatië, Göthlin/Zweden, Gorelov/Rusland, Mohammadi/Oostenrijk, Paposhvili/België, Habimi e.a./Servië, Berger-Krall e.a./Slovenië, Lopez Guio/Slovakije, Stefanetti e.a./Italië, Begheluri e.a./Georgië, A.B./Zwitserland, Krupko e.a./Rusland, Perevedentsevy/Rusland, Lyapin/Rusland, Amirov/Rusland, Gough/Verenigd Koninkrijk, Dvoracek/Tsjechië, Zarmayev/België, T./Tsjechië, M.G./Bulgarije, Rumor/Italië, Mihailescu/Roemenië, Mamadaliyev/Rusland, Bulgaru/Moldavische Republiek, Firth e.a./Verenigd Koninkrijk, Isakovic Vidovic/Servië, Gayratbek Saliyev/Rusland, Amadayev/Rusland, Bobrov/Rusland, Dekic e.a./Servië, Lucic/Kroatië, Chernetskiy/Rusland, Omelchenko/Oekraïne, Jaeger/Estland, Shekhov/Rusland, Karsakova/Rusland, Safaii/Oostenrijk, Senchishak/Finland, Kadirzhanov en Mamashev/Rusland, Egamberdiyev/Rusland, Gordiyenko/Rusland, Shishkov/Rusland, Voicu/Roemenië, Osakovskiy/Oekraïne, Danilov/Oekraïne, W./Slovenië,</u></p>	97 92

	<u>Remetin/Kroatië (No. 2), Zinchenko/Oekraïne, Yarashonen/Turkije, L.M./Slovenië, Oshlakov/Rusland, A.D. e.a./Turkije, Lakatos e.a./Servië, M.A./Zwitserland, A.A.M./Zweden, Ibrahim Demirtas/Turkije, Van Meroye/België, Dimcho Dimov/Bulgarije</u>	
2015	<u>Abdulla Ali/Verenigd Koninkrijk, Lutsenko/Oekraïne (No. 2), Khloyev/Rusland, Zachar en Cierny/Slovakije, Nalbandyan/Armenië, Sobko/Oekraïne, Savinov/Oekraïne, Ogorodnik/Oekraïne, Sokil/Oekraïne, A.V./Oekraïne, Hajrulahu/ “Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië”, Cestaro/Italië, M. Özel e.a./Turkije, Khalvash/Rusland, Turbylev/Rusland, Kaytan/Turkije, Lykova/Rusland, Vasiliauskas/Litouwen, Lambert e.a./Frankrijk, Parrillo/Italië, Dvorski/Kroatië, Sargsyan/Azerbeidzjan, Chiragov e.a./Armenië, Bouyid/België, W.H./Zweden, Y./Slovenië, Magee e.a./Verenigd Koninkrijk, M. en M./Kroatië, Ebrahimian/Frankrijk, Szafranski/Polen, Manole en “Romanian Farmers Direct”/Roemenië, Neshkov e.a./Bulgarije, Apostu/Roemenië, R.E./Verenigd Koninkrijk, Mukhitdinov/Rusland, N.P./Moldavische Republiek, Tadzhibayev/Rusland, Jovanovic/Zweden, Dimech/Malta, Balazs/Hongarije, V.M. e.a./België, A.S./Zwitserland, Abakarova/Rusland, Ilievska/ “Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië”, Gültekin e.a./Turkije, S.Z./Bulgarije, Khlaifia e.a./Italië, Fartushin/Rusland, Turgunov/Rusland, Shamoyan/Armenië, S.H./Italië, Identoba e.a./Georgië, Association for the defence of Human Rights in Romania – Helsinki Committee on behalf of Ionel Garcea/Roemenië, Aarabi/Zwitserland, Tatar/Zwitserland, Fanziyeva/Rusland, R.H./Zweden, Razzakov/Rusland, Melnichuk e.a./Roemenië, Ciprian Vladut en Ioan Florin Pop/Roemenië, A.T./Luxemburg, Selahattin Demirtas/Turkije, Chukayev/Rusland, Bataliny/Rusland, R.S./Polen, Ivko/Rusland, Helhal/Frankrijk, M.S./Kroatië (No. 2), Sergey Antonov/Oekraïne, Karaahmed/Bulgarije, Mikhaylova/Rusland, Manic/Litouwen, L.M. e.a./Rusland, H.S. e.a./Cyprus, Mironovas e.a./Litouwen, Sellal/Frankrijk, Ouabour/België, Zayev/Rusland, Bamouhammad/België, Mahamed Jama/Malta, Tikhonov/Oekraïne, Khalikov/Rusland, Atesoglu/Turkije, Mifobova/Rusland, Serce/Roemenië, Eshonkulov/Rusland, Todireasa/Roemenië (No. 2), Seyfettin Günes/Turkije, Khamrakulov/Rusland, Adzic/Kroatië, Stolyarova/Rusland, Zhebrailova e.a./Rusland, Kardisuskas/Litouwen, O’Donnell/Verenigd Koninkrijk, Ushakov en Ushakova/Oekraïne, Milic en Nikezic/Montenegro, Sergey Denisov/Rusland, Nabid Abdullayev/Rusland, Patranin/Rusland, Mafalani/Kroatië, Nalbandyan/Armenië, A.H. en J.K./Cyprus, Merezhnikov/Rusland, Arratibel Garcandia/Spanje, Shamardakov/Rusland, Vefa Serdar/Turkije</u>	104 <u>91</u>
2016	<u>Kulyk/Oekraïne, Urazov/Rusland, Makshakov/Rusland, Litvinov/Rusland,</u>	101

	<p><u>Shahanov en Palfreeman/Bulgarije, Dragan/Roemenië, Truten/Oekraïne, Ciorap/Moldavische Republiek (No. 5), Maylenskiy/Rusland, Dumikyan/Rusland, Kondrulin/Rusland, Zakshevskiy/Oekraïne, Cam/Turkije, Hiller/Oostenrijk, Wenner/Duitsland, Murray/Nederland, F.G./Zweden, Bedat/Zwitserland, Paposhvili/België, Blokhin/Rusland, Bédat/Zwitserland, Ibrahim e.a./Verenigd Koninkrijk, Dubska en Krejzova/Tsjechië, Belane Nagy/Hongarije, Lhermitte/België, J.K. e.a./Zweden, Biao/Denemarken, Al-dulmi en Montana Management Inc./Zwiserland, Khlaifia e.a./Italië, V.M. e.a./België, Guberina/Kroatië, A.N./Litouwen, Novruk e.a./Rusland, Korneykova en Korneykov/Oekraïne, R.B./Hongarije, D.L./Bulgarije, Kocherov en Sergejeva/Rusland, Rasul Jafarov/Azerbeidzjan, I.C./Roemenië, O.M./Hongarije, Borg/Malta, R./Rusland, M.G.C./Roemenië, Butrin/Rusland, Topekhin/Rusland, Vidish/Rusland, A, B en C/Letland, Ivanova en Cherkezov/Bulgarije, Karpylenko/Oekraïne, Marc Brauer/Duitsland, Garib/Nederland, Irina Smirnova/Oekraïne, Cano Moya/Spanje, A.B. e.a./Frankrijk, Aleksandr Andreyev/Rusland, Adam/Slovakije, Andrey Lavrov/Rusland, Y.Y./Rusland, Kolesnikovich/Rusland, Pilav/Bosnië en Herzegovina, E.S./Roemenië en Bulgarije, Cevrioglu/Turkije, J.N./Verenigd Koninkrijk, Hilal Mammadov/Azerbeidzjan, M.C. en A.C./Roemenië, Barbulescu/Roemenië, Ioan Pop e.a./Roemenië, Sow/België, Sirghi/Roemenië, Bagdonavicius e.a./Rusland, Kholmurodov/Rusland, Abdi Mahamud/Malta, Abdullahi Elmi en Aweys Abubakar/Malta, Moxamed Ismaaciil en Abdirahman Warsame/Malta, U.N./Rusland, Shioshvili e.a./Rusland, Ponyayeva e.a./Rusland, Otgon/Moldavische Republiek, Ruslan Makarov/Rusland, Leonid Petrov/Rusland, N.TS. e.a./Georgië, Daniel Faulkner/Verenigd Koninkrijk, Loboda/Oekraïne, Mustafa Hajili/Azerbeidzjan, Sitnevskiy en Chaykovskiy/Oekraïne, M.P./Finland, Dzidzava/Rusland, Balajevs/Letland, Saranchov/Oekraïne, Ustinova/Rusland, Shlychkov/Rusland, Klimov/Rusland, Mikhael Nikolayev/Rusland, G./Rusland, V.M./Verenigd Koninkrijk, I.N./Oekraïne, Yunusova en Yunusov/Azerbeidzjan, Mihhailov/Estland, Papadakis e.a./Griekenland, Van Zandbergen/België, Stepanian/Roemenië</u></p>	<p>97</p>
<p>2017</p>	<p><u>Stulir/Tsjechië, Cirino en Renne/Italië, Vaskrsic/Slovenië, Giesbert e.a./Frankrijk, Rooman/België, Balsan/Roemenië, Muradyan/Armenië, Khamtokhu en Aksenchik/Rusland, Garib/Nederland, Simeonovi/Bulgarije, Lopes De Sousa Fernandes/Portugal, Fabian/Hongarije, Merabishvili/Georgië, Regner/Tsjechië, Nagmetov/Rusland, Bayev e.a./Rusland, Carvalho Pinto De Sousa Morais/Portugal, Chowdury e.a./Griekenland, Tagayeva e.a./Rusland, J. e.a./Oostenrijk, Boukrourou e.a./Frankrijk, A.-M.V./Finland, Strand Lobben e.a./Noorwegen, D.M.D./Roemenië, Abele/Letland, Ilias en</u></p>	<p>83 76</p>

	<p><u>Ahmed/Hongarije, Z.A. e.a./Rusland, Zherdev/Oekraïne, Tekin en Arslan/België, Talpis/Italië, S.F. e.a./Bulgarije, Fernandes De Oliveira/Portugal, Axel Springer SE en RTL Television GMBH/Duitsland, Kaleja/Letland, Krajnc/Slovenië, Alexandru Enache/Roemenië, Alkovic/Montenegro, N./Roemenië, Dakir/België, Olisov e.a./Rusland, Jugheli e.a./Georgië, Ceesay/Oostenrijk, N.D. en N.T./Spanje, V.K./Rusland, Kiraly en Dömötör/Hongarije, Haarde/IJsland, A.H. e.a./Rusland, Kapsis en Danikas/Griekenland, Thimothawes/België, Lengyel/Hongarije, S.M.M./Verenigd Koninkrijk, Baczur/Hongarije, Ahmed/Verenigd Koninkrijk, Z.B./Kroatië, K.I./Rusland, Khamidkariyev/Rusland, Shestopalov/Rusland, Morgunov/Rusland, Franciska Stefancic/Slovenië, Kondakov/Rusland, Krsmanovic/Servië, M.F./Hongarije, Sitnikov/Rusland, Arthur Parkhomenko/Oekraïne, Grigoryan en Sergeyeva/Oekraïne, Aleksandr Konovalov/Rusland, Tiziana Pennino/Italië, M.L./Noorwegen, Sadkov/Oekraïne, Dimcho Dimov/Bulgarije (No. 2), Bujak/Polen, Mustafayev/Azerbeidzjan, Ostrovenecs/Letland, Mukayev/Rusland, Ndidi/Verenigd Koninkrijk, Kebe e.a./Oekraïne, Ksenz e.a./Rusland, Khayrullina/Rusland, Posevini/Bulgarije, Nina Kutsenko/Oekraïne, Dorneanu/Roemenië, B.V./België, Eriomenco/Moldavische Republiek en Rusland, Y./Zwitserland</u></p>	
2018	<p><u>Goran Kovacevic/Kroatië, Aliyev/Azerbeidjan, Enver Sahin/Turkije, Beuze/België, Correia de Matos/Portugal, Murtazaliyeva/Rusland, S.M./Kroatië, Vizgirda/Slovenië, Hadzhieva/Bulgarije, Sahin Alpay/Turkije, V.C./Italië, Jansen/Noorwegen, Zelenchuk en Tsytsyura/Oekraïne, S.S./Slovenië, Mohamed Hasan/Noorwegen, Burlya e.a./Oekraïne, Savva Terentyev/Rusland, Gra Stiftung Gegen Rassismus und Antisemitismus/Zwitserland, M.A. e.a./Litouwen, Akeliene/Litouwen, Isayeva/Oekraïne, Benedik/Slovenië, Pocasovschi en Mihaila/Moldavische Republiek en Rusland, Wetjen e.a./Duitsland, Tlapak e.a./Duitsland, Pojatina/Kroatië, Mehmet Hassan Altan/Turkije, Ognevenko/Rusland, Brisc/Roemenië, Hoti/Kroatië, Mockute/Litouwen, Big Brother Watch e.a./Verenigd Koninkrijk, Abu Zubaydah/Litouwen, Nashiri/Roemenië, Delecolle/Frankrijk, Belli en Arquier-Martinez/Zwitserland, M.A./Frankrijk, Pankov/Rusland, Sergey Ryabov/Rusland, Hakim Aka/Turkije, Dimitar Mitev/Bulgarije, Doktorov/Bulgarije, Batyrkhairov/Turkije, Amerkhanov/Turkije, X./Rusland, Litschauer/Moldavische Republiek, Ulay/Turkije, Golubyatnikov en Zhuckhov/Rusland, Mangir e.a./Moldavische Republiek en Rusland, Fefilov/Rusland, Grujic/Servië, Samesov/Rusland, Fortalnov e.a./Rusland, Sergey Ivanov/Rusland, Abdulkadyrov en Dakhtayev/Rusland, Gulyan/Armenië, Krivolapov/Oekraïne, Unifaun Theatre Productions Limited e.a./Malta, Zabelos e.a./Griekenland, D.R./Litouwen, Khani</u></p>	67 62

	<u>Kabbara/Cyprus, S.J.P. en E.S./Zweden, Vatandas/Turkije, Negrea e.a./Roemenië, Jurasz/Polen, Parol/Polen, Gabriela Kaiser/Zwitserland, Fernandes Pedroso/Portugal.</u>	
--	---	--